

วิถีพุทธศาสนาเพื่อสังคมในต่างประเทศ

โมนีพจน์โดย

สมเด็จพระมหาธีรราชย์

กรรมการมหาเถรสมาคม

ประธานคณะกรรมการฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ ของมหาเถรสมาคม
ประธานสำนักงานกำกับดูแลพระธรรมทูตไปต่างประเทศ

พินิจ ลากรนันท์ และสายชล ปัญญชิต

โครงการการศึกษาแนวทางสาธารณสงเคราะห์วิถีพุทธของคน-สงฆ์ไทย

วิทฺยพุทฺรศาสตราเพื่อสงคค ในต่างประเทศ

พินิจ ลากรนาคนํ
สายชล ปญญชิต

ภายใต้

โครงการการศึกษาแนวทางสาธารณสุขสงคราะห์วิทฺยพุทฺรของคณะสงขไทย
สถาบันวิจัยสงคค จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย

สนับสนุนโดย

สำนักสนับสนุนสงคคองคคร สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสงคค (สสส.)

ร่วมกับภาศศรื่อง่ายการ้งาน

สำนักงานฝ่ายสาธารณสุขสงคราะห์ ของมหากรสมาคค

สถาบันวิจัยพุทฺรศาสตร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พินิจ ลากรนานนท์ และสายชล ปัญญชิต
ชุดกอดบทเรียนสาธารณสุขสงเคราะห์วิถีพุทธ เล่ม 1
ISBN: 978-616-407-491-0
พิมพ์ครั้งที่ 1 กุมภาพันธ์ 2563 จำนวน 500 เล่ม

ที่ปรึกษา

พระมงคลชिरากร (สมบัติ ญาณวโร)

เลขานุการฝ่ายสาธารณสุขสงเคราะห์ ของมหาเถรสมาคม

พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร. (สุกิตย์ อาภากร)

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระครูปลัดสุวัฒนวิธาน (วิสวา วิธญาโณ)

ผู้ช่วยเลขานุการฝ่ายสาธารณสุขสงเคราะห์ ของมหาเถรสมาคม

นายแพทย์ชาญวิทย์ วสันต์ธนารัตน์

อดีตผู้อำนวยการสำนักสนับสนุนสุขภาพ-องค์กร สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ

ดร.ประภาศิต กายะสิทธิ์

รักษาการผู้อำนวยการสำนักสนับสนุนสุขภาพ-องค์กร สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ

ผู้ประสานงานด้านวิชาการ

คุณยอดขวัญ รุจนกนกนาฏ

นักบริหารแผนงานชำนาญการพิเศษ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ

คณะทำงานโครงการ

รศ.ดร. พินิจ ลากรนานนท์ หัวหน้าโครงการ

ผศ.ดร. วุฒินันท์ กันทะเตียน นักวิจัย

นายสายชล ปัญญชิต นักวิจัย

นายภูเบศ วณิชชานนท์ นักวิจัย

นางสาวพิรญาณ์ แสงปัญญา ผู้ช่วยนักวิจัย

จัดพิมพ์

โครงการการศึกษาแนวทางสาธารณสุขสงเคราะห์วิถีพุทธของคณะสงฆ์ไทย

สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สำนักสนับสนุนสุขภาพ-องค์กร สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

จัดรูปเล่ม

พีริช อาชามาส

พิมพ์ที่

นิตยธรรมการพิมพ์

76/251-3 หมู่ที่ 15 ตำบลบางม่วง อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

โทรศัพท์ : 02 403 4567, 02 449 2525 E-mail : niti2512@hotmail.com

โมทเนียพจน์

เจ้าพระคุณ สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ได้ทรงเมตตาประทานคติธรรมสำคัญในวาระที่ คณะกรรมการฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ ของมหาเถรสมาคม ได้จัดการประชุม สัมมนาขับเคลื่อนงานสาธารณสงเคราะห์ ของมหาเถรสมาคมตามแผนการปฏิรูป กิจการพระพุทธศาสนาจากนโยบายสู่การปฏิบัติระดับจังหวัด ความตอนหนึ่งว่า

บุคคลพึงบำเพ็ญกรณียกิจเพื่อเกื้อกูลกันและกัน ด้วยการลดทอน ความเป็นตัวตนให้มากที่สุด ให้สมดังพระพุทธศาสนินี้ว่า ภูตฺ เสสฺ ทยิตพฺพํ แผลความว่า เมื่อยังมีชีวิตอยู่ควรเกื้อกูลกัน

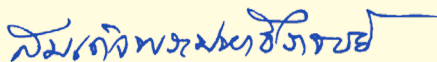
สำนักงานฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ ของมหาเถรสมาคม จึงนำคติธรรม ดังกล่าวเป็นกรอบคิดสำคัญ ในการสนับสนุนและร่วมมือกับภาคีเครือข่าย ให้สามารถส่งเสริมคณะสงฆ์ได้รับโอกาสพัฒนาองค์ความรู้ แนวทางการดำเนิน กิจกรรมสาธารณสงเคราะห์ ตลอดจนการร่วมดูแลความทุกข์ร้อนของประชาชน ให้เป็นมรรคผลรูปธรรม

การนี้เพื่อสนองงานมหาเถรสมาคมในภารกิจงานสาธารณสงเคราะห์ สำนักงานฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ ของมหาเถรสมาคม โดยคณะกรรมการ และคณะอนุกรรมการฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ จึงรับนโยบายด้านการสร้าง และพัฒนาภาคีเครือข่ายการทำงาน ร่วมกับสำนักสนับสนุนสุขภาวะองค์กร สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล และสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พัฒนา ชุดความรู้สาธารณสงเคราะห์วิถีพุทธ โดยเฉพาะเล่มนี้คือเรื่องวิถีพุทธศาสนาใน ต่างประเทศ เพื่อสนับสนุนการสร้าง ความเข้าใจและการเรียนรู้เกี่ยวกับงาน

สาธารณสงเคราะห์ขององค์กรพระพุทธศาสนาในระดับนานาชาติ ซึ่งจะช่วยให้
คณะสงฆ์ไทยเห็นตัวอย่างและการประยุกต์แนวทางการสงเคราะห์ เกื้อกูล พัฒนา
และบูรณาการ ขององค์กรพระพุทธศาสนาที่ประสบความสำเร็จระดับนานาชาติ
มาสู่การดำเนินกิจกรรมเพื่อประโยชน์ของสังคมไทยต่อไป ดังพุทธพจน์ที่พึงระลึก
ถึงเวลาเสียสละทำกิจกรรมเพื่อสังคมที่ว่า

**จเข มตตาสุขิ อีโร ผู้ฉลาดควรสละสุขเล็กน้อย เพื่อสุขยิ่งใหญ่ของ
ส่วนรวม**

ในนามของคณะกรรมการฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ ของมหาเถรสมาคม
ขออนุโมทนาองค์ภคินีศรีอภัยและคณะนักวิจัยทุกท่าน ที่ได้เข้ามาสนับสนุน
การพัฒนาองค์ความรู้ ตลอดจนจ่ายเลขานุการของสำนักงานฝ่ายสาธารณ
สงเคราะห์ ของมหาเถรสมาคม ที่ได้ร่วมพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับงานสาธารณ
สงเคราะห์ขององค์กรพระพุทธศาสนาเพื่อสังคมในต่างประเทศ เพื่อนำมาเป็น
องค์ความรู้และแนวปฏิบัติให้กับพระสงฆ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ทำกิจกรรม
สาธารณสงเคราะห์วิถีพุทธในสังคมไทยอย่างยั่งยืนต่อไป จึงขออาราธนา
คุณพระศรีรัตนตรัย โปรดอภิบาลอำนวยการให้องค์ภคินีศรีอภัย และ
ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่าน จงบรรลุลวิฤตผลประสงฆ์ที่มุ่งหมายปรารถนาตามประสงค์
ที่จะก่อให้เกิดประโยชน์สุขต่อคณะสงฆ์และประชาชนต่อไป

(สมเด็จพระมหาธีรจารย์)

กรรมการมหาเถรสมาคม

ประธานคณะกรรมการฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ ของมหาเถรสมาคม

ประธานสำนักงานกำกับดูแลพระธรรมทูตไปต่างประเทศ

คำนำ

หนังสือสารานุกรมสงเคราะห์วิถีพุทธในต่างประเทศ ถือเป็นหนังสือเล่มที่ 1 ของ “ชุดถอดบทเรียนสารานุกรมสงเคราะห์วิถีพุทธ” ซึ่งดำเนินการโดยโครงการ การศึกษาแนวทางสารานุกรมสงเคราะห์วิถีพุทธของคณะสงฆ์ไทย สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาชุดถอดบทเรียนสารานุกรม สงเคราะห์วิถีพุทธคือการสังเคราะห์องค์ความรู้ บทเรียนการดำเนินงาน ตลอดจน แนวทางการประยุกต์กิจกรรมสารานุกรมสงเคราะห์วิถีพุทธที่จะเป็นประโยชน์ต่อ สำนักงานฝ่ายสารานุกรมสงเคราะห์ ของมหาเถรสมาคม และพระสังฆาตว์ในสังคมไทย ได้ร่วมเรียนรู้และเป็นแนวทางการดำเนินงานในอนาคตกันต่อไป

จะเห็นได้ว่ากลไกการขับเคลื่อนของสำนักงานฝ่ายสารานุกรมสงเคราะห์ ของมหาเถรสมาคมในอนาคต เป็นภารกิจที่คณะสงฆ์ตั้งแต่ระดับเจ้าอาวาส จนถึง เจ้าคณะปกครองระดับหน ต้องทำหน้าที่ประสานงานกับหน่วยงานสนับสนุนทั้ง ส่วนกลางและส่วนภูมิภาค เพื่อสนองภารกิจมหาเถรสมาคมเกี่ยวกับการปฏิรูปกิจการ พระพุทธศาสนาให้มีความคืบหน้ายิ่งขึ้นไป งานสารานุกรมสงเคราะห์ซึ่งถือเป็นภารกิจ งานด้านสำคัญด้านหนึ่ง จึงเป็นอีกส่วนประกอบที่จะพัฒนาการทำงานร่วมของ ภาครัฐหรือข่าย รวมทั้งพระสังฆาตว์ที่ดำเนินกิจกรรมร่วมกับชุมชนในมิติต่าง ๆ ให้มี ความก้าวหน้าและสอดคล้องประสานกับเป้าหมายที่คณะสงฆ์ตั้งมั่นจะดำเนินการร่วมกัน ไว้ เอกสารชุดนี้จึงเป็นส่วนหนึ่งของการร่วมแลกเปลี่ยนและถกเถียงเชิงวิชาการต่อ การขับเคลื่อนงานสารานุกรมสงเคราะห์วิถีพุทธของคณะสงฆ์ไทยร่วมกันต่อไป

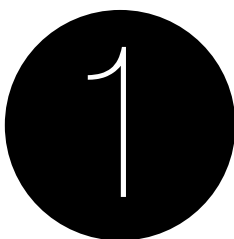
คณะผู้วิจัยจึงขอแสดงความอนุเคราะห์ของพระเถรานุเถระที่ให้การสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมครั้งนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน่วยงานของคณะสงฆ์ที่ มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาองค์ความรู้ ได้แก่ สำนักงานฝ่ายสารานุกรมสงเคราะห์ของ มหาเถรสมาคม และสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตลอดจนขอขอบคุณสำนักสนับสนุนสุขภาวะองค์กร สำนักงานกองทุนสนับสนุน การสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ที่สนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ที่จะช่วยผลักดันการพัฒนา สุขภาวะวิถีพุทธให้เกิดขึ้นในสังคมได้อย่างยั่งยืนต่อไป

คณะทำงาน

โครงการการศึกษาแนวทางสารานุกรมสงเคราะห์วิถีพุทธของคณะสงฆ์ไทย

สารบัญ

โมกษียพจน์.....	4
คำนำ.....	6
บทที่ 1 สังคมวิทยาของพระพุทธศาสนาเพื่อสังคม.....	8
1.1 บทนำ	
1.2 พัฒนาการของขบวนการพุทธศาสนาเพื่อสังคม	
1.3 แนวทางการดำเนินงานของขบวนการพุทธศาสนาเพื่อสังคม	
บทที่ 2 ขบวนการสรรโวกัถย ประเทศศรีลังกา.....	24
2.1 บทนำ	
2.2 สรรโวกัถย : อดีต ปัจจุบัน และอนาคต	
2.3 งานพัฒนาสังคมของขบวนการสรรโวกัถย	
2.4 ขบวนการสรรโวกัถย : องค์ประกอบความสำเร็จและบทเรียนงาน สาธารณสงเคราะห์วิฑัถย	
บทที่ 3 มูลนิธิพุทธดิอจี ประเทศไต้หวัน.....	78
3.1 มูลนิธิพุทธดิอจี : องค์กรสาธารณสงเคราะห์จิตอาสาข้ามชาติ	
3.2 ธรรมาจารย์จั้งเอี้ยนและการก่อตั้งมูลนิธิพุทธดิอจี	
3.3 หนึ่งย่างก้าวแปรรอยธรรม การทงของมูลนิธิพุทธดิอจี	
3.4 กระบวนการสร้างจิตอาสาและการพัฒนาคนตามวิถีแห่งดิอจี	
3.5 กระบวนการกล่อมเกลาจิตอาสาเพื่อการสาธารณสงเคราะห์	
3.6 การสร้างเครือข่ายจิตอาสาและบริหารจัดการอาสาสมัคร	
บทที่ 4 สมาคมสร้างคุณค่า ประเทศญี่ปุ่น.....	136
4.1 บทนำ	
4.2 สมาคมสร้างคุณค่าและพุทธศาสนาชิเซ็น	
4.3 ศรีทรา ปฏิบัติ คึกษา : วิฑัถแห่งพุทธศาสนิกชนชิเซ็น	
4.4 บทบาทพุทธศาสนาเพื่อสังคมของสมาคมสร้างคุณค่า	
บทที่ 5 บทเรียนสำหรับงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทย.....	192
5.1 บทสรุปจากการถอดบทเรียน	
5.2 แนวทางสนับสนุนงานอาสาสมัครสาธารณสงเคราะห์วิฑัถย ของคณะสงฆ์ไทย	
5.3 งานอาสาสมัครสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทย	
เกี่ยวกับผู้เขียน.....	229

สังคมวิทยาของพุทธศาสนาเพื่อสังคม

สายชล ปัญญชิต

1.1 บทนำ

สถาบันทางศาสนาเป็นหน่วยทางสังคมที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างมาตรฐานการดำเนินชีวิตและการจัดระเบียบทางสังคมมาอย่างยาวนาน การศึกษานี้จะมุ่งเน้นการพิจารณาบทบาทของขบวนการพุทธศาสนาเพื่อสังคม ในมิติของกรอบคิดทางสังคมวิทยา เพื่อทำความเข้าใจขบวนการนี้ในฐานะหน่วยทางศาสนาที่แสดงออกถึงการมีพลวัตทางสังคม กล่าวคือสามารถเปลี่ยนแปลงการกระทำทางสังคม ทั้งเชิงแนวคิดทางอุดมการณ์และการพัฒนาบทบาทที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคมได้ กล่าวเฉพาะมิติทางสังคมวิทยาจะเห็นได้ว่าสถาบันทางศาสนาถือเป็นหน่วยทางสังคมที่ทำหน้าที่ทั้งรวบรวมและผลิตความรู้ให้กับสังคมมาโดยตลอด การสร้างชุดความเชื่อและชี้แนวทางการดำเนินชีวิตเป็นบทบาทที่สถาบันทางศาสนามีส่วนสำคัญต่อการเสนอองค์ความรู้ออกสู่สังคม ขณะเดียวกันวิธีการวิเคราะห์ภายใต้กรอบทางสังคมวิทยายังเปิดพื้นที่ให้เกิดการถกเถียงเกี่ยวกับสถาบันทางศาสนา ที่ครอบคลุมตั้งแต่การสร้างวาทกรรมเกี่ยวกับความหมายของศาสนาต่อวิถีการดำเนินชีวิตของผู้คนและความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของศาสนาต่อกระบวนการพัฒนาสังคมและการจัดระเบียบทางสังคม เพื่อให้ผู้คนอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขในสังคมสมัยใหม่

แนวคิดทางสังคมวิทยาที่อธิบายบทบาททางสังคมของสถาบันทางศาสนาเริ่มจาก Emile Durkheim (1995: XXXIV) ที่เสนอให้พิจารณาศาสนาว่าเป็นสถาบันที่รวบรวมระบบความเชื่อและการแสดงออกร่วมกันของผู้คนต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในเชิงวิถีปฏิบัติที่แยกขาดจากทางโลก และมีลักษณะเชิงข้อห้ามเกี่ยวกับความเชื่อหรือประเพณีปฏิบัติ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความกลมเกลียวของการเป็นสมาชิกแห่งชุมชนทางศรัทธาตามศาสนาที่ผู้คนยึดถืออยู่ อย่างไรก็ตาม การที่สภาพสังคมมีความก้าวหน้าและเคลื่อนที่ไปในลักษณะแห่งความเป็นสากลมากขึ้น ศาสนาเองก็ได้รับผลกระทบเกี่ยวกับการขยายรูปแบบความเชื่อและจำนวนศาสนิกชนให้แพร่หลายข้ามพรมแดนมากขึ้นเช่นกัน งานวิเคราะห์ของ ธเนศ วงศ์ยานนาวา (2556: 71-73) สะท้อนให้เห็นภาพการมองศาสนาจาก

มิติของนักสังคมวิทยาคนสำคัญอย่าง Max Weber เกี่ยวกับศาสนาในฐานะของการสั่งสอนให้เกิดวินัยและการเข้าใจความเป็นเหตุเป็นผลของการใช้ชีวิต รวมทั้งมุมมองของ Weber ที่เชื่อว่าศาสนาจะเสื่อมอิทธิพลลงในสังคมว่า หากศาสนาสามารถปรับบทบาทและเข้าใจกรอบคิดของวัฒนธรรมที่ผสมผสานกันจนออกมาเป็นรูปแบบวัฒนธรรมลูกผสม (hybridity) มากมายในวิถีชีวิตของผู้คน ศาสนาเองก็ยังสามารถสร้างช่องทางพัฒนาบทบาทอยู่ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงเช่นปัจจุบันได้

สำหรับ Ritzer and Stepnisky (2018: 409-410) ได้ร่วมกันวิเคราะห์มุมมองของ Charles Taylor ศาสตราจารย์ด้านปรัชญาที่มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับศาสนาและสังคมสมัยใหม่ว่า Taylor มีข้อเสนอที่สำคัญเกี่ยวกับศาสนาและยุคแห่งฆราวาสนิยมในสังคมประเทศตะวันตก (religion and secular age) ว่ากระบวนการในสังคมสมัยใหม่โดยเฉพาะกรอบทางวัฒนธรรม และความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ ได้นำให้ผู้คนในสังคมตะวันตกกลายเป็นกลุ่มคนมีความอิสระทางความเชื่อศาสนา (atheism) มากขึ้น ทั้งนี้ Taylor ได้ทำการแบ่งให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของศาสนาในฐานะกระบวนการไปสู่สังคมสมัยใหม่ โดยอาศัยเกณฑ์การแบ่งตามความเชื่อมโยงระหว่างศาสนากับความเชื่อเหนือธรรมชาติของผู้คนออกเป็น 3 ยุคสมัยกล่าวคือ ยุคที่ 1 ยุคโบราณ (ancient regime) ผู้คนมีความสัมพันธ์ยึดโยงความเชื่อเหนือธรรมชาติไว้กับจักรวาลแห่งศรัทธาทั้งหมด ยุคที่ 2 ยุคแห่งการเคลื่อนย้าย (the age of mobilization) ศาสนามีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับระบบการเมืองและแนวคิดว่าด้วยชาติมากยิ่งขึ้น กล่าวอีกนัยหนึ่งศาสนาถูกรวมเป็นส่วนหนึ่งของสถาบันทางสังคมในสังคมสมัยใหม่ ไม่ได้ถือครองความศักดิ์สิทธิ์ที่จะอยู่เหนือระเบียบอื่นทางสังคมได้ ยุคที่ 3 ยุคแห่งความจริง (age of authenticity) การเข้าสู่ศตวรรษที่ 18 เป็นต้นมา ผู้คนในสังคมตะวันตกเชื่อมั่นในลัทธิความเป็นปัจเจกเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นอาจมีช่วงเวลาที่สำคัญของความเป็นปัจเจกขัดแย้งกับแบบแผนปฏิบัติทางศาสนา กล่าวอีกนัยหนึ่งผู้คนในสังคมได้ให้นิยามหรือสร้างรูปแบบให้กับศาสนาขึ้นมาใหม่ โดยมุมมองเช่นนี้เห็นว่าศาสนายังเป็นความจริงที่อยู่เหนือธรรมชาติแต่แตกต่างจากลักษณะของพระเจ้าเช่นเดิม

การเข้าสู่สังคมสมัยใหม่เป็นกระบวนการที่ผลักดันให้สถาบันทางศาสนาต้องเปิดกว้างในการรับความรู้และสร้างกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสังคม ในลักษณะที่ไม่ได้เน้นไปสู่การควบคุมหรือกำกับความเป็นไปทางสังคมมากขึ้น ข้อเสนอของ ธเนศ วงศ์ยานนาวา (2562: 248-251) ชี้ให้เห็นวิวัฒนาการของการแพร่กระจายความคิดเกี่ยวกับฆราวาสวิสัยหรือโลกวิสัย (secular) สะท้อนถึงความเฟื่องฟูของการยอมรับพื้นที่ส่วนตัวหรือสถานะส่วนบุคคลที่ปัจเจกพึงมีของผู้คนในสังคมยุโรป และแสดงให้เห็นถึงความสมเหตุสมผลของการให้อิสระภาพต่อการดำเนินชีวิตของผู้คน โดยมิได้นำศาสนามาเป็นส่วนหนึ่งของประเด็นสาธารณะ อย่างไรก็ตามในพื้นที่อื่น ๆ ของสังคมโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในทวีปเอเชีย ยังมีพื้นที่ที่อิทธิพลทางศาสนาได้หยั่งรากลึกลงกับวิถีวัฒนธรรมของผู้คน รวมทั้งมีปฏิสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับสถาบันทางการปกครอง วิถีชีวิตของผู้คนกับความเชื่อทางศาสนายังเป็นวิถีที่ผสมผสานและส่งผลกระทบต่อถึงกันอยู่เสมอมา

สำหรับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการเข้าสู่สังคมสมัยใหม่ต่อสถาบันทางศาสนาตามที่กล่าวมา อภิญญา เฟื่องฟูสกุล (2558: 168-170) ได้เสนอให้เห็นถึงรูปแบบใหม่ของขบวนการทางศาสนาที่ผสมผสานกับวัฒนธรรมที่หลากหลายในปัจจุบันยิ่งขึ้น โดยขบวนการศาสนาสมัยใหม่จะเน้นตอบสนองทางจิตวิญญาณของผู้คนมากขึ้น มีรูปแบบที่แสวงหาจิตวิญญาณในโลกนี้ไม่จำเป็นต้องหลุดพ้นเพื่อโลกหน้า รวมทั้งเน้นการปลดปล่อยภาระของการแบ่งชนชั้น การผลิตความรู้ทางศาสนาเปิดพื้นที่ให้ทั้งนักบวชและคนทั่วไปได้เข้ามามีบทบาททำกิจกรรมร่วมกัน อีกทั้งขบวนการศาสนาสมัยใหม่เน้นพหุลักษณะทางความเชื่อ อาจมีการผสมผสานกันอย่างลงตัวระหว่างกิจกรรมทางศาสนากับรสนิยมของสังคมสมัยใหม่ เช่น การถือศีลกินเจหรือเล่นโยคะเพื่อสุขภาพที่ดีในช่วงเวลาของการจัดปฏิบัติสมาธิของสถาบันทางศาสนา เป็นต้น

สำหรับองค์กรทางพระพุทธศาสนากับการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย บทวิเคราะห์ของ อมรา พงศาพิชญ์ (2537: 197-206) ได้เสนอให้เห็นภาพการเคลื่อนไหวของขบวนการพุทธศาสนาในสังคมไทยว่า การพยายามเปลี่ยนแปลงทั้งเพื่อการปรับขบวนการทำงานเพื่อสังคม และการเกิดเครือข่ายพระพุทธศาสนา

ที่มีเป้าหมายเพื่อมุ่งเน้นการอธิบายคำสอนอย่างเข้มข้นขึ้น เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงเชิงการปฏิรูปทางศาสนา ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากประเทศตะวันตก ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญต่อสถาบันทางศาสนา 2 ลักษณะ กล่าวคือ (1) เกิดกลุ่มทางศาสนาที่มีความคิดอนุรักษ์นิยมเพิ่มมากขึ้น เพื่อปกป้องหลักคิดของศาสนาตนเองไม่ให้มีการแทรกแซงจากคนต่างศาสนาได้ และ (2) การปรับตัวให้ทันกับวิถีทางวัฒนธรรมของผู้คนในสังคม เพื่อคงสถานะและบทบาทให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ได้ดีขึ้น สำหรับคณะสงฆ์ไทยในปี พ.ศ. 2529 มีกลุ่มพระสงฆ์ที่ต้องการยกระดับการให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจกับฆราวาสในชนบท ได้พยายามเข้าไปมีบทบาทในการร่วมแก้ไขสถานการณ์ทางการเมืองเพื่อความสงบสุขของประชาชนจึงจัดให้มีโครงการตั้งโรงเรียนในวัด ทั้งนี้มุ่งเน้นให้วัดได้เป็นที่พึ่งให้กับประชาชน โดยวางแผนว่าจะขยายให้เกิดพื้นที่สีชาวนิวัตเพื่อบริการประชาชนให้ได้ 2,000 แห่ง นอกจากนี้งานของ ภิญโญพันธุ์ พจนานุกรม (2562: 143-146) เสนอว่าผลงานวิชาการทางพุทธศาสนา เช่น หนังสือพุทธธรรมของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต) หรือหนังสือวิพากษ์สังคมโดยใช้หลักธรรมเข้ามาผนวกด้วยของพระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) เป็นกลไกของปัญญาชนทางพระพุทธศาสนา ที่พยายามขับเคลื่อนให้องค์กรพระพุทธศาสนาเคลื่อนไหวเข้าใกล้ความเป็นไปของสังคมไทยมากขึ้น

หากพิจารณาจากข้อเสนอสำคัญที่กล่าวมาก่อนหน้า การปรับบทบาทของสถาบันทางศาสนา เกิดขึ้นจากผลส่วนหนึ่งของวิวัฒนาการทางสังคมที่มีพลวัต การเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกที่เข้ามากระทบต่อสถาบันทางสังคมต่าง ๆ มีส่วนอย่างสำคัญต่อการผลักดันให้สถาบันทางศาสนาจำเป็นต้องปรับการดำเนินกิจกรรมหรือพิธีกรรมที่จะสร้างศรัทธา ตลอดจนยึดโยงบทบาทของตนเองไว้กับสังคมสมัยใหม่ จากจุดเริ่มต้นที่เน้นการเผยแผ่ศาสนาด้วยหลักธรรมคำสอน จึงนำมาสู่การสร้างองค์การการทำงานที่สะท้อนความเข้าใจของศาสนธรรมกับความทุกข์ร้อนของผู้คนจากปัญหาต่าง ๆ การปรับรูปแบบการทำงานลักษณะขององค์กรพุทธศาสนาในประเทศต่าง ๆ จึงมีเป้าหมายสำคัญอยู่ที่การประยุกต์ให้หลักคำสอนหรือหลักปฏิบัติของพุทธศาสนา สามารถเป็นส่วน

หนึ่งของการยกระดับคุณภาพชีวิตผู้คนในสังคมให้ดียิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามการปรับบทบาทขององค์กรพุทธศาสนาที่ต้องการทำกิจกรรมเพื่อสังคม จะเผชิญอุปสรรคที่สำคัญ 2 ประการกล่าวคือ ประการแรกคือ กระแสนูร์กษนิยมเกี่ยวกับบทบาทที่เหมาะสมของสมณสาธูของพระสงฆ์ และประการที่สองคือ การสร้างองค์กรและสมาชิกให้ตื่นตัวทำงานได้ในระยะยาว จึงเป็นความท้าทายสำคัญที่องค์กรศาสนาเพื่อสังคมควรกำหนดบทบาทหน้าที่ให้ชัดเจน โดยเฉพาะประเด็นการพัฒนาและเรียนรู้ที่จะปรับโครงสร้างการดำเนินงานองค์กรให้เหมาะสมกับความก้าวหน้าหรือประเด็นความท้าทายทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อสร้างเครือข่ายทางสังคมสนับสนุนเพื่อส่งเสริมการทำงานสาธารณสงเคราะห์และการพัฒนาสังคมให้เหมาะสมสอดคล้องกับทุกซ์หรือปัญหาของผู้คนในสังคมปัจจุบัน

1.2 พัฒนาการของขบวนการพุทธศาสนาเพื่อสังคม

ในภาพรวมกล่าวได้ว่าขบวนการพุทธศาสนาเพื่อสังคมมีลักษณะการทำงานที่ครอบคลุมกิจกรรมการพัฒนาด้านสาธารณสงเคราะห์ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสุขภาวะองค์กรวม หรืออาจมุ่งเน้นการทำงานเชิงการสร้างเครือข่ายระดับพื้นที่ ทั้งนี้การดำเนินกิจกรรมของขบวนการพระพุทศาสนาเพื่อสังคมมีเป้าหมายสำคัญเพื่อส่งเสริมให้เกิดการเชื่อมโยงกิจกรรมการพัฒนาสังคมกับหลักธรรมทางพระพุทศาสนาอย่างเป็นรูปธรรม รวมทั้งการสร้างกิจกรรมที่เชื่อมโยงให้องค์กรศาสนาได้เข้าไปร่วมแบ่งปันรับฟังความทุกข์ร้อน หรือเป็นส่วนหนึ่งของการยกระดับการแก้ไขปัญหาในสังคมให้ดียิ่งขึ้น

การที่ขบวนการพุทธศาสนาเพื่อสังคมเป็นกลุ่มการทำงานที่พยายามใช้คุณค่าของพระพุทศาสนา สร้างกิจกรรมที่เชื่อมโยงการทำงานกับประเด็นทางสังคม เป็นแนวการทำงานที่ขบวนการพุทธศาสนาเพื่อสังคมได้ใช้เป็นอุดมการณ์สำคัญในการสร้างรากฐานให้กับขบวนการของตนเอง จากการศึกษาขบวนการพุทธศาสนาเพื่อสังคมที่สำคัญระดับนานาชาติ ได้สะท้อนให้เห็นว่าการสร้างให้องค์กรมีเป้าหมายหรือสัญลักษณ์ที่เด่นชัดในการทำกิจกรรมเพื่อสังคม เป็นกลไก

สำคัญประการหนึ่งที่ช่วยให้เกิดการขยายจำนวนสมาชิก รวมทั้งยังส่งเสริมให้การสื่อสารเป้าหมายและผลงานของขบวนการพุทธศาสนาเพื่อสังคมมีเอกลักษณ์ที่สะดวกต่อการจดจำของสมาชิกด้วย

หากพิจารณาปรากฏการณ์การเกิดขึ้นและขยายตัวของขบวนการพุทธศาสนาเพื่อสังคมทั่วทวีปเอเชีย งานของ King (2009: 1-3) ให้ข้อเสนอว่า กิจกรรมที่เรียกว่า “พุทธศาสนาเพื่อสังคม” (engaged Buddhism) เป็นการดำเนินงานที่ปราศจากความรุนแรง เพื่อสะท้อนและแก้ไขปัญหาที่ครอบคลุมประเด็นทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและระบบนิเวศ ที่ภาครัฐอาจยังไม่ได้เข้ามาจับบทบาทจริงจังในการดำเนินงาน นอกจากนี้ข้อเสนอจากงานชิ้นนี้ยังสะท้อนว่าขบวนการพุทธศาสนาเพื่อสังคม ไม่ได้เกิดขึ้นบนวิสัยทัศน์ของผู้นำเครือข่ายเท่านั้นและตลอดไป รวมทั้งไม่ได้ตั้งอยู่บนเงื่อนไขเฉพาะทางภูมิศาสตร์ด้วย กล่าวอีกนัยหนึ่งคือขบวนการลักษณะนี้จะเคลื่อนที่ก้าวหน้าอย่างมั่นคงได้ ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากสมาชิกของขบวนการ อีกทั้งควรดำเนินกิจกรรมให้แพร่หลายเชิงพื้นที่ สำหรับการพิจารณาเชิงเส้นแบ่งทางความเชื่อ ขบวนการพุทธศาสนาเพื่อสังคมในเอเชียไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะพุทธศาสนาเถรวาท มหายาน หรือวัชรยาน จึงจะเห็นได้ว่าขบวนการพุทธศาสนาเพื่อสังคมมีการเกิดขึ้นและขยายบทบาทในสังคมเอเชียอย่างชัดเจนช่วงทศวรรษที่ 20 โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งส่งผลต่อเนื่องให้เกิดสงครามเย็นและสงครามเวียดนาม ผลกระทบจากความขัดแย้งระดับภูมิภาคดังกล่าว นำมาสู่ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองและวัฒนธรรมในเวียดนาม กัมพูชา และทิเบต ขณะที่ไทยและเมียนมาเผชิญกับปัญหาเกี่ยวกับที่ดินทำกิน เกษตรกรรมและทำป่าไม้เพื่อการเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ส่งผลต่อระบบนิเวศวิทยาและผู้คนในท้องถิ่นจำนวนมาก

ขณะที่ Doyle (2005: 253-254) เสนอว่าขบวนการพุทธศาสนาเพื่อสังคมมีรากฐานมาจากการต่อสู้เพื่อความเป็นธรรมด้วยกระบวนการสันติในเอเชีย จุดเริ่มต้นที่สำคัญคือการเคลื่อนไหวของท่านดิช นัท ฮันท์ พระสงฆ์ชาวเวียดนามที่พยายามเรียกร้องความเป็นธรรมทางสังคมและการเมืองให้กับชาวเวียดนาม

อีกทั้งการที่ท่านเป็นผู้สอนสมาธิที่มีชื่อเสียงมาก เมื่อลี้ภัยไปอยู่ในประเทศฝรั่งเศส จึงช่วยให้เกิดการตื่นตัวในการเรียนรู้ทางพุทธศาสนาเพื่อสังคมมากขึ้น ขณะเดียวกันการขยายตัวของเครือข่ายขบวนการพุทธศาสนาเพื่อสังคมในหลาย ประเทศอื่น เช่น ไทย ศรีลังกา ทิเบต ไต้หวัน ญี่ปุ่น เป็นต้น ก็ช่วยให้เกิดความ สนใจเกี่ยวกับขบวนการลักษณะนี้มากขึ้น ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าขบวนการพุทธศาสนา เพื่อสังคมจะมีรูปแบบการดำเนินงานที่เชื่อมโยงหลักพระพุทธศาสนาเพื่อลด ปัญหาสังคมในแต่ละบริบทพื้นที่ แต่ประเด็นสำคัญที่ทำให้ขบวนการพุทธศาสนา เพื่อสังคมสามารถยืนหยัดการทำงานได้ คือการเคลื่อนไหวโดยปราศจากความ รุนแรง ถึงแม้ข้อเรียกร้องหรือการบรรลุเป้าหมายบางประการเกี่ยวข้องกับ ประเด็นทางการเมือง หรือความไม่เป็นธรรมทางสังคมก็ตาม

การพยายามสร้างบทบาทเพื่อผลักดันให้องค์กรพุทธศาสนาและสมาชิก ที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันสร้างแนวทางการขับเคลื่อนการทำงานเพื่อสังคม เป็นรูปแบบ ที่แพร่หลายมากขึ้นในองค์กรพุทธศาสนาแถบทวีปเอเชียช่วงปลายทศวรรษที่ 20 อย่างไรก็ตามการขับเคลื่อนกิจกรรมที่องค์กรพุทธศาสนาพยายามทำกับสังคม ไม่สามารถกล่าวอ้างได้ว่าเป็นขบวนการพุทธศาสนาเพื่อสังคมทั้งหมด มีความ จำเป็นที่จะต้องศึกษาเป้าหมายและรูปแบบการทำงานให้ชัดเจนว่า ขบวนการ หรือองค์กรที่พยายามทำกิจกรรมเพื่อสังคมได้ใช้สถานะและบทบาทที่เกี่ยวข้อง กับพุทธศาสนา เพื่อยกระดับไปสู่การแก้ไขปัญหาอย่างสันติสุข และแสดงออกถึง การยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม การละเลยต่อความเห็นอกเห็นใจ มนุษย์ต่างศาสนิกชน รวมทั้งการใช้รูปแบบการเคลื่อนไหวที่ผสมความรุนแรง เข้ามาเกี่ยวข้อง คงไม่สามารถกล่าวได้อย่างชัดเจนว่าเป็นขบวนการพุทธศาสนา เพื่อสังคม นอกจากนี้ขบวนการพุทธศาสนาเพื่อสังคมส่วนหนึ่งได้ตกผลึกทาง ความคิดอย่างชัดเจนว่าเป้าหมายหรือรูปแบบการทำงานของขบวนการไม่ได้ เป็นการตอบโต้กระแสวัฒนธรรมตะวันตก แต่เป็นการสร้างทางเลือกเพื่อสมดุล ของสังคม หรือเป็นรูปแบบการพัฒนาที่สะท้อนให้เห็นหลักการอยู่ร่วมกันอย่าง มีเหตุมีผลมากกว่า

งานของ Norberg-Hodge (1999: 37-38) ที่ชื่อว่า “Buddhist engagement in the global economy” สะท้อนเห็นว่าการที่ประเทศต่าง ๆ สมาทานรับเอาเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเป็นฐานคิดของการพัฒนาประเทศมากขึ้น จึงมีภัยที่ตามมาทางความคิดคือการแข่งขันเพื่อเอาชนะ การหลงเข้าไปสู่การสะสม และความเข้าใจผิดต่อเป้าหมายของชีวิต หากใช้หลักพระพุทธศาสนา เข้าช่วยไตร่ตรองและสร้างสมดุล จะสร้างมิติของความเห็นอกเห็นใจและการงดใช้ความรุนแรงสำหรับสถานการณ์ที่ต้องเผชิญหน้ากัน นอกจากนี้ พุทธศาสนายังพยายามสะท้อนภาพความซับซ้อนของระบบสังคมและสิ่งแวดล้อมที่อยู่ร่วมกัน ดังนั้นการอยู่ร่วมกันโดยไม่ทำลายระบบโครงสร้างต่าง ๆ ถือเป็นหนทางที่จะช่วยให้เกิดสมดุลในสังคมปัจจุบันได้มากขึ้น สอดคล้องกับข้อเสนอของชลวิทย์ เจียรจิตต์ (2559: 65-66) ที่กล่าวว่าองค์กรพระพุทธศาสนา สมัยปัจจุบัน ควรเคลื่อนตัวเข้าสู่กรอบทางสังคมและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา แนวคิดทางพุทธศาสนาจึงต้องมีลักษณะสากล ที่มุ่งเน้นให้เห็นบทบาทการมีส่วนร่วมของฆราวาสและให้ความสำคัญกับหลักการสิทธิมนุษยชนร่วมด้วย

บนพื้นฐานพลวัตของสังคมจะเห็นได้ว่า ขบวนการพุทธศาสนาเพื่อสังคม มีพัฒนาการที่ก่อรูปสร้างขึ้นบนปัจจัยสำคัญ 3 ประการ กล่าวคือ ประการที่หนึ่ง สถานการณ์ทางสังคมจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า การที่ประเทศต่าง ๆ พยายามตอบสนองกระบวนการผลิตเพื่อการส่งออกตามกระแสการพัฒนาเศรษฐกิจสมัยใหม่ ได้สร้างผลกระทบต่อระบบนิเวศ และปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคม ดังนั้นขบวนการพุทธศาสนาเพื่อสังคมส่วนหนึ่งจึงเกิดขึ้นบนพื้นฐานของการเข้าไปมีส่วนร่วมกับผู้คนในชนบท เพื่อจัดการปัญหาความยากจน การไม่ได้รับความเป็นธรรมในการมีส่วนร่วมกับการพัฒนา รวมทั้งมีส่วนร่วมสร้างภูมิคุ้มกันที่เฝ้าระวังความล่มสลายของระบบนิเวศท้องถิ่น จนท้ายที่สุดการทำงานของกลุ่มคนที่ใช้หลักพระพุทธศาสนากับสังคม ได้นำมาสู่การสร้างขบวนการที่เป็นทางการ และทำกิจกรรมระยะยาวในพื้นที่ได้ เช่น การแปรสภาพของกลุ่มครูอาจารย์และนักเรียนรุ่นใหม่ในสังคมเมืองศรีลังกาสู่การจัดตั้งขบวนการสรรโวทัย เป็นต้น

ประการที่สองการปฏิรูปบทบาทขององค์กรพระพุทธศาสนา จะเห็นได้ว่าการศึกษาพระพุทธศาสนาเป็นองค์กรที่มีพื้นฐานตั้งรับในการทำงาน การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ยังจำกัดอยู่เฉพาะในรูปแบบอนุรักษนิยม คือมุ่งเน้นการทำงานในที่ตั้งขององค์กรพระพุทธศาสนา และไม่มีองค์กรระดับสากลที่โดดเด่นพอจะสามารถเป็นแม่แบบคอยทำหน้าที่ระดมความคิดเห็น หรือกำหนดทิศทางการพัฒนาองค์กรที่สามารถเป็นตัวอย่งการเรียนรู้อย่างชัดเจน การสร้างความเกี่ยวข้องหรือรับรู้ทุกขัรؤونของประชาชน ยังไม่อยู่ในพันธกิจขององค์กรอย่างชัดเจน การเกิดขบวนการพุทธศาสนาเพื่อสังคม จะโดยตั้งใจที่จะพัฒนาเป็นองค์กรอย่างยั่งยืนหรือไม่ก็ตาม ได้ช่วยสร้างให้เกิดความตื่นตัวและการรับรู้เกี่ยวกับการทำงานเพื่อสังคมอย่างชัดเจน กรณีของสมาคมสร้างคุณค่า (Soka Gakkai) ถือเป็นตัวอย่างการทำงานที่เด่นชัดในการพัฒนาขบวนการพุทธศาสนาเพื่อสังคมที่มีวิสัยทัศน์ในการให้ความสำคัญของพุทธศาสนาในสังคมโลก ด้วยการปรับบทบาทขององค์กรพระพุทธศาสนาให้มีกิจกรรมสาธารณสงเคราะห์หรือบริการสังคมที่เด่นชัด ผ่านสมาคมสร้างคุณค่า ในฐานะที่เป็นองค์กรพุทธศาสนาฝ่ายฆราวาส ที่สามารถดำเนินกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาโดยไม่จำเป็นต้องพึ่งวัดและพระสงฆ์ จนสามารถขยายการบูรณาการกิจการเพื่อสังคมไปครอบคลุมหลายกิจกรรมสาธารณะได้ทั้งในสังคมญี่ปุ่นและในประเทศอื่น ๆ ทั่วโลก

ประการที่สามบทบาทเชิงจิตวิญญาณ จะเห็นได้ว่าขบวนการพุทธศาสนาเพื่อสังคมที่มีความเข้มแข็งและสามารถยึดถืออุดมการณ์การทำงานมาได้อย่างยาวนาน จะมีรากฐานทางอุดมการณ์และกระบวนการสร้างการประยุกต์นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาเชื่อมโยงกับสังคมอย่างเข้มแข็ง การพัฒนาให้มีขบวนการที่ตอบสนองการพัฒนาคุณค่าระบบคิดและจิตใจของสังคม เป็นภารกิจสำคัญประการหนึ่งที่สถาบันทางศาสนาจำเป็นต้องพัฒนาการทำงานให้เหมาะสมกับสังคมที่เปลี่ยนแปลง ขบวนการพุทธศาสนาเพื่อสังคมส่วนหนึ่งจึงพยายามสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาจิตใจและศักยภาพทางความคิดให้กับปัจเจก เช่น ในกรณีของมูลนิธิพุทธฉือจี้ (Tzu-chi) ในประเทศ

ได้หวั่น ซึ่งเป็นขบวนการพุทธศาสนาเพื่อสังคม สภาวะจิตพระโพธิสัตว์ มีความเมตตากรุณาและเสียสละต่อเพื่อนมนุษย์ผู้ทุกข์ยากเดือดร้อนบนพื้นฐานจิตวิญญาณของความเป็น “จิตอาสา” คือจิตที่อยากทำความดีเพื่อผู้อื่นและสังคม อยู่เสมอ มุลินีพุทธฉือจี้ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อยกระดับให้ปัจเจกบุคคลให้เข้าใจความเป็นธรรมดาแห่งชีวิต เรียนรู้และยอมรับความแตกต่างรอบตัวได้ ดังนั้นกิจกรรมของมุลินีพุทธฉือจี้ จึงสะท้อนภาพการสร้างจิตสำนึกของสมาชิกในการร่วมทำกิจกรรมเพื่อความเป็นธรรมทางสังคมและสิทธิมนุษยชน และเพื่อช่วยลดปัญหาความทุกข์ยากเดือดร้อนของผู้คนในทุกพื้นที่ทั่วโลก

ดังนั้นขบวนการพุทธศาสนาเพื่อสังคม จึงเป็นเครือข่ายหรือองค์กรที่ทำกิจกรรมทางสังคมบนพื้นฐานของหลักการพระพุทธศาสนา โดยมีเป้าหมายที่สร้างการแบ่งปันทรัพยากรให้เกิดคุณค่าต่อส่วนรวม หรืออาจเป็นการดำเนินกิจกรรมที่มุ่งหมายจะขจัดปัญหาสังคมที่เกิดขึ้น ทั้งในมิติของความเหลื่อมล้ำทางสังคม ความเป็นธรรมทางสังคม ระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนปัญหาการมีส่วนร่วมในสิทธิการพัฒนามิติต่าง ๆ สำหรับหลักการสำคัญที่ขบวนการพุทธศาสนาเพื่อสังคมยึดถือร่วมกันคือการทำงานโดยไม่แบ่งแยกศาสนิกชน ดังจะเห็นได้ว่าขบวนการพุทธศาสนาเพื่อสังคมที่ประสบความสำเร็จ จะทำกิจกรรมภายใต้ความเข้าใจหลักมนุษยนิยมอย่างเสมอภาค เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมสามารถสร้างการเรียนรู้และผลกระทบกับผู้คนได้อย่างทั่วถึง ขณะเดียวกันก็วางบทบาทให้ขบวนการเป็นส่วนหนึ่งของการยกระดับความสำคัญของสันติภาพในสังคมโลกปัจจุบัน

1.3 แนวทางการดำเนินงานของขบวนการพุทธศาสนาเพื่อสังคม

การดำเนินกิจกรรมของขบวนการพุทธศาสนาเพื่อสังคม ถือเป็นขบวนการทางสังคมที่มีเสรีภาพ ภายใต้โครงสร้างและทิศทางการทำงานในฐานะ “องค์กรสาธารณประโยชน์” จึงช่วยผลักดันให้การดำเนินกิจกรรมของขบวนการ

พุทธศาสนาเพื่อสังคมสามารถพัฒนาประเด็นการทำงานและแนวทางการพัฒนาองค์กรได้อย่างไม่ถูกครอบงำจากมิติทางการเมือง การวิเคราะห์รูปแบบพื้นฐานของแนวทางการดำเนินงานของขบวนการพุทธศาสนาเพื่อสังคม จะสามารถเป็นข้อมูลสำคัญที่สะท้อนให้คณะสงฆ์ไทย ที่ต้องการพัฒนาองค์กรการทำงานเพื่อสังคมบนพื้นฐานของหลักการพระพุทธศาสนา ได้ประยุกต์เพื่อให้เหมาะสมกับบริบททางวัฒนธรรมขององค์กร ทั้งนี้จากการศึกษาเกี่ยวกับขบวนการพุทธศาสนาเพื่อสังคม สามารถสรุปแนวทางการดำเนินงานของขบวนการพุทธศาสนาเพื่อสังคมได้ 3 มิติสำคัญ ดังนี้

(1) **มิติประเด็นการทำงาน** กล่าวคือขบวนการพุทธศาสนาเพื่อสังคม จะให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม จากการศึกษาขบวนการพุทธศาสนาเพื่อสังคมที่ทำกิจกรรมมาอย่างต่อเนื่อง จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า ปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อผู้คนในสังคมอย่างกว้างขวาง และปัญหาที่ต้องอาศัยกระบวนการเจรจาอย่างสันติเพื่อสร้างความไว้วางใจระหว่างคู่ขัดแย้ง ขบวนการพุทธศาสนาเพื่อสังคมจะสามารถมีบทบาทสำคัญที่เข้าไปสร้างกระบวนการทำงานได้ ทั้งนี้ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันขบวนการพุทธศาสนาเพื่อสังคมทำงานครอบคลุมปัญหาทั้งในมิติเศรษฐกิจ การเมือง สิ่งแวดล้อม และการลดความเหลื่อมล้ำหรือความขัดแย้งทางสังคม อย่างไรก็ตามเมื่อขบวนการพุทธศาสนาเพื่อสังคมสามารถลงหลักปักฐานทำงานได้อย่างมั่นคง อาจเผชิญความท้าทายเกี่ยวกับเป้าหมายและการขยายประเด็นการทำงาน มีความจำเป็นที่ผู้นำองค์กรต้องระดมการมีส่วนร่วม เพื่อกำหนดทิศทางการทำงานที่จะระดมสมาชิกให้ร่วมทำกิจกรรมกับองค์กรต่อไป

(2) **มิติเครือข่ายการทำงาน** กล่าวคือขบวนการพุทธศาสนาเพื่อสังคม ที่สามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่างยั่งยืน จะมีการพัฒนาเครือข่ายการทำงานเพื่อเข้าร่วมส่งเสริมศักยภาพการทำงานเชิงประเด็นและระดับพื้นที่ด้วย เนื่องจาก การสร้างเครือข่ายการทำงานถือเป็นหนึ่งในองค์ประกอบที่จะสร้างให้เกิดการเรียนรู้ และการแลกเปลี่ยนแนวทางการพัฒนารูปแบบการทำงาน นอกจากนี้หากพิจารณาจากขบวนการพุทธศาสนาเพื่อสังคมหลายแห่ง การประสานความ

ร่วมมือกับองค์กรพัฒนาระหว่างประเทศ ได้สร้างให้การทำงานของขบวนการพุทธศาสนาเพื่อสังคมสามารถยกระดับศักยภาพการทำงาน ทั้งมิติการสนับสนุนงบประมาณ การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก การพัฒนาองค์ความรู้บุคลากร ตลอดจนการพัฒนาเครือข่ายสนับสนุนการดำเนินกิจกรรม ทั้งนี้การพัฒนาเครือข่ายการทำงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ เป็นอีกองค์ประกอบสำคัญที่จะสนับสนุนให้ขบวนการพุทธศาสนาเพื่อสังคม สามารถผลักดันประเด็นการทำงานให้บรรลุผลโดยใช้กำลังการทำงานน้อยลงได้ด้วย อย่างไรก็ตามขบวนการพุทธศาสนาเพื่อสังคมต้องระวังไม่ให้ทิศทางหรืออุดมการณ์การทำงานขององค์กร สั่นคลอนจากการร่วมมือทำงานกับหน่วยงานราชการหรือองค์กรทางการเมือง การยึดมั่นแนวทางหรือหลักการจิตอาสาหรือการเดินทางสายกลางตามหลักพุทธศาสนา จะเป็นภูมิคุ้มกันสำคัญที่ช่วยให้ขบวนการพุทธศาสนาเพื่อสังคม ยังคงสานความสัมพันธ์และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเครือข่ายการทำงานอย่างเสมอภาค ตลอดจนสามารถยึดเหนี่ยวให้สมาชิกเห็นถึงอุดมการณ์ดั้งเดิมของการก่อตั้งขบวนการ และยังคงร่วมดำเนินกิจกรรมกับขบวนการได้ต่อไป

(3) **มิตigroupเป้าหมายการทำงาน** กล่าวคือขบวนการพุทธศาสนาเพื่อสังคมที่ดำเนินกิจกรรมและพัฒนาองค์กรให้เป็นขบวนการที่ยั่งยืน จะใช้หลักมนุษยนิยมร่วมกับหลักธรรมในพระพุทธานุชาตตันถุ หรือวัฒนธรรม ขบวนการพุทธศาสนาเพื่อสังคมจะให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาให้กับทุกคนอย่างเสมอภาค รวมทั้งคำนึงถึงหลักการอยู่ร่วมกันอย่างสันติเสมอ การดำเนินกิจกรรมที่มีประสิทธิภาพของขบวนการจึงถูกสะท้อนผ่านการลดความทุกข์ร้อนให้กับผู้คนอย่างสันติและไม่เลือกศาสนา ซึ่งถือเป็นกรอบคิดสำคัญที่ขบวนการพุทธศาสนาเพื่อสังคมระดับสากลยึดถือปฏิบัติร่วมกันตลอดมา

กล่าวโดยสรุป จะเห็นได้ว่าขบวนการพุทธศาสนาเพื่อสังคมจัดตั้งขึ้นโดยพุทธศาสนิกชน ทั้งที่เป็นนักบวชต่างนิกาย หรือฆราวาสที่มีความเชื่อมั่นว่าหลักการหรือทวนทางสังคมของพระพุทธานุชาตตันถุ เป็นคุณค่าที่สามารถเปลี่ยนแปลง

สู่การประยุกต์การทำงานเพื่อผู้คนในสังคมได้ การดำเนินกิจกรรมจึงเริ่มต้นทำงานในพื้นที่ที่ผู้นำหรือกลุ่มผู้จัดตั้งขบวนการเห็นว่าจะสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตหรือแก้ไขปัญหาความทุกข์ร้อนของผู้คนได้ เมื่อขบวนการพุทธศาสนาเพื่อสังคมที่สามารถมีเครือข่ายการทำงาน ตลอดจนจนยกระดับการเรียนรู้ที่จะพัฒนาโครงสร้างองค์กรให้มีความเข้มแข็ง จึงจะขยายพื้นที่หรือเครือข่ายร่วมเรียนรู้เกี่ยวกับประเด็นการทำงานให้ขยายออกไปมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้หลักการสำคัญที่ขบวนการพุทธศาสนาเพื่อสังคมแต่ละแห่ง พยายามยึดมั่นคือการทำงานโดยยึดหลักของความหลากหลายทางวัฒนธรรมและชาติพันธุ์ ดังนั้นเป้าหมายของขบวนการลักษณะนี้จึงไม่ได้ผูกติดอยู่กับประโยชน์ของพุทธศาสนิกชนเท่านั้น แต่เป็นขบวนการที่มีความเชื่อว่าคุณค่าของพุทธศาสนา สามารถเป็นประโยชน์ให้กับสังคมภาพรวมทั้งหมด สำหรับการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะได้สะท้อนบทเรียนการดำเนินกิจกรรมของขบวนการพุทธศาสนาที่สำคัญ 3 ขบวนการ ได้แก่ (1) ขบวนการสรรวาทัยซึ่งมีจุดเริ่มต้นที่ประเทศศรีลังกา (2) มูลนิธิพุทธฉือจี้ซึ่งมีจุดเริ่มต้นที่ประเทศไต้หวัน และ (3) สมาคมสร้างคุณค่าซึ่งมีจุดเริ่มต้นที่ประเทศญี่ปุ่น เพื่อสร้างความเข้าใจและถอดบทเรียนการดำเนินงาน มาปรับประยุกต์เป็นข้อเสนอต่อการพัฒนางานสาธารณสงเคราะห์วิถีพุทธให้กับคณะสงฆ์ไทยต่อไป

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- ชลวิทย์ เจริญจิตต์. (2559). องค์กรพระพุทธศาสนาในสังคมไทยยุคปฏิรูป. *วารสารสังคมศาสตร์*, 19(1), 65-71.
- ธเนศ วงศ์ยานนาวา. (2556). *Max Weber วิถีแห่งการบำเพ็ญตบะและอาชีพการเมือง*. กรุงเทพฯ: สยามปริทัศน์.
- ธเนศ วงศ์ยานนาวา. (2562). Post-Secular: เมื่อผีของยุโรปเป็นศูนย์กลาง. ใน พิพัฒน์ พสุธา (บรรณาธิการ), *ฮาเบอร์มาลกับสังคมแบบหลังฆราวาส* (หน้า 244-270). กรุงเทพฯ: Illuminations Editions.
- ภิญญพันธ์ พจนะลาวิทย์. (2562). *ไทยปีศาจ: ประวัติศาสตร์การเมืองสังคมร่วมสมัยของพุทธศาสนาไทย*. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- อมรา พงศาพิชญ์. (2537). *วัฒนธรรม ศาสนาและชาติพันธุ์: วิเคราะห์สังคมไทยแนวมานุษยวิทยา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อภิญา เพ็องฟูสกุล. (2558). ปราบฏการณ์ทางศาสนาในโลกาภิวัตน์. ใน นันทวัฒน์ ฉัตรอุทัย (บรรณาธิการ), *จับกระแสสังคมศาสตร์: รวมบทความวิชาการ 50 ปี สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา เชียงใหม่* (หน้า 161-190). เชียงใหม่: ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ภาษาอังกฤษ

- Doyle, T.N. (2003). "Liberate the Mahabodhi Temple" Socially Engaged Buddhism, Dalit-Style. In Heine, S. and Prebish, C.S. (Eds.), *Buddhism in the modern world: adaptations of an ancient tradition* (pp. 249-280). New York: Oxford University Press.
- Durkheim, E. (1995). *The Elementary Forms of Religious Life* (Fields, E., K., Trans.). New York: A Division of Simon & Schuster Inc.

- King, S.B. (2009). *Socially Engaged Buddhism: Dimension of Asia Spirituality*. Honolulu: University of Hawai'i press.
- Norberg-Hodge, H. (1999). Buddhist Engagement in Global Economy. In Sivaraksa, S., Udomittipong, P., & Walker, C. (Eds.), *Socially Engaged Buddhism for the New Millennium Essay in honor of The Ven. Phra Dhammapitaka (Bhikku P.A. Payutto) on his 60 birthday anniversary* (pp. 34-42). Bangkok: The Sathirakoses-Nagapradipa Foundation.
- Ritzer, G., & Stepnisky, J. (2018). *Sociology Theory*. California: SAGE Publications.

บทวนการสรรไวกัทย ประเทศศรีลังกา

สายชล ปัญญชิต

2.1 บทนำ

ขบวนการพุทธศาสนาเพื่อสังคมมีเหตุปัจจัยและพัฒนาการตามยุคสมัย และบริบททางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองที่แตกต่างกันออกไป แต่หากจะพิจารณาความเคลื่อนไหว รวมทั้งเป้าหมายของการขับเคลื่อนขบวนการในมิติทาง “พระพุทธศาสนา” มีความจำเป็นที่กลุ่มทางสังคมหรือขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมนั้น ๆ ต้องวางรากฐานของการผลักดันเป้าหมายของขบวนการอยู่บนหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งหากพิจารณาภูมิหลังพัฒนาการของขบวนการสรวิทย์ (The Sarvodaya Movement) จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่าขบวนการสรวิทย์ มีจุดเริ่มต้นจากการที่ผู้ก่อตั้งขบวนการคือ อริยรัตน์ (A.T. Ariyaratne) เห็นว่าภายหลังจากการที่ประเทศศรีลังกาได้รับอิสรภาพเมื่อปี ค.ศ. 1948 สังคมศรีลังกายังต้องเผชิญกับปัญหาความยากจนตลอดจนบทบาทขององค์กรทางพระพุทธศาสนาขาดการบริหารจัดการที่เชื่อมโยงกับสังคม รวมทั้งมีข้อวิจารณ์ถึงความเพิกเฉยต่อสถานการณ์ที่ประชาชนต้องเผชิญกับปัญหาในมิติต่าง ๆ ข้อเสนอลักษณะดังกล่าวได้นำไปสู่การรวมตัวของเครือข่ายชาวพุทธในศรีลังกา เพื่อก่อตั้งขบวนการในลักษณะการเรียนรู้และแก้ไขปัญหาเชิงพึ่งพาตนเอง เพื่อสร้างให้เกิดความตื่นรู้และการขจัดความยากจนบนพื้นฐานของวัฒนธรรมชุมชน และเปิดโอกาสให้คนหนุ่มสาวในชุมชนท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชนของตนเอง

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าขบวนการสรวิทย์ได้พยายามจัดรูปแบบโครงสร้างองค์กรที่มีการแบ่งงานกันทำ ตลอดจนสร้างการมีส่วนร่วมเพื่อการออกแบบลักษณะเฉพาะของการพัฒนาระดับหมู่บ้านชนบท เพื่อไม่สร้างลักษณะศูนย์กลางของการพัฒนาหรือความทันสมัยที่สอดคล้องกับกระแสทุนนิยม แต่ปรับประยุกต์นิยามของการพัฒนาให้สอดคล้องกับความเสมอภาคและลักษณะเฉพาะของแต่ละบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น ข้อเสนอเช่นนี้สอดคล้องกับการวิเคราะห์ของ สุริชัย หวันแก้ว (ม.ป.ป.) ที่เสนอว่าวิธีคิดแบบการพัฒนาเส้นตรงหรือแนวคิดแบบการพัฒนานิยม ที่เน้นการพัฒนาตามกระแสเศรษฐกิจ

ซึ่งประสบความสำเร็จในประเทศอุตสาหกรรมและประเทศอุตสาหกรรมใหม่
ไม่ควรเป็นแบบแผนการพัฒนาให้กับประเทศอื่น อย่างไรก็ตามในปัจจุบันแนวคิด
ที่สนับสนุนว่าการพัฒนาตามบริบทความเข้มแข็งของแต่ละสังคม น่าจะเป็น
แนวทางที่สามารถผลักดันไปสู่ความยั่งยืนได้มากกว่า

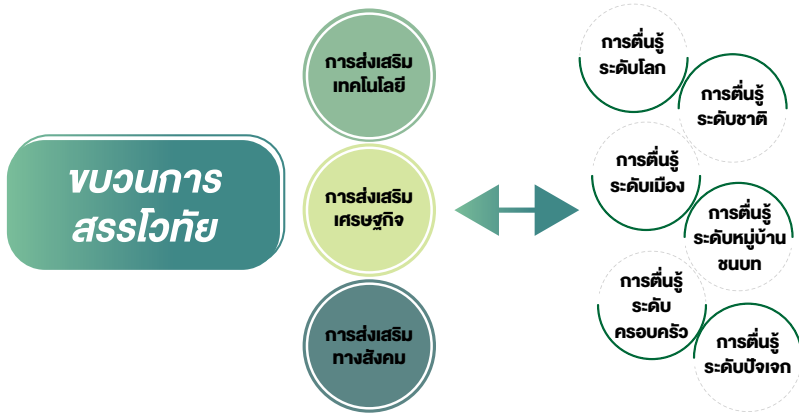
หากพิจารณาจากกิจกรรมที่ขบวนการสรรโวทัยได้พยายามผลักดัน
มาตลอด ตั้งแต่ช่วงปลายของทศวรรษ 1950 เป็นต้นมา งานทั้งของ สุวิดา
แสงสีหนาท (2549) และ Masumi Hayashi-Smith (2011) เห็นไปในทาง
สอดคล้องกันว่าปัญหาความแตกต่างของสังคมเมืองและชนบทในศรีลังกา
รวมทั้งการแบ่งแยกทางชาติพันธุ์ที่ยังคงดำรงอยู่ภายหลังได้รับเอกราชให้
เป็นอิสรภาพเป็นปัจจัยสำคัญ ที่ส่งผลต่อผู้นำของขบวนการสรรโวทัยเห็นว่
การเคลื่อนไหวขับเคลื่อนการพัฒนาในระดับหมู่บ้านชนบท โดยการสร้างค่านิยม
ใหม่ให้เห็นว่าพระพุทธศาสนาไม่ได้เป็นเรื่องของคำสอนที่ผูกติดกับความเป็น
นักบวชเท่านั้น แต่แท้จริงแล้วคำสอนเหล่านั้นต้องนำมาสร้างให้คนในสังคม
อยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันได้ด้วย การที่บทบาทหลักที่ขบวนการสรรโวทัยทำกิจกรรม
ในประเทศศรีลังกาอย่างต่อเนื่อง จึงเป็นต้นแบบการเรียนรู้ในมิติทั้งทางการ
พัฒนาสังคมและการเคลื่อนไหวตามแนวทางพุทธศาสนาเพื่อสังคม ตั้งแต่บทเรียน
การดำเนินกิจกรรม ทิศทางการทำงานที่ต่อเนื่อง ตลอดจนการจัดองค์กรของ
ขบวนการสรรโวทัย เพื่อให้สามารถถอดรหัสการเรียนรู้ที่นำไปสู่การประยุกต์เพื่อ
เชื่อมโยงกับการเคลื่อนไหวของกิจกรรมสาธารณสุขสงเคราะห์วิฤทธิพทุธิ์ในสังคมไทย
ต่อไป

2.2 สรรโวทัย: อดีต ปัจจุบัน และอนาคต

เอ ที อริยรัตน์: ผู้ก่อตั้งขบวนการสรรโวทัย

ขบวนการสรรโวทัยเกิดขึ้นภายใต้บริบทสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรมของศรีลังกาช่วงราว ค.ศ. 1958 ซึ่งเป็นที่ทราบดีถึงการพยายามพัฒนาให้ประเทศศรีลังกาพ้นจากความยากจน รวมทั้งการที่สังคมศรีลังกายังเผชิญกับการแบ่งแยกทางชาติพันธุ์ ผู้นำขบวนการสรรโวทัยคนสำคัญคือ “อริยรัตน์” (A.T. Ariyaratne) ซึ่งเป็นอาจารย์สอนวิทยาลัยพระพุทธศาสนาที่มีชื่อเสียง (ธรรมปพร หงษ์ทอง, 2557: 108) งานทางวิชาการที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการทำความเข้าใจและวิเคราะห์การขับเคลื่อนขบวนการสรรโวทัยชิ้นหนึ่งคืองานของ Cathrin Thodock (2005) ที่ชื่อว่า “The Sarvodaya Shramadana Movement in Sri Lanka” งานชิ้นนี้ได้อธิบายสาระสำคัญของการก่อตั้งขบวนการสรรโวทัยว่า สรรโวทัยนั้นหมายถึงการตื่นรู้ของพวกเราทั้งหมดบนรากฐานของการผสมผสานความเข้าใจระหว่างจิตวิญญาณพระพุทธศาสนากับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยเมื่อพิจารณาระดับความตื่นรู้ที่ขบวนการสรรโวทัยกำหนดไว้ นั้น จะเห็นได้ว่ามีระดับความตื่นรู้ 6 ระดับ และกำหนดแนวทางสำคัญของการทำงานไว้ 3 องค์ประกอบ จุดเริ่มต้นของการก่อตั้งขบวนการสรรโวทัย เกิดขึ้นจากความพยายามของอริยรัตน์ที่ต้องการให้นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่ตนเองสั่งสอนอยู่ ได้เรียนรู้ที่จะเข้าใจปัญหาความยากจนและความคับข้องใจ โดยเฉพาะในหมู่บ้านที่ผู้คนอยู่ในวาระกลางของสังคม

สำหรับรูปแบบกิจกรรมในระยะเริ่มต้นที่ขบวนการสรรวาทัยได้ผลักดันผ่านแนวคิดของอริยัตนะ คือการพัฒนาชมรมนักเรียนซึ่งส่วนใหญ่ใช้ชีวิตอยู่ในพื้นที่สังคมเมืองของศรีลังกาในขณะนั้น ได้ร่วมกันลงพื้นที่ค่ายอาสา โดยกลุ่มนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกับอริยัตนะในระยะแรก จะถูกเน้นให้ทำกิจกรรมในหมู่บ้านห่างไกลที่มีความยากจน เพื่อเป้าหมายประการหนึ่งคือการทำความเข้าใจปัญหาความทุกข์ยากของคนชนบท ขณะเดียวกันก็ได้ร่วมทำกิจกรรมในหมู่บ้านลักษณะค่ายอาสาพัฒนา อาทิ การทำไร่ทำสวน การพัฒนาสิ่งปลูกสร้างในชุมชน ทั้งวัดวาอารามและโรงเรียน เป็นต้น จากจุดเริ่มต้นที่อริยัตนะได้ผลักดันให้นักเรียนของตนเองพยายามพิจารณาคุณค่าพระพุทธศาสนากับการทำงานเพื่อสังคม ได้ขยายแรงกระตุ้นออกไปเป็นวงกว้างจนเกิดกลุ่มชมรมนักเรียนอาสาที่ออกไปทำค่ายมากกว่า 100 แห่งในช่วงเวลานั้น

ผู้นำขบวนการสรรวาทัยได้อธิบายถึงเป้าหมายของการก่อตั้งว่า ระยะแรกเป็นไปเพื่อสร้างความตื่นรู้ให้เกิดทั้งในระดับปัจเจกและระดับสังคม เนื่องจากว่าอริยัตนะเห็นว่าการตื่นรู้ทั้งสองระดับนี้จะสร้างให้สังคมศรีลังกาบรรลุเป้าหมายของการตื่นรู้ต่อไปในอนาคตได้อย่างยั่งยืน อริยัตนะเชื่อมั่นว่าในสังคมที่ปัจเจกจะให้ความสำคัญกับการเสียสละเพื่อผู้อื่น องค์ประกอบของภาพรวมทั้งสังคมต้องเอื้ออำนวยให้กับปัจเจกได้เข้าสู่กระบวนการตื่นรู้เชิงปัจเจกบุคคลด้วย

ทั้งนี้อริยรัตนะได้อธิบายให้เห็นเป้าหมายของขบวนการสรรโวทัยว่า การสร้างความตื่นรู้จำเป็นต้องทำคู่ขนานกันไป เนื่องจากเสรีภาพที่จะสร้างให้คนในสังคมเห็นถึงความสำคัญและความเสียสละเป็นกระบวนการที่จะต้องดำเนินไปทั้งระดับสังคม ซึ่งเสรีภาพที่จะเสียสละดังกล่าวสอดคล้องกับหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา (Bond, George D., 1996: 129) นัยความหมายของอริยรัตนะอาจพิจารณาเป้าหมายของขบวนการสรรโวทัยว่า สถาบันทางสังคมถือว่ามีส่วนสำคัญต่อการสร้างกลไกเพื่อให้ผู้คนในสังคมเห็นถึงความสำคัญและความเสียสละ หากกลไกของสถาบันทางสังคมไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนอย่างจริงจัง คงเป็นไปได้ยากที่การสร้างความตื่นรู้ทั้งระดับปัจเจกและระดับสังคมจะประสบความสำเร็จได้

แนวคิดการก่อตั้ง เป้าหมายและกิจกรรมการดำเนินงานของขบวนการสรรโวทัย สอดคล้องกับข้อเสนอของพระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร (2554) ที่ว่า ขบวนการสรรโวทัยภายใต้การนำของอริยรัตนะ เป็นขบวนการพระพุทธศาสนาเพื่อสังคม (Socially Engaged Buddhism) ที่พยายามประยุกต์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาแก้ไขปัญหาสังคม ได้อธิบายว่าการเกิดขึ้นของขบวนการสรรโวทัยในรูปแบบองค์กรพระพุทธศาสนาเพื่อสังคม เป็นอิทธิพลภายหลังการต่อสู้ทางความคิดเมื่อได้รับเอกราชของกลุ่มประเทศที่เคยตกอยู่ภายใต้อาณานิคม ซึ่งสอดคล้องกับ พระวัลโลลา ราหุลา (อ้างใน ภานูทัต ยอดแก้ว, 2560: 31) ที่เสนอว่า คำสอนของพระพุทธเจ้าไม่ได้มีไว้สำหรับพระภิกษุหรือพุทธศาสนิกชนเท่านั้น อีกทั้งคำสอนของพระพุทธเจ้าแบ่งออกเป็นหลายระดับ มีทั้งเพื่อไปสู่นิพพานหรือนำไปแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน ที่พระสูตรบางเรื่อง อาทิ จักกวัตติสูตรก็เป็นไปเพื่อให้เข้าใจแนวทางการปกครอง ขณะที่กฎทนต์สูตรก็มีขึ้นเพื่อสอนและแก้ปัญหาเศรษฐกิจและสังคม เป็นต้น

จากจุดเริ่มต้นที่อริยรัตนะสามารถผลักดันให้นักเรียนชนชั้นกลางในวิทยาลัยนาลันทา (Nalanda College) แห่งเมืองโคลัมโบ ซึ่งเป็นเมืองหลวงและมีความเจริญมากกว่าพื้นที่อื่น ๆ ต้องออกเดินกว่าไปทางเหนือ 80 กิโลเมตรเพื่อไปทำค่ายอาสาที่หมู่บ้านแห่งหนึ่งในเมือง คานาตุลูวา (Kanatoluwa) หมู่บ้าน

ที่เป็นที่ทราบกันดีถึงความยากจนและผู้คนที่อยู่ในวาระกลางของสังคม เป็นช่วงระยะเวลา 11 วัน ที่นักเรียนของอริยรัตน์จะได้เรียนรู้ปัญหาของสังคมศรีลังกา ตั้งแต่ความยากจนจนถึงระบบบริการสุขภาพ ถือเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญตามที่กล่าวไปในข้างต้นว่าได้ผลักดันให้เกิดการขับเคลื่อนการจัดตั้งเครือข่ายขบวนการสรรโวทัยอย่างเป็นระบบ เพราะหลังจากนั้นเป็นต้นมา ช่วงระยะเวลา ค.ศ. 1958 – 1966 ขบวนการสรรโวทัยได้ดึงดูดเยาวชนและคนทั่วไปที่เติบโตขึ้นในสังคมศรีลังการะยะเวลานั้น ให้เข้าร่วมเป็นอาสาสมัครกับขบวนการสรรโวทัยได้กว่า 300,000 คน (Bond, 1996: 135)

เมื่อพิจารณาขบวนการสรรโวทัยในระยะเริ่มต้น จะเห็นได้ว่าการดำเนินกิจกรรมในลักษณะค่ายอาสานักเรียน (Sharmadana Camp) ได้ขยายตัวเป็นจำนวนมากในหมู่บ้านกว่า 100 แห่ง โดยเป็นการทำงานเชิงจิตอาสาที่เกิดจากความพยายามผลักดันให้นักเรียนหรือคนรุ่นใหม่ในสังคมศรีลังกา ขณะนั้น ได้เกิดความเข้าใจแนวทางการศึกษาคุณค่าพระพุทธศาสนากับการออกไปทำงานจิตอาสาเพื่อสังคม หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือการสร้างให้คนรุ่นใหม่ชาวพุทธได้ออกมาทำงานเป็นกระบอกเสียงให้กับคนยากจน (สุวิดา แสงสีหนาท, 2549: 271) ยิ่งเมื่อพิจารณาจากเป้าหมายการขับเคลื่อนของขบวนการสรรโวทัยในยุคแรกของการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน จะเห็นได้ว่าขบวนการสรรโวทัยได้กำหนดเป้าหมายให้เกิดการตื่นรู้ในระดับหมู่บ้าน (village awakening) เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ลดความยากจน และปลดปล่อยความเป็นอิสระเชิงความคิดในมิติของการพัฒนาตนเอง ซึ่งเชิงปริมาณของการทำงานนั้นขบวนการสรรโวทัยได้ตั้งเป้าหมายที่จะเข้าไปทำงานให้เกิดการตื่นรู้ในระดับหมู่บ้านให้ได้ 23,000 หมู่บ้าน (Premasiri, P.D., 1997)

การที่ขบวนการสรรโวทัยมองปัญหาความยากจนว่า เกิดจากปฏิสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง การพัฒนาให้เกิดความตื่นรู้ตั้งแต่ระดับหมู่บ้านจึงเป็นจุดมุ่งเน้นของขบวนการมาโดยตลอด จะเห็นได้ว่าเป้าหมายเริ่มต้นของขบวนการนี้มีตัวชี้วัดความสำเร็จด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม รวมถึงการเปลี่ยนแปลงของมนุษย์บนพื้นฐานความต้องการของมนุษย์ ทั้งนี้การ

คัดเลือกหมู่บ้านที่ขบวนการสรรวโทยัจะไปทำงานด้วยจึงอยู่ภายใต้องค์ประกอบ 10 ประการกล่าวคือ (1) การสร้างศักยภาพในชุมชน (2) การพัฒนาเด็กปฐมวัย (3) สาธารณสุขชุมชน (4) การปลดปล่อยและการฟื้นฟู (5) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในหมู่บ้าน (6) สิ่งแวดล้อมและความหลากหลายทางชีวภาพ (7) การพัฒนาด้านการสื่อสาร (8) การพัฒนาการศึกษาแบบบูรณาการ (9) การทำงานเพื่อสันติ (10) การทำงานกับเยาวชนและการวิจัยประยุกต์ (ธรรมพร หงษ์ทอง, 2557: 111)

ภายหลังจากการก่อตั้งเป็นขบวนการที่มีนักเรียนให้การสนับสนุน ในการเข้าร่วมทำกิจกรรมระดับหมู่บ้านชนบทอย่างมั่นคง จะเห็นได้ว่าระยะ 10 ปีแรกของการดำเนินกิจกรรมคือ ค.ศ. 1958 - 1968 นั้น รูปแบบการดำเนินกิจกรรมของขบวนการสรรวโทยั มีองค์กรต่างประเทศเข้ามาเกี่ยวข้องและเห็นความสำคัญของการดำเนินกิจกรรมร่วมกันมากขึ้น จะเห็นได้จากการที่ผู้นำองค์กรคือ อริยรัตน์ะได้รับรางวัลแม็กไซไซ (Raymon Magsaysay) ในปี ค.ศ. 1969 ในสาขาผู้นำชุมชน เมื่อเข้าสู่ ค.ศ. 1970 เป็นต้นมา ขบวนการสรรวโทยั ได้เปลี่ยนแปลงการทำงานโดยรับการสนับสนุนงบประมาณบริจาคจากองค์กรระหว่างประเทศร่วมด้วย ช่วงปี ค.ศ. 1971 ค่ายนักเรียนอาสาภายใต้ขบวนการสรรวโทยั ได้ลงหลักปักฐานการทำงานในหมู่บ้านชนบทของศรีลังกากว่า 400 แห่ง การที่ขบวนการสรรวโทยัเริ่มมีภารกิจการทำงานและพื้นที่การทำงานกระจายไปทั่วศรีลังกามากขึ้น ส่งผลให้อริยรัตน์ะในฐานะผู้นำขององค์กร จึงตัดสินใจลาออกจากอาจารย์ประจำของวิทยาลัยนานาชาติในปี ค.ศ. 1972 เพื่อเข้ามาบริหารจัดการกิจกรรม ตลอดจนมีส่วนสำคัญต่อการกำหนดทิศทางและควบคุมการดำเนินกิจกรรมขององค์กรอย่างเต็มที่ เมื่อมีการปรับรูปแบบการทำงาน รวมทั้งขบวนการสรรวโทยัได้ร่วมงานกับองค์กรพัฒนาเอกชนระหว่างประเทศหลายแห่งมากขึ้น ขบวนการสรรวโทยัจึงมีภาคีเครือข่ายที่สำคัญเข้ามาสนับสนุนการทำงานโดยเฉพาะด้านงบประมาณมากขึ้น อาทิ องค์กรระหว่างประเทศของเยอรมัน องค์กรการกุศลของเนเธอร์แลนด์ เป็นต้น (Bond, 1996: 136)

การเปลี่ยนแปลงจากแรงผลักดันเมื่อมีการสนับสนุนจากองค์กรพัฒนาเอกชนภายนอกประเทศ มีส่วนสร้างความร่วมมือและขยายความสำเร็จให้กับขบวนการสตรีวาทย์มากขึ้นอย่างชัดเจน โดยมิติของการทำงาน ขบวนการสตรีวาทย์ได้สร้างตนเองให้เป็นศูนย์กลางการทำงานองค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) ที่สำคัญแห่งหนึ่งของประเทศศรีลังกา ความจำเป็นในการจัดระบบองค์กรเพื่อให้สามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงจากการสนับสนุนระหว่างประเทศได้ จึงเกิดการขยายจำนวนผู้ร่วมงานตามไปด้วย ผลสำคัญประการหนึ่งต่อมาก็คือ การเปลี่ยนรูปแบบการจัดตั้งคณะทำงานของขบวนการสตรีวาทย์ที่แต่เดิมเป็นลักษณะอาสาสมัคร ให้กลายเป็นการจ้างงานเข้ามาแทนที่ (สุวิดา แสงสีหนาท, 2549: 272) ความท้าทายดังกล่าวถูกนักวิชาการหลายท่านตีความและวิเคราะห์ความจำเป็นต่อการพัฒนาเครือข่ายที่ร่วมงานกับการรักษาอุดมการณ์จิตอาสาของขบวนการสตรีวาทย์ไว้ อย่างไรก็ตามหากพิจารณาถึงการจัดระบบโครงสร้างการทำงานให้เป็นระบบมากขึ้น การที่ขบวนการสตรีวาทย์รับการสนับสนุนจากต่างประเทศถือเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของขบวนการสตรีวาทย์ครั้งหนึ่ง เนื่องจากการพัฒนาสำนักงานใหญ่ขึ้นที่เมืองโมราตวา (Moratuwa) ซึ่งไม่ห่างไกลจากเมืองหลวงโคลัมโบมากนัก ได้ผลักดันให้เกิดพื้นที่ของการแลกเปลี่ยนสื่อสารและการยกระดับการทํากิจกรรมขององค์กรให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

พัฒนาการสำคัญภายหลังจากจัดตั้งสำนักงานใหญ่ขึ้นคือการฝึกอบรมให้คนหนุ่มสาว ก่อนเข้าไปทำงานที่หมู่บ้านชนบทในลักษณะอาสาสมัคร ตลอดจนคนรุ่นใหม่ที่กำลังจะฝึกหัดลงไปทำงานภาคประชาสังคมภายใต้การเป็นสมาชิกของขบวนการสตรีวาทย์ จะได้รับการฝึกฝนในศูนย์แห่งนี้ ซึ่งประกอบด้วยสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ห้องประชุมสัมมนา ห้องสมุด ห้องสื่อสารมวลชน เป็นต้น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการปรับองค์กรการทำงานอาสาสมัครให้ทันสมัยมากขึ้น (Bond, 1996: 135-136) หากพิจารณาพัฒนาการที่เปลี่ยนแปลงไปในระยะต้น ค.ศ. 1970 ที่ขบวนการสตรีวาทย์เริ่มเชื่อมโยงบทบาทการทำงานของตนเองกับองค์กรพัฒนาเอกชนระหว่างประเทศมากขึ้น จะเห็นได้ว่าผู้นำของขบวนการต้องเผชิญกับความท้าทายจากฐานคิดจิตอาสาที่เน้นการใช้หลักความกรุณา เพื่อ

ผลักดันให้คนรุ่นใหม่ออกไปทำงานภาคสนามเชิงสาธารณสุขสงเคราะห์โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปลูกฝังให้เห็นคุณค่าของการใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไม่ให้เกิดผลต่อปัญหาสังคม แต่เมื่อมีการสนับสนุนงบประมาณจากต่างประเทศ ขบวนการสรรโวทัยได้พัฒนาการทำงานให้ทันสมัยและมีการจัดระบบโครงสร้างองค์กรเพื่อให้เท่าทันต่อสถานการณ์มากขึ้น อย่างไรก็ตามที่ขบวนการสรรโวทัยทำงานใกล้ชิดกับองค์กรพัฒนาเอกชนต่างประเทศมากขึ้น การบริหารจัดการภายในของขบวนการเอง ก็ต้องเผชิญกับการตั้งคำถามเชิงอุดมการณ์ และจริยธรรมของอาสาสมัครที่เข้ามาร่วมงานขบวนการสรรโวทัย ถึงจิตวิญญาณของการทำงานจิตอาสาพัฒนาสังคมที่เปลี่ยนไปสู่ลักษณะการทำงานพัฒนาตามหน้าที่ของการปฏิบัติงานในองค์กร ที่อาจไม่สะท้อนความเสียสละและความต้องการทำงานเพื่อสังคมศรีลังกาอย่างแท้จริง

สำนักงานใหญ่ของสรรโวทัยที่เมืองโมราตวา (Moratuwa)

แม้ว่าจะเผชิญกับความท้าทายและการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์สังคม แต่ขบวนการสรรโวทัยยังคงสามารถยืนหยัดการทำงานพัฒนาให้กับหมู่บ้านที่มีความยากจน รวมทั้งผู้คนที่ประสบปัญหาด้านความเหลื่อมล้ำในสังคมศรีลังกาได้อย่างต่อเนื่อง โดยข้อสรุปหนึ่งที่สำคัญคือนอกจากกลุ่มผู้นำขบวนการสรรโวทัยแล้ว กลุ่มคนหนุ่มสาวที่เข้ามาร่วมงานกับขบวนการสรรโวทัย ได้ทำงานจิตอาสาในภาคสนามอย่างมุ่งมั่นนี้เอง ที่มีส่วนสำคัญต่อการแสดงให้เห็นว่า หลักธรรมทางพระพุทธศาสนามีส่วนต่อการผลักดันการทำงานอย่างมาก โดยเฉพาะปลูกฝังให้หลักมรรค 8 (The Noble Eightfold Path)¹ เป็นพื้นฐานสำคัญของบทบาทการพัฒนาของพุทธศาสนาเพื่อสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพิจารณาบทบาทการพัฒนาในมิติทางเศรษฐกิจ ที่แม้ว่าพระสงฆ์จะไม่ได้มีบทบาททางตรงกับการยกระดับคุณภาพทางเศรษฐกิจ แต่บทบาทที่สามารถดำเนินการได้คือการยกระดับการพัฒนาอาชีพหรือการพัฒนาให้สังคมเข้าใจหลักสัมมาอาชีวะ อีกทั้งการเสนอให้ประชาชนในสังคมเข้าใจความหมายและยึดถือการแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นโดยยึดหลักอริยสัจ 4 (ทุกข์ สมุทัย นิโรค มรรค) ร่วมด้วย (จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์, 2548: 122-123) จึงจะเห็นได้ว่าช่วงระยะเวลาตั้งแต่เริ่มต้นพัฒนาค่ายนักเรียนอาสา จนถึงการปรับรูปแบบการทำงานร่วมกับองค์กรพัฒนาเอกชนระหว่างประเทศ ผู้นำของขบวนการสรรโวทัยได้ผลักดันให้กลุ่มอาสาสมัครตระหนักถึงความสำคัญของการยึดถือหลักการพระพุทธศาสนาในการลงมือปฏิบัติงานภาคสนาม

การที่ขบวนการสรรโวทัย มุ่งเน้นการทำงานเชื่อมโยงบทบาทกับองค์กรพัฒนาเอกชน ตั้งแต่ระยะเริ่มต้นจนถึงช่วงร่วมมือกับองค์กรให้ทุนจากต่างประเทศ ส่งผลให้ขบวนการได้รับการยอมรับและขยายจำนวนสมาชิกอาสาสมัครไปเป็นจำนวนมาก อย่างไรก็ตามช่วงปลายทศวรรษ 1970 จนถึงช่วงต้น

¹ มรรคในทางพระพุทธศาสนาหมายถึงหนทางแห่งการดับทุกข์ โดยมรรคคือองค์ประกอบหรือข้อปฏิบัติให้ถึงแก่การดับทุกข์ หรือที่เรียกว่า “อริยอัฏฐังคิกมรรค” แปลว่าทางที่มีองค์ 8 ประกอบด้วย (1) สัมมาทิฐิ เห็นชอบ (2) สัมมาสังกัปปะ ดำริชอบ (3) สัมมาวาจา เจรจาชอบ (4) สัมมากัมมันตะ ทำการชอบ (5) สัมมาอาชีวะ เลี้ยงชีพชอบ (6) สัมมาวายามะ เพียรชอบ (7) สัมมาสติ ระลึกรู้ชอบ (8) สัมมาสมาธิ ตั้งจิตมั่นชอบ (พระธรรมปิฎก, 2546: 181)

ของทศวรรษ 1980 สังคมศรีลังกาเผชิญกับการแบ่งแยกทางชาติพันธุ์ระหว่างกลุ่มชาวพุทธสิงหลและชาวทมิฬ ซึ่งช่วงเหตุการณ์การแบ่งแยกของขบวนการชนกลุ่มน้อยทมิฬ ขบวนการสรรโวทัยยังมีกลุ่มวัยรุ่นหนุ่มสาวชาวทมิฬเข้าร่วมทำกิจกรรมพัฒนาค่ายนักเรียนอาสาด้วย โดยเป้าหมายสำคัญของการเป็นสมาชิกขบวนการสรรโวทัย คือการทำงานพัฒนาจิตอาสาให้กับสังคมศรีลังกา และมุมมองที่มีต่อองค์กรขบวนการสรรโวทัยก็ไม่ใช่ลักษณะองค์กรสาธารณสงเคราะห์ที่ทำงานตามหลักพระพุทธศาสนาเท่านั้น แต่เป็นองค์กรพัฒนาเอกชนที่เน้นทำงานเพื่อสังคมส่วนรวม (Bond, 1996: 136) ช่วงเวลาดังกล่าวเป็นที่มาให้ขบวนการสรรโวทัยได้เข้ามามีบทบาททำงานร่วมกับภาครัฐบาลเพื่อลดปัญหาความขัดแย้งดังกล่าวให้ลดน้อยลงบ้าง อย่างไรก็ตามขบวนการสรรโวทัยเองต้องเรียนรู้ที่จะบริหารจัดการสถานการณ์ความขัดแย้งที่เกิดจากการทำงานร่วมกับภาครัฐ โดยเฉพาะจากการที่ผู้นำองค์กรเลือกจะวางบทบาทการทำงานเป็นองค์กรที่เดินสายกลาง ท่ามกลางปัญหาความขัดแย้งระหว่างชาวพุทธสิงหล ซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ กับชนกลุ่มน้อยทมิฬที่ต้องการเรียกร้องสิทธิในการปกครองตนเอง ส่งผลให้เกิดระยะห่างทางความสัมพันธ์ระหว่างขบวนการสรรโวทัยและภาครัฐที่มีอำนาจอยู่ในประเทศศรีลังกา

บทบาทที่เด่นชัดของความพยายามจัดวางตำแหน่งแห่งที่ให้กับขบวนการสรรโวทัย ในฐานะองค์กรพัฒนาเอกชนที่เป็นกลางทางการเมือง แสดงออกผ่านเหตุการณ์ที่สำคัญเหตุการณ์หนึ่งคือ ภายหลังเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1983 ที่เกิดการปะทะกันระหว่างผู้คิดต่างทางการเมืองในประเทศศรีลังกา แต่อิริยัตนะกลับเสียนำวัยรุ่นชาวทมิฬเข้ามาพักอาศัยอยู่ร่วมด้วย 17 คน เมื่อมีความพยายามค้นหากลุ่มวัยรุ่นดังกล่าวโดยนักรบชาวสิงหล การเจรจาเกิดขึ้นโดยลูกสาวของอิริยัตนะ และเธอได้แสดงความกล้าหาญที่จะเสียสละชีวิต หากจะมีความรุนแรงใด ๆ เกิดขึ้นกับกลุ่มวัยรุ่นดังกล่าว การตรวจค้นดังกล่าวจึงถูกล้มเลิกพร้อมกับการขอภัยจากผู้เข้าตรวจค้น หลังจากเหตุการณ์ดังกล่าวไม่นาน (Hayashi-Smith, 2011: 158-180) อิริยัตนะได้เผยแพร่ข้อความเกี่ยวกับความสำคัญของพระพุทธศาสนากับสร้างสันติภาพในสังคมศรีลังกาว่า

“จะถูกต้องแล้วหรือที่คนในสังคมศรีลังกาจะเข้าร่วมความขัดแย้งทางการเมือง ชาติพันธุ์ ศาสนา และเศรษฐกิจ ที่มุ่งทำลายล้างความเป็นมนุษย์ ความไว้วางใจกัน และความยุติธรรมในสังคม เมื่อเราต่างรู้ว่าคำสอนของพระพุทธศาสนาไม่ได้มุ่งเน้นให้ทำลายล้างกัน ดังพุทธสุภาษิตที่ว่า “ธมโม หเว รกขติ ธมฺมจारी (ที่แปลว่าธรรมเท่านั้นแล รักษาผู้ประพฤติธรรม – ผู้เขียน)” เราก็ไม่ควรเบียดเบียนตนเองจากพฤติกรรมดังกล่าว เพราะหากเป็นเช่นนี้สังคมก็จะเต็มไปด้วยความรุนแรง การแบ่งแยก และปัญหาคอร์รัปชัน ดังนั้นจึงควรหรือไม่ที่เราสนับสนุนระบบที่แบ่งแยกโครงสร้างของความเป็ลสิ่งหล ถ้าเราเข้าใจและไม่ละเลยที่จะทำตามวิถีคิดที่โหดร้ายดังกล่าว พระพุทธศาสนาและชาติพันธุ์สิ่งหลก็คงอยู่ร่วมกันได้ต่อไป” (Ariyaratne, 2001: 834)

เหตุการณ์ดังกล่าวถือเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญที่ผลักดันให้ ผู้นำขบวนการสรรโวทัยและพันธกิจของขบวนการสรรโวทัย ต้องเคลื่อนออกจากประเด็นการจัดการปัญหาความยากจนและปัญหาอื่น ๆ ในสังคมศรีลังกา เข้าสู่การสร้าง “สันติภาพ” ภายหลังเหตุการณ์ที่อริยรัตนะมีส่วนต่อการปกป้องไม่ให้เกิดความรุนแรงกับเยาวชนทมิฬ เมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม ค.ศ. 1983 ขบวนการสรรโวทัยได้ทุ่มเทระยะเวลาไปกับการระดมสมอง เพื่อหาหรือเกี่ยวกับทางเลือกและการสร้างพื้นที่กลางในการพูดคุยเพื่อการสร้างสันติภาพในสังคมศรีลังกา อริยรัตนะในฐานะผู้นำขบวนการสรรโวทัย ถือเป็นผู้นำทางสังคมชาวสิงหลคนแรกที่เดินทางไปทางเหนือของศรีลังกา เพื่อเยี่ยมเยียนค่ายผู้ลี้ภัยชาวทมิฬ ในภารกิจนี้ อริยรัตนะมีส่วนสำคัญในการแสดงความจริงใจด้วยการบริจาคและกล่าวแสดงความเสียใจต่อเหตุการณ์ความรุนแรง ตลอดจนได้แสดงออกอย่างชัดเจนว่า ขบวนการสรรโวทัยควรมีส่วนต่อการฟื้นฟูชุมชนชาวทมิฬในประเทศศรีลังกา (Hayashi-Smith, 2011: 163) จะเห็นได้ว่าขบวนการสรรโวทัย ได้พยายามเคลื่อนพันธกิจของตนเองโดยเชื่อมโยงกับสถานการณ์ทางสังคม การเข้ามา

บทบาทสำคัญของขบวนการสรรโวทัยกับสร้างสันติภาพในสังคมศรีลังกาได้สร้าง บทเรียนสำคัญ ต่อองค์กรพุทธศาสนาเพื่อสังคม ให้เห็นถึงบทบาทของการ ประยุกต์นำหลักธรรมทางพุทธศาสนา มาเป็นเครื่องมือและกลไกการแก้ไขปัญหา ของสังคมตามแต่ละบริบททางสังคมและวัฒนธรรม

ตามที่กล่าวถึงพัฒนาการของขบวนการสรรโวทัย ตั้งแต่การก่อตั้งใน รูปแบบการทำงานค่ายนักเรียนอาสาเมื่อปี ค.ศ. 1958 จนถึงช่วงที่เกิดเหตุการณ์ ความรุนแรงระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ช่วงปี ค.ศ. 1983 จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า ขบวนการสรรโวทัย ได้พยายามปรับรูปแบบองค์กรให้ก้าวหน้าในประเด็นการ ทำงาน ตั้งแต่เรื่องการแก้ปัญหาความยากจน ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคม ปัญหาการนำองค์กรพระพุทธศาสนาที่เพิกเฉยต่อสังคม ตลอดจนการเป็นพื้นที่ กลางของการสื่อสารสันติภาพของคนทั้งสังคมศรีลังกา ขณะที่มิติการขยาย อิทธิพลและแรงบันดาลใจกับผู้ทำงานจิตอาสาหรืออาสาสมัครหนุ่มสาว ขบวนการสรรโวทัยประสบความสำเร็จอย่างมาก ในการเป็นศูนย์กลางของการ สร้างแรงบันดาลใจเพื่อการทำงานขับเคลื่อนสังคมให้กับคนหนุ่มสาว โดยตั้งแต่ การทำงานระยะเริ่มแรกที่มีศูนย์กลางการผลักดันให้คนหนุ่มสาวเป็นฐานรากของ การทำงานให้กับขบวนการ ส่งผลให้ขบวนการสรรโวทัยเป็นศูนย์รวมของการ แลกเปลี่ยนปัญญา พื้นที่ถกเถียง พื้นที่การทำงาน และสร้างคนรุ่นใหม่ที่เข้าใจ สังคมชนบท เข้าใจปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคม ตลอดจนความยากจนใน พื้นที่หมู่บ้านชนบทของประเทศศรีลังกาให้มากยิ่งขึ้น ในมิติของการสื่อสารและ การสร้างความร่วมมือกับองค์กรภายนอก จะเห็นได้ว่าตั้งแต่ระยะเริ่มต้นของ ขบวนการสรรโวทัย การทำงานลักษณะเครือข่ายเป็นสิ่งที่ผู้นำของขบวนการไม่ ได้ละเลย จึงจะเห็นได้ว่าขบวนการสรรโวทัยเป็นองค์กรพัฒนาเอกชนสำคัญของ ประเทศศรีลังกาที่เมืองค์กรพัฒนาเอกชนระหว่างประเทศ เข้ามาร่วมให้การ สนับสนุนงบประมาณและผลักดันการบริหารองค์กรให้มีความทันสมัยมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม ขบวนการสรรโวทัยเองก็เผชิญความท้าทายเกี่ยวกับการทำงานอยู่เป็นระยะ การที่ผู้นำขบวนการสรรโวทัยได้ขยายจำนวนอาสาสมัคร และวางแผนการทำงานในระดับหมู่บ้านระยะยาวเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้การบริหารจัดการในระยะแรกจำเป็นต้องใช้เวลาและเสียสละหน้าที่การทำงานส่วนตัวเพื่อออกมาขับเคลื่อนขบวนการเป็นสำคัญ รวมทั้งเมื่อขบวนการเริ่มมีการรับงบประมาณ และความร่วมมือด้านทำงานต่าง ๆ กับองค์กรพัฒนาเอกชนต่างประเทศ การบริหารจัดการภายในถูกตั้งคำถามถึงอุดมการณ์จิตอาสา เนื่องจากมีงบประมาณเพื่อการสนับสนุนเป็นค่าตอบแทน และการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ สมาชิกของขบวนการสรรโวทัยส่วนหนึ่งได้เฝ้าระวังเกี่ยวกับจิตสำนึกองค์กรและการถูกแทรกแซงประเด็นการทำงานจากความช่วยเหลือขององค์กรพัฒนาเอกชนระหว่างประเทศดังกล่าว จนเมื่อระยะเวลาผ่านไปได้เป็นเครื่องพิสูจน์ว่าขบวนการสรรโวทัย ยังสามารถยืนหยัดหลักการทำงานพุทธศาสนาเพื่อสังคม ตลอดจนมีการสร้างข้อตกลงร่วมกันภายในองค์กร จนผ่านสถานการณ์ที่สมาชิกอาจมีความเห็นแตกต่างกันได้

นอกจากข้อวิพากษ์ข้างต้น ขบวนการสรรโวทัยยังมีปัญหาในมิติของความร่วมมือกับรัฐบาล เนื่องจากขบวนการสรรโวทัยปฏิเสธแนวทางชาตินิยมพุทธ ดังนั้นในช่วงเวลาที่ผู้นำประเทศมีนโยบายอุปถัมภ์พระพุทธศาสนาอย่างชัดเจน ขบวนการสรรโวทัยจะลดบทบาทการทำงานร่วมกับรัฐบาล เพื่อป้องกันข้อครหาเกี่ยวกับความเป็นชาตินิยมพุทธ นอกจากนี้ในเชิงปรัชญาการที่ขบวนการสรรโวทัยมุ่งเน้นการพัฒนาที่โลกียะ ซึ่งหมายถึงกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไปของโลกและสังคม ส่งผลให้จุดมุ่งเน้นของขบวนการไปไม่ถึงขั้นโลกุตระ ซึ่งหมายถึงการลดกิเลสและตัณหาต่าง ๆ จึงจะเห็นได้ว่าการทำกิจกรรมเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจในระดับหมู่บ้านยังไม่สามารถสร้างให้เกิดความยั่งยืนได้ในหลายพื้นที่ (สุวิดา แสงสีหนาท, 2549: 313-315) ดังเช่นข้อมูลที่สะท้อนการทำงานในระดับหมู่บ้านศรีลังกาหลายแห่งที่ขบวนการสรรโวทัยเข้าไปดำเนินการอยู่ แต่ยังคงเผชิญกับการต่อสู้กับปัญหาความยากจนมาอย่างยาวนาน ถึงแม้ว่าขบวนการสรรโวทัยจะพยายามลงพื้นที่พัฒนาโครงการมาอย่างต่อเนื่อง

การเข้าสู่ประเด็นการทำงานใหม่ของขบวนการสรรวโทย์ หลังจากเกิดความขัดแย้งทางการเมืองว่าด้วยชาติพันธุ์ในศรีลังกา ส่งผลให้ขบวนการสรรวโทย์มุ่งหน้าสู่การสร้างสันติภาพของสังคมศรีลังกา “โครงการสันติเสนา” (Santhi sena)² ได้นำพาให้เยาวชนจากทั่วประเทศเข้ามาทำโครงการร่วมกัน โดยมุ่งเน้นให้เกิดการสานเสวนาและเชื่อมโยงผู้คนจากพื้นที่ที่ขัดแย้ง เข้าสู่พื้นที่ที่กลางของการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทั้งนี้เยาวชนที่เข้าร่วมการอบรมของโครงการนี้ จะได้รับการฝึกอบรมให้สามารถทำงานภาคสนามเพื่อสร้างสันติภาพในพื้นที่บ้านเกิด ผลสำเร็จที่สำคัญของโครงการนี้คือการสร้างให้เกิดเครือข่ายการทำงานของเยาวชนรุ่นใหม่ที่ครอบคลุมทั่วประเทศศรีลังกา โดยเฉพาะเครือข่ายเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นด้วยเยาวชนในพื้นที่ (Hayashi-Smith, 2011: 166-167) ขบวนการสรรวโทย์ได้พยายามขับเคลื่อนประเด็นสันติภาพอย่างต่อเนื่อง เมื่อองค์กรนี้ได้เป็นผู้นำการจัดประชุมครั้งสำคัญที่มีชื่อว่า “People’s Declaration for the National Peace and Harmony” ได้เกิดข้อเรียกร้องให้ลดความรุนแรงและสร้างบูรณภาพภายในชาติขึ้น ส่วนหนึ่งของการประชุมครั้งนี้ขบวนการสรรวโทย์ได้พยายามผลักดันให้เกิดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการส่งเสริมสันติภาพให้เกิดขึ้นในสังคม อริยรัตนะได้นำวิถีคิดของมหาตมะ คานธี มาสู่การปฏิบัติโดยการสร้างกิจกรรมสันติยาตรา (Peace Walk) ซึ่งมีระยะทางการเดินจากใต้ไปเหนือ ทั้งนี้เพื่อให้เส้นทางการยาตราครอบคลุมพื้นที่ที่มีความแตกต่าง

² โครงการสันติเสนาของขบวนการสรรวโทย์ ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 1978 โดยมีเป้าหมายสำคัญเพื่อสร้างกองทัพหรือผู้นำเยาวชนรุ่นใหม่ที่จะเปลี่ยนแปลงให้สังคมศรีลังกาปราศจากความรุนแรงระยะเวลา 3 ทศวรรษที่ผ่านมา กิจกรรมของโครงการนี้ครอบคลุมทั้งการพูดคุยเพื่อสร้างสันติ ส่งเสริมกิจกรรมประชาธิปไตย รวมทั้งผลักดันให้รัฐบาลจัดกิจกรรมสานเสวนาด้านสันติภาพ สานเสวนาของคนที่นับถือศาสนาแตกต่างกัน ตลอดจนใช้กีฬาเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างสันติภาพ โดยที่ผ่านมามีผู้เข้าร่วมกิจกรรมสะท้อนอัตลักษณ์ด้านความหลากหลายทางชาติพันธุ์ในสังคมศรีลังกาได้เป็นอย่างดี โครงการสันติเสนาขยายกิจกรรมไปครอบคลุมการทำงานทั่วสังคมศรีลังกามีอาสาสมัครเยาวชนเข้าร่วมกว่า 120,000 คน และเยาวชนประมาณ 9,800 คนได้กลายเป็นนักส่งเสริมสันติภาพและผู้นำการพัฒนาชุมชนทั่วประเทศศรีลังกา ปัจจุบันแกนนำเยาวชนเหล่านี้ ทำงานเกี่ยวข้องกับการให้ความช่วยเหลือในภาวะวิกฤติ การส่งเสริมการศึกษาเพื่อสันติภาพ ประเด็นสิ่งแวดล้อม และพัฒนาระบบสวัสดิการสุขภาพในหมู่บ้านชนบท (Sarvodaya, n.d., online)

ทางชาติพันธุ์ รวมทั้งเหตุการณ์ความรุนแรงทางการเมือง อย่างไรก็ตามแผนการดังกล่าวต้องยุติลงภายหลังประธานาธิบดีศรีลังกาได้เรียกร้องให้ยุติการเดินขบวนดังกล่าว เนื่องจากเห็นว่าอาจส่งผลกระทบต่อแผนการเจรจาสันติภาพที่รัฐบาลในขณะนั้นกำลังดำเนินการอยู่ รวมทั้งรัฐบาลยังอ้างถึงข้อมูลสำคัญทางการข่าวว่า กลุ่มผู้ก่อการร้ายมีเป้าหมายที่จะโจมตีผู้นำของขบวนการสรรโวทัย ช่วงเวลาการเดินขบวนสันติยาตราอีกด้วย (Bond, 1996: 137)

การที่ขบวนการสรรโวทัยให้ความสำคัญกับการเข้าใจถึงเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์เศรษฐกิจ สังคม การเมือง รวมทั้งปรัชญาศาสตร์การทำงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายทันต่อสถานการณ์สังคมศรีลังกา ถือเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลให้ขบวนการสรรโวทัยยังดำเนินกิจกรรมที่เชื่อมโยงอยู่กับสังคม จะเห็นได้ว่าการปรับบทบาทให้เข้าถึงสถานการณ์ทางสังคม ทั้งภัยธรรมชาติ ปัญหาทางการเมือง และยกระดับการต่อสู้กับปัญหาความยากจนสู่การพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนในระดับหมู่บ้าน เป็นต้น เป็นปัจจัยที่ส่งผลให้อิทธิพลของขบวนการสรรโวทัยในฐานะขบวนการพุทธศาสนาเพื่อสังคมมีต่อสังคมศรีลังกา เนื่องจากขบวนการนี้ได้เชื่อมโยงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนากับการทำงานภาคสนามเพื่อลดหรือขจัดความทุกข์ร้อนของผู้คนตั้งแต่ระดับหมู่บ้านชนบท ถือเป็นความสำเร็จสำคัญประการหนึ่งที่ช่วยคงสถานะและบทบาทขององค์กรพระพุทธศาสนาเพื่อสังคมที่สำคัญแห่งหนึ่งของประเทศศรีลังกาให้กับขบวนการสรรโวทัยไว้ได้ อย่างไรก็ตามขบวนการสรรโวทัยเองก็เผชิญกับความท้าทายเชิงโครงสร้างการทำงานเช่นเดียวกับองค์กรพัฒนาเอกชนขนาดใหญ่อื่น กล่าวคือเป้าหมายและตัวชี้วัดความสำเร็จที่จะนำไปสู่การเปิดโอกาสให้ชุมชนทำงานด้วยตนเอง จะเกิดขึ้นได้โดยวิธีการเช่นไร ซึ่งถือเป็นความท้าทายในยุคปัจจุบันของขบวนการสรรโวทัย ซึ่งจะมีส่วนสำคัญต่อการอธิบายความสำเร็จของขบวนการสรรโวทัยในอนาคตอย่างมีนัยสำคัญด้วย

นอกจากนี้ ยังมีข้อเสนอที่พยายามเชื่อมโยงบทบาทขององค์กรพระพุทธศาสนากับการทำงานพัฒนาเช่นกัน โดยข้อเสนอดังกล่าวได้แสดงให้เห็นความสำคัญขององค์กรศาสนาที่ดำเนินกิจกรรมการพัฒนาอย่างเข้มแข็งและต่อเนื่อง

ยาวนานว่าจะคงสถานะในฐานะสถาบันทางสังคมได้ 3 บทบาทสำคัญ กล่าวคือ (1) บทบาทด้านอุดมการณ์คือเป็นแรงบันดาลใจและที่พึ่งทางความคิด ความศรัทธาให้กับผู้คนในสังคม (2) บทบาทด้านวัฒนธรรมคือสร้างเครือข่ายทางสังคมที่เข้าใจการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ สามารถเป็นผู้นำในกิจกรรมการพัฒนาที่สร้างให้ชุมชนนำคำสอนทางศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ และ (3) บทบาทด้านการเรียนรู้คือการนำประสบการณ์การทำงานขององค์กร ไปสู่การพัฒนากระบวนการทำงานพัฒนาภายในศาสนาและองค์กรเครือข่ายภายนอกที่เข้ามาทำกิจกรรมร่วมกัน (ชลวิทย์ เจียรจิตต์, 2558: 48–49)

ในภาพรวมข้อเสนอการพิจารณาขบวนการสรรวาทัยได้ต่อยอดอย่างชัดเจนว่า ขบวนการสรรวาทัยเป็นกลุ่มทางสังคมที่ดำเนินกิจกรรมบนรากฐานของแบบแผนทางวัฒนธรรมศรีลังกา เชื่อมโยงกับคำสอนของพระพุทธศาสนา โดยมีองค์กรพระพุทธศาสนาเพื่อสังคมของประเทศศรีลังกาเป็นผู้เคลื่อนมาปฏิบัติในระดับหมู่บ้านชนบท ขบวนการสรรวาทัยปฏิบัติการโดยไม่แบ่งแยกศาสนาและชาติพันธุ์ แต่มุ่งเน้นการแบ่งปันเป้าหมายของภารกิจการทำงานร่วมกัน ดังนั้นในหมู่บ้านที่ขบวนการสรรวาทัยทำงาน ภาพที่เคยชินคือความร่วมมือที่มาจากผู้นับถือศาสนาฮินดู ศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม และศาสนาพุทธ ซึ่งทำที่สุตถิกรรมที่ขบวนการสรรวาทัยลงปฏิบัติภาคสนามในระดับหมู่บ้าน นำมาสู่มิตรภาพ ท่ามกลางความแตกต่างทางศาสนา วัฒนธรรม และประเพณี ดังที่ Joanna Macy³ นักกิจกรรมทางสังคมที่ทำกิจกรรมร่วมกับขบวนการสรรวาทัยในบริบทของพุทธศาสนาเพื่อสังคมมาอย่างต่อเนื่อง ได้อธิบายความเป็นขบวนการสรรวาทัยว่า

³ Joanna Macy นักกิจกรรมทางสังคมระหว่างประเทศ มีผลงานที่สำคัญคือการเคลื่อนไหวเกี่ยวกับประเด็นสิ่งแวดล้อม นิเวศวิทยา และพุทธศาสนาเพื่อสังคม โดยถือเป็นผู้ที่ทำกิจกรรมในองค์กรพัฒนาเอกชนที่เกี่ยวข้องกับองค์กรพุทธศาสนาระหว่างประเทศ เช่น การเรียกร้องสิทธิให้กับผู้ลี้ภัยชาวทิเบต มีผลงานทั้งในด้านการเชื่อมโยงหลักธรรมทางพุทธศาสนาสู่การปฏิบัติ และประเด็นเกี่ยวกับจิตวิทยาสังคมและจิตวิญญาณ

“เป็นจุดที่ระบบทุนนิยมและระบบมาร์กซิสต์เชื่อมโยง
เป้าหมายทางจิตวิญญาณร่วมกันอย่างเป็นธรรมชาติ เป้าหมาย
และกระบวนการที่ขบวนการสรรโวทัยพยายามผลักดันมุ่งหน้าสู่
โลกแห่งความจริง ที่ขบวนการพยายามเผชิญหน้าอย่างมุ่งมั่นต่อ
ประเด็นสุขภาพ อาหาร การศึกษาและการพัฒนากิจการเพื่อ
สังคม” (Sarvodaya, n.d., online)

2.3 งานพัฒนาสังคมของขบวนการสรรโวทัย

การที่ขบวนการสรรโวทัยเป็นองค์กรพุทธศาสนาเพื่อสังคม ที่เริ่มดำเนิน
กิจกรรมอาสาพัฒนาด้วยจิตอาสามาตั้งแต่ยุคเริ่มต้นของการก่อตั้งขบวนการ
เมื่อปี ค.ศ. 1958 พัฒนาการเกี่ยวกับการทำงานของขบวนการนี้จึงอยู่บนพื้นฐาน
ของการดำเนินกิจกรรมการพัฒนากับผู้คนในพื้นที่ชนบทเป็นหลัก อีกทั้งเครือข่าย
พันธมิตรการทำงานของขบวนการสรรโวทัยเอง ก็ไม่ได้เชื่อมโยงกับภาครัฐบาล
ทั้งส่วนกลางและท้องถิ่นของศรีลังกาอย่างชัดเจน ส่งผลให้เป้าหมายการดำเนินงาน
ที่สร้างผลกระทบระดับสังคม จะเป็นลักษณะกิจกรรมที่กระตุ้นให้เกิด
การจัดปัญหาความยากจนหรือสถานการณ์ทางสังคมเร่งด่วน ที่ไม่ได้มุ่งเน้น
คะแนนนิยมทางการเมืองอย่างรวดเร็ว ในทางกลับกันขบวนการสรรโวทัยกลับมี
เป้าหมายการทำงานระยะยาว เพื่อจะสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้คนใน
สังคมศรีลังกาได้อย่างยั่งยืนต่อไป ทั้งนี้ พระไพศาล วิสาโล (2543) ได้อธิบาย
การดำเนินงานของขบวนการสรรโวทัยว่า เป้าหมายและกิจกรรมเพื่อคุณธรรม
ของขบวนการนี้ว่าตั้งอยู่บนพื้นฐานที่สำคัญ 4 ประการประกอบด้วย

ประการที่ 1 เพื่อให้ปัจเจกชนหลุดพ้นจากกิเลส ทั้งความโลภ ความโกรธ
และความหลงที่จะอุดหนุนการพัฒนาตนเอง

ประการที่ 2 เพื่อให้ชุมชนหลุดพ้นจากปัญหาความยากจน ปัญหาการ
เข้าถึงระบบบริการทางสุขภาพ รวมทั้งสภาพแวดล้อมที่เป็นอุปสรรคต่อการสร้าง
ความเสมอภาคทางสังคม

ประการที่ 3 เพื่อให้สังคมศรีลังกาหลุดพ้นจากการถูกเอาเปรียบ และความไม่เสมอภาคเชิงโครงสร้างจากประเทศเจ้าอาณานิคมหรือชนชั้นนำทางสังคมในอดีต

และประการที่ 4 เพื่อให้สังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างเสมอภาค และมีความไว้วางใจบนพื้นฐานของการเคารพความแตกต่างซึ่งกันและกัน

ดังนั้น ข้อเสนอของนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา กลุ่มหนึ่ง จึงพิจารณาขบวนการสรรโวทัยในฐานะองค์พระพุทธรูปศาสนาที่ทำกิจกรรมสาธารณสงเคราะห์วิถีพุทธร่วมด้วย เนื่องจากขบวนการสรรโวทัยได้พยายามขยายบทบาทของคุณค่าและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ให้เกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคม หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งนั้นขบวนการสรรโวทัยที่หมายถึงการตื่นรู้ของทั้งสังคม เป็นองค์ประกอบที่มาจากพื้นฐานการทำงานที่อิงอยู่กับหลักการปลูกจิตสำนึกดีของแต่ละปัจเจกชนหรือ “ปุริโสทัย” ต่อมาด้วยการปลูกจิตสำนึกดีระดับหมู่บ้านหรือ “คาโมทัย” และสำคัญที่สุดคือการปลูกจิตสำนึกดีระดับชาติให้มีมากขึ้นหรือ “เทโสทัย” ความเด่นชัดในมิติทางพระพุทธศาสนา อีกประการหนึ่งของขบวนการสรรโวทัยคือ การนำหลักธรรมที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาทั้ง พรหมวิหารธรรม และสังคหวัตถุธรรมสู่การปฏิบัติ จะเห็นได้จากการดำเนินงานของขบวนการที่มุ่งเน้นการแบ่งปัน และการส่งเสริมการพัฒนาที่หลุดพ้นจากทุกข้ออย่างยั่งยืน (พระมหาสุหิตย์ อากาศโร, 2559: 171 – 172)

การทำความเข้าใจขบวนการสรรโวทัยกับบทบาทด้านสาธารณสงเคราะห์วิถีพุทธ ถือเป็นอีกมิติสำคัญที่จะช่วยสะท้อนภาพพัฒนาการขององค์กร ตลอดจนได้เรียนรู้บทเรียนจากการดำเนินกิจกรรม ที่จะสามารถประยุกต์และพัฒนาให้เหมาะสมกับสังคมไทย ทั้งนี้เมื่อพิจารณาบทบาทการดำเนินกิจกรรมที่ผ่านมาเราสามารถเรียนรู้การดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์วิถีพุทธได้จากบทบาททางกิจกรรมที่สำคัญ 3 ด้าน กล่าวคือ ด้านการพัฒนาเชิงพื้นที่ ด้านการสร้างสันติภาพ และด้านองค์กรการเงินชุมชน

1) ด้านการพัฒนาเชิงพื้นที่

การเริ่มต้นของขบวนการสรรวโทยม์มีเป้าหมายที่ชัดเจนเพื่อการเปิดปัญหาและขยายบทบาทหน้าที่ของคนรุ่นใหม่ในสังคมศรีลังกา หลักการพระพุทธศาสนากับการทำงานพัฒนาหมู่บ้านชนบท ดังนั้นเมื่อมีการจัดตั้งค่ายนักเรียนอาสาในยุคแรกของการเกิดขบวนการสรรวโทยม์ จึงเป็นจุดกำเนิดสำคัญที่ผลักดันให้คนรุ่นใหม่ในสังคมศรีลังกาช่วงปลาย ค.ศ. 1950 เข้าร่วมขบวนการภายใต้สำนึกของการต้องการทำงานพัฒนาพื้นที่ชนบทของประเทศให้พ้นจากภัยความยากจน จะเห็นได้ว่าช่วงปี ค.ศ. 1958 – 1966 ขบวนการสรรวโทยม์ได้ออกทำค่ายอาสาภายใต้แนวคิดเรื่องการเสียสละส่วนตนเพื่อการเป็นแรงงานพัฒนา (Shamadana) จนปลุกกระแสกิจกรรมดังกล่าวให้ขยายไปได้ทั่วประเทศ โดยเป้าหมายสำคัญของการขับเคลื่อนกิจกรรมของขบวนการสรรวโทยม์ระยะแรกอยู่ที่การยกระดับสาธารณสุขการขั้นพื้นฐานของหมู่บ้านชนบทในศรีลังกา

การศึกษาของ Kushali M. Amaratunga (2003) เสนอว่าขบวนการสรรวโทยม์เน้นให้ความสำคัญกับการทำค่ายกิจกรรมเชิงพื้นที่เป็นอย่างมาก โดยแนวทางการพัฒนาที่ขบวนการดำเนินการจะเน้นให้คนในพื้นที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาสิ่งปลูกสร้างที่มีความสำคัญต่อการยกระดับความต้องการขั้นพื้นฐานในชีวิต ที่ต้องไม่สร้างให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อระบบวัฒนธรรมความเชื่อท้องถิ่น ช่วงระยะ 30 ปีแรกของการพัฒนาเชิงพื้นที่ที่ขบวนการสรรวโทยม์ดำเนินการได้สร้างการเปลี่ยนแปลงระดับหมู่บ้านชนบทไปกว่า 11,400 หมู่บ้าน ตลอดจนกระตุ้นการสร้างจิตสำนึกของการพัฒนาทางเลือกขึ้นในสังคมศรีลังกาอีกด้วย

กิจกรรมเชิงพื้นที่ของขบวนการสรรวโทยม์จะให้ความสำคัญกับการสร้างการมีส่วนร่วมในพื้นที่เป็นอย่างมาก เนื่องจากขบวนการเห็นว่าการที่คนในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมวางแผน และทำกิจกรรมการพัฒนาสิ่งปลูกสร้างขั้นพื้นฐานภายในชุมชน จะมีส่วนยกระดับอุดมการณ์การเสียสละ ตลอดจนได้แลกเปลี่ยนความรู้และความคิดเห็นต่อการพัฒนาหมู่บ้านร่วมกันอีกด้วย การพัฒนาเชิงพื้นที่ของขบวนการสรรวโทยม์จะมีเป้าหมายเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตขั้นพื้นฐาน ดังนั้นสิ่งปลูกสร้างที่จะได้รับการสร้างหรือปรับปรุงส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับโรงเรียน

ระบบเก็บน้ำภายในหมู่บ้าน รวมทั้งถนนหนทางที่จะนำการพัฒนาประเภทอื่นจากรัฐเข้าสู่หมู่บ้าน กลุ่มผู้คนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมการพัฒนา นอกจากคนหนุ่มสาวที่เป็นสมาชิกของขบวนการสรรโวทัย ผู้คนในพื้นที่ก็มีส่วนสำคัญต่อการทำกิจกรรมร่วมกัน การศึกษาภาคสนามสะท้อนให้เห็นว่าผู้สูงอายุในหมู่บ้านจะมาร่วมสนทนาแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรมของพื้นที่ ขณะที่คนแรงงานและคนหนุ่มสาวจะมีส่วนร่วมต่อการลงแรงงานเพื่อทำกิจกรรมการพัฒนาด้วยกัน (Amatungu, 2003: 74-76)

ภายใต้การดำเนินกิจกรรมการพัฒนาเชิงพื้นที่ของขบวนการสรรโวทัยจะมียุทธศาสตร์ประกอบ 3 ด้านที่สำคัญได้แก่ (1) การพึ่งพาตนเอง (2) การมีส่วนร่วมของชุมชน และ (3) การปฏิบัติตามแผน (Amatungu, 2003: 74-76) ปัจจุบันขบวนการสรรโวทัยยังคงสถานะของการทำงานเชิงพื้นที่อย่างต่อเนื่อง ปัญหาเชิงพื้นที่ที่ขบวนการยังคงเผชิญในสังคมศรีลังกา เช่น ประเด็นความยากจน ประเด็นผลกระทบจากการแข่งขันทางการค้าระดับโลก ประเด็นการเข้าถึงปัจจัยพื้นฐานของชีวิต (แหล่งน้ำที่สะอาด) ประเด็นการยกระดับคุณภาพการประกอบอาชีพเกษตรกรรม เป็นต้น (Jones, 2012: 35) การขยายบทบาทการทำงานที่ไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะการก่อสร้างสาธารณูปการขั้นพื้นฐาน แต่ยกระดับสู่การขับเคลื่อนหรือจัดตั้งเครือข่ายเพื่อสนับสนุนการขจัดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมและประยุกต์ความสำเร็จต่อการสร้างเครือข่ายการทำงานเชิงพื้นที่ระยะยาวเชื่อมโยงกับการสร้างเครือข่ายระหว่างประเทศ ถือเป็นกลไกการทำงานที่ถูกพัฒนามากขึ้น

การเชื่อมโยงปัญหาภายในสังคมกับพลวัตการเปลี่ยนแปลงทั้งระดับท้องถิ่นและโลกอยู่เสมอ ส่งผลให้ขบวนการสรรโวทัยเริ่มต้นการขยายขอบเขตการสร้างความตื่นรู้ จากระดับหมู่บ้านเป็นสู่สังคมเมืองที่เรียกว่า (Urban Awakening หรือ Nagarodaya) การตื่นรู้ระดับชาติ (Awakening of the nation หรือ Deshodaya) และการตื่นรู้ระดับสากล (Global Awakening หรือ Vishvodaya) สำหรับการตื่นรู้ระดับสังคมเมืองเป็นโครงการที่มุ่งเน้นการทำงานในพื้นที่เมืองโดยเฉพาะอย่างยิ่งนครหลวงโคลัมโบ ช่วงปี ค.ศ. 2016 – 2017

การดำเนินกิจกรรมนี้กระตุ้นให้เกิดค่ายอาสาของขบวนการสรรโวทัยขึ้น 223 แห่ง ความร่วมมือที่เห็นจากการขยายบทบาทเข้าร่วมทำงานกับชุมชนเมือง ถูกสะท้อนผ่านเหตุการณ์น้ำท่วมใหญ่ของศรีลังกาเมื่อ ปี ค.ศ. 2017 เครือข่ายของขบวนการสรรโวทัยในพื้นที่เขตเมือง เปิดศูนย์ปฏิบัติการเป็นระยะเวลา 17 วัน โดยมีครัวเรือนกว่า 450 แห่งเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยน้ำท่วม (Sarvodaya, n.d., online)

ขณะที่การสร้างกิจกรรมการตื่นรู้ระดับชาติ เป็นการขับเคลื่อนเพื่อการเปลี่ยนผ่านหรือส่งต่อ “อำนาจ” ในการบริหารจัดการชุมชนจากชนชั้นนำสู่การมีส่วนร่วมระดับหมู่บ้าน อีกทั้งขบวนการสรรโวทัยยังถือว่ากิจกรรมนี้มีส่วนสำคัญต่อการเชื่อมโยงผู้คนในสังคมเมืองกับสังคมชนบท ให้มีปฏิสัมพันธ์และการแลกเปลี่ยนเกี่ยวกับวิสัยทัศน์การพัฒนาสังคมศรีลังการ่วมกันในอนาคต ภายใต้การดำเนินการเช่นนี้ ผู้นำของขบวนการสรรโวทัยเสนอให้พิจารณา กิจกรรมการตื่นรู้ระดับชาติเป็นรูปแบบหนึ่งของกระบวนการประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม⁴ ซึ่งเต็มไปด้วยบรรยากาศแห่งการเจรจาพูดคุย หาทางออกสำหรับการถกเถียงปัญหาอย่างเสมอภาคร่วมกัน (Bond, 2004: 111)

การที่ขบวนการสรรโวทัยแปรสภาพจากค่ายอาสาแก่นักเรียนที่ทำงานเชิงพื้นที่ในหมู่บ้านชนบท โดยมีเป้าหมายเพื่อประยุกต์หลักทางพระพุทธศาสนาสู่กิจกรรมการพัฒนาภาคปฏิบัติ มาสู่การเป็นองค์กรพัฒนาเอกชนที่มีโครงสร้างขนาดใหญ่ และทำงานครอบคลุมประเด็นและพื้นที่จำนวนมากในสังคมศรีลังกา ได้ส่งผลกระทบต่ออุดมการณ์จิตอาสาหรือระบบคุณค่าขององค์กรที่เน้นการทำงานอย่างเสียสละ ดังนั้นช่วงเวลาปัจจุบันผู้นำของขบวนการสรรโวทัย จึงกลับมาให้ความสำคัญกับการฟื้นฟูระบบคุณค่าร่วมขององค์กร รวมทั้งสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสังคมเมืองซึ่งเป็นพื้นที่ใหม่ที่ขบวนการสรรโวทัยพยายามขยาย

⁴ อริยรัตน์เสนอว่ากระบวนการประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy) เป็นส่วนหนึ่งของมรดกทางความคิดของมหาตมะ คานธี (Gandhian System) อดีตผู้นำทางความคิดของประเทศอินเดีย ซึ่งมีอิทธิพลทางความคิดอย่างมากต่อสังคมเอเชียใต้ ที่เต็มไปด้วยความแตกต่างหลากหลายทางศาสนาและชาติพันธุ์ รวมทั้งยังเป็นผู้นำการเรียกร้องอิสรภาพด้วยสันติวิธี

อิทธิพลการทำงานร่วมกับสังคมนิยม ซึ่งเป็นพื้นที่รากฐานการทำงานของ ขบวนการอยู่ก่อนแล้ว เพื่อจัดตั้งเครือข่ายขบวนการสรรโวทัยในสังคมนิยม ทำให้มีความแนบแน่นยิ่งขึ้น อีกทั้งยังพยายามพัฒนาชุดของระบบคุณค่าที่ว่าด้วยการประยุกต์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เป็นแบบแผนให้กับขบวนการ สรรโวทัย ทั้งหลักมรรค 8 และ พรหมวิหาร 4 ให้เป็นพื้นฐานของการขับเคลื่อน การทำงานเชิงพื้นที่ของขบวนการต่อไป

2) ด้านการสร้างสันติภาพ

บทบาทของขบวนการสรรโวทัยที่เกี่ยวข้องกับการเป็นองค์กรที่ดำเนิน กิจกรรมสันติภาพ เกิดขึ้นอย่างชัดเจนช่วงต้นทศวรรษที่ 1980 ซึ่งมีความขัดแย้ง ทางชาติพันธุ์อย่างรุนแรง สาเหตุของความขัดแย้งดังกล่าวเกิดจากความแตกต่าง ทางชาติพันธุ์ระหว่างชาวสิงหล (เป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ) และชาว ทมิฬ (มีประชากรราวร้อยละ 12 ในสังคมนิยม) ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้น มีประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน อย่างไรก็ตามท่ามกลางการปะทะและแย่งชิงอำนาจ ในสังคมนิยมภายหลังได้รับเอกราชจากอาณานิคมอังกฤษ ค.ศ. 1948 ขบวนการแนวร่วมเพื่อปลดปล่อยทมิฬ หรือ TULF (Tamil United Liberation Front) ได้ก่อตั้งขึ้น จนกระทั่งปี ค.ศ. 1983 ได้เกิดเหตุการณ์ปะทะกันครั้งใหญ่ จนนำมาสู่การเสียชีวิตหลายพันคน (ณัชชารีย์ เลิศสินฐิติกุล, 2558: 820-822) ท่ามกลางความขัดแย้งทางการเมืองขณะนั้น ขบวนการสรรโวทัยอยู่ในช่วงเติบโต อย่างมากในสังคมนิยม อาจกล่าวได้ว่ารูปแบบการขับเคลื่อนค่ายอาสา ที่มีการ จัดโครงการการดำเนินงานอย่างชัดเจนของขบวนการสรรโวทัย กำลังเป็น นวัตกรรมพัฒนาที่ได้รับความนิยมมากกว่าหน่วยงานด้านการพัฒนาของ ภาครัฐของศรีลังกาเสียอีก

กระแสความนิยมและการยอมรับทางสังคมที่มีต่อผู้นำขบวนการ ส่งผล ให้ภาครัฐขณะนั้นมีความหวาดระแวงต่อความพยายามขับเคลื่อนกิจกรรมสันติ วิธีที่นำโดยขบวนการสรรโวทัย ว่าอาจแอบแฝงไปด้วยเป้าหมายทางการเมือง อย่างไรก็ตามขบวนการสรรโวทัยกลับไม่ได้เลือกที่จะหยุดบทบาทดังกล่าว

แต่กลับพยายามใช้กระบวนการสันติวิธีและหลักการในพระพุทธศาสนาปรับสู่ การสร้างกิจกรรมที่จะลดความตึงเครียดดังกล่าวลงให้ได้ จุดเริ่มต้นของขบวนการ สรรโวทัยในการเรียกร้อง และฟื้นฟูกระบวนการสันติภาพให้เกิดขึ้นในสังคม ศรีลังกา เกิดขึ้นช่วงเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1983 โดยในงานสัมมนาระดับชาติที่ ขบวนการสรรโวทัยเข้าร่วมจัดงาน ได้มีการประกาศเจตนารมณ์เป็นลายลักษณ์ อักษรให้ทุกภาคส่วน สร้างสรรค์สภาพสังคมและจิตวิญญาณภายในที่เหมาะสม ต่อการสร้างสันติภาพภายในสังคม

สำหรับการขับเคลื่อนประเด็นสันติภาพของขบวนการสรรโวทัย มีความ ยึดโยงกับคำสอนทางพระพุทธศาสนาเรื่องอนัตตา ซึ่งหลักการดังกล่าวได้ชี้ให้เห็น ว่าความขัดแย้งที่เกิดขึ้น ล้วนเกิดจากการยึดติดกับตัวตน (Ego) และ ความปรารถนา (Desire) การจะสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นต้องเกิดจากภายในจิตใจ และระดับบุคคลก่อนถึงจะสามารถขยายไปสู่ระดับสังคมได้ ทั้งนี้หากพิจารณา เฉพาะขบวนการสรรโวทัย แนวคิดเรื่องสันติภาพผนวกผสานหลักการทาง พระพุทธศาสนากับมรดกทางความคิดของ มหาตมะ คานธี ที่พยายามเน้นสร้าง สังคมที่กระจายผลประโยชน์ร่วมอย่างพอเพียง ดังข้อความของคานธีที่ถูกหยิบยก มากกล่าวอ้างเสมอว่า

*“The world has enough for everyone’s need,
but not enough for everyone’s greed” (โลกใบนี้มี
ทรัพยากรเพียงพอสำหรับความต้องการของทุกคน แต่ไม่พอสำหรับ
ความละโมภของทุกคน) (นฤมล อรุโณทัย, 2561: 93)*

อุดมคติเกี่ยวกับสังคมที่มีสันติภาพและอยู่ร่วมกันได้ท่ามกลางความ แตกต่างของคานธีนี้ได้ถูกทดลองก่อตั้งภายใต้ชื่อ “The Phoenix Settlement” ขณะเดียวกันก็เป็นพื้นฐานทางอุดมการณ์ให้ผู้นำของขบวนการสรรโวทัยนำมา ปรับใช้ร่วมด้วย (นฤมล อรุโณทัย, 2561: 93–95) จึงเห็นได้ว่าการดำเนินกิจกรรม ด้านการสร้างสันติภาพของขบวนการนี้ จะเริ่มต้นพยายามสร้างการตื่นรู้ภายใน

เชิงบุคคลก่อน จึงขยับไปสู่ระดับครอบครัวและหมู่บ้านไปเรื่อย ๆ ซึ่งเชื่อได้ว่าจะสามารถเปลี่ยนผ่านวิถีคิดและวิถีปฏิบัติของผู้คนไปสู่สังคมอย่างยั่งยืนได้ต่อไป

ภายหลังเหตุการณ์การปะทะกันระหว่างคน 2 ชาติพันธุ์จะเห็นได้ถึงบทบาทที่เด่นชัดของขบวนการสรรโวทัยในการเคลื่อนไหวเพื่อสันติภาพ กิจกรรมที่ขบวนการสรรโวทัยได้ผลักดันไปทั่วศรีลังกา รวมทั้งพื้นที่ที่มีประชากรทมิฬอาศัยอยู่หนาแน่น ได้ช่วยบรรเทาความขัดแย้งระหว่าง 2 ชาติพันธุ์หลักในสังคม การที่มีสมาชิกระดับผู้นำของขบวนการสรรโวทัยเป็นชาวทมิฬ รวมทั้งมีการจัดค่ายอาสาขึ้นในพื้นที่ของชาวทมิฬยิ่งเป็นจุดที่สนับสนุนให้ขบวนการสรรโวทัยมีบทบาทที่เด่นชัดในการเป็นสื่อกลางของการสร้างสันติภาพในสังคมศรีลังกา ช่วงเดือนตุลาคม ค.ศ. 1983 ขบวนการสรรโวทัยร่วมมือกับภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนอื่น ๆ ในประเทศ เชิญผู้แทนพรรคการเมือง กลุ่มทางศาสนา และกลุ่มชาติพันธุ์ ครอบคลุมชุมชนชาวสิงหล ทมิฬ และมุสลิม การที่มีผู้เข้าร่วมการประชุมกว่า 2,000 คน ถือว่าเป็นการประสบความสำเร็จครั้งแรกในการยกระดับเป้าหมายสู่สันติภาพในสังคมศรีลังกา (Bond, 2004: 30-31)

นอกจากการจัดประชุมระดับชาติดังที่กล่าวข้างต้น ขบวนการสรรโวทัยยังมีกิจกรรมที่ใช้เป็นเครื่องมือเชิงสัญลักษณ์เพื่อการสร้างสันติท่ามกลางความขัดแย้งอีกคือ การจัดเดินขบวนสันติภาพ ซึ่งใช้ความพยายามถึง 2 ครั้ง การเดินขบวนเพื่อรณรงค์และสร้างแรงผลักดันทางสังคมเพื่อสันติดังกล่าวจึงประสบความสำเร็จในปี ค.ศ. 1985 ภายหลังจากล้มเหลวเมื่อ 2 ปีก่อนหน้า ทั้งนี้การเดินขบวนดังกล่าวประสบความสำเร็จในเชิงสัญลักษณ์และการรับรู้ของสาธารณชนเป็นอย่างดี แต่เมื่อพิจารณาจากความขัดแย้งทางการเมืองกลับพบว่า สังคมศรีลังกา ยังคงสถานะแตกแยกทางความคิดระหว่างคน 2 กลุ่มใหญ่ในสังคม อย่างไรก็ตาม ผู้นำขบวนการสรรโวทัยยังคงเชื่อมั่นในการใช้หลักสันติวิธี เพื่อผลักดันสันติภาพให้เกิดขึ้นในสังคมศรีลังกา การเจรจาครั้งสำคัญที่ขบวนการสรรโวทัยมีส่วนร่วมช่วง ค.ศ. 1994 และ ค.ศ. 1997 ส่งผลให้รัฐบาลและกลุ่มขบวนการแนวร่วมเพื่อปลดปล่อยทมิฬ ได้เจรจาเพื่อหาทางออกจากปัญหาร่วมกัน (Bond, 2004: 34-36) ทั้งนี้ขบวนการสรรโวทัยได้พัฒนาเครื่องมือเพื่อสร้างให้เกิดการเจรจา

สันติภาพตั้งแต่ระดับกลุ่มทางสังคมขนาดเล็ก กระบวนการที่ใช้สมาธิและการสานเสวนาเป็นเครื่องมือที่ขบวนการพยายามขับเคลื่อนให้เกิดการพูดคุยอย่างสันติกระจายไปได้มากที่สุด

ความพยายามของขบวนการสรรโวทัยถือเป็นส่วนหนึ่งของการลงนามสัญญาสันติภาพ เพื่อยุติความขัดแย้งภายในสังคมศรีลังกาซึ่งประสบความสำเร็จใน ค.ศ. 2002 ภายหลังจากเหตุการณ์ดังกล่าว ขบวนการสรรโวทัยได้เผยแพร่เอกสารที่สำคัญเกี่ยวกับบันทึกบทเรียนของการเดินทางสู่สังคมสันติภาพของศรีลังกา ซึ่งแสดงให้เห็นถึงภัยของสงครามว่า จะขยายความเสียหายให้กับประเทศชาติไปอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นเมื่อมีการเจรจาสันติภาพแล้วในอนาคตทั้งภาคีรัฐ ขบวนการแนวร่วมเพื่อปลดปล่อยทมิฬ และกลุ่มอาสาสมัครของขบวนการสรรโวทัยกว่าหนึ่งแสนคนที่รณรงค์เกี่ยวกับสันติภาพ ต้องยึดมั่นที่จะสร้างสังคมที่จะปราศจากความรุนแรงต่อไป โดยคำนึงถึงวิสัยทัศน์สำคัญในอนาคต คือ การสร้างสันติภาพ การสมัครสมานสามัคคี และสังคมศรีลังกาที่มีความยั่งยืน (Bond, 2004: 39-40)

เมื่อพิจารณาความพยายามทุ่มเทเพื่อสร้างสังคมสันติภาพให้เกิดขึ้นของขบวนการสรรโวทัย ถือเป็นอีกหนึ่งแนวทางการประยุกต์หลักทางพุทธศาสนาสู่สังคม วิถีทางพุทธศาสนาที่อาจเรียกได้ว่า “อริยวิถี” จะมีส่วนสำคัญต่อสังคมที่มีการพึ่งพาอาศัยกัน รวมทั้งยังเป็นสังคมที่มุ่งเน้นขจัดความรุนแรงอีกด้วย (พระมหาสุทิตย์ อาภากรโธ และคณะ, 2557: 18) การที่ขบวนการสรรโวทัยได้รับการปลุกฝังและมีความเข้าใจต่อการนำหลักพุทธศาสนาไปใช้ในสังคม ส่งผลให้ขบวนการสรรโวทัยได้จัดวางตำแหน่งและสร้างปฏิบัติการทางสังคมอย่างโดดเด่น อยู่เสมอ มิฉะนั้นจึงถือเป็นบทเรียนสำคัญที่ขบวนการพุทธศาสนาเพื่อสังคมให้สามารถศึกษาและพยายามเรียนรู้แนวทางไปประยุกต์ปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวมได้ต่อไป

3) ด้านองค์กรการเงินชุมชน

ขบวนการสรรวโทยได้เริ่มโครงการเสริมพลังเศรษฐกิจระดับหมู่บ้าน (Economic Empowerment of the Village) ในปี ค.ศ. 1987 ภายใต้ชื่อ “หน่วยบริการเพื่อพัฒนาวิสาหกิจสรรวโทย” (Sarvodaya Economic Enterprises Development Services) หรือชื่อย่อ SEEDS โดยมีภารกิจหลัก 2 ประการคือ ประการที่หนึ่งเพื่อช่วยเหลือสมาชิกที่ยากจนได้เข้าถึงระบบมาตรฐานทางเศรษฐกิจ และประการที่สองเพื่อดึงแหล่งเงินทุนลงสู่หมู่บ้าน ทั้งนี้ ในระยะเริ่มแรกผู้บริจาคเงินตั้งต้นให้กับโครงการนี้ เห็นว่าหน่วยบริการเพื่อพัฒนาวิสาหกิจสรรวโทยควรเป็นส่วนหนึ่งของโครงการช่วยเหลือด้านสังคมและวัฒนธรรมของขบวนการสรรวโทย อย่างไรก็ตามระยะต่อมาสมาคมผู้บริจาคกลับเห็นว่าการพัฒนาโครงการให้เหมาะสมกับการขยายตัวของโครงการ รวมทั้งยังต้องการจัดตั้งองค์กรให้ความช่วยเหลือด้านการเงินแยกออกจากขบวนการสรรวโทย (Bond, 2004: 60-61)

ภายหลังการดำเนินงานร่วมกันระหว่างขบวนการสรรวโทยกับสมาคมผู้บริจาคไปได้ระยะหนึ่ง ได้ปรากฏความเห็นที่ไม่ลงรอยเกี่ยวกับการบริหารองค์กรด้านเศรษฐกิจที่ทำงานภายใต้ขบวนการสรรวโทย เนื่องจากสมาคมผู้บริจาคต้องการให้มีการบริหารองค์กรโดยผู้เชี่ยวชาญด้านเศรษฐกิจ อีกทั้งควรคำนึงถึงศักยภาพเชิงเศรษฐศาสตร์ให้กับองค์กรด้วย จุดเปลี่ยนสำคัญเกิดขึ้นในปี ค.ศ. 1994 เมื่อสมาคมผู้บริจาคตัดสินใจปรับลดงบประมาณที่สนับสนุนให้กับโครงการนี้ ส่งผลให้ขบวนการสรรวโทยจำเป็นต้องปกป้องโครงการด้วยศักยภาพภายในขององค์กร ขณะเดียวกันกลุ่มผู้นำขบวนการก็เห็นว่าควรบูรณาการเป้าหมายการดำเนินงานให้สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาเพื่อการตื่นรู้ให้มากยิ่งขึ้น (Bond, 2004: 61)

ภายหลังขบวนการสรรวโทยมีอำนาจในการบริหารจัดการโครงการเสริมพลังเศรษฐกิจระดับหมู่บ้านด้วยตนเอง หน่วยบริการเพื่อพัฒนาวิสาหกิจสรรวโทยได้จัดตั้งหน่วยที่ทำหน้าที่สนับสนุนและพัฒนาการทำงานขึ้น 3 ด้านสำคัญได้แก่ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ และด้านเทคโนโลยีเพื่อทำหน้าที่ส่งเสริม

กิจกรรมทางเศรษฐกิจของสมาชิกหมู่บ้านสรรโวทัยที่ทำกิจกรรมร่วมกับหน่วยพัฒนาแห่งนี้ อย่างไรก็ตามนวัตกรรมทางความคิดร่วมกันสำคัญประการหนึ่งของสมาคมผู้บริจาคที่มีความเชี่ยวชาญด้านการวางแผนเศรษฐกิจ กับขบวนการสรรโวทัยคือรูปแบบ 5 ขั้นตอนการพัฒนาเพื่อยกระดับด้านเศรษฐกิจให้กับหมู่บ้านชนบท ถือเป็นแนวปฏิบัติสำคัญที่ช่วยให้ทั้งผู้ให้การสนับสนุนและผู้เข้าร่วมโครงการเห็นแนวทางการพัฒนาตามรูปแบบที่วางไว้

การที่ธนาคารพาณิชย์ในประเทศศรีลังกาไม่ได้เปิดโอกาสให้คนจนที่ไม่มีหลักประกันทางการเงินได้เข้าถึงแหล่งเงินกู้ อีกทั้งช่วงเวลาที่มาให้การสนับสนุนกับขบวนการสรรโวทัยก็เป็นระยะสั้น ส่งผลให้ขบวนการสรรโวทัยตัดสินใจก่อตั้งโครงการเงินออมและสินเชื่อทางการเงินสำหรับผู้มีรายได้น้อย⁵ ระยะแรกของการดำเนินงานโครงการนี้อาจประสบกับอัตราการคืนเงินต้นที่ผู้กู้ยืมไม่สามารถส่งได้ตรงเวลา แต่เมื่อสามารถให้ความรู้และปรับทิศทางการดำเนินงานได้ดีขึ้น การดำเนินโครงการนี้ถือว่าประสบความสำเร็จในการที่ช่วยยกระดับคุณภาพชีวิต และเปิดโอกาสให้คนยากจนสามารถเข้าถึงแหล่งเงินกู้ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปรัชญาสำคัญของการดำเนินโครงการเงินออมและการบริการทางการเงินสำหรับผู้มีรายได้น้อย ที่มุ่งเน้นให้เกิดการพึ่งพาตนเองจนสามารถยกระดับไปสู่การเป็นผู้ประกอบการขนาดเล็กและขนาดกลางในหมู่บ้านได้ ซึ่งส่งผลสำคัญให้เกิดการเรียนรู้ด้านเศรษฐกิจที่เน้นความยั่งยืนในการสนับสนุนตลอดจนผลักดันให้เกิดการขยายแหล่งเงินกู้สำหรับผู้มีรายได้น้อยให้ขยายวงเงินครอบคลุมจำนวนคนมากขึ้น โดยปราศจากความพยายามเข้าแทรกแซงของผู้เชี่ยวชาญทางเศรษฐกิจที่ต้องการผลตอบแทน และการสัมฤทธิ์ผลทางเศรษฐกิจในอัตราสูง

การดำเนินงานพัฒนาโดยสนับสนุนให้เกิดกิจกรรมเศรษฐกิจระดับหมู่บ้านชนบท ถือเป็นกลไกที่ขบวนการสรรโวทัยใช้ผลักดันให้เกิดการยกระดับ

⁵ โครงการสินเชื่อทางการเงินสำหรับผู้มีรายได้น้อยเป็นเครื่องมือทางการเงินสำหรับผู้มีรายได้น้อย โดยหลักการคือการเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีรายได้น้อย และปราศจากหลักประกันทางการเงินสามารถเข้าถึงสินเชื่อ เพื่อนำไปยกระดับคุณภาพชีวิตได้ รวมทั้งสามารถนำเงินไปประกอบอาชีพที่จะนำมาสู่การสร้างรายได้ให้กับครัวเรือนอย่างยั่งยืนต่อไป

คุณภาพชีวิตให้กับคนที่มีรายได้น้อยในหมู่บ้านชนบท ทั้งนี้กลไกสำคัญที่
ขบวนการสรรโวทัยใช้เป็นแม่แบบมาตรฐาน สำหรับการควบคุมการสนับสนุน
ด้านเศรษฐกิจให้อยู่ในรูปแบบที่ขบวนการสรรโวทัยต้องการ คือการผลักดันให้
กิจกรรมการพัฒนาเกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมดำเนินการของทุกองค์กรในระดับ
หมู่บ้าน ไม่ว่าจะเป็นผู้สูงอายุ สตรีหรือเยาวชน จะเข้ามามีบทบาทในการปรึกษา
หารือเพื่อกำหนดทิศทางการใช้ประโยชน์จากงบประมาณที่ได้รับการปล่อยกู้ไป
โดยหน่วยบริหารด้านการสนับสนุนงบประมาณของขบวนการสรรโวทัยจะใช้
รูปแบบ 5 ขั้นตอนการพัฒนาเพื่อยกระดับด้านเศรษฐกิจ เป็นกลไกเชิงแม่แบบ
มาตรฐานให้กับผู้นำหมู่บ้านชนบทที่ใช่วางแนวทางในการดำเนินกิจกรรมไปตาม
แต่ละขั้นตอน เพื่อให้การติดตามและประเมินผลเกิดประสิทธิภาพ ตลอดจน
สามารถผลักดันให้องค์กรการเงินชุมชนที่ขบวนการสรรโวทัยให้การสนับสนุนได้
รับประโยชน์ตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของหมู่บ้านที่เข้าร่วมกิจกรรม

แบบจำลอง 5 ขั้นตอนการพัฒนาเชิงพื้นที่ของขบวนการสตรีวัยทึ

ขั้นที่ 1

1 สำรองความต้องการของหมู่บ้าน

จัดตั้งคณะทำงานระดับหมู่บ้าน หารือกับผู้นำชุมชน การสำรวจนําร่อง การจัดลำดับความสำคัญของประเทศพัฒนา จัดโครงสร้างการพัฒนาระดับหมู่บ้าน

ขั้นที่ 2

2 การทำงานเชิงพื้นที่

การมีส่วนร่วม

ขบวนการสตรีวัยทึ

ผู้แทนภาครัฐ

การประยุกต์ทฤษฎีสู่ภาคปฏิบัติ
ระดับครอบครัว

3 การจัดตั้งกลุ่ม

เด็ก

สตรี

เยาวชน

ชาวไร่

ผู้สูงอายุ

4 การฝึกอบรม

ภาวะผู้นำด้านการบริการ

การฝึกทักษะอื่นๆ

5 ก่อตั้งศูนย์นุบาลเด็ก

เด็กก่อนวัยเรียน

โรงเรียน

ศูนย์ประสานงานชุมชน

ห้องสมุด

ธนาคารต้นกล้าและอุปกรณ์

อนามัยชุมชน

6 โครงการเพื่อครอบคลุมความต้องการพื้นฐาน

สำรวจชุมชน การจัดลำดับความสำคัญตามความต้องการของชุมชน แผนการพัฒนาชุมชน การติดตามและประเมินผล

7 การก่อตั้งขบวนการสสรไวกัยระดับหมู่บ้าน

วัตถุประสงค์ คณะกรรมการบริหาร อนุกรรมการบริหาร การเข้าถึง การก่อตั้งขบวนการตามกฎหมาย

8 การจ้างงานและสร้างรายได้

การวิเคราะห์การเงินให้เกิดประโยชน์ ร้านค้าท้องถิ่น การตลาด อุตสาหกรรม เกษตรกรรม สัญญาจ้าง การออมและความน่าเชื่อถือ

9 การพึ่งตนเอง

อุดมคติ วิทยาการและวิธีวิทยา โครงสร้าง การจัดหาทุนด้วยตนเอง ทุน เบี้ยเลี้ยง การจัดอบรม การเดินทางและขนส่ง ค่าใช้จ่ายอื่นๆ

10 ช่วยเหลือชุมชนในพื้นที่ใกล้เคียง

ประสบการณ์และคำแนะนำ ทุน แรงงาน การฝึกอบรม เงินส่วนเกิน

2.4 ขบวนการสรรวโถทัย: องค์ประกอบความสำเร็จและบทเรียนงานสาธารณสงเคราะห์วิถีพุทธ

ขบวนการสรรวโถทัยถือเป็นองค์กรที่ดำเนินกิจกรรมด้านการพัฒนาตามแนวพระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่องและยาวนาน จะเห็นได้ว่าการเข้าใจบทบาทขององค์กรเพื่อการยกระดับคุณภาพชีวิตให้กับผู้คนในสังคมศรีลังกา ถือเป็นรากฐานความสำเร็จของการดำเนินงาน หากพิจารณาจากองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลให้ขบวนการสรรวโถทัยสามารถดำเนินกิจกรรมสาธารณสงเคราะห์วิถีพุทธมาอย่างต่อเนื่อง มีอยู่ 4 ประการดังต่อไปนี้

จุดเริ่มต้นของการทำความเข้าใจบทเรียนเชิงองค์ประกอบความสำเร็จของขบวนการสรรวโถทัย ควรพิจารณาเงื่อนไขทางพัฒนาการของสังคมศรีลังกา โดยเฉพาะบริบททางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม ที่มีลักษณะเอกลักษณ์เฉพาะบนพื้นฐานความหลากหลายทางศาสนาและชาติพันธุ์ จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่าท่ามกลางการแบ่งแยกผู้คนออกทั้งความเชื่อทางศาสนา และกลุ่มชาติพันธุ์สิ่งหลและทมิฬ ขบวนการสรรวโถทัยเป็นขบวนการพุทธศาสนาเพื่อสังคมที่สำคัญ ที่ตั้งมั่นจะทำงานโดยปราศจากการแบ่งแยกทางอุดมการณ์การเมือง

และชาติกำเนิดของผู้คนในสังคมศรีลังกามาเป็นระยะเวลากว่า 50 ปี ดังนั้น นอกจากองค์ประกอบเชิงอุดมการณ์ที่มีความโดดเด่นดังกล่าว การพิจารณา องค์ประกอบความสำเร็จของขบวนการสรรโวทัยในฐานะที่เป็นองค์กรทำงาน สาธารณสงเคราะห์วิถีพุทธ จะช่วยยกระดับแนวทางการจัดโครงสร้างองค์กร พระพุทธศาสนาในสังคมไทย รวมทั้งยังจะส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ระหว่าง เครือข่ายการทำงาน ที่มีประสบการณ์การใช้หลักการทางพระพุทธศาสนาเป็น เครื่องมือสำคัญในการพัฒนาสังคมอย่างต่อเนื่องอีกด้วย

การผลักดันให้องค์กรพระพุทธศาสนาเข้าใจบทบาทการสาธารณ สงเคราะห์วิถีพุทธ รวมทั้งงานพัฒนาสังคม ให้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนา ที่เปลี่ยนแปลงไป จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างการเรียนรู้เพื่อยกระดับ มิติการทำงานให้กับคณะสงฆ์ สำหรับมิติของการเชื่อมโยงให้เห็นแนวคิดที่ชัดเจน พระพรหมบัณฑิต (2562) ได้เสนอแนวคิดที่ถอดบทเรียนการเรียนรู้ระหว่าง ศาสนากับเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน ไว้ว่าหลักของพระพุทธศาสนามุ่งเน้น การพัฒนาแบบบูรณาการ โดยเชื่อมต่อประสานการพัฒนาที่สำคัญ 4 ด้าน กล่าวคือการพัฒนาทางเศรษฐกิจหรือมิติกายภาพ การพัฒนาทางสังคมหรือ มิติศีลภาพ การพัฒนาทางจิตใจและวัฒนธรรมหรือมิติจิตตภาพ และ การพัฒนาทางปัญญาที่เห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อมหรือมิติปัญญาภาพ นอกจากนี้การพัฒนาทางพระพุทธศาสนาเน้นการสร้างสมดุลอย่างเสมอภาค เพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาให้อยู่บนทางสายกลาง รวมทั้งควรเปิดพื้นที่ให้ แต่ละสังคมได้มีผู้คนของแต่ละสังคมเป็นศูนย์กลางการพัฒนาที่ยั่งยืน

สอดคล้องกับมุมมองที่เสนอลักษณะประการสำคัญประการหนึ่งของ พระพุทธศาสนาว่า “มีลักษณะเพื่อมุ่งประโยชน์สุขเพื่อมวลชน” (Buddhism Aims for the Welfare and Happiness of the Multiple) จะเห็นได้จาก จุดเริ่มต้นที่พระพุทธเจ้าได้ส่งสาวกออกไปประกาศพระศาสนาด้วยคำว่า “จรถ ภิกขเว จาริกิ พหุชนหิตาย พหุชนสุขาย โลกานุกมฺปาย” ซึ่งหมายถึงว่า “ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงจาริกไป เพื่อประโยชน์เกื้อกูลแก่พหุชน เพื่อ ความสุขแก่พหุชน เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก” แม้ภายหลังจะมีการบรรจุหลัก

ธรรมทางพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น แต่พระศาสนาก็เน้นย้ำว่าเพื่อให้พระพุทธศาสนาอยู่คู่กับสังคมในอนาคตต่อไป พระพุทธศาสนาจะต้องทำประโยชน์เกื้อกูลความสุขให้กับพหุชน ซึ่งก็คือคนหมู่มากหรือมวลชนนั่นเอง (พระพรหมคุณาภรณ์, 2558: 63)

ประเด็นการทำงานเพื่อการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม จึงถือเป็นบทบาทสำคัญที่คณะสงฆ์ไทยสามารถเรียนรู้ได้จากการดำเนินกิจกรรมของ ขบวนการสรวอทัย งานของ ชาญณรงค์ บุญหนุน (2553: 40-47) วิเคราะห์มุมมองของพระพุทธศาสนากับการสร้างความเป็นธรรมทางสังคม โดยเสนอให้พิจารณาว่าการสร้างความเป็นธรรมเป็นมิติที่ต้องพิจารณาเชิงประเมินค่า กล่าวคือต้องดูพฤติกรรมทางสังคมที่แสดงให้เห็นถึงความพยายามที่จะสนับสนุนให้เกิดความเสมอภาค งานชิ้นนี้ได้ยกตัวอย่างการที่พระพุทธเจ้าทรงใช้พระธรรมวินัยในการตัดสินความตึงมของอัครสาวก ความเป็นธรรมจึงเป็นหลักธรรมชาติที่ตั้งอยู่และเมื่อถูกนำมาใช้ จะช่วยลดอคติที่มีต่อบุคคล ซึ่งอาจทำให้เกิดการลำเอียงสนับสนุนหรือคัดค้านได้

สำหรับงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทย งานพัฒนาในสังคมปัจจุบันต้องคำนึงถึงโครงสร้างของการจัดการปัญหาอย่างยั่งยืนร่วมด้วย คณะสงฆ์อาจไม่ได้มีบทบาทหลักในการขจัดความเหลื่อมล้ำหรือสร้างความเป็นธรรมให้เกิดขึ้น แต่หากเรียนรู้และเข้าใจสถานการณ์ทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป จนสามารถเห็นว่าคณะสงฆ์เป็นส่วนหนึ่งของการวางทิศทางและกลไกสนับสนุนการแก้ไขปัญหาดังกล่าว บทบาทการทำกิจกรรมพัฒนาสังคมของคณะสงฆ์ จะได้รับการยอมรับและส่งผลให้คณะสงฆ์มีตำแหน่งแห่งที่ในกระบวนการพัฒนาของสังคมไทยได้มากขึ้น งานของ ผาสุก พงษ์ไพจิตร (2562: 29-30) ช่วยยืนยันว่าท่ามกลางความเหลื่อมล้ำและการพยายามสร้างสังคมที่มีความเป็นธรรมให้เกิดขึ้น สังคมไทยควรเรียนรู้ที่จะพึ่งพาขบวนการทางสังคมนอกภาครัฐ และการเปิดโอกาสให้กลุ่มการทำงานในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วม เพื่อการสร้าง ความเสมอภาคให้เกิดขึ้นในสังคมได้

คณะสงฆ์ที่ทำกิจกรรมสาธารณสงเคราะห์ปัจจุบัน มีกิจกรรมที่ดำเนินการเชิงพื้นที่อย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังมีขบวนการภาคสังคมส่วนหนึ่งที่สามารถเป็นกลไกของการสร้างความเป็นธรรมทางสังคมอย่างชัดเจน อาทิ การดำเนินกิจกรรมกองทุนสะสมทรัพย์ การดำเนินกิจกรรมโรงเรียนผู้สูงอายุ และการดำเนินกิจกรรมสร้างความสมานฉันท์ในพื้นที่พหุวัฒนธรรม เป็นต้น จึงจำเป็นที่ฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม ต้องพัฒนาศูนย์การประสานงานที่มีโครงสร้างองค์กรการทำงานที่เป็นรูปธรรม เพื่อให้การสนับสนุนและสร้างการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับระดับพื้นที่ รวมทั้งเป็นองค์กรทางพุทธปัญญา (Buddhist Think Tank) ให้กับคณะสงฆ์ระดับพื้นที่ ได้มีกลไกเชิงเครือข่ายที่เชื่อมโยงการทำงานระหว่างคณะสงฆ์และภาครัฐส่วนกลาง เพื่อสนับสนุนให้การทำงานเชิงพื้นที่ได้รับการยอมรับมากขึ้น ประเด็นดังกล่าวมาข้างต้นถือเป็นบทเรียนจากขบวนการสรรวโทยัยส่วนกลาง ที่ได้ช่วยสนับสนุนทิศทางและเครือข่ายการทำงานกับสังคมให้กับเครือข่าย ได้ออกไปทำงานเชิงพื้นที่ได้สะดวกมากขึ้น หากสำนักงานฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทย สามารถขับเคลื่อนภารกิจลักษณะนี้ได้อย่างยั่งยืน จะมีส่วนสำคัญต่อการสร้างเครือข่ายพระสงฆ์นักพัฒนาให้ทำงานได้อย่างยั่งยืนตามไปด้วยเช่นกัน

หากพิจารณาจากความหมายและนัยสำคัญของการขับเคลื่อนกิจกรรมดังกล่าว ขบวนการสรรวโทยัยจึงถือเป็นองค์กรพระพุทธศาสนาเพื่อสังคม ที่ยึดรูปแบบการทำกิจกรรมที่สะท้อนความสำคัญของ “มนุษย์” ในการกำหนดทิศทางกิจกรรมขององค์กร ทั้งที่เป็นการสงเคราะห์ การพัฒนา และการให้ความช่วยเหลือในสถานการณ์เร่งด่วน ดังนั้นการเรียนรู้อุปนิสัยการดำเนินกิจกรรมการถอดองค์ความรู้เกี่ยวกับกลไกและองค์กรประกอบที่นำไปสู่ความสำเร็จ จึงมีความสำคัญในการจะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนากิจการสาธารณสงเคราะห์วิถีพุทธของคณะสงฆ์ไทย ให้สามารถประยุกต์แนวทางและการบริหารจัดการสู่ความยั่งยืนได้ดียิ่งขึ้น ทั้งนี้สามารถพิจารณาองค์ประกอบของความสำเร็จและแนวทางที่จะส่งเสริมกิจการสาธารณสงเคราะห์วิถีพุทธของคณะสงฆ์ไทยได้ดังต่อไปนี้

การบริหารขบวนการสรรโวกัถย

สมาชิกเยาวชน
อายุ 7-14 ปี

สมาชิกวัยเด็ก
อายุ 14-25 ปี

สมาชิกแบบ
เปิดตลอดชีพ

สมาชิกกัถตมคัถด์
และสมาชิกธัถษณ

สมาชิกของขบวนการ
สรรโวกัถย ประกอบด้วย

1. เยาวชน จัถนวน 3 คน
2. ผู้ปกครอง จัถนวน 3 คน
3. สมาชิกที่เข้าร่วม
ขบวนการมาแล้ว 25 ปี
จัถนวน 9 คน

สมาชิกที่เข้าร่วม
ขบวนการมาแล้ว 25 ปี

สมาชิกสภาอวุโส
ประกอบด้วย
สมาชิกที่เข้าร่วม
ขบวนการมาแล้ว 25 ปี
และสมาชิกแบบ
เปิดตลอดชีพ
จัถนวน 7 คน

สภาบริหาร
ขบวนการสรรไวกัทย
จำนวน 25 คน

คณะอนุกรรมการ
3 คนคัดเลือกจาก
สภาบริหารขบวนการ
สรรไวกัทย

เป้าหมายที่สำคัญของ
ขบวนการสรรไวกัทย
คือ จิตวิญญาณ วัฒนธรรม
คุณธรรม สังคม เศรษฐกิจ
และการพัฒนาการเมือง

คณะอนุกรรมการ
คัดเลือกจาก
สภาบริหารขบวนการ
สรรไวกัทย

(1) **ผู้นำและองค์กร** จะเห็นได้ว่าขบวนการสรรโวทัยเกิดขึ้นจากการผลักดันของอริยรัตนะ ผู้นำคนสำคัญของขบวนการ ซึ่งมีวิสัยทัศน์และเป้าหมายอย่างชัดเจนในการเชื่อมโยงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา กับคนหนุ่มสาวของสังคมศรีลังกา และความทุกข์ร้อนของผู้คนให้สามารถผสานสอดรับร่วมกันได้ การเป็นต้นแบบของการลงพื้นที่ภาคสนามอย่างจริงจัง อีกทั้งยังให้ความสำคัญกับการทุ่มเทเวลา สติปัญญาเพื่อพัฒนาให้องค์กรอย่างต่อเนื่องเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลเชิงแรงบันดาลใจให้กับผู้เข้าร่วมขบวนการสรรโวทัยได้เดินรอยตาม นอกจากนี้การเป็นผู้นำองค์กรที่ให้ความสำคัญกับการคลุกคลีกับการแก้ไขปัญหา การทุ่มเทเวลาและสมาธิอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อการบริหารจัดการองค์กร ส่งผลให้อริยรัตนะได้รับการชื่นชมอย่างมากในฐานะผู้นำขบวนการสรรโวทัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการวางบทบาทที่เป็นกลางทางการเมือง แม้ว่าคู่ขัดแย้งเป็นพุทธศาสนิกชนเช่นเดียวกับอริยรัตนะเอง แต่ผู้นำของขบวนการสรรโวทัยยังยึดมั่นที่จะทำหน้าที่สานสันติภาพมากกว่าเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของคู่ขัดแย้ง ส่งผลสำคัญให้อริยรัตนะในฐานะและบทบาทของการเป็นผู้นำขบวนการสรรโวทัย มีต้นทุนทางสังคมที่ได้รับการยอมรับและความน่าเชื่อถือของหน่วยงานและผู้คน ทั้งในสังคมศรีลังกาและองค์กรพัฒนาระหว่างประเทศ

สำหรับการบริหารจัดการองค์กรและโครงสร้างของขบวนการสรรโวทัย ถือเป็นอีกหนึ่งองค์ประกอบสำคัญที่สะท้อนให้เห็นความสำเร็จในการดำเนินงานของขบวนการสรรโวทัย จะเห็นได้ว่าขบวนการสรรโวทัยมีพัฒนาการเรื่องการบริหารจัดการองค์กรมาโดยตลอด จากจุดเริ่มต้นของการเป็นองค์กรจิตอาสาจนกระทั่งได้รับการสนับสนุนจากองค์กรพัฒนาระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการองค์กร การสนับสนุนด้านงบประมาณ และการพัฒนาศูนย์ประสานงานของขบวนการสรรโวทัย ซึ่งมีส่วนสำคัญต่อการยกระดับคุณภาพของผู้ปฏิบัติงานภาคสนามให้กับขบวนการสรรโวทัย จนเมื่อขบวนการสรรโวทัยต้องปรับเป้าหมายและยุทธศาสตร์การดำเนินงานครั้งสำคัญ เพื่อให้สอดรับกับสภาพสังคมศรีลังกาซึ่งเริ่มมีความขัดแย้งทางการเมืองเรื่องชาติพันธุ์ ขบวนการสรรโวทัยเองยังคงให้ความสำคัญกับสมาชิกทุกชาติพันธุ์อย่าง

เท่าเทียม รวมทั้งยังเปิดโอกาสให้สมาชิกระดับเยาวชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารโครงสร้างองค์กรของขบวนการสรรโวทัย ถือเป็นวิสัยทัศน์สำคัญเพื่อรองรับและส่งต่อพันธกิจขององค์กรให้กับคนรุ่นต่อไปอย่างต่อเนื่อง

การเปิดพื้นที่ให้กับคนรุ่นใหม่ได้เข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วม ส่งผลสำคัญให้ขบวนการสรรโวทัยยกระดับประเด็นการทำงานสม่ำเสมอ จะเห็นได้ว่า ช่วงระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมา ขบวนการสรรโวทัยได้พัฒนาเครือข่ายคนรุ่นใหม่ รวมทั้งจัดโครงสร้างองค์กรให้เกิดหน่วยงานที่ทันต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของสังคมศรีลังกา อาทิ หน่วยการจัดการภัยพิบัติ (Disaster management unit) หน่วยพัฒนาเด็กปฐมวัย (Early childhood development unit) หน่วยงานไม้ (Woodwork and export unit) สถาบันสรรโวทัยเพื่อการเรียนรู้ขั้นสูง (Sarvodaya institute of higher learning) เป็นต้น จึงจะเห็นได้ว่าผู้นำและการจัดการของขบวนการสรรโวทัยมีส่วนสำคัญต่อพัฒนาการการดำเนินงานกิจกรรมขององค์กร ตลอดจนการผลักดันให้เป้าหมายการดำเนินงานของขบวนการสรรโวทัยสามารถเป็นส่วนหนึ่งของการแก้ปัญหาความทุกข์ร้อนให้กับคนในสังคม

สำหรับมิติของการบริหารและการจัดโครงสร้างองค์กร ฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคมควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาโครงสร้างขององค์กรที่จะทำหน้าที่กำหนดยุทธศาสตร์การดำเนินงาน เป้าหมายและพันธกิจ ตลอดจนการบริหารงานบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนกิจการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทย เนื่องจากการบริหารสำนักงานฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคมมีความสำคัญอย่างมากต่อการผลักดันการประสานงาน การติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ รวมทั้งทำหน้าที่เชื่อมโยงนโยบายของมหาเถรสมาคมในด้านสาธารณสงเคราะห์ให้กับคณะสงฆ์ทั่วประเทศ การมีองค์กรที่ทำหน้าที่การสนับสนุนทั้งกับคณะสงฆ์และระดมภาคีเครือข่ายเข้ามาช่วยงาน จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างความต่อเนื่องให้กับการทำงานด้านสาธารณสงเคราะห์ อีกทั้งยังควรเปิดโอกาสด้านการมีส่วนร่วมต่อการเข้ามาเป็นเครือข่ายการทำงานให้ทั่วถึงคณะสงฆ์ทุกระดับ

ถึงจะสามารถระดมความร่วมมือและสร้างบุคลากรทางพระพุทธศาสนารุ่นใหม่
ให้มีความสนใจกิจกรรมสาธารณสงเคราะห์ได้อย่างยั่งยืน

การที่คณะสงฆ์ไทยจะขับเคลื่อนภารกิจสาธารณสงเคราะห์ให้มีความ
ยั่งยืน จึงจำเป็นต้องจัดวางโครงสร้างองค์กรรวมทั้งบุคลากรที่จะต้องเข้ามาสนอง
งาน ตั้งแต่ระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว อย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้นคณะสงฆ์
ไทยควรพัฒนาองค์กรด้านสาธารณสงเคราะห์ที่บูรณาการเครือข่ายการทำงาน
ทุกภาคส่วน รวมทั้งจัดหาพระสงฆ์และฆราวาสจิตอาสาเข้ามาร่วมกิจกรรมอย่าง
ต่อเนื่อง ทั้งนี้การพัฒนาฐานข้อมูลที่สำคัญ อาทิ หน่วยงานด้านสาธารณ
สงเคราะห์ องค์กรของคณะสงฆ์ที่ดำเนินกิจการทางสาธารณสงเคราะห์ พระสงฆ์
นักพัฒนา เป็นต้น ถือเป็นเครื่องมือที่จะเป็นประโยชน์ต่อการขับเคลื่อนกิจการ
สาธารณสงเคราะห์ให้มีความยั่งยืน ในประเด็นดังกล่าวจะเห็นได้ว่าคณะสงฆ์ไทย
ยังขาดการให้ความสำคัญต่อองค์ความรู้ที่จะบริหารจัดการฐานข้อมูลให้ใช้
ประโยชน์ได้อย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้นจึงควรพัฒนาบุคลากรให้มีความพร้อมใน
การทำภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนภารกิจของ
ฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ได้ในอนาคต

การจะสามารถผลักดันให้เกิดการพัฒนาองค์กรสาธารณสงเคราะห์ของ
คณะสงฆ์ไทยได้อย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ จำเป็นที่จะต้องสร้างผู้นำและ
เครือข่ายผู้ประสานงานที่มีวิสัยทัศน์ต้องการผลักดันการพัฒนาองค์กรสาธารณ
สงเคราะห์ให้กับคณะสงฆ์ไทยในระยะยาว รวมทั้งควรมีประสบการณ์การทำงาน
ด้านสาธารณสงเคราะห์ ตลอดจนงานด้านการปกครองคณะสงฆ์ร่วมด้วย เนื่องจาก
จะช่วยให้มีความเข้าใจวัฒนธรรมองค์กรและระเบียบการปกครองของคณะสงฆ์
ไทย ซึ่งจะช่วยผลักดันให้การพัฒนาองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการสาธารณสงเคราะห์
ของคณะสงฆ์ไทยในอนาคต มีโอกาสที่จะบรรลุเป้าหมายของการเป็นองค์กรที่
จะทำหน้าที่ได้ในระยะยาว ไม่ได้เพียงยึดติดอยู่กับบริบทเฉพาะของผู้นำองค์กร
เท่านั้น

(2) ประเด็นการทำงาน จะเห็นได้ว่าขบวนการสรรวโภภยให้ควมสำคัญ
กับการพัฒนาเป้าหมายและประเด็นการทำงานมาอย่างต่อเนื่อง จากจุดเริ่มต้น

ของการจัดตั้งขบวนการที่เน้นการทำงานเรื่องการแก้ไขปัญหาความยากจนในสังคมศรีลังกา โดยการลงหลักปักฐานระดับหมู่บ้านชนบทของสังคมศรีลังกา เรื่อยมาจนการพัฒนาขบวนการสู่การทำงานเพื่อส่งเสริมประเด็นด้านสันติวิธีให้เกิดขึ้นในสังคม ปัจจุบันขบวนการสรรโวทัยได้พัฒนาหน่วยการทำงานที่ครอบคลุมปัญหาเชิงมหภาคมากขึ้น เช่น การพัฒนาสถาบันการเงิน การพัฒนาสถาบันการเรียนรู้ รวมทั้งการพัฒนาหน่วยการจัดการปัญหาภัยพิบัติ เป็นต้น การเห็นความสำคัญกับการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาสมาชิกหน้าใหม่ของขบวนการ อีกทั้งยังส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมกำหนดทิศทางการทำงานขององค์กร ถือเป็นจุดเชื่อมโยงสำคัญที่สร้างให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลความเป็นไปในสังคม รวมทั้งผลักดันให้ผู้นำขบวนการสรรโวทัยได้ตระหนักถึงการพัฒนาเป้าหมายและยุทธศาสตร์การทำงานขององค์กร ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงภายในสังคมศรีลังกาชัดเจนยิ่งขึ้น

พัฒนาการที่ชัดเจนอย่างมากเกี่ยวกับประเด็นการทำงานของขบวนการสรรโวทัย คือการพยายามใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์เกี่ยวกับความทุกข์ร้อนของสังคมตลอดจนขยายประเด็นการทำงานให้ครอบคลุมประเด็นการสาธารณสุขและเศรษฐกิจเพื่อสังคม ส่งผลให้ขบวนการสรรโวทัยได้พัฒนาบทบาทการทำงานมุ่งสู่การเป็นองค์กรที่ขับเคลื่อนพันธกิจด้วยองค์ความรู้ อีกทั้งยกระดับกิจกรรมการดำเนินงานให้มากกว่าการสงเคราะห์เท่านั้น โดยพยายามผลักดันการพัฒนากลุ่มเป้าหมายให้สามารถแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืน ยกตัวอย่างพัฒนาการที่สำคัญของการปรับกระบวนการสงเคราะห์สู่การบูรณาการเพื่อการแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืน เช่น การพัฒนาระบบป้องกันภัยพิบัติ กล่าวคือการที่ภูมิภาคของศรีลังกาที่ยากต่อการหลีกเลี่ยงการเผชิญกับสถานการณ์ปัญหาภัยธรรมชาติขนาดใหญ่ ทั้งภัยสึนามิ ภัยน้ำท่วม ภัยดินถล่ม อยู่อย่างต่อเนื่อง ขบวนการสรรโวทัยจึงเห็นความสำคัญของการยกระดับการจัดการปัญหาดังกล่าว จะเห็นได้ว่าปัจจุบันขบวนการสรรโวทัยจัดตั้งหน่วยการจัดการภัยพิบัติ (Disaster Management Unit) ซึ่งมีความพร้อมในการสนับสนุนงานภาครัฐในสถานการณ์ภัยธรรมชาติฉุกเฉิน โดยที่สำนักงานใหญ่ของขบวนการสรรโวทัยจะมีความพร้อมในการเป็น

ศูนย์ดูแลผู้พวยพ รวมทั้งมีความพร้อมด้านเครื่องมือก๊วยอีกด้วย ทั้งนี้จาก กัยพิบัติสึนามิและเหตุการณ์น้ำท่วมใหญ่ในประเทศศรีลังกาเมื่อปี ค.ศ. 2017⁶ ได้มีการก่อตั้งหน่วยงานให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับกัยพิบัติภายใต้ขบวนการ สรรโวทัยมีความเป็นรูปธรรมและทำงานอย่างต่อเนื่องมากขึ้น โดยมีการตั้ง เครือข่ายประสานงานระดับพื้นที่ การฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ให้ความช่วยเหลือ และการร่วมมือกับขบวนการสรรโวทัยประจำสหรัฐอเมริกา (Sarvodaya USA) เพื่อระดมความช่วยเหลือเร่งด่วน ทุนสนับสนุน ตลอดจนผลักดันให้องค์กรพัฒนา เอกชนระหว่างประเทศเข้าไปสนับสนุนการพัฒนาอาสาสมัครป้องกันกัยพิบัติใน ระยะเวลาาร่วมด้วย (Sarvodaya, 2017, online)

จะเห็นได้ว่าขบวนการสรรโวทัยมีความตื่นตัวและตระหนักถึงความ สำคัญของการยกระดับประเด็นการทำงานอยู่เสมอ กิจกรรมสาธารณสงเคราะห์ วิถีพุทธที่จะสามารถผลักดันให้เกิดความยั่งยืนในระยะยาวได้ จึงจำเป็นที่จะต้อง กำหนดแผนยุทธศาสตร์ให้เหมาะสมกับสถานการณ์สังคมที่เปลี่ยนแปลง รวมทั้ง ต้องเตรียมความพร้อมให้บุคลากรที่จะปฏิบัติงาน มีความเข้าใจสถานการณ์ ปัญหา ตลอดจนการจัดวางตำแหน่งแห่งที่ของการทำงานขององค์กรร่วมกับ ภาคีเครือข่ายที่ทำงานเชิงประเด็นร่วมกัน เพื่อสามารถส่งเสริมกิจกรรมการ ดำเนินงานระหว่างกันได้ต่อไป อย่างไรก็ตามการขยายพื้นที่และประเด็นการ ทำงานที่มากยิ่งขึ้น ส่งผลให้ขบวนการสรรโวทัยเองจำเป็นต้องประเมินศักยภาพ และกำหนดทิศทางการทำงานให้เหมาะสมกับความพร้อมขององค์กร ประเด็นนี้ เป็นเรื่องสำคัญที่องค์กรสาธารณสงเคราะห์วิถีพุทธ สามารถเรียนรู้และกำหนด ทิศทางการทำงานเฉพาะที่องค์กรจะสามารถควบคุมการดำเนินกิจกรรมได้ หากการขยายประเด็นการทำงานมีแนวโน้มที่จะส่งผลลบต่อศักยภาพขององค์กร

⁶ เอกสารรายงานหน่วยงานเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศสหรัฐฯ หรือ USAID เกี่ยวกับกัยพิบัติใน เอเชียใต้เมื่อปี ค.ศ. 2017 แสดงให้เห็นว่า ภูมิภาคเอเชียใต้ประสบปัญหากัยพิบัติน้ำท่วมครั้งรุนแรง จนส่งผลให้เกิดความเสียหายกระจายไปทั่วทั้งภูมิภาค จนองค์กรพัฒนาระหว่างประเทศต้องเข้ามา ร่วมระดมความช่วยเหลือ (ศึกษารายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่ https://www.usaid.gov/sites/default/files/documents/1866/09.30.17_-_USAID-OFDA_South_Asia_DRR_Fact_Sheet_-_FY_2017_0.pdf)

ถือเป็นที่ประเด็นที่ควรระวังว่าอาจจะเกิดผลกระทบในระยะยาว

สำหรับการประยุกต์บทเรียนการดำเนินงานของขบวนการสรรโวทัยสู่สังคมอื่น ๆ งานของ Chandima Deasakon & Tony Binns (2012) ได้เสนอว่าแม้ว่าส่วนใหญ่แล้วสังคมเอเชียเท่านั้นที่บทบาทของพระพุทศศาสนาจะมีอิทธิพลต่อระบบสังคม แต่รูปแบบงานพัฒนาที่ขบวนการสรรโวทัยดำเนินการ มีทั้งการพัฒนานวัตกรรมและการสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้คนในสังคม ดังนั้นไม่ว่าจะเป็นสังคมโลกตะวันตกหรือตะวันออก หากศาสนายังมีบทบาทต่อวิถีชีวิตผู้คนก็สามารถประยุกต์ใช้วิถีคิดเกี่ยวกับกิจกรรมการบริการสังคม การสร้างความสามัคคีในสังคม ตลอดจนการทำกิจกรรมเพื่อความยุติธรรมทางสังคมไปใช้ได้ โดยหลักการทางพระพุทศศาสนาที่สำคัญที่ขบวนการสรรโวทัยเป็นต้นแบบของการวางพื้นฐานการทำงานให้กับองค์กรพุทศศาสนาเพื่อสังคมในสังคมอื่น ๆ ได้อย่างชัดเจนคือ การพยายามพัฒนามาตรฐานคุณภาพชีวิตบนพื้นฐานทางสายกลาง ที่จะมุ่งเน้นให้เกิดความสมดุลของการใช้ชีวิตทุกมิติให้มากที่สุด

จากมิติที่กล่าวมาข้างต้น ฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคมควรจัดแบ่งประเด็นการทำงานและระดับความรับผิดชอบของงานต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับศักยภาพที่จะดำเนินการได้ เช่น สถานการณ์ภัยธรรมชาติระดับเล็กน้อยสามารถที่จะให้ศูนย์ประสานฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ระดับจังหวัดดูแลบริหารจัดการได้ หากเป็นปัญหาภัยพิบัติขนาดใหญ่ฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคมจะเข้าให้ความช่วยเหลือและบูรณาการหน่วยงานระดับชาติสนับสนุน เป็นต้น ทั้งนี้การจัดทำฐานข้อมูลเครือข่ายพระสงฆ์นักพัฒนา จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจะยกระดับประเด็นการทำงานในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ในระยะยาว อีกทั้งยังช่วยให้การบูรณาการกิจกรรมสาธารณสงเคราะห์วิถิพุทศระดับพื้นที่กับศูนย์ประสานงานส่วนกลาง ทำกิจกรรมสนับสนุนการดำเนินงานกันได้ดียิ่งขึ้น

(3) ภาคิเครือข่าย จะเห็นได้ว่าขบวนการสรรโวทัยเริ่มต้นบทบาทการดำเนินกิจกรรมสาธารณสงเคราะห์วิถิพุทศด้วยกลุ่มของตนเอง การประสบความสำเร็จเรื่องการขยายจำนวนสมาชิก และพื้นที่การทำงานให้ออกไป

ทั่วหมู่บ้านชนบทศรีลังกา ระยะแรกเป็นเพราะผู้นำขององค์กรมีความเข้มแข็งตลอดจนแสดงให้เห็นอุดมการณ์การทำงานอย่างจริงจัง จึงเกิดเป็นแรงบันดาลใจให้กับคนรุ่นหนุ่มสาวในสังคมศรีลังกา อย่างไรก็ตามวิธีการที่ขบวนการสรรโวทัยสามารถปฏิบัติงานภาคสนามในพื้นที่หมู่บ้านชนบทศรีลังกาได้อย่างต่อเนื่อง จึงเริ่มมีองค์กรพัฒนาเอกชนระหว่างประเทศเข้ามาร่วมทำงานมากขึ้น ภายหลังจาก ค.ศ. 1972 ที่ขบวนการสรรโวทัยได้จดทะเบียนเป็นองค์กรพัฒนาเอกชนแล้ว ถือเป็นปีแรกที่องค์กรพัฒนาเอกชนจากยุโรป 2 แห่งเข้ามาสนับสนุนการดำเนินงาน ส่งผลให้ระดับปฏิบัติการขบวนการได้ขยายแนวทางและรูปแบบการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาให้หลากหลายมากขึ้น

กิจกรรมสาธารณสงเคราะห์วิถีพุทธของขบวนการสรรโวทัยเข้มข้นขึ้นอย่างชัดเจน ภายหลังจากมีภาคีเครือข่ายเข้าร่วมสนับสนุน ปี ค.ศ. 1974 เป็นต้นมาเริ่มมีการอบรมพระสงฆ์ที่จะไปทำงานเป็นผู้นำกิจกรรมพัฒนาในหมู่บ้านชนบท เนื่องจากขบวนการสรรโวทัยมีข้อมูลที่ชัดเจนว่าพระสงฆ์มีบทบาทในองค์กรที่ดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการพัฒนา แต่ยังขาดทักษะบางประการที่จะช่วยให้การทำกิจกรรมการพัฒนาระดับหมู่บ้านมีประสิทธิภาพมากขึ้น การมีภาคีเครือข่ายเข้าร่วมทำกิจกรรมการพัฒนาส่งเสริมให้ขบวนการสรรโวทัยได้เปิดพื้นที่และแสดงผลงานของตนเองกับเวทีการพัฒนาระหว่างประเทศในฐานะองค์กรพัฒนาเอกชนและองค์กรพุทธศาสนาเพื่อสังคมมากขึ้น (Bond, 2004: 25-26) นอกจากองค์กรพัฒนาเอกชนระหว่างประเทศ ขบวนการสรรโวทัยได้ทำงานร่วมกับเครือข่ายและกลุ่มทางสังคมที่เป็นศาสนิกชนต่างศาสนา ประเด็นนี้เองที่สะท้อนบทบาทของการสาธารณสงเคราะห์วิถีพุทธของขบวนการสรรโวทัยที่โดดเด่นมาก คือการยอมรับความแตกต่างทางศาสนา ตลอดจนสามารถกล่าวได้ว่าเป็นการดำเนินกิจกรรมที่ประยุกต์นำหลักพรหมวิหาร 4⁷ มาใช้กับการแก้ไขปัญหาให้กับสังคมศรีลังกาอย่างจริงจัง (Daskon & Binns, 2012: 869- 870)

⁷ พรหมวิหาร 4 คือหลักธรรมที่กำกับความประพฤติเพื่อให้นิ่งระลึกถึงการทำความดี รวมทั้งยังเป็นเครื่องเตือนใจให้นึกถึงการให้ความช่วยเหลือผู้อื่นด้วยใจบริสุทธิ์อีกด้วย ซึ่งประกอบด้วยเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา (พระพรหมคุณาภรณ์, 2559: 124 – 125)

การที่ขบวนการสรรโวทัย เปิดพื้นที่กิจกรรมการทำงานให้ครอบคลุมกับพลวัตการพัฒนาของสังคมศรีลังกามากขึ้น ส่งผลให้องค์กรต้องการผู้เชี่ยวชาญหรือคณะทำงานที่สนับสนุนองค์ความรู้ให้กับการขับเคลื่อนงานรูปแบบใหม่ได้ ตัวอย่างเช่น การที่ขบวนการสรรโวทัยร่วมมือกับหน่วยงานที่ชื่อว่า GKP (Global Knowledge Partnership) ซึ่งมีความเชี่ยวชาญด้านการทำสื่อสมัยใหม่ประเภท 4D โดยมีผู้แทนจากภาครัฐบาลและภาคประชาสังคมในภูมิภาคเอเชียใต้เข้าร่วม เพื่อทำกิจกรรมผลักดันการขยายองค์ความรู้ และใช้สื่อสมัยใหม่เพื่อสนับสนุนการทำกิจกรรมภาคประชาสังคม การร่วมมือสร้างนวัตกรรมด้านองค์ความรู้สื่อสมัยใหม่ นำไปสู่การขยายสมาชิกจากองค์กรระหว่างประเทศให้เข้าร่วมเรียนรู้เพื่อเป็นสมาชิกของเครือข่าย โดยมีตัวแทนองค์กรทั้งจากประเทศอินเดีย ประเทศเนปาล ประเทศบังคลาเทศ และประเทศปากีสถาน เข้าร่วมด้วย (Sarvodaya, n.d., online) จะเห็นได้ว่าสำหรับมิติภาคีเครือข่ายการทำงาน ขบวนการสรรโวทัยมีพัฒนาการที่ให้ความสำคัญกับการสร้างและขยายเครือข่ายการทำงาน ขณะเดียวกันก็ต้องพยายามรักษาเอกภาพและสมดุลของประเด็นการทำงาน ไม่ให้ลื่นไหลไปตามเป้าหมายของหน่วยงานภาคีเครือข่าย จนลี้มระบบคุณค่าร่วมของการก่อตั้งขบวนการสรรโวทัย คือ การผลักดันให้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนามีภาคปฏิบัติกร เพื่อร่วมแก้ไขปัญหาทุกข์ร้อนของผู้คนในสังคมศรีลังกา

สำหรับมิติภาคีเครือข่ายการทำงาน ฝ่ายสาธารณสุขสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม ควรจัดแบ่งประเภทภารกิจและพื้นที่การทำงานของคณะสงฆ์ภายใต้การกำกับดูแลของฝ่ายสาธารณสุขสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม เพื่อพัฒนาการรวบรวมฐานข้อมูลทั้งจากการศึกษาของส่วนกลาง และข้อมูลที่ปรากฏว่าได้เข้ามาเป็นเครือข่ายการทำงานด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ให้กับคณะสงฆ์ระดับพื้นที่อยู่ก่อนแล้ว เมื่อมีการพัฒนาข้อมูลองค์กรภาคีเครือข่ายที่เคยร่วมสนับสนุน รวมทั้งมีโอกาสเข้ามาสนับสนุนการทำงานให้กับฝ่ายสาธารณสุขสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคมได้เป็นที่เรียบร้อยแล้ว จึงควรจะดำเนินกิจกรรมการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ตลอดจนแบ่งหมวดหมู่ประเภทเครือข่ายที่จะดำเนินกิจกรรมร่วมกัน

ในอนาคต ทั้งนี้การจะสามารถผลักดันให้เครือข่ายการทำงานสนับสนุนกิจกรรม
สาธารณสงเคราะห์ในระดับพื้นที่ได้อย่างยั่งยืน สำนักงานฝ่ายสาธารณสงเคราะห์
ของมหาเถรสมาคม ต้องเป็นศูนย์กลางของการสร้างความร่วมมือ เพื่อกำหนด
ทิศทาง ยุทธศาสตร์ ตลอดจนกำหนดแนวทางการประสานงานเมื่อเกิด
สถานการณ์ที่ต้องทำกิจกรรมสาธารณสงเคราะห์ร่วมกัน อีกทั้งยังควรกำหนด
ศูนย์การประสานงานตามการปกครองของคณะสงฆ์ระดับจังหวัด เชื่อมโยงกับ
ส่วนงานขององค์กรภาคีเครือข่าย เพื่อรองรับการทำกิจกรรมระดับพื้นที่

นอกจากนี้ สำนักงานฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม
ควรศึกษาและสร้างเครือข่ายที่สนับสนุนเชิงองค์ความรู้ การศึกษาวิจัย
ถอดบทเรียนผลงานของเครือข่ายพระสงฆ์จิตอาสา รวมทั้งการฝึกอบรมเครือข่าย
การทำงานของคณะสงฆ์อย่างต่อเนื่อง เพื่อสามารถสนับสนุนให้เกิดเครือข่าย
พระสงฆ์รุ่นใหม่ ที่เข้าใจประเด็นการทำงานสาธารณสงเคราะห์วิถีพุทธ รวมทั้ง
เข้าใจการปรับบทบาทตามหลักพระธรรมวินัย และหลักกฎหมายปกครองของ
องค์กรคณะสงฆ์ไทย กับสถานการณ์สังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอยู่ตลอดเวลา
การพัฒนาภาคีเครือข่ายที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือการยกระดับการแลกเปลี่ยน
เรียนรู้จากแรงบันดาลใจระหว่างพระสงฆ์ที่ต่างช่วงวัย เนื่องจากการสร้างศาสน-
ทายาทที่มีความพร้อมด้านจิตอาสาทำงานสาธารณสงเคราะห์วิถีพุทธ เพื่อรองรับ
ความท้าทายเกี่ยวกับการทำงานพุทธศาสนาเพื่อสังคมในอนาคต ถือเป็นปัจจัย
ความสำเร็จอย่างยั่งยืนที่สำนักงานฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม
จำเป็นต้องกำหนดนโยบายและแนวกิจกรรมเพื่อเตรียมความพร้อมไว้ให้ชัดเจน

(4) ระบบคุณค่าร่วม จะเห็นได้ว่าการเริ่มต้นก่อตั้งขบวนการสรโรทัย
มีชุดของอุดมการณ์และระบบคุณค่าที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา
เข้ามาเกี่ยวข้องอย่างมาก การก่อตั้งขบวนการสรโรทัยเห็นว่าแก่นธรรมของ
พระพุทธศาสนาจะดำรงคุณค่าในระบบสังคมโลกปัจจุบัน จำเป็นที่แก่นธรรม
ดังกล่าวต้องนำมาสู่การพัฒนากิจกรรมที่เข้าถึงปัญหาและความทุกข์ร้อนของ
ผู้คนในสังคม การผลักดันให้เกิดค่านักเรียนอาสาในกลุ่มเยาวชนที่นับถือศาสนา
พุทธในสังคมศรีลังกา จึงเป็นการพยายามรวบรวมกลุ่มทางสังคมที่ยึดถือระบบ

คุณค่าร่วมกัน ให้เข้ามาทำกิจกรรมทางสังคมที่เกิดประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม
อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาพัฒนาการการทำกิจกรรมของขบวนการสรรโวทัย
จะเห็นได้ว่าองค์กรแห่งนี้กลับไม่ได้จำกัดเฉพาะกลุ่มทางสังคมที่ศรัทธา
“ระบบคุณค่าพระพุทธศาสนา” เท่านั้น แต่มีการเปิดพื้นที่ให้กลุ่มชาติพันธุ์หรือ
ศาสนิกชนอื่นได้เข้ามามีโอกาสร่วมเสียสละดำเนินกิจกรรมกับขบวนการสรรโวทัย
ด้วย ดังนั้นหากวิเคราะห์รูปแบบการดำเนินกิจกรรมของขบวนการสรรโวทัยที่
ผ่านมา ระบบคุณค่าที่มีความสำคัญต่อการสร้างการบูรณาการหรือความเป็น
ปึกแผ่นให้กับขบวนการสรรโวทัยอาจมี “ระบบคุณค่าจิตอาสา” เป็นอีกระบบ
คุณค่าหนึ่งที่ทำให้ขบวนการสรรโวทัยสามารถทำกิจกรรมสาธารณสงเคราะห์
วิधिพุทธมาได้อย่างยาวนาน

เมื่อพิจารณาจากมิติทางสังคมวิทยา ระบบคุณค่าที่สร้างให้ผู้คนในสังคม
ยึดถือและอยู่ร่วมทำกิจกรรมภายใต้เป้าหมายของกลุ่มร่วมกันได้ หรือที่เรียก
สั้นกรวม (Collective Consciousness) เป็นแบบแผนทางโครงสร้างสังคม
ที่นำไปสู่การทำความเข้าใจบรรทัดฐานหรือระบบความเชื่อของสังคมนั้น ๆ
(Ritzer and Stepnisky, 2018: 83–84) ภายใต้การอธิบายดังกล่าว ช่วยให้การ
พิจารณาการเจริญเติบโตและลงหลักปักฐานดำเนินกิจกรรมสาธารณสงเคราะห์
วิधिพุทธ หรือการยึดมั่นเป็นองค์กรพุทธศาสนาเพื่อสังคมในสังคมศรีลังกามี
ความชัดเจนมาก การที่ขบวนการสรรโวทัยสามารถพัฒนาฐานสมาชิกและความ
ร่วมมือกับภาคประชาชนของสังคมศรีลังกาได้อย่างต่อเนื่อง เป็นเพราะการเข้าใจ
ใช้ระบบคุณค่าพื้นฐานที่สำคัญคือ “ศาสนาพุทธ” และ “แนวคิดจิตอาสา” เป็น
เครื่องมือสำคัญสำหรับสร้างแรงบันดาลใจในการทำงานให้กับสมาชิกของ
ขบวนการ อีกทั้งยังส่งผลให้มวลชนส่วนหนึ่งที่ขบวนการสรรโวทัยเข้าไปร่วมทำ
กิจกรรมพัฒนาระดับหมู่บ้านด้วย พร้อมให้การสนับสนุนเนื่องจากมีความศรัทธา
ระบบคุณค่าที่ขบวนการสรรโวทัยได้แสดงให้เห็นว่ายึดโยงอยู่ด้วย

อย่างไรก็ตามคงไม่สามารถกล่าวได้ว่าขบวนการพุทธศาสนาเพื่อสังคม
ที่มีระบบคุณค่าทางพระพุทธศาสนา และขับเคลื่อนด้วยแนวคิดจิตอาสา
จะประสบความสำเร็จในการทำกิจกรรมสาธารณสงเคราะห์วิधिพุทธได้เช่นเดียว

กับขบวนการสรรโวทัย เพราะลักษณะเฉพาะที่เด่นชัดมากของขบวนการสรรโวทัย ในการดำเนินกิจกรรม คือการหลุดพ้นจากวิถีคิดที่มุ่งเน้นทำงานให้เฉพาะผู้ที่ เป็น ศาสนิกชนเดียวกันเท่านั้น ดังนั้นระบบคุณค่าทางศาสนาของขบวนการสรรโวทัย จึงถูกยกย่องเคียงข้างการมีจิตอาสา ซึ่งเป็นผลให้ผู้คนในศรีลังกาไม่ว่าศาสนาใด ก็ตามยินดีเข้ามามีบทบาทร่วมดำเนินกิจกรรมกับขบวนการสรรโวทัย เพราะ เข้าใจหลักการของขบวนการสรรโวทัยที่เห็นคุณค่าของการทำงานกับผู้อื่นอย่าง เท่าเทียมกัน (Amatitunga, 2003: 41-42)

ระบบคุณค่าที่ขบวนการสรรโวทัยได้สร้าง พัฒนา และส่งต่อในกลุ่มคน ที่ทำงานในองค์กร ถือเป็นวัฒนธรรมร่วมกันของสมาชิก ซึ่งกลายมาเป็นแรง บันดาลใจในการทำงาน อีกทั้งยังเป็นชุดความคิดที่เด่นชัดถึงการผสมผสานเชื่อมโยง ระหว่างหลักธรรมในพระพุทธศาสนากับการทำงานเพื่อสังคม ดังที่ผู้ก่อตั้งและ ผู้นำขบวนการได้ให้ความเห็นไว้ว่า

ในระยะเริ่มต้นของงานที่ข้าพเจ้าทำ ข้าพเจ้าค้นพบว่า หลักธรรมของพระพุทธเจ้าไม่ควรถูกลดทอนเป็นเพียงแค่อุดมการณ์ ชุดของความเชื่อหรือหลักการที่ควรใช้เป็นพื้นฐานในการบริการชุมชน ข้าพเจ้ารู้สึกว่าคุณธรรมมักจะแบ่งแยกความคิดของผู้คน ในทางตรงกันข้าม ข้าพเจ้ากลับมีประสบการณ์อย่างเด่นชัดว่า หากทำงานบนพื้นฐานหลักธรรมของพระพุทธเจ้าแบบองค์รวมกลับช่วยให้ข้าพเจ้าบรรลุการทำงานเพื่อประโยชน์ ทั้งเชิงจิตวิญญาณและประเทศชาติของข้าพเจ้า ในฐานะพุทธศาสนิกชนสามารถกล่าวได้ว่า งานที่ขบวนการสรรโวทัยทำ เป็นแรงบันดาลใจมาจากหลักธรรมของพระพุทธเจ้า รวมทั้งบ่อยครั้ง ข้าพเจ้าตระหนักเสมอว่า การขับเคลื่อนขบวนการสรรโวทัย คือการแสดงว่าหลักธรรมของพระพุทธเจ้าถูกประยุกต์ให้เป็นกิจกรรมการพัฒนาได้ (Ariyaratne, 2002: 42)

สำหรับคณะสงฆ์ไทย การขับเคลื่อนกิจการของฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคมที่ผ่านมา การที่คณะสงฆ์มีทุนทางสังคมจากระบบคุณค่าและแรงศรัทธาของพุทธศาสนิกชน ส่งผลให้กิจกรรมที่ต้องดำเนินการเฉพาะหน้า เช่น ช่วงภัยพิบัติทางธรรมชาติ การสงเคราะห์ช่วยเหลือต่าง ๆ เป็นต้น จะมีองค์กรและคณะบุคคลให้การสนับสนุนงบประมาณและการประสานงานโดยตลอด แต่ในอนาคตการจะผลักดันให้กิจการของฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคมสามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่างยั่งยืน มีความจำเป็นที่การบริหารองค์กรของสำนักงานฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม ต้องให้ความสำคัญกับคุณค่าการทำงานเพื่อสังคมอย่างเท่าเทียม รวมทั้งมีการปลูกฝังแรงบันดาลใจให้กับบุคลากรทางพระพุทธศาสนารุ่นใหม่ ได้เข้ามาเรียนรู้กระบวนการทำกิจกรรมตลอดจนเปิดพื้นที่ให้เกิดการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ทั้งภายในองค์กรและร่วมกับองค์กรอื่น ๆ เพื่อส่งเสริมให้เกิดการยกระดับกระบวนการดำเนินงาน อีกทั้งยังเป็นการเปิดพื้นที่การทำงานให้เกิดเครือข่ายเข้ามาร่วมขยายพื้นที่และประเด็นการทำงานให้ก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์. (2548). *สังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์.
- ชลวิทย์ เจียรจิตต์. (2558). *ศาสนากับการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาสังคมวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชาญณรงค์ บุญหนุน. (2553). ความเป็นธรรมทางสังคมในทัศนะของพระพุทธ ศาสนา. *วารสารพุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 17(2), 36-93.
- ณัชชาธิชัย เลิศสินธุติกุล. (2558). ผลกระทบระหว่างความขัดแย้งของชาวพมิง และสิ่งลึกลับที่มีต่อความสัมพันธ์อินเดียและศรีลังกา. *Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขาสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปะ*, 8, 818 - 830.
- ธรรณพร หงษ์ทอง. (2557). ขบวนการสรรโวทัยในศรีลังกา. *วารสารสันติศึกษา*, 1, 106-118.
- นฤมล อรุโณทัย. (2561). *เอกสารคำสอนวิชาพุทธศึกษาพัฒนาสังคม*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ผาสุก พงษ์ไพจิตร. (2562). *สู่สังคมไทยเสมอหน้า* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มติชน.
- พระมหาสุทิตย์ อากาศโร (อบอูน), และคณะ. (2557). *CSR เชิงพุทธ: แปลงทุน ให้เป็นบุญสร้างบุญด้วยปัญญา*. พระนครศรีอยุธยา: สถาบันวิจัย พุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสุทิตย์ อากาศโร (อบอูน). (2559). *พระพุทธศาสนากับการพัฒนา สังคม*. พระนครศรีอยุธยา: สาขาวิชาการพัฒนาสังคม ภาควิชา สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหา จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร. (2554). *พระพุทธศาสนาเพื่อสังคม*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2546). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2558). *ลักษณะแห่งพระพุทธศาสนา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มั่นคงเจริญดีการพิมพ์.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2559). *พจนานุกรมฉบับพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพ.
- พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2562). *ศาสนากับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสิริวัฒนภักดี.
- พระไพศาล วิสาโล. (2543). *พระพุทธศาสนากับคุณค่าร่วมสมัย*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- ภาณุทัต ยอดแก้ว. (2560). *การวิเคราะห์คำสอนทางพระพุทธศาสนาเพื่อพัฒนาแนวคิดสิทธิมนุษยชน*. (ดุชนิพนธ์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).
- สุริชัย หวันแก้ว. (ม.ป.ป.). *สังคมวิทยาโลกาภิวัตน์*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิตา แสงสีหนาท. (2549). *ภูมิปัญญาบูรณาการฐานคิดพุทธปรัชญา: ยุทธศาสตร์การเลือกในการพัฒนาสังคมไทย*. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).

ภาษาอังกฤษ

- Amatunga, Kushali. M. (2003). *Participation Towards Effective Community Development at the Village Level in Sri Lanka: The Sarvodaya Way*. (M.A., St. Mary University).
- Ariyaratne, A.T. (2001). *Bhava thanva: An autobiography*. Ratmalana: Sarvodaya Vishva Lekha Publishers.

- Ariyaratne., A.T. (2002). *A Buddhist Vision for The Future*. Speech given for The Sir Baron Jayatilaka Momorial 13-02-2002. Columbo, Sri Lanka: Vishva Lekha.
- Bond, George D. (1996). A.T. Ariyaratne and Sarvodaya Shramadana Movement in Sri Lanka. In Christopher S (Ed.), *Engaged Buddhism : Buddhist Liberation Movements in Asia Queen and Sallie B. King* (pp. 121–146). Albany: State University of New York.
- Bond, George D. (2004). *Buddhism at work: Community Development, Social Empowerment and the Sarvodaya Movement*. USA: Kumarian Press.
- Daskon, Chandima., & Binns, Tony. (2012). Practicing Buddhism in a development context: Srilanka’s Sarvodaya movement. *Development in Practice*, 22, 867-874.
- Hayashi-Smith, Masami. (2011). Consisting Buddhisms on conflicted land: Sarvodaya shramadana and Buhhist peacemaking. *The Journal of Sociology & Social Welfare*, 38, 158-180.
- Jones, Casey. (2012). Building a Buddhist Society: The Sarvodaya Sharmadana Movement and the Creation of Disentangling Cultures. In Suh, Sharon (Ed.), *In A Field Guild to Socially Engaged Buddhism* (pp. 33 – 39). Seattle: Seattle University.
- Premasiri, P.D. (1997). Sri Lanka and Sarvodaya model. In Saraswati, B. (Ed.), *New Delhi Integration of Endogenous Cultural Dimension into Development*. New Delhi: D.K.Printworld.
- Ritzer, G., & Stepnisky, J. (2018). *Sociology Theory*. California: SAGE Publications.
- Thodok, C. (2005). The Sarvodaya Shramadana Movement in Sri Lanka. *Culture Mandala*, 7(1), 1-8.

ออนไลน์

SARVODAYA. (n.d.a). *About Us*. Retrieved from <https://www.sarvodaya.org/about-us>

SARVODAYA. (n.d.b). *Organizational-Structure*. Retrieved from <https://www.sarvodaya.org/organizational-structure>

SARVODAYA. (2017). *Sarvodaya Sri Lanka Flood and Landslide Relief*. Retrieved from <http://www.sarvodayausa.org/sri-lanka-floods-2017.html>

SARVODAYA. (2018) *Annual Report 2016* . Retrieved from <http://www.sarvodaya.org/annual-report-2016-17>.

มูลนิธิพุทธอโศก ประเทศไต้หวัน

พินิจ ลากรนานนท์

เพื่อที่จะนำเสนอแนวทางการจัดตั้งหน่วยงานหรือองค์กรด้านการสาธารณสงเคราะห์วิถีพุทธในสังคมไทย ผู้เขียนจึงได้ถอดบทเรียนการดำเนินงานกิจกรรมสาธารณสงเคราะห์ของ “มูลนิธิพุทธฉือจี้”¹ ในประเทศไต้หวัน (ชื่อทางการว่าสาธารณรัฐจีน) ซึ่งมีชื่อเต็มว่า “มูลนิธิเมตตาสงเคราะห์พุทธฉือจี้ (Buddhist Relief Tzu-chi Foundation)” เป็นองค์กรการกุศลเพื่อสาธารณประโยชน์ที่มีการทำงานเชิงจิตอาสาในแนวทางของการทำงานสาธารณสงเคราะห์วิถีพุทธ ที่น่าจะปรับประยุกต์ให้เหมาะสมกับงานสาธารณสงเคราะห์วิถีพุทธในประเทศไทยได้ แม้ว่ามูลนิธิพุทธฉือจี้จะเป็นองค์กรการกุศลของพุทธศาสนิกายมหายานก็ตาม มูลนิธิพุทธฉือจี้เป็นองค์กรสาธารณกุศลที่มีการทำงานจิตอาสาอย่างเป็นระบบ มีรูปธรรมชัดเจน และมีความคล้ายคลึงกับแนวทางการทำงานสาธารณประโยชน์ในสังคมไทย คือการนำหลักธรรมของพุทธศาสนาเป็นหลักการ แนวคิด และแนวทางในการขับเคลื่อนงานจิตอาสา มูลนิธิพุทธฉือจี้มีสมาชิกมากกว่า 6 ล้านคน หรือเกือบ 1 ใน 4 ของประชากรไต้หวัน ซึ่งล้วนเป็นผู้ที่มีความเชื่อมั่นและมีความศรัทธาในหลักธรรมคำสอนของพุทธศาสนาในไต้หวัน มูลนิธิพุทธฉือจี้ได้รับการยอมรับว่าเป็นองค์กรการกุศลที่ทรงพลังที่สุดในไต้หวัน โดยมีจิตอาสามากกว่า 3 แสนคน และมีสำนักงานสาขาในประเทศต่าง ๆ ถึง 56 ประเทศทั่วโลก รวมถึงสาขาที่ตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานครและอำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ของประเทศไทยด้วย

3.1 มูลนิธิพุทธฉือจี้ : องค์กรสาธารณสงเคราะห์จิตอาสาข้ามชาติ

การทำงานด้านจิตอาสาของมูลนิธิพุทธฉือจี้ได้นำหลักธรรม “พรหมวิหาร 4” และอีกหลายหลักธรรมทางพุทธศาสนามาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตของเหล่า

¹ ข้อมูลการถอดบทเรียนนี้ เรียบเรียงโดยใช้ข้อมูลหลักและรูปภาพจากเว็บไซต์ทางการของมูลนิธิพุทธฉือจี้ไต้หวันในประเทศไทย <https://www.tzuchithailand.org/> และใช้เอกสารหรือบทความที่เกี่ยวข้องกับการทำงานของมูลนิธิพุทธฉือจี้ไต้หวัน เพื่อให้เกิดความชัดเจนในแต่ละประเด็นที่นำเสนอ

สมาชิกและในการทำงานเพื่อสังคม เพื่อสร้างจิตสำนึกในการทำงานด้าน ‘จิตอาสา’ และสร้างแรงบันดาลใจในการเสียสละและอุทิศตนเองเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม ตลอดจนความเข้าใจร่วมกันว่าการทำงานจิตอาสาไม่ใช่งานปัจเจกบุคคล แต่เป็นงานที่จะต้องทำงานร่วมกันของสมาชิกในกลุ่มจิตอาสา การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และการสร้างความเข้มแข็งขององค์กร ซึ่งล้วนเป็นแนวทางที่มูลนิธิพุทธรธิดาจีใช้เป็นสื่อในการสร้างความรู้ความเข้าใจการทำงานร่วมกันของคนจำนวนมากในฐานะอาสาสมัครธิดาจี ซึ่งเน้นการมาร่วมกันทำความดีเพื่อผู้อื่นด้วยความเสียสละ ตัวอย่างเช่น ในโรงพยาบาลชินเดียนธิดาจี มีผู้มีจิตอาสาทำงานตามความถนัดและความสนใจด้วยสำนึกในการเสียสละเพื่อผู้ทุกข์ยาก โดยไม่ได้ค่าตอบแทน ค่ารถ หรือค่าอาหารใด ๆ กล่าวในภาพรวมได้ว่าทุกคนที่เป็นอาสาสมัครธิดาจีล้วนต้องใช้เวลาส่วนตัวเป็นค่าใช้จ่ายในการมาร่วมทำงานจิตอาสา แต่สิ่งที่ชาวธิดาจีได้รับกลับไป คือความสุขที่ได้ทำความดีและได้ช่วยเหลือผู้อื่น

การทำงานจิตอาสาของชาวธิดาจีนอกจากมีโรงพยาบาลที่ได้มาตรฐานระดับนานาชาติในได้หวั่นถึง 6 แห่งแล้ว ยังมีสถานศึกษาที่บ่มเพาะคุณธรรมจริยธรรมให้แก่นักเรียน ตั้งแต่ระดับอนุบาล ประถมศึกษา มัธยมศึกษา จนถึงระดับมหาวิทยาลัย โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยด้านการแพทย์และพยาบาลที่เน้นการสอนให้เป็นแพทย์และพยาบาลที่มีหัวใจของความเป็นมนุษย์ นอกจากนี้มูลนิธิพุทธรธิดาจียังได้จัดตั้งสถานีโทรทัศน์ต้าอ้าย (ความรักอันยิ่งใหญ่) ที่กระจายเสียงและแพร่ภาพไปทั่วโลกตลอด 24 ชั่วโมง เพื่อพยายามเอาเรื่องความดีที่เพื่อนมนุษย์มีต่อกันกระจายไปสู่การรับรู้ของเพื่อนมนุษย์ทั่วโลก (ประเวศ วะสี และคณะ, 2552: 12) และในช่วงเช้าของแต่ละวันสถานีโทรทัศน์ต้าอ้ายยังมีการถ่ายทอดสดการสอนหลักธรรมโดยท่านธรรมาจารย์เจิ้งเอี้ยน ที่เน้นแนวทางการสร้างความคิด การประพฤติปฏิบัติให้เป็นคนดี เพื่อสร้างจิตสำนึกในการเสียสละและช่วยเหลือเกื้อกูลผู้เดือดร้อนและตกทุกข์ได้ยากที่เป็นผู้ด้อยโอกาสในสังคมอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน อันเป็นอีกช่องทางหนึ่งในการสอนและให้การเรียนรู้เพื่อสร้างสำนึกจิตอาสาสำหรับผู้ที่ต้องการทำความดีและบำเพ็ญประโยชน์เพื่อส่วนรวมและสังคม และส่งผลอย่างสำคัญให้บุคคลจากทุกกลุ่มอาชีพและสถานะ

ทางสังคม เกิดความสนใจที่จะมาร่วมเป็นอาสาสมัครฉีฉีเพื่อร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมในหลากหลายรูปแบบ

ทั้งนี้มูลนิธิพุทธฉีฉีมีปณิธานหลักในการทำงาน 4 ด้าน คือ ด้านสังคมสงเคราะห์ ด้านการแพทย์ ด้านการศึกษา และด้านการส่งเสริมมนุษยธรรม ทั้งนี้อาจกล่าวได้ว่ามูลนิธิพุทธฉีฉีเป็นขบวนการด้านสาธารณสงเคราะห์ที่ใหญ่ที่สุดในโลก มีอาสาสมัครจำนวนมากคอยช่วยเหลือประชาชนในทุกภารกิจหลักของมูลนิธิ รวมถึงภารกิจในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก เช่น กรณีแผ่นดินไหวในประเทศจีน หรือผู้ประสบภัยจากเหตุสึนามิในเอเชีย ไปจนถึงการไปช่วยบรรเทาทุกข์ให้กับผู้หวโหยในทวีปแอฟริกาและในทวีปอเมริกาใต้ อีกทั้งมูลนิธิพุทธฉีฉีไม่ดำเนินงานในลักษณะที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับความกดดันทางการเมืองหรือความขัดแย้งระหว่างประเทศ ตัวอย่างเช่น เมื่อสี่สิบปีก่อนขณะที่ความขัดแย้งระหว่างไต้หวันกับจีนแผ่นดินใหญ่เป็นไปอย่างตึงเครียดขนาดเล็งจรวดซีปนาจู่ประจันหน้ากันตลอดเวลา ได้เกิดเหตุการณ์แผ่นดินไหวครั้งใหญ่ในจีน มีผู้บาดเจ็บและล้มตายหลายหมื่นคน ท่านธรรมาจารย์เจิ้งเอี้ยนได้ประกาศระดมอาสาสมัครไต้หวันและเงินทองไปช่วยชาวจีนอย่างเร่งด่วน ตอนนั้นคนไต้หวันจำนวนมากพากันออกมาวิจารณ์และก่นด่าท่านธรรมาจารย์อย่างรุนแรงว่าไปช่วยเหลือฝ่ายศัตรู ท่านธรรมาจารย์เจิ้งเอี้ยนกล่าวอธิบายว่า “ความเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์ คือการรักโดยไม่แบ่งแยก เราช่วยเหลือทุกคนไม่ว่าจะเป็นมิตรหรือศัตรู” และท่านนำทีมมุ่งไปประเทศจีนอย่างเด็ดเดี่ยวเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยอย่างทรหด ท่ามกลางเสียงห้ามปรามของประชาชนไต้หวันที่ไม่เห็นด้วยกับการกระทำของท่านที่ไปช่วยศัตรู คณะแนวความนิยมของท่านลดต่ำลงอย่างรวดเร็ว ยอดเงินบริจาคลดลงต่อเนื่อง บางคนกล่าวหาท่านว่าเป็นพวกจีนคอมมิวนิสต์ แต่ท่านก็ไม่ใส่ใจ มุ่งหน้าช่วยเหลือผู้คนโดยไม่แบ่งฝ่ายอย่างมั่นคง หลายปีต่อมาผู้คนได้เข้าใจเจตนาของท่านอย่างแท้จริง และหันมาช่วยเหลือการทำงานอาสาสมัครของมูลนิธิพุทธฉีฉีอย่างจริงจังและทุ่มเท ในปัจจุบันอาสาสมัครส่วนใหญ่เป็นคนมีอายุแล้ว บางคนเป็นวิศวกร เป็นแพทย์ เป็นนักธุรกิจ เป็นผู้บริหาร เป็นเศรษฐีระดับร้อยล้านพันล้าน อาสาสมัคร

เหล่านี้ทำงานโดยอาศัยแบบอย่างจากพระโพธิสัตว์ ซึ่งเป็นตัวแทนแห่งมหากรุณา ในพุทธศาสนามหายาน (พระไพศาล วิสาโล, 2555: 162) ทำงานอย่างอ่อนน้อม ถ่อมตน ทำงานหนัก และช่วยเหลือผู้คนอย่างเสมอภาคเท่าเทียม

ในช่วงเวลาหลายปีที่ผ่านมา มีหลายกลุ่มบุคคลและหน่วยงานจาก ประเทศไทยไปเยี่ยมชมและศึกษาดูงานสาธารณสงเคราะห์ของมูลนิธิพุทธฉือจี้ ที่ได้เห็น ทั้งบุคลากรในแวดวงการแพทย์ ผู้บริหารระดับสูง พยาบาล ครู นักวิชาการ นักการเมืองท้องถิ่น และอื่น ๆ เพื่อการศึกษาและเรียนรู้ประสบการณ์ เพื่อที่จะนำเอาแนวคิดและแนวทางการทำงานของมูลนิธิพุทธฉือจี้มาปรับใช้กับการทำงานสาธารณสงเคราะห์ในท้องถิ่นและหน่วยงานต่าง ๆ ของประเทศไทย ตัวอย่างเช่น ผลการศึกษาดูงานที่ทำให้เกิด “เครือข่ายอาสาทำดี” ที่ตำบลอุโมงค์ อำเภอมือง จังหวัดลำพูน ซึ่งได้ผลักดันกิจกรรมเพื่อดำเนินการดูแลผู้ด้อยโอกาส ในชุมชน โดยประกาศเป้าหมายให้เป็นพื้นที่ที่ไม่มีคนถูกทอดทิ้งเหลืออยู่ และจะเป็นแหล่งเรียนรู้ที่เป็นตัวอย่างให้กับพื้นที่อื่น ๆ นอกจากนี้คณะที่ไปดูงานหลายคนได้เกิดแรงบันดาลใจที่จะกลับไปพัฒนาชุมชนท้องถิ่นของตนเอง โดยเฉพาะกลุ่มผู้นำชุมชนที่พยายามผลักดันกิจกรรมดูแลกลุ่มผู้ด้อยโอกาส ทั้งเด็ก สตรี คนชรา คนพิการ ให้ได้รับการดูแลอย่างมีเกียรติมีศักดิ์ศรี และเป็นกำลังสำคัญ ในการร่วมกันทำงานสร้างเครือข่ายอาสาทำความดี และพยายามสร้างกลุ่มอาสาสมัครที่มีจิตอาสาในงานสาธารณะอย่างแท้จริง

ผู้ที่ไปร่วมศึกษาดูงานส่วนมากคาดหวังที่จะนำแนวคิดและประสบการณ์ ไปปรับใช้ในการทำงานจิตอาสา ร่วมกันผลักดันกิจกรรมสาธารณประโยชน์มากขึ้น โดยปรับประยุกต์กิจกรรมทั้งด้านการแยกขยะ การรักษาพยาบาล การศึกษา และระบบพัฒนาอาสาสมัคร เช่น การดำเนินงานในศูนย์เด็กเล็ก โรงเรียน ผู้สูงอายุ หรือการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายและผู้ป่วยติดเตียง เป็นต้น โดยความพยายามสร้างอาสาสมัครในชุมชนและบูรณาการการทำงานร่วมกับทุกองค์กร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในชุมชน โดยมีความคิดเห็นร่วมกันประการหนึ่งว่าจะสามารถนำหลักธรรมทางพุทธศาสนา ความเชื่อ ความศรัทธา มาร่วมสร้างพลัง การมีส่วนร่วมงานจิตอาสาของคนในชุมชนได้อย่างแน่นอน เพราะเป็นสิ่งที่

สังคมไทยเรามีอยู่แล้ว ถือเป็นทุนทางสังคมของชุมชน อย่างไรก็ตามความสามารถดำเนินการได้มากนักน้อยเพียงไรจะขึ้นอยู่กับที่การปรับทัศนคติและแนวความคิดของผู้นำชุมชนและผู้นำทางศาสนาให้หันมาสนใจในเรื่องงานสาธารณสงเคราะห์และการพัฒนาสังคม เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของทุกคนในชุมชน นอกเหนือไปจากการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา โดยจะเน้นการมีส่วนร่วมและบูรณาการของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อกระตุ้นให้เกิดจิตอาสาเพื่องานสาธารณประโยชน์ในชุมชน การถอดบทเรียนการทำงานของมูลนิธิพุทธฉือจี้ในไต้หวันจึงอาจจะเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้สนใจในงานสาธารณสงเคราะห์วิถีพุทธได้เรียนรู้และเข้าใจแนวทางการทำงานบนพื้นฐานของการมีจิตอาสาและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคมไทยได้ ดังที่จะได้นำเสนอผลการศึกษาเป็นลำดับไปดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.2 ธรรมชาติเจ็ญเอี้ยนและการก่อตั้งมูลนิธิพุทธฉือจี้

นับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1966 ท่านธรรมอาจารย์เจ็ญเอี้ยน ได้อาศัยอุดมการณ์ “ยับยั้งชั่งใจ อุตสาหะ มัธยสถ์ ฟันฝ่าอุปสรรค” เป็นแนวทางในการทำงานร่วมกับสาธุศิษย์ จนสามารถก่อตั้งมูลนิธิพุทธฉือจี้ขึ้น ณ ตำบลชิวหลิน เมืองฮวาเหลียน ในประเทศไต้หวัน ในยุคแรกเริ่มการทำงานท่านธรรมอาจารย์เจ็ญเอี้ยน และลูกศิษย์ซึ่งเป็นภิกษุณี 6 รูป ต่างช่วยกันเย็บรองเท้าเด็กเพิ่มวันละหนึ่งคู่ และแม่บ้าน 30 คนต่างช่วยกันออมนเงินลงในกระบอกไม้ไผ่ออมนบุญทุกวัน วันละ 50 เซ็นต์ เพื่อดำเนินงานการกุศลของมูลนิธิพุทธฉือจี้ ตลอดระยะเวลา 50 ปีที่ผ่านมาภารกิจในงานด้านสาธารณสงเคราะห์ของชาวฉือจี้ได้ขยายการทำงานหลายด้าน ทั้งการกุศล การรักษาพยาบาล การศึกษา และด้านการส่งเสริมมนุษยธรรม จนกระทั่งในปัจจุบันมูลนิธิพุทธฉือจี้มีการจัดตั้งและให้บริการทั้งโรงพยาบาล สถานศึกษา สถานีโทรทัศน์ และสงเคราะห์อุบัติเหตุต่าง ๆ อันเป็นภาพสะท้อนให้เห็นถึงการขยายการทำงานที่เริ่มต้นจากงานการกุศลในพื้นที่ชนบทห่างไกลของเมืองฮวาเหลียน ขยายไปยัง 5 ทวีปทั่วโลก ปัจจุบันมูลนิธิพุทธฉือจี้มีสำนักงานสาขา

รวมทั้งสิ้น 56 ประเทศ และให้การช่วยเหลือผู้คนทั่วโลกไปแล้ว 92 ประเทศ ชาวฉือจี้ได้ทำงานร่วมกันเชิงจิตอาสา เสียสละเพื่อผู้อื่นและส่วนรวมโดยไม่หวังผลตอบแทนให้การดูแลและช่วยเหลือเกื้อกูลผู้ที่กำลังตกทุกข์ได้ยากด้วยความจริงใจ นับเป็นการทำงานสาธารณสงเคราะห์และพัฒนาสังคมที่จะเป็นบทเรียนในการทำงานสำหรับสังคมอื่นได้เป็นอย่างดี ดังนั้นข้อมูลในส่วนนี้จะนำเสนอพัฒนาการของมูลนิธิพุทธฉือจี้โดยเริ่มจากชีวประวัติของท่านธรรมาจารย์เจิ้งเอี้ยน

3.2.1 ชีวประวัติธรรมาจารย์เจิ้งเอี้ยน ผู้ก่อตั้งมูลนิธิพุทธฉือจี้

ท่านธรรมาจารย์เจิ้งเอี้ยนเดิมชื่อซินหยุน เกิดเมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม ค.ศ. 1937 ที่ตำบลชิงสุ่ย เมืองไถจง ซึ่งอยู่ทางตอนกลางของไต้หวัน ท่านเป็นบุตรคนสุดท้องของบิดามารดาที่มีบุตร 3 คน แต่บิดามารดาได้ยกให้เป็นบุตรบุญธรรมของอาตั้งแต่อายุเพียง 11 เดือน ก่อนที่จะมีลูกในภายหลังอีก 4 คน ท่านจึงนับถืออาเสมือนเป็นพ่อแม่ที่แท้จริง ด้วยบุคลิกลักษณะที่มีความเฉลียวฉลาดและบทบาทหน้าที่ของพี่สาวคนโต ท่านจึงสามารถช่วยแบ่งเบาภาระในการทำงานให้กับบิดาและช่วยดูแลบ้านแทนมารดาได้ตั้งแต่วัยเด็ก ซินหยุนเป็นผู้มีความอ่อนโยนและจิตเมตตา เมื่อท่านอายุได้ 15 ปี มารดาของท่านล้มป่วยลงด้วยโรคกระเพาะอาหารอักเสบเฉียบพลัน จำเป็นต้องเข้ารับการผ่าตัดเร่งด่วน ในยุคนั้นนั้นการผ่าตัดมีความเสี่ยงสูงมาก ด้วยความห่วงใยมารดาซินหยุนจึงตั้งจิตอธิษฐานต่อ “พระโพธิสัตว์กวนอิม” ขอรับประทานอาหารมังสวิรัตिलดชีวิตและยืนดีลดอายุของตนเองลง 12 ปี เพื่อแลกกับการเพิ่มอายุขัยให้มารดา สวรรค์เบี่ยงบนคงรับรู้ได้ถึงความกตัญญูทวนเวียนนี้ ส่งผลให้อาการป่วยของมารดาทุเลาลงโดยไม่ต้องเข้ารับการผ่าตัด ด้วยมูลเหตุดังกล่าวซินหยุนจึงเริ่มรับประทานอาหารมังสวิรตินับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

เดือนมิถุนายน ค.ศ. 1960 บิดาของซินหยุนซึ่งขณะนั้นอายุเพียง 51 ปี เกิดล้มป่วยและเสียชีวิตลงอย่างกะทันหันในระยะเวลาสั้น ๆ ส่งผลให้ซินหยุนรู้สึกสะเทือนใจอย่างยิ่ง จนเกิดความสงสัยว่า “แท้จริงแล้วคนเราเกิดมาจากไหน เมื่อ

ตายลงแล้วจะไปทีใด” ซินหยุนจึงเริ่มศึกษาหาความหมายของชีวิต และมักจะไปสนทนาธรรมกับพระอาจารย์ชิวตัวที่วัดฉืออวินอย่างสม่ำเสมอ ในช่วงเวลานั้นซินหยุนเริ่มตระหนักว่าบทบาทของแม่บ้านไม่ได้มีหน้าที่สำคัญต่อการดูแลครอบครัวเท่านั้น แต่ยังเป็นผู้มีบทบาทสำคัญต่อชุมชนและสังคมได้ด้วย และคิดว่า “ผู้หญิงไม่ควรเพียงแต่เสียดสละเพื่อครอบครัวของตนเองเท่านั้น แต่ควรจะแบกรับภาระหน้าที่เพื่อสังคมเฉกเช่นเดียวกับผู้ชาย ต้องนำความรักความเมตตา นี้ กระจายไปให้ทั่วทุกมุมในสังคม เพื่อให้ทุกคนรักเพื่อนร่วมโลก รักสรรพชีวิตเฉกเช่นเดียวกับรักครอบครัวของตนเอง นี่จึงจะเรียกว่า ความสุขที่แท้จริง” นับจากนั้นเป็นต้นมาซินหยุนมีความสนใจศึกษาพระพุทธศาสนาและพยายามที่จะออกบวชเป็นภิกษุณี โดยได้หนีออกจากบ้านหลายครั้งหลายครา แต่กลับไม่ประสบความสำเร็จ อีกทั้งยังหาสถานที่ปฏิบัติธรรมอันเหมาะสมไม่ได้ จนมาพบวัดผู้หมิง ซึ่งเป็นวัดเล็ก ๆ แห่งหนึ่งในบริเวณหลังหมู่บ้านเจียวหมิน ตำบลชิวหลิน เมืองฮวาเหลียน ซินหยุนจึงตัดสินใจพำนักอยู่ ณ วัดผู้หมิงแห่งนี้ เพื่อศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาโดยที่ยังไม่ได้บวชเป็นภิกษุณี แม้ความเป็นอยู่จะยากลำบาก แต่กลับไม่เคยทำให้ความแน่วแน่มั่นของซินหยุนที่จะศึกษาพระธรรมลดน้อยลง

ในฤดูใบไม้ร่วง ค.ศ. 1962 เมื่ออายุ 25 ปี ซินหยุนได้ปลงผมเพื่อออกบวชเอง โดยไม่มีพระอุปชฌาย์ และเริ่มทำวัตรปฏิบัติตามกิจวัตรของภิกษุณีนับแต่นั้นเป็นต้นมา อย่างไรก็ตามซินหยุนยังคงไม่ออกมารับบิณฑบาตและไม่รับบริจาค เพราะไม่ต้องการให้ชาวบ้านเดือดร้อน ดำรงชีวิตด้วยการเก็บถั่วลิสงและมันเทศที่หลงเหลือจากการเก็บเกี่ยวของชาวบ้านมาเป็นอาหาร จนกระทั่งเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1963 ซินหยุนได้เดินทางไปยังวัดหลินจี เมืองไทเป เพื่อลงทะเบียนเข้าร่วมพิธีสมาทานศีล จนพบกับพระอุปชฌาย์มหาเถระอินซุ่น และได้รับการอุปสมบทอย่างเป็นทางการ โดยพระอุปชฌาย์ให้คำกำชับว่า “บุญสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์และศิษย์นั้นพิเศษยิ่ง เมื่ออุปสมบทแล้ว ขอจงทำเพื่อพุทธศาสนา ทำเพื่อมวลชีวิตตลอดเวลา” มหาเถระอินซุ่นยังได้ตั้งฉายาให้ว่า “เจิ้งเอียน” และมีนามว่า “ฮ่วยจาง” หลังจากพิธีบวราณาตัวเป็นศิษย์อย่างเรียบร้อยเสร็จสิ้นลง ท่านธรรมอาจารย์เจิ้งเอียนจึงรับเดินทางไปเข้าร่วมพิธีสมาทานศีล ณ วัดหลินจีทันที

หลังจากบวชเรียบร้อยแล้ว ท่านธรรมาจารย์เจิ้งเอี้ยนได้ตั้งปณิธานที่จะปฏิบัติตนตามเป้าหมายสำคัญ ๒ ประการ คือ “วันใดไม่ทำงาน วันนั้นจะไม่กิน” กล่าวคือจะต้องทำงานเพื่อให้ได้มาซึ่งอาหารและจะไม่ดำรงชีวิตด้วยการรับบริจาค ส่วนอีกเป้าหมายหนึ่งคือการรับใช้สรรพชีวิตทั้งหมด และจะสอนพุทธศาสนาให้ทุกคน ไม่ว่าจะอายุเท่าไร เพศอะไร ยากดีมีจน มีการศึกษาหรือไม่ หรือมีอาชีพอะไร ปณิธานเหล่านี้ได้กลายเป็นปณิธานสำคัญของชาวฉือจี้ทุกคน

ธรรมาจารย์เจิ้งเอี้ยน

หลังจากท่านธรรมาจารย์เจิ้งเอี้ยนเข้ารับการศึกษาธรรมแล้ว จึงเดินทางกลับไปยังเมืองฮวาเหลียนและเริ่มปฏิบัติธรรม ณ บ้านไม้หลังเล็ก บริเวณหลังวัดผู้หมิง ซึ่งมีพื้นที่ประมาณ 120 ตารางฟุต โดยศึกษาและค้นหาคำความหมายที่แท้จริงของพระคัมภีร์ “สัทธรรมปุณฑริกสูตร” ณ สถานที่แห่งนี้ท่านธรรมาจารย์ได้สวดบทสัทธรรมปุณฑริกสูตรทุกวัน และคัดออกมาเป็นคัมภีร์ทุกเดือน ทว่าเนื่องจากท่านธรรมาจารย์ไม่บิณฑบาตและไม่รับประกอบพิธีกรรมบ่อยครั้งจึงไม่มีแม้แต่ดอกไม้หรือผลไม้บูชาพระ หลังจากปฏิบัติตามวิธีดังกล่าว นานกว่าครึ่งปี ท่านจึงตั้งปณิธานปฏิบัติตาม “สัทธรรมปุณฑริกสูตร” ไปตลอดชีวิต

ภาพบ้านไม้หลังเล็กที่ท่านธรรมจารย์แจ้งเอี่ยมศึกษาและปฏิบัติธรรม
ถือเป็นจุดกำเนิดของมูลนิธิพุทธธ่อัจฉินปัจจุบัน

เดือนตุลาคม ค.ศ. 1963 ท่านธรรมจารย์แจ้งเอี่ยมได้ไปแสดงธรรม “กษิติครรภโพรธิสัตว์มูลปณีสสูตร” ณ วัดฉือसान เมืองฮวาเหลียน เป็นระยะเวลารวม 8 เดือน อันเป็นผลให้มีลูกศิษย์ออกบวชติดตามมาศึกษาและปฏิบัติธรรม กับท่านธรรมจารย์แจ้งเอี่ยม ทั้งนี้ภิกษุณีที่เป็นลูกศิษย์อาวุโสของท่านธรรมจารย์แจ้งเอี่ยม ณ สมณารามจิ่งซือในปัจจุบันส่วนใหญ่ล้วนมาจากพุทธธรรมสัมพันธ์ ในครั้งนั้น โดยท่านธรรมจารย์นำเหล่าลูกศิษย์จำนวนหนึ่งกลับมาศึกษาปฏิบัติธรรมด้วยกัน ท่านธรรมจารย์และศิษย์ปฏิบัติตามกิจของภิกษุณีอย่างเคร่งครัด และพึ่งพาตนเองโดยไม่รับบิณฑบาตตลอดมา ทุกรูปต้องทำงานหนัก ต่อสู้กับภัยธรรมชาติทุกรูปแบบ อดมื้อกินมื้อตามกฎ “วันใดไม่ทำงาน วันนั้นจะไม่กิน” กิจกรรมประจำวันนอกจากปลูกผักไว้กินเอง ยังทำสินค้าจำหน่ายหาเงินประทังชีวิตด้วย เช่น นำด้ายจากโรงงานที่ทึงแล้วมาถักเป็นเสื้อกันหนาว ถักรองเท้าเด็ก เย็บถุงใส่อาหารสัตว์ เป็นต้น จวบจนทุกวันนี้ค่าใช้จ่ายทุกอย่างในสมณารามจิ่งซือ ล้วนอาศัยรายได้จากการทำเทียนไข ถั่วป่น และคำลขสิทธิ์สี่สิ่งพิมพ์ โดยไม่เคยนำเงินที่ผู้มีจิตศรัทธาบริจาคให้แก่มูลนิธิพุทธธ่อัจฉินมาใช้จ่ายในการดำเนินชีวิตภายในสมณารามเลย

ค.ศ. 1966 ท่านมหาเถระอินซุ่นได้รับนิมนต์ให้ไปแสดงธรรม ณ มหาวิทยาลัยวัฒนธรรมไทเป และต้องจากเมื่อยาวินอร์ญญิกวาสไป ก่อนไป

มหาเถระอื่นชุ่นหวังให้ท่านธรรมาจารย์เจิ้งเอี้ยนนำเหล่าลูกศิษย์ไปพำนักที่เมี่ยววอินอรัญญิกาวาสและดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าอาวาสของสถานธรรมแห่งนี้ แต่เนื่องจากท่านธรรมาจารย์พำนักอยู่ในเมืองฮวาเหลียนมาเป็นระยะเวลาชานาน ลูกศิษย์สูงอายุที่ร่วมปฏิบัติธรรมมาอย่างต่อเนื่องยาวนานและแม่บ้านอีก 30 ท่าน ต่างก็ไม่ต้องการให้ท่านธรรมาจารย์จากไป จึงร่วมลงนามขอความเมตตาไปยังท่านมหาเถระอื่นชุ่น ท่านธรรมาจารย์เจิ้งเอี้ยนต้องเผชิญกับการตัดสินใจที่ยากลำบาก สุดท้ายจึงตัดสินใจพำนักอยู่ที่เมืองฮวาเหลียนต่อไป และเริ่มลงมือก่อร่างสร้างภารกิจคือจี๋ซันในที่สุด

3.2.2 การก่อตั้งมูลนิธิพุทธฉือจี้

สำหรับมูลเหตุการก่อตั้งมูลนิธิพุทธฉือจี้ นั้น เกิดขึ้นเมื่อเดือนมีนาคม ค.ศ. 1966 ขณะที่ท่านธรรมาจารย์เจิ้งเอี้ยนได้ไปเยี่ยมลูกศิษย์ซึ่งป่วยอยู่ที่โรงพยาบาลเอกชนแห่งหนึ่งในเมืองฮวาเหลียน ท่านพบกองเลือดกองใหญ่ของบนพื้น จึงสอบถามพยาบาลและได้รู้ว่าเป็นกองเลือดของหญิงสาวคนหนึ่งที่แท้งลูก ครอบครัวของเธอใช้เวลาถึง 8 ชั่วโมงหามเธอมารักษา แต่โรงพยาบาลเรียกเก็บเงินค่ามัดจำการรักษาก่อนถึง 8,000 ดอลลาร์ไต้หวัน หรือเงินไทยขณะนั้นราว 4,000 บาท ทว่าครอบครัวของเธอไม่มีเงิน จึงหามกลับไปและเสียชีวิตในที่สุด ด้วยความเศร้าสลดใจต่อเหตุการณ์ครั้งนี้ท่านธรรมาจารย์เจิ้งเอี้ยนจึงร่วมคิดกับลูกศิษย์ที่จะก่อตั้งมูลนิธิขึ้นมาช่วยเหลือผู้ยากไร้ ด้วยปณิธานว่าจะต้องทำงานเพื่อช่วยเหลือผู้ยากไร้ขาดที่พึ่งพิง โดยมีความคิดจะรวบรวมชาวพุทธให้มาร่วมกันสร้างกุศลด้วยความเมตตากรุณา ไม่หวังประโยชน์ตอบแทน โดยหวังว่าจะเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้ความทุกข์ยากในโลกได้บรรเทาเบาบางลง

ประกอบกับวันหนึ่งมีแม่ชีคาทอลิกจากโรงเรียนมัธยมไห่ซิง 3 ท่านได้เดินทางมาพบท่านธรรมาจารย์ เพื่อพูดคุยแลกเปลี่ยนถึงพระศาสนา เป้าหมายและหลักธรรมคำสอนของศาสนาที่ตนเองนับถือ ก่อนที่แม่ชีทั้งสามจะเดินทางกลับได้กล่าวขึ้นว่า “ในที่สุดวันนี้ก็ได้เข้าใจแล้วว่า ความเมตตาของพระพุทธองค์ นั้นครอบคลุมไปถึงทุกสรรพชีวิตบนโลก ซึ่งถือเป็นสิ่งที่ยิ่งใหญ่มาก ทว่าความรัก

ของพระเจ้าแม่จะจำกัได้อยู่แค่หมู่วมลมนุษย์ชาติ แต่พวกเราได้สร้างโบสถ์ สร้างโรงพยาบาล รวมถึงดูแลสถานสงเคราะห์คนชรา ได้ทำประโยชน์เพื่อสังคม นานัปการ แล้วพุทธศาสนาเล่า ได้อุทิศสิ่งใดเพื่อสังคมอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมบ้าง” ท่านธรรมาจารย์ฟังแล้วรู้สึกอึดอัดใจ ไม่รู้จะตอบประการใด นั่นเพราะ พุทธศาสนิกชนส่วนใหญ่มักจะต่างคนต่างทำบุญ เมื่อทำบุญแล้วก็ไม่ต้องการออกนาม เป็นที่น่าเสียดายที่ไม่มีใครรวบรวมความรักอันยิ่งใหญ่นี้ให้เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ท่านธรรมาจารย์จึงเอียนจึงตัดสินใจทุ่มเทแรงกายแรงใจผลักดันกิจกรรมการกุศล โดยเริ่มต้นจากการสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้ยากไร้ที่ท่านสามารถช่วยเหลือได้ก่อน

ท่านธรรมาจารย์ใช้หลักการ “ลงมือทำทันที” ด้วยการชักชวนสาธุศิษย์ที่เป็นแม่บ้าน 30 คน ให้ออมเงินคนละ 50 เซ็นต์ต่อวัน เก็บไว้ในกระปุกไม้ไผ่ โดยมีคำขวัญว่า “แม่เงิน 50 เซ็นต์ ก็ช่วยเหลือผู้ยากไร้ได้” จากจุดเริ่มต้นเล็ก ๆ ที่เปี่ยมไปด้วยศรัทธาในความดีงาม ความเมตตากรุณา ความมุ่งมั่นจากจิตใจของท่านธรรมาจารย์และกลุ่มแม่บ้าน การออมเงินวันละเล็กน้อยเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นได้แพร่กระจายไปทั่วเมืองฮวาเหลียน มีผู้คนสมทบทุนมากขึ้นตามลำดับ วันที่ 14 เมษายน ค.ศ. 1966 “มูลนิธิพุทธฉือจี้ได้วัน”² ได้ก่อตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการ ณ วัดผู้หมิง และดำเนินกิจกรรมการกุศลเรื่อยมา จนถึงปัจจุบันมูลนิธิขยายกิ่งก้านสาขา มีอาสาสมัครหลายแสนคน มีเงินบริจาคอย่างต่อเนื่อง มีกิจกรรมการกุศลและมนุษยธรรมแพร่กระจายไปทั่วเกาะไต้หวันและทั่วโลก ส่วนสมณารามจึงซื้ออสังหาริมทรัพย์อย่างสมถะ ไม่รับบริจาค ไม่ใช่เงินของมูลนิธิ ไม่รับบิณฑบาต ยึดหลักการพึ่งพาตนเองทั้งหมด ภิกษุณี อาสาสมัครและผู้มาฝึกฝน ต้องทำงานหารายได้มาใช้จ่ายในกิจการของสมณารามเอง ทั้งเจ้าอาวาส และลูกวัดไม่สะสมพอกพูนทั้งทรัพย์สินและลาภยศ ท่านธรรมาจารย์นำเหล่าลูกศิษย์ปฏิบัติธรรม โดยทุกคนต่างดำเนินชีวิตด้วยการพึ่งพาตนเอง ยึดกฎที่ว่า “วันใดไม่ทำงาน วันนั้นจะไม่กิน”

² ฉือจี้ ในภาษาไทยหมายถึง “เมตตาสงเคราะห์”

ภาพท่านธรรมาจารย์และเหล่าลูกศิษย์ปฏิบัติธรรม ณ วัดคูหาภิมุข

หลังจาก 2 เดือนที่ได้ก่อตั้งมูลนิธิพุทธฉือจี้ ท่านธรรมาจารย์จึงเขียน
จึงนำเหล่าลูกศิษย์ยื่นมือเข้าให้ความช่วยเหลือคุณยายหลินวัย 85 ปี ซึ่งกำลัง
ล้มป่วยและอาศัยอยู่เพียงลำพัง ท่านเป็นชาวฮกเกี้ยนที่อพยพตามสามีมาได้วัน
ตั้งแต่อายุน้อย หลังจากสามีเสียชีวิตลง จึงอาศัยอยู่ในได้วันเพียงลำพัง
เคยรับบุตรบุญธรรมมาเลี้ยงดู แต่เขาก็ล่องลับไปก่อน ต่อมาจึงเลี้ยงดูหลานสาว
หวังให้เป็นที่ยิ่งใหญ่ แต่หลานสาวกลับไม่เคยมาเหลียวแล เมื่อแก่ชราลงร่างกายก็
ร่วงโรยไปตามกาลเวลา มีโรคภัยไข้เจ็บ ต้องอดมื้อกินมื้อโดยไร้คนช่วยเหลือ
เป็นภาพที่แสดงให้เห็นถึงความเฉาของคนที่เมือง ในตอนนั้นมูลนิธิพุทธฉือจี้ใช้
เงินสงเคราะห์ 300 หยวน ว่าจ้างคนให้มาช่วยหุงหาอาหาร ซักเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม
และดูแลความเป็นอยู่ของคุณยาย เมื่อล้มป่วยก็พาไปหาหมอรักษาตัว
จนกระทั่งคุณยายเสียชีวิตในปี ค.ศ. 1970 ซึ่งนับเป็นจุดเริ่มต้นโครงการอัน
ยิ่งใหญ่เพื่อสงเคราะห์และช่วยเหลือผู้ทุกข์ยาก

| ผู้สูงอายุท่านแรกที่ได้รับการดูแลระยะยาวจากมูลนิธิพุทธฉือจี้

ในช่วงนั้นเริ่มมีผู้ศรัทธาจำนวนมากต้องการปวารณาตัวเป็นศิษย์ของท่านธรรมาจารย์เจิ้งเอี้ยน ดังนั้นเพื่อวางรากฐานให้กับมูลนิธิพุทธฉือจี้ ท่านธรรมาจารย์จึงกำหนดเงื่อนไขพื้นฐานคือ (1) ผู้ที่ต้องการปวารณาตัวเป็นศิษย์ต้องเป็นสมาชิกผู้บริจาคของมูลนิธิพุทธฉือจี้ (2) ต้องร่วมทำงานสงเคราะห์และช่วยเหลือสังคมกับมูลนิธิพุทธฉือจี้ โดยช่วงแรกของมูลนิธิพุทธฉือจี้ท่านธรรมาจารย์และลูกศิษย์ต่างใช้พื้นที่เล็ก ๆ เพียง 66 ตารางเมตรในการดำเนินงาน โดยด้านหนึ่งใช้สำหรับประดิษฐ์งานฝีมือเพื่อจำหน่ายมาเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินชีวิต อีกด้านหนึ่งใช้เป็นสถานที่ดำเนินกิจการของมูลนิธิ ต่อมาด้วยความช่วยเหลือจากมารดาของท่านธรรมาจารย์ จึงได้ย้ายมาที่ “สมณารามจิ้งซือ” เมื่อปี พ.ศ. 2512 โดยท่านธรรมาจารย์และลูกศิษย์ทุกคนยังคงดำเนินชีวิตประจำวันบนหลักการพึ่งพาตนเองตามเดิม สมณารามจิ้งซืออันเรียบง่ายสงบและสง่า จึงเป็นบ้านเกิดทางจิตวิญญาณของชาวฉือจี้ทั่วโลก และเป็นฐานรากการดำเนินงานของมูลนิธิพุทธฉือจี้มาตราบจนปัจจุบัน

ภาพสมณารามจั้งซือ

3.3 หนึ่งย่างก้าวแปดรอยธรรม การกิจของมูลนิธิพรต้อจี้

ดังที่กล่าวมาแล้วว่าการกิจของมูลนิธิพรต้อจี้ในการช่วยเหลือเกื้อกูลผู้ตกทุกข์ได้ยากมีจุดเริ่มต้นจากการผลิตรองเท้าเด็กเพิ่มขึ้นวันละหนึ่งคู่โดยภิกษุณีจำนวน 6 รูป และท่านธรรมาจารย์เจิ้งเอี้ยนยังได้นำไม้ไผ่มาเลื่อยออกเป็นกระปุกออมบุญ 30 กระบอก เพื่อมอบให้แก่อุบาสิกาผู้ศรัทธาครอบครัวละหนึ่งกระบอก โดยรณรงค์ให้ออมเงินวันละ 50 เซ็นต์ เหล่าลูกศิษย์ต่างรู้สึกประหลาดใจว่าทำไมจึงไม่อมให้เสร็จครั้งเดียวเดือนละประมาณ 15 ดอลลาร์ ท่านธรรมาจารย์อธิบายว่า “เมื่อถือตะกร้าไปจ่ายตลาด อาจารย์อยากให้ทุกคนนำเงิน 50 เซ็นต์ หยอดลงในกระปุกออมบุญนี้ ก่อนก้าวเท้าออกจากบ้านทุกครั้ง ก็จะได้จุดประกายเมตตาจิตเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น อดออมวันละ 50 เซ็นต์ เพื่อพุ่มพักจิตใจที่รู้จักมัธยัสถ์และการมีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่น” ซึ่งไม่ใช่เป็นเพียงการออมเงิน แต่ยังเป็นการเรียนรู้ฝึกเมตตาจิตให้เกิดขึ้น เพื่อให้รู้สึกถึงความมีเมตตาที่จะช่วยเหลือผู้อื่นอย่างจริงใจ จากการเรียนรู้เช่นนี้ทุกวันเมื่อแม่บ้านทั้ง 30 คนถือตะกร้าออกไปจ่ายกับข้าวที่ตลาด เมื่อพบเจอผู้คนก็จะเผยแผ่ข่าวสารออกไปว่า “พวกเราต่างช่วยกันออมเงินวันละ 50 เซ็นต์ เพราะพวกเรามีมูลนิธิที่สงเคราะห์ช่วยเหลือผู้ทุกข์ยาก พวกเราจะช่วยพวกเขาเหล่านั้น” ในช่วงเวลาไม่

นานข่าวสารที่ว่า “เงิน 50 เซ็นต์ ก็ช่วยเหลือผู้อื่นได้” ได้แพร่ออกไปอย่างรวดเร็ว นับวันยังมีผู้ตอบรับแนวคิดนี้เพิ่มมากขึ้น จนเป็นพลังอันยิ่งใหญ่ในการร่วมกันช่วยเหลือผู้อื่น ดุจพระเมตตาของพระโพธิสัตว์กวนอิมพันเนตรพันกร “เมื่อหนึ่งตาเห็น พันตาเห็นตาม เมื่อหนึ่งมือยื่นออกไป พันมือยื่นออกตาม”

แนวคิดหลักในการทำงานของมูลนิธิพุทธฉือจี้คือใจที่มี “ความเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา” เพื่อทำงานช่วยเหลือผู้ซึ่งตกทุกข์ได้ยากและบรรเทาทุกข์ สร้างสุข ภายใต้จิตวิญญาณของฉือจี้คือ “ความซื่อสัตย์ ซื่อตรง สัจจะ สมณะ” และเพิ่มพูนสติปัญญาในการคลี่คลายปัญหาต่าง ๆ ด้วยการเชิญชวนผู้มีจิตศรัทธา มาร่วมรังสรรค์สร้าง “นาบุญ” พัฒนาสังคมที่เปี่ยมด้วยความรักอันยิ่งใหญ่ ท่านธรรมาจารย์เจิ้งเอียนเชื่อตามที่พระพุทธรองค์ทรงตรัสไว้ว่า “จิตเดิมของมนุษย์นั้น ดั่งงาม และทุกสรรพชีวิตนั้นเท่าเทียมกัน พระพุทธรองค์มีความเมตตามากเพียงใด สรรพชีวิตก็มีความเมตตาเท่า่นั้น พระพุทธรองค์มีพุทธปัญญามากเพียงใด สรรพชีวิตก็สามารถมีพุทธปัญญาเฉกเช่นเดียวกัน เพียงแต่ต้องได้รับการชี้แนะ เพื่อให้เห็นถึงจิตอันเป็นกุศล และความสุอันแท้จริง” ซึ่งหมายถึงการมีจิตแห่งภาวะพุทธะ พร้อมกับสอนให้ทุกคนเข้าใจถึงความสุขอันเกิดจากการให้ว่า “การทำบุญด้วยการให้ นั้นมีความสุขยิ่งกว่าการรับ ภายที่เจ็บป่วยไม่มากนักเท่ากับใจที่ล้มป่วย ร่างกายของคนเราก็เหมือนต้นกล้วย หากตัดลอกออกทีละชั้น ๆ สุดท้ายก็จะเหลือเพียงความว่างเปล่า มีเพียงความเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขาเท่านั้นที่จะดำรงอยู่ตราบนานเท่านาน และจะทำให้โลกของเรางดงามที่สุด” ซึ่งหมายถึงการมีจิตแห่งภาวะโพธิสัตว์นั่นเอง ท่านธรรมาจารย์ยังกล่าวอีกว่า “พุทธศาสนา คือทฤษฎี ฉือจี้คือเรื่องราวของการลงมือทำ อาศัยเรื่องราวเหล่านี้ แสดงให้เห็น ประจักษ์ถึงทฤษฎี ใช้เรื่องราวเป็นต้นเรื่อง จบลงที่ทฤษฎี” จึงสามารถเข้าใจได้ชัดเจนทั้งหลักธรรมและการปฏิบัติ

ชาวฉือจี้ได้รับการชี้แนะให้ทำงานเชิงจิตอาสาด้วยความเสียสละเพื่อสาธารณประโยชน์ ไม่ทำงานโดยคาดหวังในผลตอบแทน แต่ร่วมกันใช้สติปัญญา และใช้ใจรักประคับประคองเพื่อบรรเทาทุกข์สร้างสุขแก่ผู้คนที่เดือดร้อนได้อย่างทันท่วงที เพื่อให้ทุกคนรอบคร้วมีความสุขสงบ คนในสังคมอยู่ร่วมกันด้วยความรัก

ความอบอุ่น ภารกิจหลักของมูลนิธิพุทธฉือจี้มี 4 ประการ คือการกุศล การรักษาพยาบาล การศึกษา และการส่งเสริมหลักมนุษยธรรม จากภารกิจหลักดังกล่าว ได้ขยายเพิ่มการทำงานสาธารณะอีก 4 ภารกิจ คือ การบรรเทาทุกข์ระหว่างประเทศ การบริจาคไซกระดุก การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการส่งเสริมอาสาสมัครชุมชน โดยร่วมกันผลักดันงานทั้ง 8 ประการไปพร้อมกัน เรียกว่า “หนึ่งอย่างก้าวแปดรอยธรรม” ซึ่งมีความหมายว่า หนึ่งอย่างก้าวคือเป้าหมาย “ช่วยคนจน สอนคนรวย” ส่วนแปดรอยธรรม คือภารกิจของมูลนิธิพุทธฉือจี้ที่ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์โดยไม่เลือกเพศ เชื้อชาติ ศาสนา หรือสถานะทางสังคม (ศุภรัตน์ รัตนมุขย์, 2551) ทุกภารกิจของมูลนิธิพุทธฉือจี้ได้ทำเพื่อมนุษยชาติ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของอาสาสมัครฉือจี้ เพื่อดำเนินการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ซึ่งจะกล่าวถึงเป็นลำดับไป ดังนี้

1) ภารกิจด้านการกุศล (Charity)

การบริจาคเป็นภารกิจด้านการกุศลข้อแรกของชาวฉือจี้ ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการเริ่มต้นเป็นอาสาสมัครในภารกิจอื่น ทั้งนี้อาสาสมัครแต่ละคนสามารถจะทำได้ทั้งบริจาคเงิน บริจาคเวลา บริจาคแรงงานหรือทรัพย์สินต่าง ๆ เพื่อให้การช่วยเหลือผู้คน เงินบริจาคทั้งหมดจะนำไปประกอบภารกิจอื่น โดยการบริจาค่นั้นจะมีการระบุวัตถุประสงค์การใช้เงินที่ชัดเจน จะไม่มีการนำเงินบริจาคที่ได้ไปสร้างวัดหรือบำรุงวัด เงินที่ใช้จ่ายในวัดนั้นใช้เงินรายได้จากการผลิตสินค้าเพื่อส่งขายเท่านั้น มีระบบการบริหารจัดการเงินด้วยความชัดเจนและโปร่งใส ทำให้ได้รับความเชื่อถือจากผู้บริจาคและเหล่าสมาชิกฉือจี้ จึงสามารถระดมเงินบริจาคจำนวนมหาศาลได้อย่างสม่ำเสมอ (ประเวศ วะสี และคณะ, 2552: 220) รวมถึงสามารถขยายภารกิจออกไปได้หลายด้านมากขึ้นและขยายไปในหลายประเทศทั่วโลก

ภารกิจด้านการกุศลของมูลนิธิพุทธฉือจี้ เริ่มต้นจากการช่วยเหลือผู้ที่มีความเป็นอยู่ยากลำบาก จนถึงการดูแลทางจิตใจ ประกอบด้วยการสงเคราะห์ระยะยาว การช่วยสาธารณภัยฉุกเฉิน การเยี่ยมบ้านผู้ทุกข์ยากที่ขาดคนดูแล

การทำงานของมูลนิธิมุ่งเน้นการจุดประกายศักยภาพความดีงามภายในจิตใจของผู้คน ด้วยการ “สอนคนรวยให้ช่วยคนจน สอนคนจนให้รวยน้ำใจ” ซึ่ง “สอนคนรวยให้ช่วยคนจน” คือ การให้คนร่ำรวยได้สัมผัสความสุขและเรียนรู้จากการมอบน้ำใจช่วยเหลือผู้ทุกข์ยาก ส่วน “สอนคนจนให้รวยน้ำใจ” คือ การจุดประกายความรักของผู้ที่แม้จะขัดสนเงินทอง แต่สามารถพัฒนาตนเองได้ด้วย การเสียสละเพื่อผู้อื่น นอกจากนี้การทำงานการกุศลต้องดำเนินการด้วยรูปแบบที่ตรงตามความต้องการและเหมาะสมกับสภาพเหตุการณ์ ดังนั้นชาวมือจีจึงต้องลงพื้นที่สำรวจก่อนทุกครั้ง เป็นการสร้างบุญและใช้สติปัญญาควบคู่กันไป กล่าวคือเมื่ออาสาสมัครได้ก้าวเข้าไปยังบ้านของผู้ยากไร้เพื่อยื่นมือช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ สร้างสุขให้แก่พวกเขา คือ “การสร้างบุญ” เมื่อนั้นจึงได้เห็นสัจธรรมของชีวิตมนุษย์ อันเป็นการ “เพิ่มพูนสติปัญญา”

ทั้งนี้ภารกิจการกุศลของอาสาสมัครมือจีดำเนินกิจกรรมในหลากหลายประเทศ โดยในทุกสาขาจะดำเนินการในแนวทางเดียวกันรวมถึงสาขาในประเทศไทย การนำเสนอข้อมูลในส่วนนี้จึงขอใช้ข้อมูลการดำเนินกิจกรรมของมูลนิธิพุทธมือจีได้หวั่นในประเทศไทย ซึ่งมีภารกิจที่ครอบคลุม ทั้งการช่วยเหลือผู้ยากไร้และผู้ประสบภัยพิบัติ การสนับสนุนการศึกษา การรักษาพยาบาลและบริการชุมชน และการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมและจิตอาสา ในปี พ.ศ. 2561 ได้ช่วยเหลือผู้ยากไร้ทั้งสิ้น 6,362 ราย ช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติทั้งสิ้น 2,757 ราย สนับสนุนด้านการศึกษาทั้งสิ้น 1,841 ราย ให้บริการชุมชนทั้งสิ้น 5,524 ราย และให้การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมและจิตอาสาทั้งสิ้น 2,065 ราย รวมทั้งหมด 18,549 ราย ในวงเงินรวม 26,479,181.14 บาท ดังรายละเอียดในตารางและแผนภาพ

โครงการเพื่อสาธารณกุศลของมูลนิธิพุทธฉือจี้ไต้หวันในประเทศไทย ประจำปี พ.ศ.2561

รายการ	จำนวน (ราย) ; ร้อยละ (ราย)	จำนวนเงิน (บาท)
โครงการช่วยเหลือผู้ยากไร้	6,362 45.14	11,953,423.09
โครงการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ	2,757 8.38	2,218,467.18
โครงการสนับสนุนด้านการศึกษา	1,841 17.33	4,589,451.40
โครงการรักษาพยาบาลและบริการชุมชน	5,524 28.82	7,630,244.27
โครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมและจิตอาสา	2,065 0.33	87,595.20
รวมทั้งสิ้น	18,549 100.00	26,479,181.14

โครงการช่วยเหลือผู้ยากไร้ระยะยาว

1

45.14 %

11,953,423.09 บาท

1. ช่วยเหลือค่าครองชีพ
2. ช่วยเหลือซ่อมแซม/สร้างที่พักอาศัย
3. ช่วยเหลืองานเกษตร/ปศุสัตว์
4. ช่วยเหลือผู้ป่วยฉุกเฉิน
5. มอบเงิน/สิ่งของแก่ผู้ยากไร้ในกิจกรรมหรือเทศกาลสำคัญ

โครงการบริการชุมชน

2

28.82 %

7,630,244.27 บาท

1. บริการรักษาพยาบาลฟรี

โครงการสนับสนุนด้านการศึกษา

3

17.33 %

4,589,451.40 บาท

1. มอบทุนการศึกษาประจำปี
2. มอบทุนเรียนพิเศษ
3. มอบทุนช่วยเหลือค่าเล่าเรียน
4. มอบทุนส่งเสริมทักษะการทำงาน
5. สนับสนุนด้านการศึกษาแก่สถานศึกษา

โครงการช่วยเหลือผู้ประสบภัย

4

8.38 %

2,218,467.18 บาท

1. ช่วยเหลือผู้ประสบอัคคีภัย
2. ช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัย
3. ช่วยเหลือผู้ประสบภัยหนาว

โครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมและจิตอาสา

5

0.33 %

87,595.20 บาท

1. ถวายสิ่งของ เหน็ดประเวศ

ทั้งนี้หากพิจารณาเฉพาะภารกิจด้านการกุศลของมูลนิธิพุทธฉือจี้ไต้หวันในประเทศไทย ทั้งในการช่วยเหลือผู้ยากไร้และการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ มีผลการดำเนินงานในปี พ.ศ. 2561 ดังนี้

1.1) โครงการช่วยเหลือผู้ยากไร้

มูลนิธิพุทธฉือจี้ได้หวั่นในประเทศไทย ได้ช่วยเหลือผู้ยากไร้ 6,362 ราย มีจำนวนเงินช่วยเหลือทั้งสิ้น 11,953,423 บาท ครอบคลุมการช่วยเหลือ ค่าครองชีพ ช่วยเหลือซ่อมแซม/สร้างบ้าน ช่วยเหลืองานฌาปนกิจศพ ช่วยเหลือผู้ป่วย/ดูเณิน ช่วยเหลือโดยการมอบเงิน/สิ่งของแก่ผู้ยากไร้ในกิจกรรมหรือเทศกาลสำคัญ ทั้งนี้การเข้าไปช่วยเหลือผู้ยากไร้ของมูลนิธิไม่เพียงมอบเงินหรือสิ่งของที่เป็นรูปธรรม แต่ยังสามารถมอบพลังที่เป็นนามธรรม ด้วยการช่วยเหลือให้กายและใจสงบ ก่อนจะสร้างพลังผลักดันจิตใจให้ผู้ยากไร้เหล่านั้นลุกขึ้นมาทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อการช่วยเหลือตนเองได้ในที่สุด การทำงานการกุศลของมูลนิธิจึงไม่ใช่เพียงการให้ แต่ยังเน้นในการสอนและสนับสนุนให้ผู้ยากไร้สามารถจะพัฒนาและช่วยเหลือตนเองได้ในระยะยาว โดยไม่ต้องรอการช่วยเหลือจากใครหรือหน่วยงานหรือองค์กรใด

โครงการช่วยเหลือผู้ยากไร้

โครงการช่วยเหลือผู้ยากไร้			
รายการ	จำนวน (ราย)	เปอร์เซ็นต์ (ราย)	จำนวนเงิน (บาท)
โครงการช่วยเหลือผู้ยากไร้			
ช่วยเหลือค่าครองชีพ	508	8.0 %	8,698,941.25
ช่วยเหลือซ่อมแซม/สร้างบ้าน	11	0.2 %	100,451.00
ช่วยเหลืองานฌาปนกิจศพ	27	0.4 %	94,000.00
ช่วยเหลือผู้ป่วย/ดูเณิน	32	0.5 %	2,236,165.01
มอบเงิน/สิ่งของแก่ผู้ยากไร้ในกิจกรรมหรือเทศกาลสำคัญ	5,784	90.9 %	823,865.83
รวมทั้งสิ้น	6,362	100 %	11,953,423.09

โครงการช่วยเหลือผู้ยากไร้ของมูลนิธิพุทธฉือจี้ได้หวั่นในประเทศไทย มีความพยายามที่จะให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ยากไร้อย่างทั่วถึงตามความต้องการ จำเป็น ตัวอย่างเช่น ในการสงเคราะห์ค่าครองชีพเพื่อช่วยเหลือผู้ยากไร้ ในประเทศไทยในปี พ.ศ. 2561 ได้ดำเนินการช่วยเหลือทั้งภายในกรุงเทพมหานคร ปริมณฑล และอีกหลายจังหวัด รวมทั้งสิ้น 508 ราย รวมเป็นเงิน 8,698,941 บาท ดังนี้

จังหวัด		จำนวน (ราย)	เปอร์เซ็นต์	จำนวนเงิน (บาท)
กรุงเทพมหานคร และปริมณฑล	มีนบุรี นองจอก (D1)	21	4.1 %	304,537.71
	ศรีนครินทร์ อ่อนนุช (D2)	193	38.0 %	3,914,758.46
	คลองเตย ห้วยขวาง (S1, S2)	58	11.4 %	948,901.69
	พุทธมณฑล (C1)	62	12.2 %	878,197.00
	ธนบุรี (C2)	21	4.1 %	304,100.00
พระนครศรีอยุธยา		33	6.5 %	682,358.43
สมุทรสาคร		2	0.4 %	44,108.46
ราชบุรี		88	17.3 %	1,199,379.50
ชลบุรี		2	0.4 %	33,700.00
สุพรรณบุรี		1	0.2 %	30,000.00
นครสวรรค์		9	1.8 %	101,800.00
เพชรบูรณ์		1	0.2 %	12,000.00
พิษณุโลก		5	1.0 %	108,000.00
ภูเก็ต		3	0.6 %	79,200.00
สงขลา		9	1.8 %	57,900.00
รวมทั้งสิ้น		508	100.00	8,698,941.25

1.2) โครงการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ

ปี พ.ศ. 2561 มูลนิธิพุทธฉือจี้ได้หวั่นในประเทศไทยได้มอบสิ่งของช่วยเหลือบรรเทาสาธารณภัยภายใต้ความร่วมมือร่วมใจของทุกคน ทำให้สามารถมอบสิ่งของบรรเทาสาธารณภัยให้ชาวบ้านกว่า 2,757 ราย โดยแยกเป็นช่วยเหลือผู้ประสบภัยหนาว 2,511 ราย ช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัย 223 ราย และช่วยเหลือผู้ประสบอัคคีภัย 23 ราย รวมเป็นเงินทั้งสิ้น 2,218,467 บาท การดำเนินกิจกรรมนี้ทำให้ทั้งผู้ให้และผู้รับต่างมีความปิติสุข ในกิจกรรมมอบ

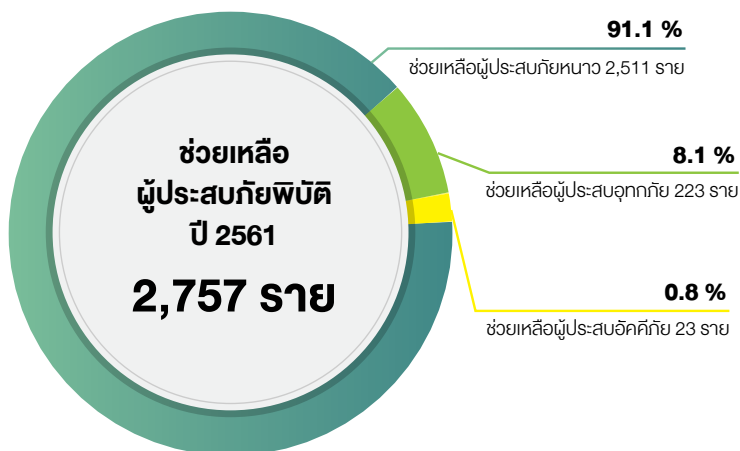
สิ่งของเพื่อบรรเทาสาธารณภัยในแต่ละสถานที่ อาสาสมัครนอจี้ล้วนต้อนรับ พี่น้องและสอบถามพูดคุยถึงชีวิตความเป็นอยู่ด้วยความเป็นกันเอง โดยพื้นที่ ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลได้รับความช่วยเหลือมากที่สุด และยังให้ การช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติอีกหลายจังหวัดตามสถานการณ์ปัญหา ดังรายละเอียดในตารางและแผนภาพ

โครงการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ

โครงการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ

รายการ	จำนวน (ราย)	เปอร์เซ็นต์(ราย)	จำนวนเงิน (บาท)
ช่วยเหลือผู้ประสบอัคคีภัย	23	0.8 %	12,375.00
ช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัย	223	8.1 %	523,000.00
ช่วยเหลือผู้ประสบภัยหนาว	2,511	91.1 %	1,683,092.18
รวมทั้งสิ้น	2,757	100 %	2,218,467.18

2) การศึกษาด้านการศึกษา (Education)

ท่านธรรมมาจารย์เจ็งเอี้ยนมองว่าการศึกษารุ่นใหม่มีความสำคัญต่ออนาคตของประเทศ มูลนิธิพุทธฉือจี้จึงได้สร้างโรงเรียนทั้งระดับอนุบาล ประถมศึกษา มัธยมศึกษา วิทยาลัย และมหาวิทยาลัย วัตถุประสงค์คือเพื่อให้การศึกษาที่ดูแลคุณธรรม ความเมตตา ความสุขในการเป็นผู้ให้และความเสียสละ ดังนั้น “คะแนนดี” จึงไม่ได้เป็นตัวตัดสินทางการศึกษา แต่สิ่งสำคัญกว่าก็คือ “ความประพฤติดี” มูลนิธิพุทธฉือจี้ให้การดูแลนักเรียนผู้ยากไร้ในระยะยาวผ่าน “ทุนการศึกษากล้าใหม่” ซึ่งไม่เพียงช่วยให้พวกเขาเรียนหนังสือได้อย่างวางใจ แต่ยังช่วยให้ได้มองเห็นศักยภาพและยืนหยัดได้ด้วยตนเอง คำว่า “ยากไร้” ไม่ได้คงอยู่ตลอดไป ขอเพียงจิตใจมีความหวัง เด็กเหล่านี้ก็สามารถเผชิญกับวันข้างหน้าได้อย่างมั่นใจ โดยให้ความสำคัญกับภารกิจด้านการศึกษาแก่ทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่คำนึงถึงเชื้อชาติ วัฒนธรรม ภาษา หรือศาสนา

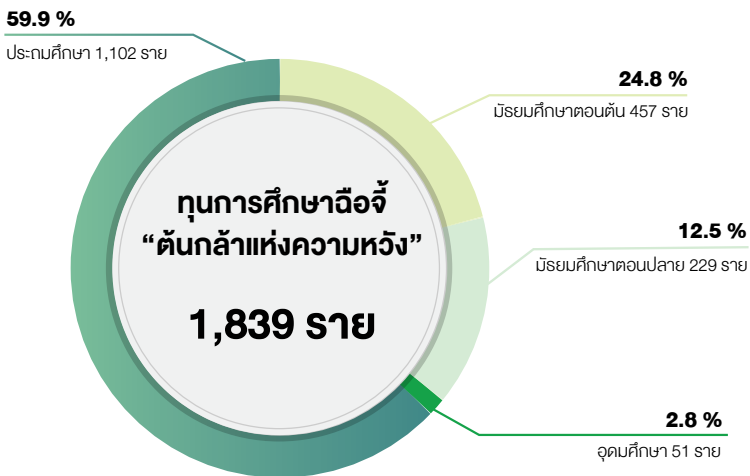
โครงการสนับสนุนด้านการศึกษา

โครงการสนับสนุนด้านการศึกษา			
รายการ	จำนวน (ราย)	เปอร์เซ็นต์	จำนวนเงิน (บาท)
โครงการสนับสนุนด้านการศึกษา			
มอบทุนการศึกษาประจำปี (ประพฤดีดี)	1,776	96.5 %	4,105,000.00
มอบทุนเรียนดี	44	2.4 %	63,500.00
มอบทุนช่วยเหลือค่าเล่าเรียน	13	0.7 %	125,013.00
มอบทุนส่งเสริมทักษะ-การทำงาน	6	0.3 %	165,400.00
สนับสนุนด้านการศึกษาแก่สถานศึกษา	2	0.1 %	130,538.40
รวมทั้งสิ้น	1,841	100 %	4,589,451.40

โรงเรียนฉือจี้ในทุกระดับมุ่งเน้นการสอนเด็กและเยาวชนให้มีคุณธรรม ควบคู่ไปกับวิชาการ เน้นการสอนให้เด็กนักเรียนเกิดความรักและความเคารพต่อ สรรพชีวิต โดยใช้พรหมวิหาร 4 เป็นแนวทางในการศึกษาเรียนรู้เพื่อการดำเนิน ชีวิตของตนเอง ครอบครัว และการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ทั้งนี้ภารกิจการจัดการศึกษาที่ โดดเด่นของมูลนิธิพุทธฉือจี้ไต้หวัน คือจัดการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัย แพทยศาสตร์ วิทยาลัยการพยาบาลและเทคโนโลยี เพื่อผลิตบุคลากรป้อนให้แก่ โรงพยาบาล การศึกษาในระดับอุดมศึกษาเน้นการสร้างจิตสำนึกด้านคุณธรรม และเสริมสร้างความรู้และความสามารถทางวิชาการได้อย่างไม่ด้อยกว่าที่อื่น

ในประเทศไทยก็มีโรงเรียนฉือจี้เชียงใหม่ ซึ่งเริ่มเปิดทำการเรียน การสอนตั้งแต่ พ.ศ. 2548 เป็นต้นมา จนกระทั่งในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2555 ได้เปิดให้การศึกษารวมทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา โดยมีเป้าหมาย “เคารพในชีวิต เชื่อมมั่นในคุณค่ามนุษย์” เพื่อวัตถุประสงค์ “การสอนสั่งคุณธรรม ปรับใช้ได้ในชีวิตประจำวัน และให้การศึกษเพื่อพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่ สมบูรณ์” ไม่เพียงเน้นการศึกษาด้านวิชาการความรู้ แต่ยังเน้นการจุดประกาย “ศักยภาพที่ดิ่งาม” ของนักเรียนอีกด้วย นอกจากนี้มูลนิธิพุทธฉือจี้ไต้หวัน ประเทศไทยยังให้การสนับสนุนด้านการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ รวมจำนวน 1,841 ราย รวมเป็นเงินทั้งสิ้น 4,589,451 บาท โดยส่วนใหญ่เป็นการมอบทุนการศึกษา ให้แก่เด็กที่มีความประพฤติดี ในปี พ.ศ. 2561 ได้มอบทุนการศึกษารวม 1,839 ราย เป็นเงินทั้งสิ้น 4,458,913 บาท ในแต่ละระดับการศึกษาจากประถมศึกษา จนถึงระดับอุดมศึกษา ดังนี้

รายการ	ทุนอุป-พฤตติ	ทุนเรียนดี	ค่าเทอม	ส่งเสริมกษ- ษการท้งาน	รวม (ราย)	เปอร์เซ็นต์	รวม (บาท)
ประถมศึกษา	1,089	13	-	-	1,102	59.9 %	2,191,000
มัธยมศึกษาตอนต้น	432	18	7	-	457	24.8 %	1,193,873
มัธยมศึกษาตอนปลาย	214	11	2	2	229	12.5 %	668,700
อุดมศึกษา	41	2	4	4	51	2.8 %	405,340
รวมทั้งสิ้น	1,776	44	13	6	1,839	100 %	4,458,913

การมอบทุนการศึกษา มูลนิธิพุทธรธอจ้ไต้หวั่นในประเทศไทย ประจำปี พ.ศ. 2561

3) การกักรักษาพยาบาลและบรืการชุมชน (Medical)

ในด้านการรักษาพยาบาลมูลนิธิพุทธรธอจ้ไต้หวั่นไต้ก่อตั้งร้พยาบาลถึง 6 แห่งทั่วไต้หวั่น เพื่อให้การรักษารฟรีแก่ผู้ยากไร้และผู้ด้อยโอกาส รวมทั้งยังไต้จัดตั้งคร้อข่ายงานด้านการแพทยและแพทยอาสาให้บรืการผู้ยากไร้ในพื้นที่ห่างไกลความเจริญด้วย การดำเนินงานด้านการรักษาพยาบาลและบรืการชุมชนนี้ ท่านธรรมาจารย์เจ้งเอ้ยนตระหนักรว่าความยากจนมีกักับโรคภัย และพบว่า การมีสุขภาพที่แข็งแรงคือต้นทางการแก้ไขปัญหของความยากจน ท่านไต้เริ่มภารกิจนี้จากการก่อตั้งคลินิกอจ้ไต้ให้บรืการฟรี ต่อมาเมื่อผู้ป่วยโรคเฉียบพลันต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องส่งไปรักษาที่ร้พยาบาลใหญ่ ในที่สุดท่านจึงไต้ตัดสินใจก่อสร้างร้พยาบาลขึ้นเปิดบรืการที่เรียกรว่า “บรืการด้วยหัวใจของความเป็นมนุษย์” เพราะการเจ็บป่วยเป็นหนึ่งในความทุกข์ที่สำคัญในการดำเนินชีวิต การให้การดูแลทางการแพทยแก่ผู้ทีขาดแคลนค่าใช้จ่ายคือสิ่งสำคัญของอจ้ไต้ตั้งแต่เริ่มต้น ร้พยาบาลแต่ละแห่งมีความก้าวหน้าของคร้อมือและบุคลากรทางการแพทยในระดับแนวหน้าของประเทศ อจ้ไต้ในปัจจุบันมีหน่วยแพทยเคลื่อนทีมีผู้เชี่ยวชาญด้านการแพทยและอาสาสมัครออกไปให้บรืการดูแลสุขภาพ

ฟรี โดยเน้นวิธีการทำงานแบบองค์รวมที่คำนึงถึงความเป็นอยู่ที่ดีของครอบครัว ผู้ป่วย และให้การรักษาอย่างเท่าเทียมกัน

โรงพยาบาลฉือจี้ยังทำหน้าที่เสมือนเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรม ที่มีบทบาทสำคัญในการช่วยยกระดับจิตใจของเหล่าอาสาสมัครและบุคลากรทางการแพทย์ เพื่อสร้างอาสาสมัครที่มีจิตใจดีงามมาร่วมช่วยเหลือผู้ป่วยในมิติด้านจิตสังคม ดังนั้นในการดำเนินภารกิจด้านการรักษาพยาบาลและบริการชุมชนนั้น แม่แพทย์ และพยาบาลจะได้รับเงินเดือน แต่อาสาสมัครจำนวนมากที่ดูแลผู้ป่วย ให้กำลังใจ และช่วยเหลือคนไข้อยู่ตลอดเวลา ไม่ได้รับค่าจ้างแต่อย่างใด อาสาสมัครทุกคนทำงานด้วยความเสียสละ โดยยึดถือหลักการงานจิตอาสาว่าเป็นการทำความดี ช่วยเหลือคนอื่นพันทุกข์ และทำให้ตัวเองเป็นคนดี โดยจะได้รับผลบุญแห่งความดีนั้นด้วย การทำความดีคือการทำบุญ เมื่อเกิดชาติหน้าก็จะอยู่ในภพภูมิที่ดียิ่งขึ้น ๆ ไปอีก

ตลอดระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมามูลนิธิพุทธฉือจี้ได้หวั่นในประเทศไทย ร่วมกับคณะจิตอาสา แพทย์ พยาบาลและบุคลากรทางการแพทย์ จากโรงพยาบาลบ้านแพ้ว โรงพยาบาลรามาริบัติ โรงพยาบาลกระทุ่มแบน โรงพยาบาลปิยะเวท โรงพยาบาลศิริราช และศูนย์การแพทย์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ร่วมกันจัดโครงการบริการชุมชนรักษาพยาบาลฟรี ให้กับผู้ป่วยที่ด้อยโอกาส และช่วยเหลือผ่าตัดรักษาตา ต้อกระจกให้กับผู้ป่วยจำนวนมาก ทำให้พวกเขาได้กลับมามองเห็นอีกครั้ง โดยในปี พ.ศ. 2561 ได้ให้บริการรักษาพยาบาลฟรีแก่ผู้ยากไร้จำนวน 5,524 ราย ใช้งบประมาณรวมทั้งสิ้น 7,630,244 บาท นอกจากนี้สมาคมแพทย์อาสาฉือจี้และอาสาสมัครฉือจี้ยังได้ร่วมกันผลักดันกิจกรรม “อาสาสมัครในโรงพยาบาล” เพื่อการทำงานร่วมกับบุคลากรทางการแพทย์ ณ โรงพยาบาลโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยให้การดูแลตามเป้าหมาย “4 ครบ” อันได้แก่ ครบขั้นตอน ครบร่างกาย ครบครอบครัว และครบทีม เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายของการรักษาพยาบาลแบบครบวงจร ทั้งร่างกาย จิตใจ และจิตวิญญาณ

โครงการบริการชุมชน รัชชาพยาบาลฟรี

ลำดับ	วันเดือนปี	แพทย์	พยาบาล	เภสัชกร	จิตอาสา	เจ้าหน้าที่
1	14/01/62	2	7	5	3	13
2	28/01/62	17	36	15	134	100
3	25/02/62	20	39	14	100	95
4	11/03/62	3	11	7	19	12
5	25/03/62	24	47	13	78	98
6	29/04/62	20	45	13	141	100
7	07/05/62	1	-	-	5	1
8	27/05/62	19	47	12	88	91
9	10/06/62	2	9	7	9	10
10	24/06/62	16	45	11	73	107
11	29/07/62	22	48	12	86	99
12	26/08/62	27	47	16	69	100
13	16/09/62	3	8	6	9	9
14	30/09/62	28	62	11	89	85
15	28/10/62	31	54	16	61	80
16	11/11/62	3	8	10	9	12
17	25/11/62	30	51	11	115	90
18	16/12/62	21	7	10	93	98
รวมทั้งสิ้น		289	601	189	471	1,200

4) การศึกษาด้านการส่งเสริมมนุษยธรรม (Humanitarian)

ภารกิจด้านการส่งเสริมมนุษยธรรมของมูลนิธิพุทธฉือจี้ เน้นให้การศึกษา ด้านจริยศิลป์ ทั้งการชงชา จัดดอกไม้ เขียนพู่กันจีน ซึ่งจะจัดการศึกษาให้ตั้งแต่ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ไปจนถึงมหาวิทยาลัย แม้แต่นักศึกษาแพทย์ก็ต้อง เรียนจริยศิลป์ โดยมุ่งสอนเพื่อกล่อมเกลาจิตใจและพัฒนาพฤติกรรมให้เป็นไปใน ทางส่งเสริมคุณธรรม กล่าวคือเป็นการฝึกจิตใจให้ละเอียดละไม เข้าถึงสุนทรียรส ใจเช่นนี้จะเป็นจิตใจที่ไม่แข็งกระด้าง และสามารถเข้าถึงความสุขประณีตได้ง่าย โดยไม่จำเป็นต้องพึ่งความสุขแบบหยาบจากวัตถุ การศึกษาด้านจริยศิลป์เป็นการเรียน ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อปลูกฝังจิตใจให้ใฝ่ช่วยเหลือผู้อื่น ตัวอย่างเช่น เรียนรู้การชง ชาจะสอนให้บริการผู้อื่นด้วยความอ่อนน้อมถ่อมตน รู้จักการเสียสละ และความ เป็นผู้มีระเบียบวินัย (พระไพศาล วิสาโล, 2555: 167-168) สำหรับการเรียนรู้ จัดดอกไม้มีเป้าหมายเพื่อให้ทุกคนได้เรียนรู้ตามแนวทาง “รู้จักพิชพันธุ์ สรรค์สร้างงานจัดดอกไม้” อาศัยการเรียนรู้ทักษะการจัดดอกไม้เพื่อความเข้าใจ ถึงแก่นแท้ของชีวิต ชัดเกลาจิตใจให้ตั้งงาม นอกจากนี้นักเรียนฉือจี้ยังมีกิจกรรมใน การทำความสะอาดโรงเรียน และกิจกรรมอื่น ได้แก่ เยี่ยมคนป่วย สงเคราะห์ คนชราอนาถา และร่วมกิจกรรมการเก็บขยะ เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้ล้วนเป็น การฝึกฝนตนเองให้มีพื้นฐานความเป็นผู้มีจิตอาสา รู้จักการเสียสละและให้การ ช่วยเหลือผู้อื่นบนพื้นฐานของความเป็นผู้มีมนุษยธรรม

การเรียนรู้คุณธรรม จริยธรรม จากการจัดพิธีชงชา

การเรียนรู้คุณธรรม จริยธรรม จากการจัดดอกไม้

สำหรับในปี พ.ศ. 2561 มูลนิธิพุทธรธธีจ้ได้หวันในประเทศไทย มีโครงการส่งเสริมมนุษยธรรมและจิตอาสา ผ่านโครงการถือศีลกินเจ ซึ่งมีผู้เข้าร่วมกิจกรรมจำนวนมากถึง 2,065 คน ใช้งบประมาณรวม 87,595 บาท รวมถึงยังมีโครงการแบ่งรักปันสุขและโครงการเสริมสร้างจิตสาธารณะให้กับเหล่าอาสาสมัครและนักเรียนนักศึกษา โดยเชื่อว่าจะช่วยจุดประกายเมล็ดพันธุ์แห่งความดีงามในจิตใจ รวมถึงการถ่ายทอดคุณธรรมจริยธรรมด้วยการเรียนรู้จากการปฏิบัติและประสบการณ์จริง พร้อมทั้งได้รับคำแนะนำเพื่อให้เข้าใจถึงวิถีชีวิตของชาวฉือจี้ ที่มีการผลิตสานประสบการณ์จริงกับพุทธธรรม รวมถึงการสอนและคำชี้แนะของท่านธรรมาจารย์โดยใช้สื่อของสถานีโทรทัศน์ต้าอ้าย ที่ดำเนินกิจกรรมด้านการผลิตสื่อด้านต่าง ๆ เพื่อเป็นสื่อกลางระหว่างสมาชิกฉือจี้ทั่วโลก ในด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม การรับรู้ข่าวสาร และเห็นความสำคัญชีวิตของผู้คน

การเรียนรู้คุณธรรม จริยธรรม จากการร่วมกิจกรรมเยี่ยมผู้ป่วยติดเตียง และการคิดแยกขยะรีไซเคิล

5) การกิจอุสสาทุกษ์ระหว่างประเทศ (International

Relief)

ด้วยจิตวิญญาณของอุดมการณ์ฉือจี้ที่เน้นความรักอันยิ่งใหญ่ต่อเพื่อนมนุษย์ที่ไม่แบ่งแยกเป็นชาติหรือพรมแดน แต่มีแนวคิดที่เห็นทุกคนเป็นครอบครัวเดียวกัน ดังนั้นการบรรเทาทุกข์สากลจึงเป็นภารกิจสำคัญ ชาวฉือจี้จะเข้าไปช่วยเหลือในทุกๆ ที่มีภัยพิบัติ ไม่ว่าจะเป็นแผ่นดินไหว สึนามิ น้ำท่วมใหญ่ หรืออุบัติเหตุอื่น ๆ (ประเวศ วะสี และคณะ, 2552: 221) เพื่อช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยากให้พ้นภัยพิบัติและสามารถดำรงชีวิตที่ดีขึ้นได้

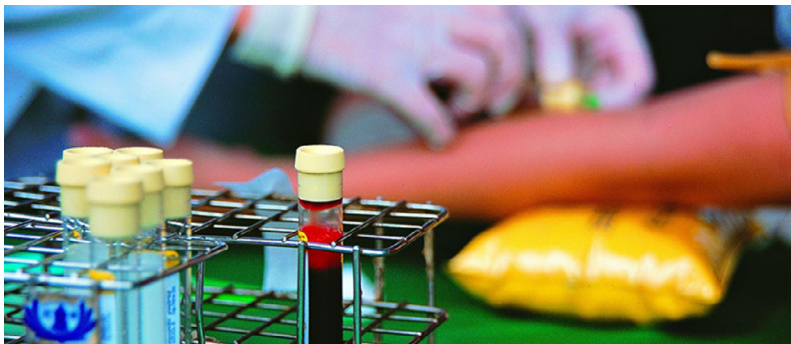
การช่วยเหลือบรรเทาทุกข์แก่ผู้ประสบภัยในแอฟริกา

ภารกิจด้านการบรรเทาทุกข์ระหว่างประเทศของมูลนิธิพุทธฉือจี้สามารถให้ความช่วยเหลือเร่งด่วนแก่ผู้ประสบภัยทุกประเทศได้ สืบเนื่องมาจากมูลนิธิพุทธฉือจี้ได้รับการรับรองโดยองค์การสหประชาชาติ และสามารถระดมกำลังเพื่อบรรเทาทุกข์ในระดับนานาชาติ อีกทั้งอาสาสมัครมีความพร้อมที่จะตอบสนองความจำเป็นเร่งด่วนสำหรับผู้ประสบภัยได้อย่างทันที ซึ่งกิจกรรมนี้เริ่มต้นตั้งแต่ ปี ค.ศ. 1991 จากการช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยในบังคลาเทศ จวบจนถึงปัจจุบันฉือจี้ให้ความช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยากในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกมากกว่า 90 ประเทศ นอกจากดำเนินการบริจาคอาหาร เครื่องนุ่งห่ม เมล็ดพันธุ์ข้าว และเวชภัณฑ์แล้ว ยังดำเนินการก่อสร้างที่พักอาศัย โรงเรียน พัฒนาแหล่งน้ำ และออกหน่วยรักษาพยาบาลฟรี นอกจากนี้ยังให้ความช่วยเหลือทางการเงิน

โดยตรงแก่ผู้ที่ต้องการ มูลนิธิพุทธรธอจีมีแนวทางการทำงานบรรเทาทุกข์ระหว่างประเทศด้วยหลักการ “รักที่ยิ่งใหญ่ไร้พรมแดน ชับน้ำตาผู้ตกทุกข์จากหัวใจ”

6) การกัจบรจาดไขกระดูก (Bone Marrow Registry)

การกัจบรจาดไขกระดูกเพื่อเป็นศูนย์ข้อมูลและรับบรจาดไขกระดูกเพื่อช่วยเหลือผู้ป่วยที่มีปัญหาเกี่ยวกับความผิดปกติของเม็ดเลือด ศูนย์ข้อมูลนี้มีขนาดใหญ่ที่สุดในเอเชีย และใหญ่เป็นอันดับสามของโลกรองจากสหรัฐอเมริกาและยุโรป การกัจบรจาดไขกระดูกนี้ขยายมาจากการกัจบรจาดรักษาพยาบาล โดยมีเป้าหมายเพื่อบรรเทาความทุกข์ยากของมนุษย์มากกว่าการช่วยเหลือชีวิต การบรจาดไขกระดูกสามารถทำได้โดยไม่เป็นอันตรายต่อผู้บรจาด มูลนิธิพุทธรธอจีช่วยให้กระบวนการค้นหาการจับคู่ทางพันธุกรรมสำหรับผู้ที่ต้องการไขกระดูกด้วยการจัดการลงทะเบียนของผู้บรจาดไขกระดูกและกระตุ้นให้ผู้คนเข้าร่วม นอกจากนี้ธอจียังมีคลังเก็บเลือดจากสายสะดือและสนับสนุนการวิจัยเซลล์ต้นกำเนิดอย่างต่อเนื่องและการบำบัดด้วยยีน ทั้งนี้มีผู้ลงทะเบียนที่พร้อมบรจาดไขกระดูกเพื่อช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์เกือบ 3 แสนราย ที่พร้อมจะให้บรจาดเมื่อได้รับแจ้งจากมูลนิธิว่ามีผลตรวจสอบที่สอดคล้องกัน และเปิดโอกาสให้ผู้ให้และผู้รับได้มาพบกัน และดำเนินการต่อไปได้

การกัจบรจาดไขกระดูก

สำหรับผู้ป่วยในประเทศไทยที่ได้รับการประสานงานเพื่อรับบริการจาก
ธนาคารไขกระดูกฉี๊จี้ จากอดีตจนถึงปัจจุบันมีมากกว่า 60 คน ตัวอย่างเช่น
น้องวุ๊ดตี้ ซึ่งป่วยด้วยโรคมะเร็งเม็ดเลือดขาวตั้งแต่อายุเพียงสามขวบ เป็นคนหนึ่ง
ที่ได้รับบริการจากธนาคารไขกระดูกของฉี๊จี้ และครอบครัวของน้องวุ๊ดตี้ได้พบ
กับความหวัง ซึ่งในที่สุดธนาคารไขกระดูกของฉี๊จี้ก็ได้พบข้อมูลไขกระดูกของ
ผู้บริจาคที่สามารถเข้ากันได้กับน้องวุ๊ดตี้ และในเดือนเมษายน พ.ศ. 2544
น้องวุ๊ดตี้ได้รับการปลูกถ่ายไขกระดูก และได้รับการดูแลจากคุณหมออย่าง
ใกล้ชิด จนเมื่อน้องวุ๊ดตี้อายุได้ 6 ขวบ คุณหมอได้แจ้งข่าวดีกับทางครอบครัวของ
น้องว่า น้องวุ๊ดตี้หายเป็นปกติและกลายเป็นเด็กร่าเริงสดใสและเฉลียวฉลาด
เช่นเดียวกับเด็กอื่นทั่วไป (ทศ ศณนาพร, 2551) จนกระทั่งแทบดูไม่ออกเลยว่า
ได้เคยผ่านวิกฤติของชีวิตที่ต้องต่อสู้กับโรคร้ายมาตั้งแต่อายุยังน้อย

เพื่อเป็นการสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์แห่งนี้ ทุกปีมูลนิธิ
พุทธฉี๊จี้ได้หวั่นได้สนับสนุนเงินทุนช่วยเหลือเพื่อการวิจัยและการจับคู่ไขกระดูก
เพื่อรักษาผู้ป่วยช่วยแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายของครอบครัวผู้ป่วย เป้าหมายใน
อนาคตคือการพัฒนาศูนย์ข้อมูลไขกระดูกฉี๊จี้และยกระดับการเปลี่ยนถ่ายรักษา
ให้มีมาตรฐานสากล โดยเชื่อมั่นว่าในอนาคตการวิจัยค้นคว้าด้านไขกระดูกจะยิ่ง
ก้าวหน้าและลงลึกในรายละเอียด เพื่อสร้างความหวังในการรักษาให้แก่วงการ
แพทย์และตัวผู้ป่วยซึ่งขาดแคลนทุนทรัพย์ จุดประทีปแห่งความหวังอันงดงามให้
แก่มวลมนุษยได้มากยิ่งขึ้น ในปัจจุบันมูลนิธิพุทธฉี๊จี้ได้หวั่นในประเทศไทยยังมี
มิได้ให้บริการในจุดนี้ แต่สามารถช่วยประสานงานเพื่อขอข้อมูลเพิ่มเติม และช่วย
ติดตามการขอใช้บริการของศูนย์ข้อมูลไขกระดูกฉี๊จี้ได้หวั่น รวมถึงการประสาน
งานระหว่างผู้บริจาคและผู้ป่วย

7) การกักการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (Environmental Protection)

ภารกิจด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นกิจกรรมที่เน้นในเรื่องกระตุ้น
จิตสำนึกของผู้คนในเรื่องการบริโภคสิ่งของ เครื่องใช้ และวัสดุต่าง ๆ ให้คุ้มค่า

มากที่สุด การนำสิ่งของทิ้งแล้วมาแยกชิ้นส่วนและนำกลับมาหมุนเวียนใช้ใหม่ เป็นการช่วยลดภาวะปัญหาสิ่งแวดล้อมของโลก ปัจจุบันมูลนิธิพุทธฉือจี้มีโรงแยกขยะจำนวนมากกว่า 5,000 แห่ง ทั่วไต้หวัน และเป็นจุดเริ่มต้นที่ให้เด็กได้มีโอกาสเรียนรู้การทำงานจิตอาสา และเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุมาทำงานเป็นส่วนหนึ่งในการปฏิบัติธรรม เพื่อเห็นคุณค่าของตนเองและเป็นส่วนหนึ่งของการทำบุญ สำหรับขยะที่คัดแยกและนำมารีไซเคิลจะจัดทำเป็นผลิตภัณฑ์ เช่น ผ้าห่ม ผ้าพันคอ ผ้าขนหนู เสื้อกันหนาว ฯลฯ เพื่อจำหน่ายนารายได้มาสนับสนุนกิจกรรมด้านการกุศลและงานของสถานีโทรทัศน์ต้าอ้าย เพื่อเผยแพร่ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาและความรู้ต่าง ๆ

กิจกรรมการคัดแยกขยะรีไซเคิล

มูลนิธิพุทธฉือจี้ปฏิบัติตามสมมติฐานที่ว่า เราสามารถปกป้องสิ่งแวดล้อมได้โดยเริ่มจากตัวเราในฐานะปัจเจกบุคคล การกิจนี้ส่งเสริมการลดและรีไซเคิลขยะ รวมถึงส่งเสริมและการลดการปล่อยคาร์บอนไดออกไซด์ ซึ่งล้วนมีความสำคัญต่อการใช้ชีวิตอย่างกลมกลืนกับสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ ทั้งนี้อาสาสมัครอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมฉือจี้ไม่มีการแบ่งแยกวัย ชนชั้นหรือภูมิภาค ทุกคนต่างเห็นถนนทุกสายเป็นสถานธรรม ไม่หวาดหวั่นต่อกลิ่นไม่พึงประสงค์ ไม่ย่อท้อต่อความยากลำบาก ก้มหน้าก้มตาทำงานเสียสละ รักษาสิ่งแวดล้อมโลกโดยไม่หวังผลตอบแทน ดังนั้นท่านธรรมาจารย์จึงยกย่องพวกเขาว่าเป็น “พระโพธิสัตว์

ผู้นุรักษ์สิ่งแวดล้อม” “พระโพธิสัตว์ผู้สะอาดบริสุทธิ์” “พระโพธิสัตว์ผู้โอบอุ้มโลก” “พระโพธิสัตว์ผู้รักษาโลก” หรือ “พระโพธิสัตว์ผู้เห็นคุณค่าสรรพสิ่ง”

8) การกิจอาสาสมัครชุมชน (Community Volunteers)

ภารกิจด้านอาสาสมัครชุมชนเป็นการจัดตั้งระบบงานอาสาสมัครเพื่อกระตุ้นให้คนในชุมชนออกไปช่วยงานจิตอาสาในกิจกรรมต่าง ๆ ทำให้ผู้คนคุ้นเคยกันมากขึ้น ก่อให้เกิดความเข้าใจ เห็นใจ และสามารถให้ความช่วยเหลือกันได้ ในยามฉุกเฉิน อาสาสมัครชุมชนเป็นหัวใจสำคัญในภารกิจของฉือจี้ ซึ่งมีชุมชนอาสาสมัครนับล้านทั่วโลก ที่ได้แบ่งปันเวลา ใช้พลังงาน และเสนอความสามารถของแต่ละคนเพื่อประโยชน์ของผู้อื่นด้วยความจริงใจและความรักของพวกเขา อาสาสมัครชุมชนสามารถทำโครงการด้านการกุศล การแพทย์ การศึกษา การบรรเทาทุกข์ และการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมได้ อาสาสมัครฉือจี้ทุกคนมุ่งมั่นให้เกิด “ชุมชนงดงาม ดูแลช่วยกัน” ด้วยการสร้างบุญสัมพันธ์ให้กับเพื่อนบ้านในชุมชนเดียวกัน และนำแนวคิด “ชุมชนงดงาม” ของท่านชงจื่อมาปฏิบัติให้เห็นผล สร้างสังคมที่สงบสุข และสร้างเครือข่ายการติดต่อประสานงานช่วยเหลือภายในกลุ่มอาสาสมัครชุมชน

อาสาสมัครร่วมภารกิจกิจกรรมกับชุมชน

อาสาสมัครของมูลนิธิพุทธรธธีอัยยิตถ์อพรหมวิหาร 4 เป็นหลักธรรมสำคัญ ทั้งในการดำรงชีวิตและในการทำงานการกุศลต่าง ๆ บนพื้นฐานของจิตวิญญาณ เพื่อช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ นำไปสู่คุณภาพงานและคุณภาพจิตใจ ทุกกิจกรรมที่เกิดขึ้นเกิดจากการศึกษา วิเคราะห์ ตรีศตรองอย่างรอบด้านถึงผลดี ผลเสีย และผลกระทบที่จะตามมา และคำนึงถึงจิตใจของคนรอบข้าง ชาวพุทธรธธีอัยยิตถ์เน้นการทำงานในเชิงจิตอาสา โดยมีภารกิจหลักในด้านการบรรเทาทุกข์ การรักษาพยาบาล การเยี่ยมครอบครัวบุญคุณ (ไปมอบสิ่งของประจำทุกเดือนให้ครอบครัวผู้ยากไร้ ที่ให้โอกาสเราได้ทำบุญ) การทำงานของอาสาสมัครอัยยิตถ์ในประเทศไทย มีความโดดเด่นในการทำงานเชิงจิตอาสา ซึ่งเป็นการทำงานโดยไม่หวังผลตอบแทน คือไม่ได้เงินเดือน ตัวอย่างเช่น ที่โรงพยาบาลโพธาราม จังหวัดราชบุรี ก็มีจิตอาสาอัยยิตถ์หมั่นเวียนกันมาทำงานที่โรงพยาบาล ทำหน้าที่ตั้งแต่ช่วยแนะนำ ช่วยพาผู้ป่วยไปยังจุดรับบริการ ให้บริการเครื่องดื่ม อาหารว่าง นั่งพูดคุยเป็นเพื่อน เป็นต้น

ในประเทศไต้หวันอาสาสมัครอัยยิตถ์ส่วนใหญ่ได้เข้าร่วมกิจกรรมที่สถานีคัดแยกขยะ ซึ่งเป็นจุดที่ได้เรียนรู้การคัดแยกขยะของไร้ค่าให้กลับมามีมูลค่า สถานีคัดแยกขยะนี้สอนให้เหล่าจิตอาสาได้คิดได้เรียนรู้ว่า นอกจากขยะที่ต้องคัดแยกเพื่อนำมาใช้ใหม่แล้ว จิตใจของเราทุกคนก็จำเป็นต้องมีการทบทวนด้วย เพื่อให้ชีวิตและการงานก้าวไปด้วยจิตใจที่เป็นสุขและได้เป็นประโยชน์ในการช่วยเหลือผู้อื่นด้วยการเป็นอาสาสมัคร ทั้งนี้ช่องทางในการเผยแพร่งานด้านจิตอาสาของมูลนิธิพุทธรธธีอัยยิตถ์ยังดำเนินการผ่านข้อมูลข่าวสารจากการตีพิมพ์ในนิตยสารรายเดือน สื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ และสถานีโทรทัศน์ต้าอ้าย ซึ่งมีภารกิจในการนำเสนอ “ความจริง ความดี ความงาม” เพื่อเผยแพร่ความจริงสู่สังคมและยกย่องความดีงามของมนุษย์สู่สังคม เป็นสื่อที่ไม่มีโฆษณา และไม่นำข่าวสารที่มีความรุนแรงหรือสร้างความโลภมาออกอากาศ

3.4 กระบวนการสร้างจิตอาสาและการพัฒนาคนตาม วิถีแห่งด้อจี้

อาสาสมัครของมูลนิธิพุทธรธธีจี้มีความเชื่อพื้นฐานว่า การทำความดีนั้นควรจะทำโดยไม่จำเป็นต้องรอโอกาสอันใด เมื่อคิดที่จะทำความดีแล้วให้ลงมือทำทันที ความดีนั้นจะเป็นฐานสำคัญที่ยิ่งรากลึกลงในจิตใจของทุกคน และค่อย ๆ เติบโตในจิตใจของแต่ละคน ท่านธรรมาจารย์เจิ้งเอี้ยนสอนว่าการลงมือทำงานนั้นเองจะทำให้เราเกิดประสบการณ์อย่างแท้จริง ถ้ามัวแต่ถือว่าเป็นเพียงความดีเล็กน้อยแล้วไม่ทำ มัวแต่รอทำความดีที่ยิ่งใหญ่บางทีโอกาสนั้นก็อาจจะไม่เคยมาถึง จึงไม่ได้ทำความดีสักที ในทางตรงข้ามหากเราทำความดีเล็กน้อยไปเรื่อย ๆ ก็จะกลายเป็นการทำความดีที่ยิ่งใหญ่ได้ (ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์, 2551: 41) และหากทำความดีอย่างต่อเนื่องทุกวันภายในหนึ่งปีย่อมจะสามารถเปลี่ยนพฤติกรรมของแต่ละคนได้ แนวทางเช่นนี้สอนเราว่าความดีและคุณธรรมเป็นสิ่งที่ต้องปลูกฝัง ต้องหมั่นรดน้ำพรวนดินเพื่อบำรุงรักษาความดีและคุณธรรมให้สมบูรณ์และเติบโตใหญ่ยิ่งขึ้นเรื่อยไป

ชาวพุทธรธธีจี้มองว่าคนทุกคนมีเมล็ดพันธุ์แห่งความดี และมีความรักความเมตตาอยู่ในตัวทุกคน จึงควรที่จะเริ่มฝึกฝนจิตใจให้รู้จักรักและขอบคุณในสรรพสิ่งรอบตัว ซึ่งนับเป็นกระบวนการพัฒนาจิตใจที่ช่วยให้ชาวด้อจี้เป็นคนที่มีจิตใจดี มองคนในแง่บวก มองสรรพสิ่งที่เกิดขึ้นด้วยความเข้าใจและมีความสุข ซึ่งประเด็นนี้สอดคล้องกับที่พระไพศาล วิสาโล (2554: 136-137) ได้เสนอแนวคิดที่มีความสำคัญต่อแนวทางการสร้างจิตอาสาในหมู่พุทธศาสนิกชนคือ มนุษย์ทุกคนมีคุณธรรมอยู่ในจิตใจ แต่ที่มีพฤติกรรมในเชิงเอาเปรียบผู้อื่นหรือเห็นแก่ตัวเพราะคุณธรรมภายในไม่ได้รับการส่งเสริม ในขณะที่ความเห็นแก่ตัวถูกกระตุ้นไม่หยุดหย่อนจากระบบทุนนิยมและบริโภคนิยม อย่างไรก็ตามในส่วนลึกของทุกคนยังคงมีคุณธรรมอยู่ จึงมักไม่สบายใจเมื่อเห็นผู้ตกทุกข์ได้ยากหรือเดือดร้อนในเรื่องต่าง ๆ รวมทั้งอาจรู้สึกผิดหากเพิกเฉยไม่ช่วยเหลือเกื้อกูลคนเหล่านั้นตาม

ที่ตนเองสามารถทำได้ ด้วยเหตุนี้การส่งเสริมให้คนทุกคนทำความดีหรือบำเพ็ญ
สาธารณประโยชน์จะช่วยเสริมสร้างพลังให้แก่คุณธรรมภายใน จนสามารถ
เอาชนะความเห็นแก่ตัวได้ พลังดังกล่าวส่วนหนึ่งเกิดจากความภูมิใจที่ได้ทำ
ความดี เกิดความรู้สึกว่าชีวิตตนนั้นมีคุณค่า พลังอีกส่วนหนึ่งเกิดจากความสุขที่
ได้เห็นผู้ที่ทุกข์ยากกลับมามีความสุข ทำให้เกิดความปิติสุขตามไปด้วย ทั้งความ
ภาคภูมิใจและความปิติสุขดังกล่าวทำให้เราอยากทำความดีมากขึ้น และอยาก
มีส่วนร่วมในการช่วยเหลือผู้อื่นและช่วยเหลือสังคม จึงเกิดความรู้สึกจิตอาสา
ที่จะช่วยผลักดันให้เข้ามามีส่วนร่วมในงานบำเพ็ญสาธารณประโยชน์

ประเด็นที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือการทำความดีหรือบำเพ็ญ
สาธารณประโยชน์ช่วยให้เหล่าอาสาสมัครได้เห็นว่ามีผู้อื่นที่ทุกข์ยากลำบาก
กว่าตนมาก ในด้านหนึ่งความทุกข์ของเขาเหล่านั้นทำให้ความทุกข์ของตนกลายเป็น
เรื่องเล็กน้อยไป หรืออาจทำให้คิดว่าตนยังโชคดีกว่าคนอื่นอีกมาก
ขณะเดียวกันการเห็นทุกข์อยู่ต่อหน้าสามารถปลุกเร้าคุณธรรมภายในใจของตน
ให้แสดงออกมา ไม่อาจนิ่งเฉยได้ ต้องการทำความดีหรือได้มีส่วนร่วมในการ
บำเพ็ญสาธารณประโยชน์เพื่อช่วยเหลือผู้ทุกข์ยาก ทำให้เกิด “จิตอาสา” คือจิต
ที่อยากทำความดีเพื่อผู้อื่นอยู่เสมอ เป็นจิตที่ช่วยลดอัตตาและกิเลสของแต่ละคน
ลงได้ และจิตจะมีความสุขได้โดยไม่ต้องพึ่งวัตถุหรือสิ่งเสพสุขอื่น ๆ แต่เป็น
ความสุขจากความภาคภูมิใจในคุณค่าของตนเองที่ได้ทำตนให้เป็นประโยชน์และ
สามารถช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่นได้

อย่างไรก็ตามการทำความดีหรือบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ในช่วงแรก ๆ
นั้นย่อมเป็นไปได้ยากหากทำคนเดียว เพราะความรักสบายหรือความเห็นแก่ตัว
มักจะชักนำให้คลายความเพียร แต่หากร่วมกันทำงานกับคนอื่นเป็นกลุ่ม ก็
จะเกิดกำลังใจหรือแรงผลักดันให้ต้องลงมือทำพร้อมกับเพื่อน ๆ หากไม่
จะกลายเป็นแปลกแยกหรือโดดเดี่ยวจากเพื่อน ที่สำคัญคือการทำงานเป็นกลุ่มมักก่อให้เกิด
บรรยากาศที่สนุกสนานและมีไมตรีจิตมิตรภาพที่ช่วยกระตุ้นและชักชวนกันให้
มาร่วมทำงานด้วยกันอีก แม้จะเป็นงานเหน็ดเหนื่อยหรือไม่ได้รับผลตอบแทนใด ๆ แต่
เป็นความพอใจในฐานะของผู้ให้ อีกทั้งการร่วมกันทำงานเป็นกลุ่มยังช่วยให้

สามารถทำงานที่ยากลำบากหรือมีอุปสรรคต่าง ๆ นานาให้สำเร็จได้จากความร่วมมือสนับสนุนซึ่งกันและกัน หลายคนยังพบว่าการทำงานเป็นกลุ่มช่วยให้ตนเองเกิดความมั่นใจและสามารถฝ่าฟันอุปสรรคจนลุล่วงไปได้ แต่หากทำคนเดียวอาจจะต้องเผชิญกับปัญหาอุปสรรคจนเกิดความท้อถอย ไม่มีพลังในการทำงานให้ลุล่วงไปได้ และการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มช่วยเสริมให้เกิดวิธีการทำงานที่หลากหลายจากประสบการณ์และความรู้ความชำนาญที่แตกต่างกันของอาสาสมัครแต่ละคน เกิดการเรียนรู้ร่วมกันและยอมรับความแตกต่างของแต่ละคน จนเกิดความร่วมมือกันทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ แทนที่จะยึดติดกับความรู้อุปสรรคของตนเองเท่านั้น ซึ่งจะทำให้ไม่สามารถก้าวผ่านพ้นปัญหาหรืออุปสรรคเหล่านั้นได้ (พระไพศาล วิสาโล, 2554: 138-140) การทำงานเชิงจิตอาสาหรืออาสาสมัครจึงมักจะร่วมกันทำเป็นกลุ่ม องค์กร หรือภาคีเครือข่ายที่มีความรู้หรือความชำนาญหรือศักยภาพที่หลากหลาย สามารถหนุนเสริมซึ่งกันและกันได้อย่างสอดคล้องกันตามสถานการณ์ของปัญหา

อีกประการหนึ่งการทำงานร่วมกันของอาสาสมัครมักจะอยู่บนพื้นฐานการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งมีความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงความคิดและการเป็นจิตอาสาของอาสาสมัครแต่ละคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทบทวนประสบการณ์การทำงานร่วมกัน การสรุปบทเรียนและคิดหาแนวทางแก้ไขปัญหาอุปสรรคร่วมกัน ไม่ว่าจะประสบการณจากการทำงานเหล่านั้นจะเป็นบวกหรือลบล้วนแต่มีคุณค่าความหมายและเป็นประโยชน์ต่อการทำงานด้านจิตอาสาทั้งสิ้น และเป็นการเพิ่มพูนปัญญาของเหล่าอาสาสมัคร การมีกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันภายในกลุ่มอาสาสมัครจึงเป็นเสมือนกระบวนการทำงานที่ล้ำค่ายิ่งสำหรับอาสาสมัครทุกคน เพราะเป็นปัญญาที่เกิดจากการปฏิบัติและการไตร่ตรองปัญหาและความคิดร่วมกันของอาสาสมัครทุกคนที่ได้ผ่านการทำงานและประสบการณ์ร่วมกัน

ทุกประเด็นที่กล่าวมาเหล่านี้ล้วนพบเห็นได้ในกระบวนการสร้างจิตอาสาของมูลนิธิพุทธรธือจี้ ซึ่งนอกจากจะช่วยสร้างความเป็นจิตอาสาแล้วยังมีส่วนสำคัญในการพัฒนาคน ให้อาสาสมัครร่วมกันทำงานอย่างมีคุณภาพ

ซึ่งกระบวนการสร้างจิตอาสาจากการร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของมูลนิธิพุทธฉือจี้มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องผ่านการร่วมกิจกรรมหลายลักษณะ ดังนี้

1) งานสังคมสงเคราะห์

กิจกรรมแรกในงานสังคมสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้ยากไร้ของมูลนิธิพุทธฉือจี้ คือการให้ความช่วยเหลือคุณยายหลินวัย 85 ปี ซึ่งกำลังล้มป่วยและอาศัยอยู่เพียงลำพัง ต้องอดมื้อกินมื้อโดยไร้คนช่วยเหลือ โดยใช้เงินสงเคราะห์ 300 หยวน ว่าจ้างคนให้มาช่วยหุงหาอาหาร ซักเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม และดูแลความเป็นอยู่ของคุณยาย เมื่อล้มป่วยก็พาไปหาหมอรักษาตัว จนกระทั่งคุณยายเสียชีวิต ซึ่งนับเป็นจุดเริ่มต้นของงานสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้ทุกข์ยาก และในภายหลังจึงได้ขยายงานไปสู่การสงเคราะห์ผู้ประสบภัยพิบัติหลากหลายรูปแบบในไต้หวัน ซึ่งมีผู้คนล้มตายและได้รับบาดเจ็บเป็นจำนวนมาก มูลนิธิพุทธฉือจี้ได้ส่งอาสาสมัครไปช่วยเหลือ ช่วยกู้ภัย และลำเลียงผู้บาดเจ็บออกมารับการรักษาที่โรงพยาบาลของฉือจี้

อาสาสมัครของมูลนิธิพุทธฉือจี้ล้วนมีความปรารถนาที่จะเข้าร่วมงานสังคมสงเคราะห์ของมูลนิธิ และงานช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ ซึ่งไม่จำกัดว่าจะ เป็นเฉพาะภัยพิบัติที่เกิดขึ้นในไต้หวันเท่านั้น แต่พร้อมที่จะไปช่วยเหลือผู้เดือดร้อนจากภัยพิบัติในทุกมุมโลก รวมถึงการมาช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติจากสึนามิในภาคใต้ของประเทศไทยเมื่อปี พ.ศ. 2547 ด้วย เป็นการช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยากและผู้ประสบภัยพิบัติโดยไม่จำกัดเชื้อชาติ ศาสนา สีผิว วรรณะ หรือวัฒนธรรม แต่เป็นการให้ความช่วยเหลืออย่างเท่าเทียมกัน และอาสาสมัครฉือจี้ยึดถือการดำเนินกิจกรรมช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติเสมือนเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติธรรมอย่างแท้จริง

ดังนั้นเมื่อเกิดภัยพิบัติไม่ว่าที่ไต้หวันหรือในต่างประเทศมูลนิธิพุทธฉือจี้มักจะเป็นหน่วยงานแรก ๆ ที่ลงไปช่วยเหลือผู้ประสบภัยในทันที และให้การสงเคราะห์แก่ผู้ทุกข์ยากชนิดที่ตรงปัญหา ผ่านการสอบถามความต้องการของพวกเขาก่อน และมักจะอยู่ในพื้นที่ค่อนข้างนานจนกว่าปัญหาพื้นฐานจะคลี่คลาย

จึงมักจะเป็นหน่วยงานท้าย ๆ ที่ถอนตัวออกจากพื้นที่ โดยเฉพาะกับงานช่วยเหลือผู้ประสบภัยที่ต้องใช้กำลังคนและกำลังทรัพย์มหาศาล ทางมูลนิธิพุทธฉือจี้จะสามารถช่วยเหลือได้ (พระไพศาล วิสาโล, 2550: 9-10) เพราะนอกจากจะมีทั้งกำลังคนและกำลังทรัพย์แล้ว ยังมีความรู้ความชำนาญเฉพาะทางที่อาสาสมัครฉือจี้สามารถร่วมกันทำงานได้อย่างราบรื่น

2) งานการแพทย์และพยาบาล : โรงพยาบาลพระโพธิสัตว์ “ฉือจี้ซันเตียน”

กิจกรรมต่อมาที่อาสาสมัครมูลนิธิพุทธฉือจี้ทำนั้นคือการสร้างคลินิกเพื่อช่วยเหลือคนยากไร้ เพราะที่เมืองฮวาเหลียนนั้นมีชาวเขาที่อาศัยอยู่ห่างไกลจากแพทย์และพยาบาลมาก เวลาเจ็บไข้ได้ป่วยก็ไม่ได้รับการรักษาพยาบาลอย่างเหมาะสม จึงได้จัดบริการรักษาพยาบาลฟรีแก่ผู้ยากไร้ และขยายจากคลินิกเป็นโรงพยาบาล จนกระทั่งได้จัดการศึกษาเพื่อผลิตแพทย์และพยาบาลเอง โดยไม่ต้องรอการสนับสนุนจากแพทย์ที่จบจากที่อื่น ในปัจจุบันมูลนิธิพุทธฉือจี้ก่อตั้งโรงพยาบาลที่มีเครื่องมือทางการแพทย์ทันสมัย และที่สำคัญคือมีแพทย์ที่ทำงานโดยเน้นการมีเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์ผู้ทุกข์ยาก ปฏิบัติกับคนจนไม่ต่างจากคนรวย แพทย์ถูกฝึกให้ต้องสำนึกบุญคุณของผู้ป่วยที่ได้ให้โอกาสในการปฏิบัติภารกิจช่วยเหลือชีวิตที่ยิ่งใหญ่ ดังนั้นแพทย์จึงไม่ได้เพียงรักษาร่างกายเท่านั้น แต่ดูแลรักษาใจของผู้ป่วยด้วย เป็นการแพทย์ที่มีหัวใจความเป็นมนุษย์ ในปัจจุบันโรงพยาบาลมีพนักงานประจำที่เป็นแพทย์ พยาบาล เจ้าหน้าที่กว่า 1,600 คน โดยแพทย์และพยาบาลถูกคัดเลือกมาเป็นพิเศษ ปลูกฝังไม่ให้คำนึงถึงแต่ประโยชน์ส่วนตัวและดูแลคนป่วยเหมือนเป็นคนในครอบครัว แพทย์ในโรงพยาบาลฉือจี้จึงอาจเป็นแพทย์ที่ต้องเหนื่อยที่สุดในได้วัน เพราะมีคนไข้ออกราว 4 พันคนต่อวัน มากกว่าโรงพยาบาลในได้วันโดยเฉลี่ยทั่วไป

ในโรงพยาบาลยังมีเจ้าหน้าที่เป็นอาสาสมัครจำนวน 220 คน ทั้งหมดจะไม่มีเงินเดือน ซึ่งผู้ที่เป็นอาสาสมัครได้จะต้องมีเวลาว่าง เมื่อมาทำงานอาสาสมัครจะต้องไม่กระทบต่อฐานะการเงิน โดยการทำงานไม่ได้กำหนดว่าต้องมา

ทุกวัน และจะมาวันละกี่ชั่วโมงก็ได้ ไม่มีการแบ่งชั้นแบ่งตำแหน่ง แต่ทำในสิ่งที่ถนัดและสามารถทำได้ เรียกว่าสิ่งสำคัญคือทุกคนที่มาทำงานต้องมีใจ ภารกิจในแต่ละวันของอาสาสมัครฉีฉีในโรงพยาบาลนั้นต้องตื่นตั้งแต่ตีสี่ พอถึง 04.20-06.00 น. จะเริ่มเรียนหนังสือ เรียนรู้ข้อมูลใหม่ ๆ นั่งสมาธิ ไหว้พระ 07.00-08.20 น. การประชุมอบรมจากธรรมาจารย์ที่มีการแพร่ภาพทางโทรทัศน์ ต้าอ้ายในช่วงเช้าทุกวัน 08.50-09.00 น. ไปประจำตำแหน่งของอาสาสมัคร 09.00-12.00 น. เริ่มให้บริการผู้ป่วย หลังจากพักกลางวัน ในช่วงบ่ายเริ่มตั้งแต่ 13.30-14.00 น. จะมีการอบรมเนื้อหาหลากหลาย มีแพทย์และพยาบาลมาให้ข้อมูล พอถึง 14.30-17.00 น. เข้าไปทำหน้าที่ตามตำแหน่ง 19.30-21.00 น. ก็จะประชุมตอนเย็น 21.40-03.50 น. เป็นเวลาเข้านอน อย่างไรก็ตามสำหรับอาสาสมัครที่มาประจำจะมีบ้านพักไว้ให้บริการ ส่วนอาหารการกินหรือค่าเดินทางอาสาสมัครจะเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายเอง ซึ่งการทำงานอาสาสมัครทั้งหมดจะไม่มีใครมาบังคับให้ทำ

อาสาสมัครในโรงพยาบาลฉีฉีมีทั้งผู้ที่เกษียณอายุแล้วและที่ยังมีงานประจำทำแต่ปลีกตัวมาช่วยงานที่โรงพยาบาล บางคนเป็นสถาปนิก วิศวกร นักธุรกิจ ผู้บริหาร อาจารย์ และอื่น ๆ อาสาสมัครจะให้บริการอย่างสุภาพและอ่อนน้อมถ่อมตน อย่างไรก็ตามอาสาสมัครเหล่านี้จะต้องผ่านการฝึกอบรมก่อนที่จะได้รับอนุญาตให้มาร่วมทำงานจิตอาสาได้ อาสาสมัครบางคนใช้ความรู้ความสามารถเฉพาะด้าน เช่น การเล่นดนตรี การร้องเพลง การทำความสะอาด การตกแต่งสวน เป็นต้น ทุกคนยินดีทำงานทุกอย่างโดยไม่เกี่ยงว่าเป็นงานด้อยต่ำหรือเป็นงานที่สกปรก

3) งานการศึกษาเพื่อพัฒนาคน

หลังจากที่ท่านธรรมาจารย์เจิ้งเอียนทำงานสังคมสงเคราะห์ช่วยเหลือคนยากไร้ และได้สร้างโรงพยาบาลเพื่อช่วยเหลือผู้ยากไร้แล้ว ยังพบว่าจำนวนคนยากไร้ก็ไม่ไดลดน้อยลง จึงได้เริ่มคิดว่าการที่คนยากไร้เหล่านี้ส่วนหนึ่งเป็นเพราะขาดการศึกษา ความเจ็บไข้ได้ป่วยบางอย่างก็สืบเนื่องจากการขาดการ

ศึกษาเช่นกัน ท่านจึงก้าวไปสู่กิจกรรมหลักประเภทที่สามคือ การให้การศึกษารวมกับท่านธรรมาจารย์ยังพบว่าหลังจากที่สร้างโรงพยาบาลแล้วแพทย์จากไทเปไม่นิยมย้ายมาทำงานที่โรงพยาบาลของท่าน ซึ่งอยู่ในเขตที่อยู่ห่างไกลจากความเจริญ จึงทำให้ท่านคิดสร้างมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ขึ้นในเมืองฮวาเหลียน เพื่อผลิตแพทย์และพยาบาลเอง โดยเน้นคุณธรรมในพุทธศาสนา เน้นแนวทางการศึกษาแบบพระโพธิสัตว์ โดยปูพื้นฐานจิตใจของแพทย์และพยาบาลเหล่านี้ให้มีหัวใจแห่งความเป็นมนุษย์ (ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์, 2551: 13) มีความตระหนักในการรับใช้สังคม ในปัจจุบันมหาวิทยาลัยแพทย์ฉือจี้ผลิตนายแพทย์ได้ปีละ 50 คน มีนักศึกษามากกว่า 2,700 คนใน 4 คณะ คือ คณะแพทยศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์ คณะชีวศาสตร์ และคณะทันตแพทยศาสตร์

นอกจากนี้ท่านธรรมาจารย์ยังได้ตัดสินใจขยายภารกิจด้านการศึกษาไปยังโรงเรียน ทั้งระดับอนุบาล ประถมศึกษา มัธยมศึกษา และวิทยาลัย เพื่อให้การศึกษาเด็กและเยาวชนให้เป็นคนดีมีคุณธรรมในสังคม นักเรียนสามารถพัฒนาความรู้กับคุณธรรมได้อย่างกลมกลืน มีวินัย เคารพกติกา รู้จักช่วยเหลือตัวเอง และปลูกฝังจิตอาสา โดยผู้บริหารโรงเรียนและครูต้องทำเป็นแบบอย่างให้แก่เด็ก และสอนด้วยการให้ปฏิบัติจริง โดยคาดหวังว่าเมื่อเรียนจบแล้วจะเข้ามาเป็นสมาชิกที่มีจิตอาสา ร่วมบำเพ็ญประโยชน์แก่สังคม เด็กในโรงเรียนฉือจี้ไม่ได้เน้นการเรียนเก่ง แต่เน้นการเป็นคนดี ไม่คิดเบียดเบียนใคร ยินดีและพร้อมที่จะช่วยเหลือผู้อื่น ดังนั้นหลักสูตรการศึกษาของฉือจี้ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงมหาวิทยาลัย ต้องเรียนรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรมผ่านการจัดดอกไม้ พิธีชงชา และการเขียนพู่กันจีน ซึ่งสอดแทรกคุณธรรมเพื่อกล่อมเกลาจิตใจและพัฒนาพฤติกรรมให้เป็นไปในทางที่ส่งเสริมคุณธรรม กล่าวคือเป็นการฝึกจิตใจให้ละเอียดละไม เข้าถึงพุทธธรรมที่เน้นความเรียบง่าย ความอ่อนน้อมถ่อมตน เป็นการปลูกฝังให้ชาวฉือจี้มีจิตอาสาและสำนึกในการช่วยเหลือเกื้อกูลเพื่อนมนุษย์ แต่ละวิชาเสริมล้วนมีการฝึกฝนในแนวทางของหลักมนุษยธรรมนิยม พิธีชงชาทำให้จิตใจสงบนิ่ง รู้บุญคุณครู รู้จักให้เกียรติ เคารพและมีความรักต่อผู้อื่น การจัดดอกไม้เป็นแนวทางของปรัชญาเซนที่เน้นความเรียบง่าย ความเป็นธรรมชาติ

และสอนให้รู้จักเคารพชีวิต มีความอ่อนน้อมถ่อมตน การเขียนพู่กันจีนทำให้มีสมาธิ ใจเย็น อ่อนโยน และทำกิจกรรมจิตอาสาช่วยเหลือผู้ยากไร้ ด้วยเหตุนี้แพทย์ของมหาวิทยาลัยฉือจี้จึงมีคุณสมบัติที่นอกจากจะปลูกฝังให้ดูแลรักษาพยาบาลผู้ป่วยด้วยความเต็มใจแล้ว ยังมีสำนึกและความตระหนักในการเป็นผู้มีจิตอาสาที่มุ่งตอบแทนคืนสู่สังคมด้วย

นอกจากนี้มหาวิทยาลัยแพทย์ฉือจี้ยังให้ความสำคัญอย่างมากกับอาจารย์ใหญ่ผู้อุทิศเรือนร่างหลังสิ้นลมแล้วให้มีประโยชน์ต่อมวลมนุษยชาติ มหาวิทยาลัยฉือจี้เรียกผู้เสียสละเหล่านี้ว่า “บรมครูผู้ไร้เสียง” เพราะอาจารย์ใหญ่ไม่เคยโกรธ ต่ำ หรือตี กลับถ่ายทอดความรู้ผ่านสรีระโดยไม่เคยบ่นเบื่อ แต่นักศึกษาแพทย์ของฉือจี้ไม่มีโอกาสแม้แต่จะโต้ตอบคุณ จึงได้ให้เกียรติผู้อุทิศเรือนร่างเหล่านี้ โดยในช่วงแรกของการเรียนญาติผู้บริจาคจะเขียนจดหมายถึงนักศึกษาแพทย์ มีจดหมายฉบับหนึ่งเขียนว่า “ขอให้นักศึกษาแพทย์กรี๊ดบนร่างกายของท่านได้เป็นร้อยเป็นพันครั้ง แต่ไม่ขอให้กรี๊ดพลาดบนร่างกายของคนไข้” เมื่อเรียนจบแล้วนักศึกษาจะต้องเย็บ จัดการกับร่างของอาจารย์ใหญ่ให้เรียบร้อย แล้วแบกโลงพร้อมทั้งจดหมายฉบับสุดท้ายถึงอาจารย์ใหญ่ด้วย นอกจากนี้นักศึกษาแพทย์จะได้ศึกษาเรียนรู้ชีวิตของอาจารย์ใหญ่ผ่านทางญาติมิตรของผู้บริจาค ซึ่งจะมีการนัดพบปะกัน ทำให้แม้ว่าจะเรียนจบแล้วแต่อาจารย์ใหญ่จะยังคงสถิตอยู่ในหัวใจนักศึกษาตลอดไป

4) งานอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม : วยะสร้างคน

กิจกรรมต่อมาที่มูลนิธิพุทธฉือจี้ให้ความสำคัญคือการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยมีความคิดพื้นฐานยึดถือในลักษณะที่เป็นผู้ใช้ทรัพยากรธรรมชาติด้วยความเคารพ และปฏิบัติเช่นนี้ในชีวิตประจำวัน ตัวอย่างเช่น อาสาสมัครของฉือจี้ทุกคนมีถุงยังชีพของตนเอง ซึ่งประกอบด้วยถ้วยพลาสติกอย่างดี มีฝาปิดและสามารถเข้าเตาไมโครเวฟได้ถ้าต้องการอุ่นอาหาร มีถ้วยน้ำเฉพาะของตน และมีตะเกียบที่ทำพิเศษถอดได้ตรงกลาง เพื่อให้สามารถถอดเก็บลงกล่องขนาดเล็กติดตัวไปได้ทุกหนทุกแห่งเมื่อเวลาออกไปช่วยงานกู้ภัย มูลนิธิ

พุทธฉือจี้สอนให้ทุกคนช่วยกันรักษาสิ่งแวดล้อม โดยเริ่มต้นที่ตนเองก่อน จากการปรับเปลี่ยนนิสัยในการบริโภค การใช้ตะเกียบของตนเองนับเป็นการเริ่มต้นที่ดี เพราะแต่ละวันชาวจีนใช้ตะเกียบประมาณวันละ 4 คู่ หากเป็นตะเกียบไม้ที่ใช้เพียงครั้งเดียวแล้วทิ้ง ซึ่งเป็นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างสิ้นเปลือง (ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์, 2551: 31-32) อาสาสมัครฉือจี้จึงปฏิบัติตนและใช้ชีวิตด้วยการเคารพในธรรมชาติจากการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเอง พร้อมกับพยายามใช้ทุกสิ่งอย่างคุ้มค่า จึงเกิดกิจกรรมโรงคัดแยกขยะ ที่ยึดคำสอนของท่านธรรมาจารย์เจิ้งเอี้ยนที่ว่า ไม่มีอะไรที่ใช้ไม่ได้ ทุกสิ่งที่เก็บมาจากขยะที่ทิ้งแล้วล้วนนำมาใช้ประโยชน์ได้ทั้งสิ้น

แนวคิดการนำขยะกลับมาใช้ใหม่นี้ที่จริงแล้วสามารถพบเห็นได้ตั้งแต่ในสมัยพุทธกาล เมื่อพระเจ้าแผ่นดินพระองค์หนึ่งถามพระอานนทว่าพระสงฆ์ใช้จีวรอย่างไร พระอานนทอธิบายว่าเมื่อหมดสภาพจากการเป็นจีวรแล้วก็ใช้ตัดเตาดาน เมื่อหมดสภาพแล้วก็นำมาใช้เป็นผ้าขี้ริ้ว และเมื่อหมดสภาพจากการเป็นผ้าขี้ริ้วแล้วก็นำไปตากกับดินเหนียวใช้ฉาบฝากุฏิ แสดงให้เห็นว่าของที่อาจเรียกว่าขยะนั้นยังคงสามารถนำมาใช้เป็นประโยชน์ได้อีกมากมายหลายประการ (ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์, 2551: 39-40) ในกิจการโรงคัดแยกขยะนั้นแต่ละวันจะมีอาสาสมัครขับรถบรรทุกออกไปเก็บขยะตามจุดต่าง ๆ ที่คนได้หวนนำมาทิ้ง โดยมีกติกาว่าทุกคนต้องแยกขยะก่อนนำมาทิ้ง และเขาจะรู้ว่าวันไหนรถขยะจะมาเก็บขยะประเภทใด อาทิ วันจันทร์เก็บเฉพาะขยะพลาสติก วันพุธเก็บเฉพาะกระดาษ เป็นต้น หลังจากนั้นรถบรรทุกจะเอาขยะมากองไว้ที่ศูนย์เก็บขยะ อันเป็นที่ดินที่มีคนบริจาคให้กับมูลนิธิพุทธฉือจี้ และจะมีอาสาสมัครมาช่วยแยกขยะอย่างไม่รังเกียจ เพื่อนำไปขายต่อให้กับพ่อค้าเพื่อนำไปรีไซเคิล เหล่าอาสาสมัครทุกเจเนอเรชันสามารถร่วมทำงานได้ แม้แต่คนพิการหรือคนที่เพิ่งฟื้นจากการผ่าตัดก็สามารถมาร่วมกันนั่งรถหรือเรียงกระดาษที่ทิ้งเป็นเศษขยะเพื่อจัดการมัดซังกิโละ หรือร่วมกิจกรรมอื่นที่ไม่ใช่การใช้แรงงานหนัก อาสาสมัครที่มาแยกขยะเชื่อมั่นว่างานที่เขาทำไม่ใช่งานอันต่ำต้อย

การแยกขยะนั้นมีทั้งการแยกขยะกระดาษ ขยะพลาสติก ขยะผ้า และ ขยะโลหะ ขยะเหล่านี้นอกจากจะนำไปขายแล้ว ยังนำไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ เพื่อขาย หรือเพื่อใช้เป็นสื่อสอนธรรมอีกด้วย ทางมูลนิธิมีโรงงานแยกขยะถึง 5,000 แห่งทั่วประเทศได้หวั่น โรงงานแต่ละแห่งสามารถทำรายได้ปีละหลายแสน บาท หากรวมรายได้จากโรงงานแยกขยะทั่วประเทศจะได้ปีละไม่น้อยกว่า 3,000 ล้านบาท (พระไพศาล วิสาโล, 2555: 163-164) นอกจากนี้ชาวมือจี้ยังตระหนัก ว่ากระดาษ 50 กิโลกรัมหมายถึงต้นไม้อายุ 20 ปี 1 ต้น หากชวนขายที่จะนำเอากระดาษและวัสดุต่าง ๆ กลับมาใช้ใหม่ให้มากที่สุด ในแต่ละปีจะสามารถช่วยอนุรักษ์ต้นไม้ได้หลายหมื่นต้น หากทำติดต่อกันเป็นเวลานานก็ย่อมจะสามารถอนุรักษ์ต้นไม้ได้มากนับล้านต้น และนอกจากจะเป็นการอนุรักษ์แล้วการแยกขยะ ยังเป็นการช่วยเพิ่มมูลค่าและรายได้ให้กับมูลนิธิด้วย อาสาสมัครท่านหนึ่งอธิบาย ว่าขยะบางชนิดสามารถเพิ่มมูลค่ามากขึ้นได้จากกระบวนการคัดแยก เช่น สายไฟนั้นรับซื้อในราคา กิโลกรัมละ 9 หยวน แต่ถ้าใช้เวลาลอกเส้นทองแดง ออก ทองแดงขายได้ กิโลกรัมละ 90 หยวน Yang ที่ลอกแล้วขายได้อีก กิโลกรัมละ 9 หยวน เช่นนี้เป็นการใช้แรงงานเพื่อเพิ่มมูลค่าของขยะได้อีกมากทีเดียว รายได้จาก การขายขยะนับพันล้านบาทต่อปีมีเป้าหมายหลักในการสนับสนุนกิจกรรม สังคมสงเคราะห์ เพื่อช่วยเหลือคนยากจน คนชรา และคนด้อยโอกาสทางสังคม รวมถึงการสนับสนุนกิจการของสถานีโอโรทัสน์ด้าอ้าย

ความโดดเด่นของอาสาสมัครมูลนิธิพุทธมือจี้ที่มาทำงานในโรงคัดแยก ขยะ คือการถือคติที่ว่า “ยังทำงานหนัก ตัวตนยิ่งเล็กลง” ทุกคนมาร่วมเป็นอาสาสมัครแบบเสียสละ หลายคนเป็นอาสาสมัครที่มีฐานะดี มีหน้าที่การงานสูง มีวิถีชีวิตที่สะดวกสบาย แต่ยอมมาอาสาทำงานคัดแยกขยะโดยไม่รู้สึกรังเกียจ ใด ๆ แต่กลับมีความสุขที่ได้ทำงานเพื่อสาธารณประโยชน์ รู้สึกถึงความมีคุณค่า ในตัวเองอย่างแท้จริง ขยะจึงไม่ใช่เพียงการสร้างรายได้เท่านั้น แต่ยังเป็น การสร้างคุณค่าของคนด้วย ทั้งนี้มีอาสาสมัครไม่น้อยกว่า 5 หมื่นคนที่ผลัดกันมา ทำงานสม่ำเสมอตลอดทั้งปี นอกจากการมาร่วมกิจกรรมการแยกขยะแล้วอาสาสมัครบางคนยังร่วมทำงานช่วยเก็บรวบรวมขยะในละแวกบ้านของตนอีกด้วย

หรือช่วยขณขยะมาส่งที่โรงงาน อาสาสมัครทุกคนถือว่าการทำงานเหล่านี้เป็นงานที่มีเกียรติมาก

5) งานสื่อธรรมเพื่อพัฒนาคน : สถานีโทรทัศน์ “ต้าอ้าย”

รายได้จากโรงคัดแยกขยะของมูลนิธิพุทธฉือจี้ถูกนำมาใช้เป็นเงินทุนส่วนหนึ่งเพื่อสนับสนุนกิจกรรมของสถานีโทรทัศน์ “ต้าอ้าย” (สถานีโทรทัศน์แห่งความรักอันยิ่งใหญ่) ซึ่งออกอากาศและเผยแพร่ภาพตลอด 24 ชั่วโมงในได้ทุกวัน และออกอากาศผ่านดาวเทียมไปทั่วโลก 38 ประเทศทุกวัน เป็นสถานีโทรทัศน์แนวการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในสังคม มีรายการข่าววันละหลายเวลา และมีรายการดี ๆ มากมาย เน้นเรื่องการทำความดี กตัญญูกตเวทิตา และละครที่มีคุณภาพ ปัจจุบันนับเป็นสถานีโทรทัศน์ที่ได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้นทุกปี นโยบายของสถานีไม่มีรายการโฆษณาจึงอยู่ในภาวะขาดทุนตลอดเวลา ทั้งเงินเดือนประจำของพนักงานประมาณ 500 คน และค่าใช้จ่ายในการจัดทำรายการเผยแพร่นั้น เงินทุกบาททุกสตางค์มาจากการบริจาค ทั้งการบริจาคของสมาชิกฉือจี้และเงินบริจาคจากห้างร้านในรูปการอุปถัมภ์รายการ แต่เงินค่าใช้จ่ายราว 1 ใน 4 มาจากรายได้การแยกขยะรีไซเคิลของอาสาสมัครชาวฉือจี้

ท่านธรรมาจารย์เจิ้งเอี้ยนคิดว่าเป็นการลงทุนที่คุ้มค่าที่จะผลิตรายการที่รายงานถึงคุณความดีของมนุษย์ เพื่อเป็นกำลังใจให้แก่มนุษย์ด้วยกัน แทนที่จะทำรายการที่มอมเมาสังคมหนักขึ้นกว่าที่เป็นอยู่แล้ว เพราะนี่เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการพัฒนาเพื่อสร้างคนดีมีคุณธรรมในสังคม รวมถึงเป็นช่องทางการสื่อสารและเผยแพร่หลักธรรมคำสอนจากท่านธรรมาจารย์ไปสู่สมาชิกชาวฉือจี้หรือสอดแทรกหลักธรรมผ่านละครหรือเรื่องราวสะท้อนชีวิตจริงของคนทำดี และยังเป็นอีกช่องทางหนึ่งในการสื่อข่าวสารและข้อมูลในการกระตุ้นการทำงานเชิงจิตอาสาของเหล่าอาสาสมัครชาวฉือจี้ทั้งในประเทศได้ทุกวันและในหลายประเทศทั่วโลก ทั้งนี้กล่าวได้ว่าสถานีโทรทัศน์ต้าอ้ายเป็นสถานีโทรทัศน์แบบ “ทางเลือก” ที่ได้รับความนิยมอย่างสูงในได้ทุกวัน จนได้รับการลงคะแนนเสียงให้เป็นสถานีโทรทัศน์ที่มีอิทธิพลต่อชีวิตของผู้คนมากที่สุดเมื่อปี ค.ศ. 2004 เพราะมี

จุดเด่นจากการจัดทำรายการที่ส่งเสริมคุณธรรม เพื่อให้เกิดสำนึกจิตอาสาที่มุ่งช่วยเหลือผู้คน นอกจากรายการวิเคราะห์เผยแพร่คำสอนและหลักธรรมของท่านธรรมาจารย์ ขาวเชิงธรรม และยังมีรายการสารคดีชีวิตการทำงานของเหล่าอาสาสมัคร ละครเชิงคุณธรรม และการ์ตูนที่มุ่งให้ผู้ชมมีศรัทธาในความดีงาม สถานีโทรทัศน์ด้าอ้ายจึงไม่เพียงแต่เป็นแหล่งข่าวสารข้อมูล แต่ที่สำคัญคือเป็นแหล่งให้การศึกษาเรียนรู้ในด้านหลักธรรม คุณธรรม จริยธรรม และการฝึกฝนตนเองด้านความเป็นผู้มีจิตอาสาของเหล่าอาสาสมัครนี่

3.5 กระบวนการกล่อมกลางจิตอาสาเพื่อการสาธารณสงเคราะห์

หากพิจารณาจากกิจกรรมงานจิตอาสาของอาสาสมัครชาวฉือจี้ นอกจากเป็นกิจกรรมที่ช่วยเหลือเกื้อกูลมนุษย์แล้ว ยังเป็นกิจกรรมในการสร้างมนุษย์ ซึ่งล้วนช่วยให้การทำงานสาธารณสงเคราะห์ของมูลนิธิพุทธฉือจี้เติบโตใหญ่ ด้วยพลังศรัทธา มีทุนทรัพย์หลังไหลเข้ามามหาศาล ทว่านั่นไม่สำคัญเท่ากับพลังจิตอาสาอันยิ่งใหญ่จากสมาชิกและอาสาสมัครที่ทำให้กิจกรรมด้านต่างๆ ของมูลนิธิสำเร็จลุล่วงด้วยดี เพราะขบวนการสร้างจิตอาสาและพัฒนาคนมนุษย์นี้ เกิดจากกระบวนการพัฒนาอย่างต่อเนื่องบนความเชื่อมั่นว่ามนุษย์ทุกคนมีความเมตตากรุณาเป็นพระโพธิสัตว์ มีศักยภาพที่จะช่วยเหลือผู้อื่นด้วยหัวใจของความ เป็นมนุษย์ การหลอมรวมจิตอาสาของอาสาสมัครฉือจี้มีจุดศูนย์กลางอยู่ที่คำสอน และหลักปฏิบัติของท่านธรรมาจารย์เจิ้งเอ๋ียน ในขณะที่เดียวกันก็มีระบบสื่อสาร เชื่อมโยงถึงสมาชิกและอาสาสมัครเพื่อเสริมกำลังใจ ความมุ่งมั่น และจิตวิญญาณ เสียสละอย่างสม่าเสมอผ่านสื่อโทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ รวมถึงพิธีกรรมต่าง ๆ ที่จัด ขึ้นอย่างต่อเนื่อง จนกลายเป็นขบวนการจิตอาสาและพัฒนาคนที่มีมูลนิธิ พุทธฉือจี้ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องนานกว่า 5 ทศวรรษแล้ว จนกระทั่งเป็นที่ยอมรับว่าอาสาสมัครฉือจี้มีลักษณะร่วมที่สำคัญคือ มีจิตใจดี สุภาพอ่อนน้อม

ชอบช่วยเหลือผู้อื่น ให้เกียรติคนอื่น ยิ้มแย้มแจ่มใส และเป็นสุขเสมอเมื่อได้บริการ
คนยากไร้ (ทศ คณนาพร, 2551: 173-174)

“มูลนิธิพุทธฉือจี้” ถือเป็นต้นแบบของการนำพุทธศาสนามาเป็น
ธงนำทางในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ต่อสังคม โดยเน้นการสร้าง
จิตอาสา ให้ความช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสและผู้ตกทุกข์ได้ยากโดยไม่หวังสิ่งใด
ตอบแทน ทุกวันนี้มูลนิธิพุทธฉือจี้มีชื่อเสียงโด่งดังในฐานะที่เป็นองค์กรด้าน
มนุษยธรรมที่ใหญ่ที่สุดในโลก มีการจัดการบริหารแยกส่วนระหว่างวัดกับมูลนิธิ
อย่างชัดเจน โปร่งใส จนได้รับการยอมรับนับถือ มีภิกษุณี 200 รูปอยู่ร่วมกันที่
สมณารามฉือจี้ซือ ใช้ชีวิตอย่างสมถะเรียบง่าย ไม่มีการบิณฑบาต เน้นพึ่งพาตนเอง
ไม่มีการนำเงินบริจาคมาใช้ และฝึกตนเองให้เป็นผู้ที่เบียดเบียนผู้อื่นน้อยที่สุด
โดยการกินเจ ปลูกผัก ปลูกข้าว เลี้ยงชีพด้วยการทำงานหลายอย่าง ซึ่งตลอดช่วง
เวลากว่า 50 ปีที่ผ่านมา มีการพัฒนางานเลี้ยงชีพรวม 21 รายการ เช่น รongเท้า
เด็ก เทียน เซรามิก เสื้อกั๊ก ไม้แกะสลัก อุปกรณ์ป้องกันไฟดูด เสื้อผ้าแฟชั่นผู้หญิง
ดอกไม้พลาสติก เครื่องประดับ ของเล่น เป็นต้น สำหรับการทำงานเหล่านี้ไม่ได้
หวังผลผลิตให้ได้เงินมากที่สุด แต่ให้มีพอไว้สำหรับใช้จ่ายในสมณารามเท่านั้น
เงินที่ได้จากการทำงานของภิกษุณีและอาสาสมัครถูกแบ่งออกเป็น 2 ส่วน
ส่วนหนึ่งนำมาเป็นค่าใช้จ่ายในสมณาราม และอีกส่วนนำไปช่วยเหลือผู้ตกทุกข์
ได้ยาก ผลผลิตทางการเกษตรก็เช่นเดียวกัน พืชผลส่วนที่ตีจะนำไปแจกจ่ายให้
ชาวบ้านที่ยากจน ส่วนที่ไม่สวຍก็จะนำมาบริโภคภายในวัด ซึ่งท่านธรรมมาจารย์
เจิ้งเอี้ยนให้ข้อคิดไว้ว่า “เพื่อเป็นการแสดงความจริงใจต่อผู้อื่น ของที่ดี ๆ ก็ไม่
ควรเก็บเอาไว้คนเดียว” หลักการใช้ชีวิตของชาวฉือจี้จะเน้นการนำหลักธรรมมา
ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน บนพื้นฐานความคิดที่ว่าทุกคนจะสามารถเป็น
พระโพธิสัตว์ได้ในชาตินี้ ไม่ต้องรอชาติหน้า โดยการช่วยเหลือผู้อื่นให้มาก
ขึ้นเรื่อย ๆ

การทำงานจิตอาสาของอาสาสมัครฉือจี้

อาสาสมัครฉือจี้ได้รับแรงบันดาลใจจากท่านธรรมาจารย์เจิ้งเอี้ยนซึ่งเน้นเสมอว่า มนุษย์ทุกคนมีภาวะโพธิสัตว์อยู่แล้วในตัว แนวความคิดดังกล่าวทำให้ชาวฉือจี้มีความเชื่อมั่นว่ามนุษย์ทุกคนล้วนมีเมตตากรุณาและคุณงามความดีอยู่แล้วในจิตใจ เพียงแต่เราควรทำอย่างไรที่จะนำคุณธรรมดังกล่าวออกมาสร้างประโยชน์แก่ส่วนรวม และสร้างเสริมให้เจริญงอกงามในวิถีของพระโพธิสัตว์ (พระไพศาล วิสาโล, 2552: 134) ประเด็นสำคัญคือควรที่จะสร้างเงื่อนไขเพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้แต่ละคนได้ทำความดี เห็นและเข้าใจถึงความทุกข์ยากของคนอื่น เพื่อจะช่วยให้พวกเขาได้พ้นทุกข์ ไม่ว่าจะเป็นคนป่วย คนชรา คนพิการ และผู้ประสบภัยพิบัติ อาสาสมัครเหล่านี้เริ่มต้นจากการบริจาคเงิน ไปจนถึงการเข้าไปเยี่ยมเยียน และช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยากเหล่านั้นตามความต้องการจำเป็นหรือความเดือดร้อนที่ได้รับ แนวทางการสอนของท่านธรรมาจารย์เจิ้งเอี้ยนนับเป็นกระบวนการกล่อมเกลาจิตอาสาของเหล่าอาสาสมัคร และสอนให้ชาวพุทธในไต้หวันก้าวพ้นออกมาจากศาสนาพุทธแบบดั้งเดิมที่เป็นความเชื่อพื้นบ้านแบบงมงายให้หันมาสนใจการปฏิบัติพุทธศาสนาที่ถูกต้องตามคำสอนของพระพุทธองค์ ท่านธรรมาจารย์เน้นให้นำหลักธรรมไปปฏิบัติ และสามารถร่วมกันปกป้องพระพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่สืบไป

การที่มูลนิธิพุทธฉือจี้สามารถสร้างสรรค์งานต่าง ๆ ได้อย่างมีคุณภาพ และต่อเนืองนั้น บุคลากรของมูลนิธิส่วนใหญ่เป็นอาสาสมัคร ที่นอกจากจะทำงานโดยไม่คิดค่าตอบแทนแล้ว ยังบริจาคเงินให้มูลนิธิด้วย ทั้งในรูปแบบการบริจาค

เงินที่ให้เป็นประจำ และในรูปแบบค่าใช้จ่ายในการทำงาน เช่น ค่าเดินทางเอง เวลาไปช่วยผู้ประสบภัย ไม่ว่าในประเทศหรือต่างประเทศ อาสาสมัครเหล่านี้เป็นส่วนสำคัญในการกิจทุกด้านของฉือจี้ ไม่ว่าจะเป็นการทำงานในโรงพยาบาล โรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัย โรงคัดแยกขยะ หรือสถานีโทรทัศน์ ล้วนมีอาสาสมัครเข้าไปช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ประจำ โดยอาสาสมัครทุกคนมีสิ่งที่เหมือนกันคือมีจิตอาสา มีน้ำใจเอื้อเฟื้อยินดีช่วยเหลือส่วนรวม และพร้อมรับใช้ผู้อื่นด้วยความอ่อนน้อมถ่อมตน เวลานำสิ่งของไปบริจาคให้แก่ผู้ทุกข์ยาก อาสาสมัครของฉือจี้จะโค้งคำนับราวกับเป็นผู้รับเสียเอง (พระไพศาล วิสาโล, 2550: 12) รวมถึงไม่เคยรังเกียจในงานทุกประเภท และมีความพร้อมที่จะละทิ้งงานประจำเพื่อไปร่วมทำงานอาสาสมัครสำหรับผู้ประสบภัยในทันที

คุณภาพของอาสาสมัครฉือจี้โดยเฉพาะในด้านคุณธรรมเกิดจากกระบวนการกล่อมเกลาจิตใจ โดยไม่ได้จำกัดแต่เฉพาะการสอนหลักธรรม แต่ยังมีวิธีการปลูกฝังคุณธรรมผ่านการทำงานอาสาสมัคร การเคารพและเห็นคุณค่าของผู้อื่นผ่านการเรียนรู้ชีวิตของเขา การบ่มเพาะความอ่อนน้อมถ่อมตนผ่านพิธีชงชา จัดดอกไม้ เขียนพู่กันจีน การมีกำลังใจทำความดีผ่านการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับผู้อื่น การซึมซับความดีงามผ่านการเล่านิทาน เล่นละครหรือภาพวาด รวมทั้งมีการฝึกฝนอาสาสมัครอย่างเป็นระบบ นอกจากนั้นยังมีระบบพี่เลี้ยง พ่อแม่อุปถัมภ์ และกลุ่มสมาชิกที่ช่วยสร้างเสริมจิตสำนึกที่ดีงาม กล่าวได้ว่าฉือจี้มีความโดดเด่นมากในเรื่องความคิดสร้างสรรค์และศิลปะในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ให้แก่อาสาสมัคร (พระไพศาล วิสาโล, 2550: 14) คุณภาพของอาสาสมัครไม่ใช่เน้นที่การบริจาคเงิน แต่เป็นจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมทำงานจิตอาสาทั้งหลาย

อย่างไรก็ตามการบริจาคเงินหรือสิ่งของยังคงเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในงานอาสาสมัคร เพราะวัตถุประสงค์ในการบริจาคหรือการให้ก็เพื่อลดความเห็นแก่ตัวของผู้ให้ ด้วยเรื่องนี้ชาวฉือจี้ปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม เมื่อเวลาอบสิ่งของให้แก่ผู้รับนั้นเกือบจะแยกไม่ออกว่าใครเป็นผู้ให้หรือผู้รับ เพราะผู้ให้จะโค้งศีรษะลงต่ำกว่าผู้รับเสียอีก เพราะการให้ของชาวฉือจี้ถือดีว่าเป็นการปฏิบัติธรรมภาวนา

รูปแบบหนึ่ง ตามแนวทางพุทธมหายานที่เน้นโพธิสัตว์ธรรม คือการเข้าถึงธรรม ด้วยการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์หรือการเสียสละเพื่อผู้อื่น (ประเวศ วะสี และคณะ, 2552: 73) ทั้งนี้เงินบริจาคฉบับหมื่นล้านของมูลนิธิการกุศลทั้งสี่ในแต่ละปีจะตรงไปสู่การทำกิจกรรมการกุศลทั้งสิ้น โดยจะมีการทำบัญชีชัดเจนว่าใช้เพื่องานสังคมสงเคราะห์ในกิจการงานใด รายได้ไม่มีการแบ่งประเภทวัดครั้งกรรมกรครั้งแบบในสังคมไทย อันที่จริงชาวไทยพุทธก็สามารถบอบกบุญหาเงินบริจาคกันได้มาก แต่น่าเสียดายที่เงินส่วนใหญ่มักไปสร้างโบสถ์หรือวิหารขนาดใหญ่ มากกว่าจะมาสร้างโรงพยาบาลหรือโรงเรียน คนไทยจำนวนไม่น้อยยังเชื่อว่าการทำบุญกับพระสงฆ์หรือทำบุญให้วัดจะช่วยส่งผลบุญให้มาก แต่หากไปให้ทานหรือทำบุญกับคนยากคนจน คนเหล่านี้ไม่ใช่คนมีบุญ ทำบุญกับคนเหล่านี้จึงถูกมองว่าทำบุญไม่ขึ้น ผู้ทำบุญกับพระสงฆ์และวัดไม่ได้

3.6 การสร้างเครือข่ายจิตอาสาและบริหารจัดการอาสาสมัคร

ทุกวันนี้มูลนิธิการกุศลจื๋นนอกจากได้รับเงินบริจาคจากทั่วโลกปีละหลายหมื่นล้านบาท ยังมีสมาชิกมากกว่า 6 ล้านคน และมีอาสาสมัครจำนวนมากกว่า 3 แสนคน ทั้งที่อยู่ในประเทศได้หวั่นและในต่างประเทศ อาสาสมัครมีความหลากหลายในสถานภาพทางสังคมตั้งแต่เศรษฐีหมื่นล้าน นายธนาคาร สถาปนิก แพทย์ วิศวกร นายทหาร ชาวนา และแม่บ้าน ต่างมาช่วยกันทำงานอย่างเท่าเทียมกัน จนทำให้มูลนิธิสามารถดำเนินกิจการได้อย่างก้าวหน้าและมีการจัดการอันทันสมัย อาสาสมัครทุกคนทำงานอย่างทุ่มเทและมุ่งมั่นในการช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยากทั้งหลายด้วยความอ่อนน้อมถ่อมตน มาทำงานกันอย่างเจียบ ๆ และกลับไปอย่างเจียบ ๆ ไม่หวังลาภยศสรรเสริญหรืออำนาจใด ๆ เพราะความสุขอันแท้จริงคือการได้ช่วยเหลือผู้อ่อนด้อยกว่าในสังคมตามหลักธรรมคำสั่งสอนของพุทธศาสนา มหายาน ที่เชื่อว่าการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ให้พ้นจากความทุกข์คือภารกิจสำคัญ ของชาวพุทธ การที่มูลนิธิการกุศลจื๋นสามารถดำเนินกิจกรรมที่กว้างขวางได้เช่นนี้

นับเป็นความสำเร็จในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือของเหล่าสมาชิกและอาสาสมัคร ส่วนหนึ่งเป็นเพราะมีการบริหารจัดการงานอาสาสมัครอย่างเหมาะสม อย่างไรก็ตามประเด็นที่สำคัญยิ่งคือการจัดหาอาสาสมัครมาร่วมกันทำงานเชิงจิตอาสาอย่างต่อเนื่องตลอดทั้งปี รวมถึงการระดมอาสาสมัครในกรณีเกิดอุบัติเหตุในที่ต่าง ๆ ทั่วโลก ซึ่งย่อมต้องมีการประสานงานและมีการบริหารจัดการที่ดี จึงจะทำให้อาสาสมัครร่วมกันทำงานได้บรรลุวัตถุประสงค์ภายใต้กรอบการทำงานที่เป็นระเบียบแบบแผน การที่มูลนิธิพุทธฉือจี้สามารถทำเช่นนี้ได้ย่อมมีประสิทธิภาพ จะต้องมีการคัดกรองอาสาสมัคร การประสานงาน การติดตามผลที่ดี ซึ่งล้วนเป็นงานที่ไม่ง่ายเลย เพราะการบริหารจัดการเครือข่ายที่มีอาสาสมัครมากกว่า 3 แสนคน ถือเป็นเครือข่ายที่ใหญ่มาก แต่อาสาสมัครชาวฉือจี้ก็ร่วมกันทำงานด้านต่าง ๆ ได้อย่างดี และยังมีความสามารถที่จะขยายงานเพิ่มไปได้เรื่อย ๆ ซึ่งหัวใจสำคัญในการบริหารจัดการเครือข่ายคือการมีกำลังคนที่มีคุณภาพและคุณธรรม การขับเคลื่อนองค์กรและเครือข่ายล้วนอาศัยคุณธรรมและการทำความดีเป็นแรงบันดาลใจ โดยมีท่านธรรมาจารย์เจิ้งเอี้ยนและเหล่าสาธุศิษย์เป็นแบบอย่างที่ดี

มูลนิธิพุทธฉือจี้สามารถใช้ความมุ่งมั่นทำความดีเป็นพลังในการขับเคลื่อนให้เกิดงานสร้างสรรค์และงานสาธารณสงเคราะห์จำนวนมาก ที่สามารถส่งผลกระทบต่อผู้คนนับล้านคนทั่วโลก ซึ่งดูเหมือนเป็นเรื่องที่ยากจะเป็นไปได้กับการทำงานของมูลนิธิการกุศลทางศาสนา ประเด็นที่น่าสนใจคือทำอย่างไรจึงจะสามารถดึงเอาความดีจากสมาชิกและอาสาสมัครแต่ละคนออกมา และนำมารวมกันเพื่อให้เกิดพลังในการทำงานเพื่อสาธารณประโยชน์ ไปพร้อม ๆ กับการบริหารจัดการให้การทำความดีนั้นยังคงอยู่และพัฒนาให้เพิ่มพูนมากขึ้น ทั้งนี้หากเป็นเพียงการระดมเงินบริจาคนั้นก็คงจะไม่เป็นเรื่องยุ่งยากมากนัก แต่การทำงานของมูลนิธิพุทธฉือจี้เป็นทั้งการจัดการบุคลากร การจัดการทรัพยากร การจัดการความรู้ การบริหารองค์การ และที่สำคัญที่สุดคือการจัดการความดี (พระไพศาล วิสาโล, 2550: 19) ซึ่งทั้งหมดนี้สามารถเรียนรู้ได้จากการทำงานสาธารณสงเคราะห์ของมูลนิธิพุทธฉือจี้

เราต้องยอมรับว่าศูนย์กลางสำคัญในการจัดการความดีของชาวฉือจี้ นั่นคือท่านธรรมาจารย์เจิ้งเอี้ยน ซึ่งเป็นผู้ก่อตั้งและเป็นประธานมูลนิธิพุทธรณีจี้ในปัจจุบัน ท่านธรรมาจารย์ยังเป็นผู้สอนหลักธรรมและปฏิบัติให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่สมาชิกและอาสาสมัคร ท่านใช้ความเชื่อในอุดมคติพระโพธิสัตว์โดยเน้นการเสียสละด้วยเมตตากรุณา เพื่อการช่วยสรรพสัตว์ให้พ้นจากความทุกข์ โดยพระโพธิสัตว์ที่เป็นตัวแทนของอุดมคติดังกล่าวนี้ก็คือพระอวโลกิเตศวรหรือที่รู้จักกันทั่วไปในนามเจ้าแม่กวนอิม ท่านธรรมาจารย์เจิ้งเอี้ยนสอนอยู่เสมอว่า “มนุษย์ทุกคนมีโพธิสัตว์ภาวะอยู่แล้วในตัว โพธิสัตว์จึงไม่ได้อยู่เบื้องบนหรือสถิตย์อยู่ในสวรรค์ หากคือตัวเรานั่นเอง ทุกคนเป็นโพธิสัตว์ได้ทั้งนั้น หากอุทิศตนเพื่อสรรพชีวิต ...หากแต่ละคนช่วยเพื่อนมนุษย์ได้ 500 คน ก็เท่ากับว่ามี 1,000 มือไม่ต่างจากพระอวโลกิเตศวร” (พระไพศาล วิสาโล, 2550: 22) ดังนั้นอุดมคติพระโพธิสัตว์ซึ่งเดิมพุทธศาสนิกชนเข้าใจว่าเป็นสิ่งสูงส่งที่ยากจะบรรลุได้นั้น กลับเป็นสิ่งที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้เพราะมีอยู่แล้วในตัวของเรา เพียงแต่ต้องแสดงออกด้วยการทำความดี แนวความคิดเช่นนี้นับเป็นการปลุกฝังให้ชาวฉือจี้ยึดมั่นในความมีเมตตากรุณาและการทำความดีด้วยการช่วยเหลือสรรพชีวิตที่เป็นผู้ตกทุกข์ได้ยาก เดือดร้อน ด้อยโอกาส หรือไม่สามารถดูแลตนเองได้ จนกระทั่งแนวคิดนี้กลายเป็นทั้งบุคลิกและวิถีการทำงานของชาวฉือจี้ ทั้งการมองเห็นคนในแง่บวก การแสดงความเคารพและอ่อนน้อมต่อผู้อื่น แม้ตนเองจะเป็นฝ่ายให้ความช่วยเหลือต่าง ๆ ก็ตาม ทั้งหมดนี้ล้วนเป็นผลพวงมาจากกระบวนการเรียนรู้ของชาวฉือจี้ที่ได้รับการพัฒนาและกล่อมเกลามาจากการร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยจิตอาสาที่แท้จริง ภายใต้กระบวนการจัดการความดีที่สำคัญ 6 ประการ คือ

(1) มีศรัทธาในความดี ชาวฉือจี้เชื่อมั่นว่าทุกคนมีความเมตตากรุณาอยู่แล้วในจิตใจ แต่ละคนล้วนต้องการทำความดี เพราะทุกคนมีพุทธภาวะและโพธิสัตว์ภาวะด้วยกันทั้งนั้น เราจึงควรมองเห็นความดีของเขาหรืออย่างน้อยก็ต้องเชื่อว่าเขามีความดีงามเป็นพื้นฐาน การมีความศรัทธาในความดีของผู้อื่นย่อมทำให้เราเกิดการยอมรับในผู้อื่นที่จะเปิดโอกาสให้ผู้อื่นมาร่วมทำความดี หรือพร้อมที่จะสอนเสริมให้ผู้อื่นได้ตั้งเอาความเมตตากรุณาในจิตใจ

ของเขาออกมาแสดงพลังในการทำความดี และนำไปสู่การมีจิตอาสาร่วมกันทำงานเพื่อประโยชน์สาธารณะ

(2) เปิดโอกาสให้เขาได้ทำความดี เมื่อคนเราได้ร่วมทำความดีย่อมเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจ เพราะได้ตอบสนองความใฝ่ดีในส่วนลึก ขณะเดียวกันก็ทำให้ความใฝ่ดีหรือคุณภาพฝ่ายบวกมีพลังมากขึ้น จนสามารถควบคุมคุณภาพฝ่ายลบ และเลือกที่จะทำความดีแทนที่จะทำความชั่ว ชาวฉือจี้พยายามเปิดโอกาสให้ผู้คนได้ทำความดี โดยเริ่มตั้งแต่การร่วมให้ทานหรือบริจาควันละเล็กละน้อย โดยไม่สนใจจำนวนเงินที่ร่วมบริจาค เพื่อเป็นการบ่มเพาะความรักและจิตเมตตาที่จะให้แก่ผู้อื่น และมีโอกาสที่จะสัมผัสกับความปิติจากการได้ทำความดี และยังบริจาคเงินหรือทำความดีอย่างต่อเนื่องแม้เพียงเล็กน้อย ก็จะช่วยให้จิตใจใฝ่ดีเจริญงอกงามยิ่งขึ้น เหมือนกับต้นกล้าที่ถูกรดน้ำบ่อย ๆ นอกจากการบริจาคแล้วชาวฉือจี้ยังมีโอกาสที่เปิดกว้างขึ้นจากการเข้าร่วมภารกิจอาสาสมัครอื่น ๆ เช่น งานในโรงแยกขยะที่ทุกคนมีโอกาสเข้าร่วมทำความดีได้ง่ายและหลากหลายกิจกรรม

(3) การแสดงความชื่นชมมากกว่าตำหนิ ท่านธรรมาจารย์เจิ้งเอียนเน้นให้ชาวฉือจี้กล่าวแสดงความชื่นชมผู้อื่นให้มาก มิใช่เพื่อประโยชน์ของผู้พูด แต่เพื่อประโยชน์ของผู้ฟัง กล่าวคือเมื่อได้รับคำชมก็ทำให้ผู้ฟังอยากทำความดีหรือสิ่งที่เป็นประโยชน์สร้างสรรค์มากขึ้น กล่าวอีกนัยหนึ่งคำชมเปรียบเสมือนการชักชวนทำความดีหรือคุณภาพฝ่ายบวกให้ออกมาจากใจมากขึ้น ตรงกันข้ามกับคำตำหนิที่มีกระตุ่นให้คุณภาพฝ่ายลบออกมาจากใจของผู้ฟัง การแสดงความชื่นชมเป็นวิธีการที่ชาวฉือจี้นำมาใช้ในทุกระดับ ตั้งแต่เด็กไปจนถึงผู้ใหญ่ ทั้งนี้โดยอิงอยู่กับความเชื่อพื้นฐานที่ว่าทุกคนมีคุณงามความดีอยู่ในตัว หน้าที่ของทุกคนคือมองให้เห็นความดีของเขา เพื่อดึงเอาศักยภาพและพลังแห่งการทำ ความดีในตัวของเขาออกมา แม้แต่เวลาเมื่อชาวฉือจี้ออกไปช่วยเหลือผู้ประสบภัย ยังกล่าวขอบคุณแก่ผู้ประสบภัยอย่างนอบน้อมด้วยความขอบคุณที่ได้เปิดโอกาสให้ได้มาร่วมทำความดี การกล่าวคำขอบคุณได้ช่วยให้ชาวฉือจี้คิดอยากจะทำ ความดีเพิ่มขึ้น

(4) การเห็นความทุกข์ของผู้อื่น ความทุกข์ยากลำบากของเพื่อนมนุษย์สามารถกระตุ้นเมตตากรุณาในใจเราให้เกิดพลังที่อยากทำความดีเพื่อช่วยเขาออกจากทุกข์ได้ อย่างน้อยก็ทำให้เกิดความเห็นอกเห็นใจเขา ดังนั้นกิจกรรมส่วนหนึ่งของมูลนิธิพุทธฉือจี้คือการนำสมาชิกให้ไปสัมผัสกับผู้ทุกข์ยาก ตั้งแต่คนชรา คนป่วย คนพิการ ไปจนถึงผู้ประสบภัยพิบัติ สมาชิกจะมีโอกาสให้ได้รับฟังกิจกรรมจากอาสาสมัครที่ไปเยี่ยมเยียนผู้ทุกข์ยากเป็นประจำ และใครที่สนใจก็จะได้รับการเชื้อเชิญให้ไปร่วมกิจกรรมเยี่ยมเยียนผู้ทุกข์ยาก หรือดูงานสังคมนาคราะห์ผู้ทุกข์ยาก จนทำให้เกิดความต้องการที่จะช่วยเหลือผู้ทุกข์ยากเหล่านั้น โดยชาวฉือจี้จะได้รับการฝึกเช่นนี้ตั้งแต่ยังเป็นเด็กนักเรียน เพื่อสร้างเสริมให้จิตใจเกิดความเห็นอกเห็นใจและอยากทำความดีมากขึ้นเรื่อย ๆ

(5) การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การได้รับรู้เรื่องราวของคนที่ทำความดีทำให้เราเกิดแรงบันดาลใจที่จะทำความดี มูลนิธิพุทธฉือจี้จึงให้ความสำคัญกับกิจกรรมส่วนนี้มาก แต่ไม่ได้เน้นเฉพาะการใช้สื่อ เช่น หนังสือ ละคร หรือรายการโทรทัศน์เท่านั้น ที่น่าสนใจคือการใช้วิธีการสนทนาพูดคุยกัน นอกจากการจัดให้มีการสนทนาเป็นประจำระหว่างอาสาสมัครกับสมาชิกผ่านการไปเยี่ยมเยียนผู้ทุกข์ยากและรับเงินบริจาคทุกเดือนแล้ว ยังมีการสนทนาระหว่างอาสาสมัครกับท่านธรรมาจารย์เจิ้งเอี้ยนที่สมณารามจิ้งซือเป็นประจำทุกเช้า โดยมีอาสาสมัครทั่วประเทศจากสาขาต่าง ๆ มาร่วมแลกเปลี่ยนผ่านระบบการประชุมทางไกล และมีการถ่ายทอดสดผ่านสถานีโทรทัศน์ต้าอ้ายด้วย ในช่วงเวลาดังกล่าวนี้อาสาสมัครแต่ละคนจะนำเอาประสบการณ์และความประทับใจจากการทำงานมาเล่าให้ผู้อื่นฟัง รวมทั้งเล่าถึงบุคคลอื่นที่ทำความดีอย่างน่าประทับใจด้วย นอกจากนี้ยังมีการสนทนาแลกเปลี่ยนกันระหว่างสมาชิกกลุ่มเล็ก ๆ (ประมาณ 20 คน) เป็นประจำ ซึ่งจัดให้กระจายไปทั่วประเทศ ทั้งนี้การสนทนาแลกเปลี่ยนเรื่องราวที่เหมาะสมจะสามารถดึงดูดคุณธรรมของสมาชิกและอาสาสมัครฉือจี้ออกมาได้อย่างมีพลัง

(6) การมีเมตตาหรือความรักต่อผู้อื่น ความรักและความปรารถนาดีหากได้แสดงต่อผู้ใดสามารถจะทำให้ผู้นั้นมีความรู้สึกที่เป็นกุศล เปิดทางให้คุณธรรม

หรือความผิดที่แสดงตัวออกมา ดังจะเห็นได้ว่าคนที่กำลังโกรธอยู่จะบรรเทาความโกรธไปได้หากอีกฝ่ายทำดีกับตน เช่น แสดงความเอื้อเฟื้อ พุดจาด้วยถ้อยคำสุภาพไม่ถือโทษโกรธเคืองตอบ ชาวฉือจี้เชื่อว่าการมีเมตตาต่อผู้อื่นนอกจากจะช่วยสร้างความรู้สึกที่เป็นกุศลในใจตนแล้ว ยังสามารถน้อมนำคุณธรรมออกมาจากใจของผู้นั้นได้ด้วย การมีเมตตาต่อผู้อื่นเป็นพื้นฐานของคุณธรรมแบบฉือจี้หลายประการ เช่น ความอ่อนน้อมถ่อมตน การมองผู้อื่นในแง่บวก การพูดด้วยปิยวาจา การให้อภัย รวมไปถึงการเอื้อเฟื้อช่วยเหลือยามเขาประสบทุกข์ คุณสมบัติเหล่านี้เป็นหัวใจของอาสาสมัครชาวฉือจี้ที่เชื่อว่าทุกคนคือโพธิสัตว์ และคุณลักษณะสำคัญของโพธิสัตว์คือมีเมตตากรุณา ชาวฉือจี้จำนวนไม่น้อยมีปณิธานที่จะดำเนินชีวิตบนวิถีแห่งโพธิสัตว์ โดยพยายามเจริญเมตตาควบคู่ไปกับการให้ความรักโดยไม่หวังผลประโยชน์ส่วนตัว การมีเมตตาและความรักเป็นหลักธรรมสำคัญที่ช่วยขับเคลื่อนงานทุกด้านของมูลนิธิพุทธฉือจี้ทั่วโลก แม้แต่การชักชวนให้ผู้อื่นมาร่วมทำความดีก็จะเน้นการสร้างเมตตาและความรักให้เกิดขึ้นในใจเป็นเบื้องต้น และร่วมกันลงมือทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยความเมตตาและความรักเป็นแรงบันดาลใจ (พระไพศาล วิสาโล, 2550: 24-34)

จุดเด่นของมูลนิธิพุทธฉือจี้ นอกจากความสามารถถึงความดีของแต่ละคนออกมาแล้ว ยังสามารถรวบรวมความดีของแต่ละคนมาผนึกให้เป็นพลังอันยิ่งใหญ่ได้ ไม่ใช่ปล่อยให้แต่ละคนต่างทำความดีในชีวิตประจำวันกันตามปกติที่จะขาดพลังในการก่อความเปลี่ยนแปลงในระดับสังคม การนำความดีของคนเหล่านั้นมารวมกัน แม้จะเป็นคนเล็กคนน้อย แต่ก็สามารถสร้างพลังที่มีอานุภาพในการทำเรื่องยากให้สำเร็จได้ ตัวอย่างที่เห็นเด่นชัดคือการร่วมกันทำกิจกรรมโรงแยกขยะจากการรวบรวมขยะตามบ้านคนแล้วนำมาคัดแยก สร้างรายได้มหาศาลให้ทางมูลนิธิพุทธฉือจี้สามารถดำเนินกิจกรรมอื่นที่ยิ่งใหญ่ในการช่วยเหลือผู้ทุกข์ยาก รวมถึงไม่รังเกียจการบริจาคเงินเพียงเล็กน้อยแต่ให้ทำอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการฝึกความเมตตากรุณาและความเสียสละแก่ผู้อื่น พลังแห่งการทำความดีทีละเล็กละน้อยของชาวฉือจี้ช่วยทำให้เกิดความสำเร็จในภารกิจที่ยิ่งใหญ่ จากการประสานเชื่อมโยงความดีของสมาชิกและอาสาสมัครจำนวน

มากมายให้เกิดเครือข่ายพลังสร้างสรรค์กระจายไปทั่วโลก เพราะทุกคนเชื่อว่า นอกจากตนเองมีความดีอยู่ในตัวแล้ว ยังสามารถทำความดีต่อผู้อื่นหรือ สร้างสรรค์คุณประโยชน์ต่อส่วนรวมได้ทั้งนั้น ด้วยเหตุนี้การทำความดีจึงไหล ออกมาผ่านความร่วมมือของเหล่าสมาชิกและอาสาสมัครฉือจี้จำนวนมากมายี่ ร่วมเป็นเครือข่ายขบวนการจิตอาสาเพื่อการทำงานสาธารณประโยชน์ จนกลายเป็น กระบวนการทำความดีเพื่อสังคม

กระบวนการทำกิจกรรมสาธารณสงเคราะห์ของมูลนิธิพุทธฉือจี้ที่ได้ ถอดบทเรียนมาทั้งหมดนั้น น่าจะเป็นบทเรียนสำคัญที่คณะสงฆ์ไทยควรจะไป พิจารณากำหนดเป็นแนวทางสาธารณสงเคราะห์วิधिพุทธสำหรับสังคมไทยได้ พุทธศาสนิกชนไทยล้วนมีศรัทธาในพระสงฆ์และพระพุทธรูปเป็นรากฐาน สำคัญอยู่แล้ว และใฝ่ใจนิยมในการทำบุญและทำความดี แต่มักจะมองการทำบุญ และการทำความดีในเชิงปัจเจก มุ่งผลและเป้าหมายในเชิงปัจเจก ขาดการมอง การทำความดีและการทำบุญเพื่อสังคม จึงไม่มีใจในการทำกิจกรรม สาธารณประโยชน์เท่าที่ควร ไม่สนใจทำงานอาสาสมัครบนพื้นฐานผู้มีจิตอาสา ที่แท้จริง หลายคนทำความดี ทำบุญ และทำงานอาสาสมัครในลักษณะเพื่อสร้าง ชื่อเสียง หรือการยอมรับทางสังคม ต้องการเครื่องแบบของอาสาสมัครหรือ สัญลักษณ์ของการทำความดี โดยไม่ได้มีจิตอาสาหรือความเมตตากรุณาต่อผู้อื่น จึงไม่ใช่การทำความดีเพื่อสังคม การทำบุญเพื่อสังคม หรือการทำงานจิตอาสา เพื่อสังคม บทเรียนของมูลนิธิพุทธฉือจี้จึงน่าจะเป็นแบบอย่างที่ดีให้คณะสงฆ์และ พุทธศาสนิกชนได้เรียนรู้ที่จะปรับเปลี่ยนวิถีการทำงานสาธารณสงเคราะห์ เพื่อสาธารณประโยชน์และผู้ทุกข์ยากเดือดร้อนอย่างแท้จริง

บรรณานุกรม

- ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์. (2551). *ท่องทั่วทางธรรม*. กรุงเทพฯ: บริษัท ส่องศยาม จำกัด.
- ทศ คณนาพร. (2551). *มหัศจรรย์...พลังแห่งรัก วุดดี๊ หนูน้อยผู้สยบโรคร้ายล้นซีเมีย คนแรกของเมืองไทย*. กรุงเทพฯ: บิ๊กเวิร์ม.
- ประเวศ วะสี และคณะ. (2552). *ธรรมสัญญาจรสู่มูลนิธิพุทธฉือจี้*. กรุงเทพฯ: หมอชาวบ้าน.
- พระไพศาล วิสาโล. (2550). *ศาสตร์และศิลป์แห่งการจัดการความดี ศีกากรณีนี มูลนิธิพุทธฉือจี้*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิง คุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม) และสำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน).
- พระไพศาล วิสาโล. (2552). *ลงหลักปักธรรม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.
- พระไพศาล วิสาโล. (2554). *เลี้ยงลูก ปลูกสติ*. กรุงเทพฯ: บริษัท ส่องศยาม จำกัด.
- พระไพศาล วิสาโล. (2555). *ทางธรรม*. กรุงเทพฯ: โพสต์บุ๊กส์.
- ศุภรัตน์ รัตนมุขย์. (2548). *อาสาสมัคร: การพัฒนาตนเองและสังคม. วารสารสำนักบัณฑิตอาสาสมัคร, 1, 1-14.*
- ศุภรัตน์ รัตนมุขย์. (2551). *ระบบการบริหารจัดการงานอาสาสมัคร ศีกากรณีนี : มูลนิธิพุทธฉือจี้ ได้ทุกวัน*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม) และสำนักงานบริหารและพัฒนา องค์ความรู้ (องค์การมหาชน).

สมาคมสร้างคุณค่าประเทศไทย

พินิจ ลากรนันท์

4.1 บทนำ

สมาคมสร้างคุณค่า (Soka Gakkai) เป็นองค์กรฝ่ายฆราวาสของผู้นับถือพุทธศาสนานิกายนิชิเร็น (Nichiren Buddhism) ซึ่งเป็นนิกายหนึ่งของพุทธศาสนา มหายานในประเทศญี่ปุ่น ที่มีความเชื่อ ศรัทธา และวิถีปฏิบัติแตกต่างจากพุทธศาสนาเถรวาทที่คนไทยนับถือมายาวนานหลายศตวรรษ สมาชิกของสมาคมสร้างคุณค่ามีความเชื่อ ศรัทธา และปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนของพระนิชิเร็น (Nichiren Daishonin) โดยเชื่อว่าสัทธรรมปุณฑริกสูตรเป็นพระสูตรสูงสุดที่เหมาะสมกับสังคมในยุคธรรมปลาย (The Latter Day of the Law) อันเป็นยุคที่สังคมโลกก้าวเข้าสู่สังคมแห่งความเสื่อมที่หลักธรรมของพุทธศาสนานิกายอื่นไม่สามารถนำพาศาสนิกชนไปสู่การรู้แจ้งได้

แนวทางแห่งการรู้แจ้งของพุทธศาสนานิกายนิชิเร็นเป็นแนวทางที่ผู้ศรัทธาทุกคน ทุกเพศ ทุกวัย ทุกเชื้อชาติ และทุกสถานภาพสังคม จะสามารถบรรลุได้ด้วย ความศรัทธา ปฏิบัติ และศึกษาตามแนวทางพุทธศาสนานิกายนิชิเร็น คือศรัทธาในสัทธรรมปุณฑริกสูตรและโงะฮอนซอน (gohonzon) ที่ถือเป็นสิ่งสักการบูชาสูงสุด วิถีปฏิบัติที่สำคัญคือการสวด “ไดโมกุ” (daimoku) คือสวดบูชาสัทธรรมปุณฑริกสูตรว่า “นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว” (nam-myoho-rence-kyo) เป็นการสวดมนต์ต่อเบื้องหน้าโงะฮอนซอน การสวดไดโมกุทุกเช้าเย็นถือเป็นกิจวัตรอันสำคัญที่จะขาดเสียมิได้ พิธีการนี้เรียกว่า “งนเงียว” (gongyo) หรือการทำวาระเช้า-เย็น โดยเชื่อว่าเป็นวิธีปลุกธรรมชาติพุทธะ (Buddha nature) ที่อยู่ในตนเองให้ตื่นขึ้นโดยอาศัย 4 พลังคือ พลังพุทธะ พลังธรรมในโงะฮอนซอน พลังศรัทธา และพลังการปฏิบัติ ส่วนการศึกษานั้นสมาชิกของสมาคมสร้างคุณค่าเน้นการศึกษาหลักธรรมจากบทธรรมนิพนธ์ (goshō) ของพระนิชิเร็น ซึ่งได้เผยแพร่ไปถึง 192 ประเทศทั่วโลก โดยมีสมาคมสร้างคุณค่าสากล (Soka Gakkai International – SGI) เป็นองค์กรหลักที่เป็นสื่อกลางในการสร้างศรัทธา ศึกษา และปฏิบัติของมวลสมาชิก รวมถึงการเป็นสื่อกลางในการแสดงบทบาทด้านพุทธศาสนาเพื่อสังคม (Socially Engaged Buddhism) เพื่อความสุขของมวลมนุษย การดำเนิน

กิจกรรมเน้นเรื่องการส่งเสริมการศึกษาให้แก่เยาวชน ส่งเสริมสันติภาพให้แก่ประชาคมโลก และส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน

บทบาทของสมาคมสร้างคุณค่าในกระบวนการพัฒนาเพื่อสังคมและกิจการสาธารณสงเคราะห์ในสังคมญี่ปุ่นและสังคมโลก เป็นประเด็นที่การถอดบทเรียนในส่วนนี้ให้ความสำคัญ¹ เพื่อจะให้มันเป็นแบบอย่างในการดำเนินกิจกรรมสาธารณสงเคราะห์วิถีพุทธของคณะสงฆ์ไทยได้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.2 สมาคมสร้างคุณค่าและพุทธศาสนาชิเรน

สังคมญี่ปุ่นมีความเชื่อทางศาสนาที่หลากหลาย (pluralism) ผสมผสานกันอยู่ในวัฒนธรรมญี่ปุ่น นอกจากศาสนาพุทธนิกายมหายาน (Mahayana Buddhism) ยังมีลัทธิชินโต (Shinto) ลัทธิเต๋า (Taoism) ลัทธิขงจื้อ (Confucianism) และศาสนาพื้นบ้าน (Folk religions) ความเชื่อเหล่านี้ไม่เพียงมีลักษณะเฉพาะเป็นของตนเอง แต่ยังมีอิทธิพลต่อกันอยู่ในวัฒนธรรมญี่ปุ่นอีกด้วย รวมถึงยังมีอิทธิพลต่อ “องค์กรทางศาสนาใหม่” (new religious organization) หรือ “ขบวนการทางศาสนาใหม่” (new religious movements) ที่ปรากฏอยู่ในสังคมญี่ปุ่นปัจจุบัน และเชื่อมต่อไปยังสังคมโลก (globalization) ด้วย (ประทุม อังกูรโรหิต, 2552: 34) เมื่อก้าวเฉพาะศาสนาพุทธในญี่ปุ่นนั้นมีนิกายที่สำคัญคือ นิกายสุขาวดี (Pure Land Buddhism) นิกายเซน (Zen Buddhism) และนิกายนิชิเร็น (Nichiren Buddhism) ซึ่งแต่ละนิกายยังคงมีนิกายย่อยและแยกย่อยออกไปอีกจำนวนมาก จนยากที่จะประมาณการถึงจำนวนนิกายย่อยในสังคมญี่ปุ่นได้อย่างชัดเจน

¹ ข้อมูลการถอดบทเรียนนี้ เรียบเรียงโดยใช้ข้อมูลหลักและรูปภาพจากเว็บไซต์ทางการของสมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย <http://www.sgt.or.th/> และใช้เอกสารหรือบทความทางการ (official information) ของสมาคมสร้างคุณค่าสากล (Soka Gakkai International – SGI) เพื่อให้เกิดความชัดเจนในแต่ละประเด็นที่นำเสนอ

สำหรับนิกายหนึ่งของพุทธศาสนาในญี่ปุ่นที่มีการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนไปยังต่างประเทศทั่วโลกถึง 192 ประเทศ รวมถึงประเทศไทย คือนิกายนิชิเร็น ที่เน้นศรัทธาและการปฏิบัติอันมีรากฐานอยู่บนหลักธรรมคำสอนในสังฆธรรมปุณฺฑริกสูตร² การที่พุทธศาสนานิชิเร็นสามารถเผยแผ่ไปยังสังคมที่ไม่ได้นับถือพุทธศาสนาหลายาน แสดงให้เห็นถึงความโดดเด่นที่สามารถจะตอบคำถามให้กับบรรดาสาวกทั้งหลายได้ การที่คนหนึ่งยินดีเปลี่ยนแปลงความเชื่อและศรัทธาที่มีอยู่เดิม เพื่อมานับถืออีกความเชื่อศาสนาหนึ่งนั้น ย่อมหมายถึงว่าศาสนาใหม่ที่เลือกมีหลักธรรมคำสอนที่สามารถสนองตอบต่อวิถีการดำเนินชีวิตได้ดีกว่า จึงได้ตัดสิ้นใจจะละทิ้งศาสนาเดิมไปนับถือศาสนาใหม่ รวมถึงในกรณีของสังคมไทยที่พุทธศาสนาเถรวาทเข้ามาฝังรากลึกเป็นเวลานานหลายศตวรรษ แต่นิกายนิชิเร็นก็ยังสามารถเผยแผ่เข้ามาสู่สังคมไทยได้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2504 ซึ่งรวมเป็นระยะเวลาเกือบ 6 ทศวรรษแล้ว และได้รับการยอมรับจากผู้ศรัทธามากขึ้นเรื่อย ๆ และค่อนข้างรวดเร็ว ผ่านทางสมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย (Soka Gakkai Thailand - SGT) ที่กำลังขยายตัวออกไปยังจังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศ

พุทธศาสนานิชิเร็นยึดตามคำสอนของพระนิชิเร็นไดโชนิน (Nichiren Daishonin, ค.ศ. 1222–1282) นิกายนี้เชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีธรรมชาติพุทธะ (Buddha nature) อยู่ในตัวเอง และทุกคนสามารถจะบรรลุภาวะพุทธะ (Buddhahood) ได้ในช่วงชีวิตนี้ ไม่ต้องบำเพ็ญเพียรสร้างบารมีหลายชาติจึงจะบรรลุการรู้แจ้งได้ ผู้นับถือพุทธศาสนานิชิเร็นเชื่อว่าการปฏิบัติธรรมอย่างเคร่งครัดตามแนวทางที่พระนิชิเร็นสอน จะสามารถนำพาความสุขและสันติสุขมาสู่โลก ปัจจุบันพุทธศาสนานิชิเร็นแยกออกเป็นหลายนิกายย่อย โดยมากใช้บทสวดเดียวกัน แต่จะมีความแตกต่างในรายละเอียดของคำสอนและการปฏิบัติ

²สังฆธรรมปุณฺฑริกสูตร (อ่านว่า สัด-ท่า-มะ-ปน-ทะ-ริ-กะ-สูด) หรือพระสูตรดอกบัวขาว ภาษาญี่ปุ่นเรียก เมียวโฮเร็งเงเคียว พระสูตรนี้เป็นพระสูตรสำคัญมากของพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน และเป็นที่ศรัทธาอย่างมากของพุทธศาสนิกชนมหายาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวเอเชียตะวันออก คือ จีน ญี่ปุ่น และเกาหลี

พระนิชิเร็นเกิดวันที่ 16 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1222 บิดาของท่านเป็นชาว
ประมงยากจนในจังหวัดอะวะ (Awa) เมื่ออายุเพียง 11 ปี พ่อแม่ได้ส่งท่านไป
อาศัยอยู่ในวัดเซอิโซ (Seicho-ji) เพื่อศึกษาพุทธศาสนานิกายเท็นได³ และเมื่อ
อายุครบ 16 ปีท่านได้เข้าบวชเป็นพระสงฆ์ในนิกายเท็นได แต่ช่วงเวลานั้นท่าน
ได้เกิดข้อสงสัยต่อคำสอนของพระพุทธศาสนาหลายประการ โดยเฉพาะใน
ประเด็นที่ว่าทำไมในประเทศญี่ปุ่นจึงมีพุทธศาสนานิกายต่าง ๆ มากมาย ซึ่งล้วน
แต่มีจุดมุ่งหมายให้ผู้ปฏิบัติธรรมพ้นทุกข์เช่นเดียวกัน แต่กลับไม่สามารถช่วยให้
ชาวญี่ปุ่นพ้นภัยพิบัติต่าง ๆ ได้ จึงได้ตัดสินใจออกจากวัดเท็นไดเพื่อเที่ยวจาริก
ไปศึกษาพุทธศาสนาในที่ต่าง ๆ ในช่วงอายุ 16-32 ปี พระนิชิเร็นได้ศึกษา
หลักธรรมของพุทธศาสนาหลากหลายนิกายที่เมืองนาราและเกียวโต ซึ่งเป็น
ศูนย์กลางของพุทธศาสนาในช่วงเวลานั้น เพื่อแสวงหาวิถีที่จะช่วยสรรพสัตว์ให้
พ้นทุกข์ จนกระทั่งวันที่ 28 เมษายน ค.ศ. 1253 พระนิชิเร็นได้ประกาศว่าคำสอน
ที่ถูกต้องแท้จริงของพระศากยมุนีพุทธะคือสัทธรรมปุณฑริกสูตร และเป็นคำสอน
สูงสุดในบรรดาพระสูตรทั้งหลายของพุทธศาสนามหายาน (ประทุม อังกูรโรหิต,
2552: 50-51) จากนั้นตลอดช่วงชีวิตของพระนิชิเร็นได้แสดงปาฐกถาธรรมเพื่อ
หักล้างคำสอนของศาสนาพุทธนิกายอื่นในประเทศญี่ปุ่นว่าไม่ใช่คำสอนที่แท้จริง
ของพระศากยมุนีพุทธะ โดยเฉพาะกับนิกายสุชาวดีและนิกายเซน ซึ่งเป็นนิกาย
ที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อสังคมญี่ปุ่นในยุคนั้น

³ นิกายเท็นไดก่อตั้งขึ้นโดยพระเต็งเกียว นิกายนี้มีการแบ่งแยกเป็นสำนักต่าง ๆ ซึ่งเชื่อในพระสูตร
ต่างกัน บางส่วนยึดมั่นปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอันเข้มงวดในการกำหนดกรอบประพฤติปฏิบัติ
บางส่วนได้พัฒนาแนวทางการวิปัสสนากัมมัฏฐานเพื่อเจริญสมาธิ บางส่วนต่างพากันสวดท่อง
เวทมนต์คาถาอันลึกลับ ซึ่งเป็นกลุ่มที่ยึดถือปฏิบัติกันในวงจำกัด บางส่วนก็ได้ศรัทธาและปฏิบัติบูชา
พระอมิตาภพุทธะ และบางส่วนก็เข้าเป็นส่วนหนึ่งของนิกายเซน ซึ่งเชื่อมั่นว่าความรู้งั้นจริงนั้น
จะต้องมุ่งมั่นในแนวทางวิปัสสนากัมมัฏฐาน

พระนิชิเร็นไดโชนิน สักการะรูปปั้นทริกสูตร และการสวดไดโมซุเบื้องหน้าโงะฮอนซอน

อย่างไรก็ตามพระนิชิเร็นตระหนักว่าคงเป็นไปได้ยากที่ประชาชนในยุคนั้น จะปฏิบัติตามคำสอนในสัทธรรมปุณฑริกสูตรได้อย่างลึกซึ้ง จึงได้พยายามค้นหาหนทางให้สาวกและผู้ศรัทธาทั้งหลายได้เข้าถึงแก่นแท้ของสัทธรรมปุณฑริกสูตร และสามารถหลุดพ้นจากความทุกข์ทั้งปวง ด้วยการสวดหัวใจของคำสอนในสัทธรรมปุณฑริกสูตรเป็นวลี “นม-เมียวโฮ-เร็งเง-เคียว” (nam-myoho-renge-kyo) “นม” หมายถึงการอุทิศมอบให้ “เมียวโฮ” หมายถึงธรรมอันมหัศจรรย์ “เร็งเง” คือดอกบัว และ “เคียว” คือพระสูตรหรือคำสอน ซึ่งรวมเป็นความหมายว่า “ขอนอบน้อมอุทิศชีวิตแด่พระสัทธรรมปุณฑริกสูตร” (สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย, 2552ก: 23) การสวด “นม-เมียวโฮ-เร็งเง-เคียว” หรืออาจเรียกว่า การสวดไดโมซุ⁴ (daimoku) นับเป็นสิ่งจำเป็นยิ่งของผู้ศรัทธาที่จะต้องสวดท่องวลีนั้นทุกวันหลายวาระ แต่โดยทั่วไปจะสวดอย่างน้อยวันละ 2 วาระ เช้าและเย็น เพื่อแสดงออกถึงศรัทธาที่มีต่อหลักธรรมของสัทธรรมปุณฑริกสูตร ในแต่ละวาระจะสวดนานเพียงใดแล้วแต่ความมุ่งมั่นตั้งใจของผู้ปฏิบัติศรัทธาแต่ละคน

ในช่วงปลายของชีวิต พระนิชิเร็นได้จาริกสร้าง “โงะฮอนซอน” (gohonzon) ขึ้นไว้เป็นสิ่งสักการบูชาอันศักดิ์สิทธิ์สูงสุดสำหรับสาวกและสาธุศิษย์ โดยท่านได้

⁴การสวดไดโมซุ (daimoku) คือการสวด “นมเมียวโฮเร็งเงเคียว” เพื่อแสดงถึงการยอมรับและศรัทธาในสัทธรรมปุณฑริกสูตร ซึ่งพุทธศาสนิกชนนิชิเร็นล้วนเชื่อว่าเป็นพระสูตรที่มีความศักดิ์สิทธิ์สูงสุดในพุทธศาสนาหายาน (Nichiren Shoshu, 2008: 18-19)

จารึกตัวอักษรภาษาจีนลงตรงกลางของโงะฮอนซน ด้วยวลี “นม-เมียวโฮ-เร็งเง-เคียว” บนพื้นหลังจารึกชื่อของพระศากยมุนีพุทธะ พระประภุตรัตน์พุทธะ พระเทียนไท้ พระเต็งเกียว และพระโพธิสัตว์องค์อื่น ๆ จำนวนมากมาย ซึ่งชื่อทั้งหลายเหล่านี้ล้วนเป็นตัวแทนสภาวะชีวิตที่เปี่ยมด้วยความเมตตากรุณา นอกจากนี้ยังมีชื่อของเหล่าเทพธรรมบาล ผู้ซึ่งได้เคยกล่าวปฏิญาณต่อพระศากยมุนีพุทธะว่าจะคอยปกป้องคุ้มครองผู้เผยแผ่สัทธรรมปุณฺฑริกสูตร (O’Brien, 2010, Online) สมาชิกสมาคมสร้างคุณค่าให้ความสำคัญและความเคารพนับถือโงะฮอนซนอย่างมากและจริงจัง

4.2.1 นิกายและองค์กรในพุทธศาสนาชิเซ็น

หลังจากที่พระนิชิเร็นละสังขารพุทธศาสนานิชิเร็นได้แยกเป็นหลายนิกาย ทุกนิกายต่างอ้างการสืบทอดในคำสอนของพระนิชิเร็น ทั้งนี้ในช่วงก่อนการละสังขารพระนิชิเร็นได้แต่งตั้งพระสงฆ์อาวุโส 6 รูป เพื่อให้ทำหน้าที่เผยแผ่คำสอนของท่านสืบต่อไป ประกอบด้วย พระนิชโช (Nissho ค.ศ. 1221–1323), พระนิชิโร (Nichiro ค.ศ. 1245–1320), พระนิโค (Niko ค.ศ. 1253–1314), พระนิตโช (Nitcho ค.ศ. 1252–1317), พระนิชิจิ (Nichiji ค.ศ. 1250–unknown) และพระนิคโค (Nikko ค.ศ. 1246–1333) พระนิชิจิได้เดินทางไปเผยแผ่ธรรมในประเทศอื่นและไม่ได้รับข่าวของท่านอีกเลย ขณะที่พระนิชโชในภายหลังได้มาเป็นลูกศิษย์ของพระนิคโค ส่วนรูปอื่น ๆ ได้แยกไปตั้งสำนักและนิกายของตนเอง (Lamont, 2011, Online) สาเหตุของการแตกแยกเป็นนิกายต่าง ๆ นั้นกล่าวโดยรวมได้ว่า พระสงฆ์อาวุโสแต่ละรูปต่างอ้างความชอบธรรมในการเป็นผู้สืบทอดคำสอนของพระนิชิเร็น ในช่วงแรกนั้นศูนย์กลางของพุทธศาสนานิชิเร็นตั้งอยู่ที่วัดคุออนจิ (Kuon-ji) แต่ภายหลังเกิดความขัดแย้งกันระหว่างพระนิคโคกับพระนิคโค ส่งผลให้พระนิคโคออกจากวัดคุออนจิในปี ค.ศ. 1289 โดยได้กล่าวหาว่าพระนิโคและพระสงฆ์รูปอื่น ๆ ก้าวเดินไปในทางที่นอกเรียดและผิดจากที่พระนิชิเร็นสอนไว้ จึงกลายเป็นจุดเริ่มต้นของการแยกเป็น 2 นิกาย คือ นิชิเร็นชู (Nichiren Shu) และนิชิเร็นโชชู (Nichiren Shoshu) โดยวัดคุออนจิกลายเป็น

วัดศูนย์กลางของฝ่ายนิกายนิชิเร็นชู ดำเนินการโดยพระนิโคและพระสงฆ์อาวุโส
รูปอื่น ๆ ส่วนพระนิโคโคได้เดินทางไปยังภูเขาฟูจิและตั้งวัดไทเซกิจิ (Taiseki-ji)
ในปี ค.ศ. 1290 ซึ่งต่อมาได้กลายเป็นวัดใหญ่ของนิกายนิชิเร็นโซชู (Nichiren
Shoshu, 2011, Online)

ในปัจจุบันศาสนาพุทธนิกายนิชิเร็นได้แยกเป็นนิกายย่อย ๆ ออกไปอีก
มากมาย และยังมีองค์กรศาสนาใหม่อีกหลายแห่งที่ยึดถือคำสอนของพระนิชิเร็น
ซึ่งรวมถึงสมาคมสร้างคุณค่า หรือ Soka Gakkai ที่เป็นองค์กรฝ่ายฆราวาสใน
สังกัดนิกายนิชิเร็นโซชู แต่ภายหลังได้แยกตัวออกมาดำเนินกิจกรรมทางศาสนา
ในแนวทางของตนเอง การแยกทางกันระหว่างนิชิเร็นโซชูและสมาคมสร้างคุณค่า
เกิดขึ้นในปี ค.ศ. 1991 พระนิโคเค็น โซนิน พระสังฆนายกของนิชิเร็นโซชู ได้
ประกาศคว่ำบาตรสมาคมสร้างคุณค่า โดยให้เหตุผลว่าการปฏิบัติของผู้ศรัทธา
ของสมาคมนี้ถูกเบียดเบียนไปโดยประธานสมาคม (ในขณะนั้นคือ ไดซาคุ อิเคดะ
- Daisaku Ikeda) และยังมีข้อพิพาทกับพระสงฆ์ ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม
กับการเป็นผู้ศรัทธา รวมถึงอีกข้อหาหนึ่งคือมีการสร้างโงะฮอนชนปลอม
เพราะโงะฮอนชนที่ถือเป็นสิ่งสักการบูชาของผู้ศรัทธานิชิเร็นโซชูจะต้องถูกคัดลอก
และทำพิธีเบิกเนตรโดยพระสังฆนายกที่วัดไทเซกิจิเท่านั้น นอกเหนือจากนั้นจะ
ถือเป็นโงะฮอนชนปลอม และในปี ค.ศ. 1997 ผู้ศรัทธาทั้งหมดที่ยังคงเข้ากับสมาคม
สร้างคุณค่าทั้งในญี่ปุ่นและทั่วโลก ได้ถูกคว่ำบาตรออกจากการเป็นผู้ศรัทธานิกาย
นิชิเร็นโซชูด้วยเช่นกัน โดยมีข้อกำหนดว่าผู้ศรัทธาเหล่านั้นไม่สามารถเดินทางไป
ยังวัดไทเซกิจิ เพื่อการสักการะไดโงะฮอนชน (dai-gohonzon) ได้ (Seager, 2006)
นอกเสียจากจะถอนตัวจากสมาคมสร้างคุณค่าและกลับมาเข้ากับนิกายนิชิเร็นโซชู
ดั้งเดิม ซึ่งจะต้องผ่านพิธีสำนึกผิดหรือการล้างบาปโดยพระสงฆ์

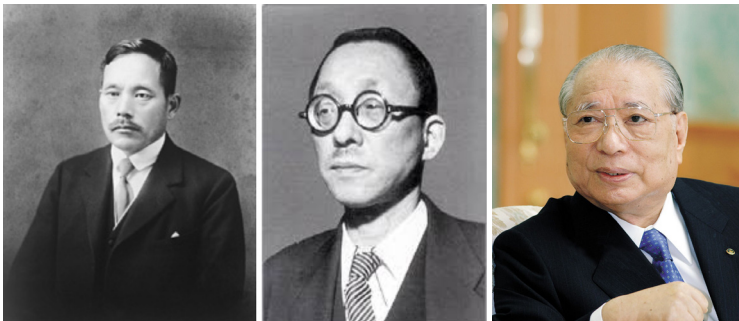
คำสอนและการปฏิบัติของสมาชิกสมาคมสร้างคุณค่ามีความคล้ายคลึง
กับผู้ศรัทธาของนิชิเร็นโซชู การปฏิบัติขั้นพื้นฐานของสมาคมสร้างคุณค่าจะเน้น
ที่การสวดไดโมชูและทำวาระเข้า-เย็น (gongyo) โดยระยะเวลาการของปฏิบัตินี้
จะขึ้นอยู่กับความสะดวกของผู้นับถือแต่ละบุคคล สมาชิกผู้นับถือใหม่อาจสวด
เพียง 5-10 นาทีเท่านั้น ในขณะที่ผู้นับถือเก่าอาจสวดมนต์ถึงวันละ 3-4 ชั่วโมง

หรือมากกว่า นอกจากนี้ยังมีการรวมกลุ่มปฏิบัติธรรมและเผยแผ่ธรรมให้กับสมาชิกใหม่ โดยร่วมกันศึกษาระบบจากบทธรรมนิพนธ์ (goshō) ของพระนิชิเร็น (Nichiren Shōshū, 2008: 16-18) อย่างไรก็ตามในการสวดมนต์ของนิชิเร็นโชชู และสมาคมสร้างคุณค่านั้นจะมีข้อแตกต่างกันบางประการ สำหรับสิ่งสักการบูชาให้ความสำคัญกับการปฏิบัติบูชาต่อโงะฮอนซันเช่นเดียวกัน

สมาคมสร้างคุณค่าจึงเป็นกลุ่มผู้ปฏิบัติธรรมฝ่ายฆราวาสที่ไม่พึ่งพาวัดและพระสงฆ์ การจัดประชุมเพื่อการปฏิบัติธรรมที่เป็นกิจวัตรสามารถทำได้ตามบ้านสมาชิก ยกเว้นเวลาที่มีพิธีกรรมพิเศษจึงจัดที่ศูนย์กลางหรือสำนักงานใหญ่ขององค์กร ในแง่นี้อาจกล่าวได้ว่าชีวิตทางธรรมกับชีวิตประจำวันไม่แยกจากกัน ธรรมสำหรับสมาคมสร้างคุณค่าไม่ได้จำกัดอยู่แต่ภายในวัด และเชื่อว่าที่ใดที่มีการสวด “นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว” ที่นั่นย่อมถือเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่เรียกว่าไคดัน (kaidan) รวมถึงยังเชื่อว่าการเผยแผ่ศาสนาถือเป็นหน้าที่ของสมาชิกทุกคน ไม่จำเป็นต้องเป็นหน้าที่ของวัดและพระสงฆ์ และการเข้าร่วมกิจกรรมเผยแผ่คำสอนทางศาสนายังถือว่าเป็นการสะสมบุญและเป็นวิธีการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องที่สมาชิกทุกคนควรยึดถือปฏิบัติ (ประทุม อังกูรโรหิต, 2552: 57-58) ตลอดจนความพยายามเชื่อมโยงคำสอนทางศาสนากับค่านิยมอื่นในสังคม เช่น ชันติธรรมความสำเร็จ สันติภาพ หรือสภาวะแวดล้อมและธรรมชาติที่ดี เพื่อให้สอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งความพยายามตอบสนองความต้องการจำเป็นของคนเมืองสมัยใหม่ ที่ต้องการความสะดวกในการปฏิบัติศาสนกิจที่สามารถทำได้ที่บ้านของตน โดยไม่จำเป็นต้องเดินทางไปวัด

4.2.2 สมาคมสร้างคุณค่าสากล (SGI - Soka Gakkai International)

สมาคมสร้างคุณค่าก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน ค.ศ. 1930 โดย ชิเนซาบุโร่ มาคิจุจิ (Tsunesaburo Makiguchi, ค.ศ. 1871-1944) และโจเซอิ โทดะ (Josei Toda, ค.ศ. 1900-1958) ซึ่งเป็นนักวิชาการด้านการศึกษา โดยในตอนแรกตั้งชื่อว่า “สมาคมการศึกษาสร้างคุณค่า” (Soka Kyoiku Gakkai)⁵ มาคิจุจิเป็นผู้เขียน “ทฤษฎีการสร้างคุณค่า” (Goulah, 2012: 13) ซึ่งมีแนวคิดหลักว่าเป้าหมายของการศึกษาสอดคล้องกับเป้าหมายของชีวิตมนุษย์ คือการแสวงหาความสุข และโดยเนื้อแท้แล้วก็คือการสร้างคุณค่านั่นเอง สมาคมนี้ได้เริ่มต้นกิจกรรมในกลุ่มนักศึกษาที่เห็นด้วยกับระบบการศึกษาสร้างคุณค่าของมาคิจุจิเป็นหลัก หลังจากนั้นจึงค่อย ๆ เปลี่ยนเป็นกลุ่มแกนนำของการเคลื่อนไหวในการปฏิบัติพุทธธรรมของนิชิเร็นโซชู สมาคมสร้างคุณค่าจึงถูกมองว่าเป็นองค์กรพุทธศาสนาใหม่เข้าเป็นส่วนหนึ่งในนิกายนิชิเร็นโซชู มาคิจุจิทุ่มเทให้กับการเผยแพร่ธรรมตามแนวทางของพระนิชิเร็น จนเกิดความขัดแย้งกับรัฐบาลและถูกจำคุกเมื่อวันที่ 6 กรกฎาคม ค.ศ. 1943 ในข้อหาฝ่าฝืนกฎหมายว่าด้วยการรักษาความสงบ และถึงแก่มรณกรรมภายในเรือนจำเมื่อปี ค.ศ. 1944 (SGI, 2010a: 24–25)

ชิเนซาบุโร่ มาคิจุจิ, โจเซอิ โทดะ และไดซาคุ อิเคดะ

⁵ คำว่า “โซคา” (Soka) มีความหมายว่า “สร้างคุณค่า” (value creation)

ต่อมา โจเซอิ โทคะ ได้เป็นผู้สืบทอดเจตนาธรรมของมาคิจุจิ โทคะเองก็ถูกจำคุกด้วยข้อหาเดียวกับมาคิจุจิในวาระเดียวกัน ได้ถูกคุมขังอยู่ถึง 2 ปี เมื่อพ้นโทษออกมาได้เริ่มฟื้นฟูสมาคม และต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็น “สมาคมสร้างคุณค่า” (Soka Gakkai) โทคะเข้ารับตำแหน่งเป็นประธานสมาคมคนที่ 2 เมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม ค.ศ. 1951 และได้เข้าร่วมรณรงค์เพื่อสันติภาพของโลก โดยประกาศ “แถลงการณ์ห้ามใช้อาวุธนิวเคลียร์” ในวันที่ 8 กันยายน ค.ศ. 1954 โทคะถึงแก่กรรมอย่างสงบในวันที่ 2 เมษายน ค.ศ. 1958 และได้มอบหน้าที่การเผยแผ่ธรรมสืบทอดให้กับ ไดซาคุ อิเคดะ (Daisaku Ikeda, ค.ศ. 1928-ปัจจุบัน) เป็นประธานสมาคมคนที่ 3 เมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม ค.ศ. 1960 อย่างไรก็ตามในเวลาต่อมาอิเคดะได้ถูกบังคับให้ลาออกจากตำแหน่งประธานสมาคมสร้างคุณค่าเมื่อ 24 สิงหาคม ค.ศ. 1979 เพื่อเป็นการแสดงความรับผิดชอบต่อข้อกล่าวหาเรื่องการเบี่ยงเบนคำสอน และการพิพาทกับคณะสงฆ์ในนิวยอร์กโดยยกตำแหน่งให้กับ ฮิโรชิ โฮโจ (Hiroshi Hojo, ค.ศ. 1923-1981) เป็นประธานสมาคมคนที่ 4 ปัจจุบันมี มิโนรุ ฮาราดะ (Minoru Harada, ค.ศ. 1941-ปัจจุบัน) เป็นประธานสมาคมคนที่ 6 อย่างไรก็ตามอิเคดะยังคงดำรงตำแหน่งประธานสมาคมสร้างคุณค่าสากล หรือ SGI (Soka Gakkai International) ซึ่งก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 26 มกราคม ค.ศ. 1975 และดำรงตำแหน่งเป็นประธานกิตติมศักดิ์ของสมาคมสร้างคุณค่าเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน อิเคดะสามารถทำให้สมาคมสร้างคุณค่าสากลมีการพัฒนาไปสู่การเป็นองค์กรแห่งสันติภาพและองค์กรเพื่อมวลมนุษยชาติ เน้นการทำงานเชิงเครือข่ายชาวพุทธเพื่อสังคมด้วยการส่งเสริมสันติภาพ สิทธิมนุษยชน และการพัฒนาอย่างยั่งยืนร่วมกับองค์กรต่าง ๆ 90 แห่ง ทั้งในประเทศญี่ปุ่นและเวทีโลก (SGI, 2010b: 24–25) ปัจจุบันเครือข่ายองค์กรของสมาคมสร้างคุณค่าสากลมีจำนวนสมาชิกมากกว่า 21 ล้านคนใน 192 ประเทศ โดยที่สมาชิกทั่วโลกล้วนปฏิบัติตามคำสอนทางพุทธศาสนาของพระนิชิเร็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาตนเองให้สามารถเข้าถึงภาวะพุทธะได้ อันเป็นความเชื่อที่ถูกโยงเข้ากับ “การปฏิวัติมนุษย” (human revolution) ซึ่งเป็นความเชื่อที่ว่า การเปลี่ยนแปลงปัจเจกบุคคลเพื่อบรรลุภาวะพุทธะจะเป็นการเปลี่ยนแปลง

อย่างถึงรากถึงโคนให้สามารถสร้างผลกระทบเชิงบวกต่อวิถีการดำเนินชีวิตของ
ผู้คนในสังคมได้ ซึ่งหมายถึงความสามารถในการสร้างศักยภาพและพลังที่เข้มแข็ง
ของปัจเจกบุคคลที่จะพัฒนาตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม

ในภาพปัจจุบันสมาคมสร้างคุณค่าสากลเป็นองค์กรพัฒนาเอกชน
ระหว่างประเทศ (International Non-governmental Organization) ที่สมาชิก
ทุกคนนับถือศรัทธาต่อหลักพุทธธรรมของพระนิชิเร็น ว่าเป็นปรัชญาแห่งการเพิ่ม
ศักยภาพให้กับปัจเจกบุคคลคือการเข้าถึงภาวะพุทธะ และทำให้เกิดการ
เปลี่ยนแปลงจากภายใน ซึ่งสามารถทำให้ประชาชนสามารถพัฒนาตนเองและ
รับผิดชอบต่อชีวิตของตนเองได้ และในฐานะของการเป็นผู้ปฏิบัติศรัทธา สมาชิก
จะเพียรพยายามผลักดันและขับเคลื่อนกิจกรรมทางศาสนาเพื่อสร้างคุณค่าทาง
สังคมในทุกสถานการณ์ เพื่อช่วยเหลือเพื่อน ครอบครัว และท้องถิ่นของตน

นอกจากนี้สมาคมสร้างคุณค่าสากลยังเป็นองค์กรที่พยายามสร้าง
ความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการและร่วมทำกิจกรรมกับองค์การสหประชาชาติ
โดยร่วมเคลื่อนไหวกิจกรรมเพื่อสันติภาพ การลดอาวุธนิวเคลียร์ การปกป้อง
ด้านสิทธิมนุษยชน ขณะเดียวกันยังร่วมเคลื่อนไหวและส่งเสริมโครงการต่าง ๆ
ด้านสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาอย่างยั่งยืน กิจกรรมเหล่านี้ทำให้อิเคดะและ
สมาคมสร้างคุณค่าสากลเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางในหมู่สถาบันการศึกษา
ทั่วโลกในกว่า 50 ประเทศ และเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางในองค์กรระหว่าง
ประเทศ นอกจากนี้อิเคดะยังได้อุทิศตนให้กับการสร้างความเข้าใจระหว่างผู้คน
ต่างวัฒนธรรมและต่างความเชื่อ ซึ่งพบได้จากบทความการสนทนาของท่านกับ
ผู้นำทางการเมืองของโลกจำนวนมากกว่า 50 บทสนทนา อาทิ บทสนทนากับ
มิกะฮิโกะ อิเคดะ และยังได้ทุ่มเทให้กับการฟื้นฟูความสัมพันธ์ระหว่างญี่ปุ่น
และประเทศอื่นในเอเชีย ที่ได้รับความเจ็บปวดจากการรุกรานของญี่ปุ่นในช่วง
สงครามโลกครั้งที่ 2 (เอเชียเน็ท, 2553, ออนไลน์)

สมาคมสร้างคุณค่าสากลจึงมีสถานะเป็นองค์กรพุทธศาสนาเพื่อสังคม
การดำเนินงานและกิจกรรมขับเคลื่อนของสมาคมมีเป้าหมายเพื่อพยายามที่จะ
สร้างสันติภาพและความสุขที่ยั่งยืนให้แก่ทุกชีวิตในสังคมโลก และสมาชิกยังคง

ยึดถือปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนของพระนิชิเร็น เพื่อให้ทุกคนสามารถปฏิบัติชีวิตของตนเองได้ รวมถึงได้กำหนดแนวทางการดำเนินงานภายใต้กฎบัตรสมาคม สร้างคุณค่าสากลที่ได้ประกาศขึ้นเมื่อวันที่ 23 พฤศจิกายน ค.ศ. 1995 กฎบัตรนี้ได้บัญญัติแนวปรัชญาและหลักเกณฑ์ในการเคลื่อนไหวของสมาคมสร้างคุณค่าสากลไว้อย่างชัดเจน โดยมีกฎบัตร 10 ข้อ ดังนี้

(1) สมาคมสร้างคุณค่าสากลจะส่งเสริมการศึกษา วัฒนธรรม และ สันติภาพของมวลมนุษยชาติ โดยอยู่บนพื้นฐานของพุทธธรรมที่ให้ความเคารพ คักดิ์ศรีของชีวิตมนุษย์

(2) สมาคมสร้างคุณค่าสากลในฐานะพลเมืองโลกจะปกป้อง สิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน โดยไม่แบ่งแยกความแตกต่างระหว่างชนชาติ

(3) สมาคมสร้างคุณค่าสากลจะเคารพและปกป้องเสรีภาพในการ นับถือศาสนา

(4) สมาคมสร้างคุณค่าสากลจะส่งเสริมความเข้าใจในพุทธธรรมของ พระนิชิเร็นโดโซนิเนให้กว้างขวาง ด้วยการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ใน หมู่ประชาชน และทำให้แต่ละคนบรรลุถึงซึ่งความสุขได้

(5) สมาคมสร้างคุณค่าสากลจะส่งเสริมสมาชิกให้เป็นพลเมืองดี และ บำเพ็ญคุณประโยชน์ในการสร้างความเจริญรุ่งเรืองในแต่ละสังคม

(6) สมาคมสร้างคุณค่าสากลจะเคารพในเสรีภาพและความเป็นเอกเทศ ของแต่ละองค์กรที่อยู่ร่วมในเครือข่าย โดยให้สอดคล้องกับสภาพสังคมและ วัฒนธรรมของแต่ละประเทศ

(7) สมาคมสร้างคุณค่าสากลจะให้ความเคารพต่อศาสนาอื่น จะพูดคุย สนทนาและแสวงหาความร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาพื้นฐานเกี่ยวกับ มนุษยชาติ โดยอยู่บนพื้นฐานเจตนารมณ์แห่งเมตตาธรรมของพุทธศาสนา

(8) สมาคมสร้างคุณค่าสากลจะเคารพต่อความหลากหลายของ วัฒนธรรม และส่งเสริมสมาชิกให้มีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม เพื่อสร้างความ เข้าใจซึ่งกันและกันและเป็นชุมชนสากลที่มีความสมัครสมานสามัคคีกัน

(9) สมาคมสร้างคุณค่าสากลจะส่งเสริมและรณรงค์ให้เกิดการปกป้องคุ้มครองธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบนพื้นฐานของพุทธปรัชญาแห่งการอยู่ร่วมกัน

(10) สมาคมสร้างคุณค่าสากลจะสนับสนุนการส่งเสริมการศึกษาในแนวทางแห่งการค้นคว้าหาความจริง พร้อมทั้งพัฒนาความรู้และการศึกษา เพื่อให้ประชาชนสามารถเสริมสร้างบุคลิกลักษณะของแต่ละคน และนำมาซึ่งชีวิตที่มีความสุข (สมาคมสร้างคุณค่าสากลในประเทศไทย, ออนไลน์)

สมาชิกของสมาคมสร้างคุณค่าสากลในแต่ละประเทศจะยึดถือปฏิบัติภายใต้กฎบัตรดังกล่าว เพื่อยึดมั่นในแนวคิดแห่งพลเมืองโลก พร้อมทั้งการเคลื่อนไหวต่าง ๆ เพื่อการแก้ไขปัญหาและสร้างคุณประโยชน์แก่สังคมโลก

4.2.3 สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย (Soka Gakkai Thailand – SGT)

ในกรณีประเทศไทยพุทธศาสนานิกิเร็นเผยแผ่เข้ามาพร้อมกับชาวญี่ปุ่นที่เข้ามาประจำสำนักงานสาขาในยุคเริ่มพัฒนาอุตสาหกรรมของไทย ซึ่งในระยะแรกนั้นเข้ามาหลายนิกายย่อย แต่ที่โดดเด่นที่สุดคือนิกิเร็นโซชูและสมาคมสร้างคุณค่า ซึ่งช่วงที่เข้ามาในประเทศไทยยังคงอยู่ในนิกายเดียวกัน โดยเริ่มเป็นที่รู้จักในประเทศไทยในปี พ.ศ. 2504 โดยถือเอาวันที่ โดซาซุ อิเคดะ ซึ่งขณะนั้นดำรงตำแหน่งประธานสมาคมสร้างคุณค่า ได้มาเยือนประเทศไทยเป็นครั้งแรก เมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2504 และถือเอาเป็นวันเริ่มต้น “การเผยแผ่ธรรมในประเทศไทย” แต่มีการจัดตั้งองค์กรอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 27 มกราคม พ.ศ. 2514 โดยนายพิภพ ตั้งคณะสิงห์ คนไทยคนแรกที่นับถือนิกิเร็นโซชูอย่างเป็นทางการ และได้ก่อตั้งสมาคมธรรมประทีป (หรือศูนย์ปฏิบัติธรรมนิกิเร็นโซชูแห่งประเทศไทย) ขึ้นในกรุงเทพมหานคร อย่างไรก็ตามหลังจากเกิดความขัดแย้งระหว่างพระสงฆ์นิกิเร็นโซชูกับผู้นำฝ่ายฆราวาสของสมาคมสร้างคุณค่า ในปี พ.ศ. 2534 สมาคมสร้างคุณค่าถูกขับออกจากเครือข่ายพุทธศาสนานิกิเร็นโซชู จึงส่งผลให้ผู้นับถือในประเทศไทยต้องแตกออกเป็น 2 ฝ่ายด้วย

เช่นกัน โดยสมาคมธรรมประทีปยังคงสังกัดกับนิกายนิชิเร็นโชชู ส่วนผู้นำถืออีกกลุ่มหนึ่งเข้าสังกัด “สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย” (Soka Gakkai Thailand - SGT) อยู่ภายใต้เครือข่ายสมาคมสร้างคุณค่าสากล สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทยได้จดทะเบียนอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน พ.ศ. 2527 หลังจากที่เผยแพร่ธรรมมาแล้ว 23 ปี โดยได้ระบุวัตถุประสงค์ว่าเพื่อสร้างสันติภาพให้แก่โลก โดยไม่เกี่ยวข้องกับการเมือง ในปัจจุบันมีสำนักงานสาขาของสมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย 8 แห่ง (สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย, 2552ข: ออนไลน์) ดังนี้

1. สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย (สำนักงานใหญ่)
ที่ตั้ง 102/27 ถนนติวานนท์ ตำบลปากเกร็ด
อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี 11120

2. สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย (สาขานนทบุรี)
ที่ตั้ง 137 ถนนวิบูลย์ แขวงลุมพินี เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ
10330

3. สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย (สาขาคะวันออก)
ที่ตั้ง 3/99 ถนนเฉลิมพระเกียรติ (พทยาสาย 3)
ตำบลนาเกลือ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี 20150

4. สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย (สาขานนบุรี)
ที่ตั้ง 192/1 ถนนเมโทรสวรสค์ แขวงบุคคโล เขตนนทบุรี
กรุงเทพฯ 10600

5. สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย (สาขาสุโขทัย)
ที่ตั้ง 71 ถนนทรายทอง 4 ซอย 1 ตำบลสุโขทัย
อำเภอสุโขทัย จังหวัดนครราชสีมา 96120

6. สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย (สาขาลำปาง)
ที่ตั้ง 27 ถนนราษฎร์วิวัฒนา ตำบลเวียงเหนือ อำเภอเมือง
จังหวัดลำปาง 52100

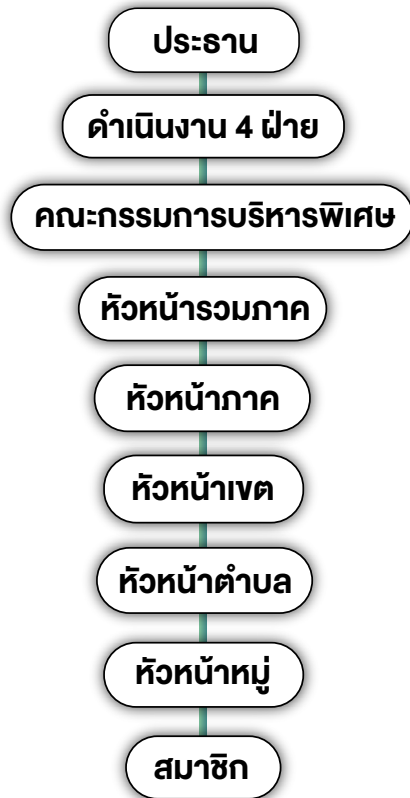
7. สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย (สาขาอุดรธานี)
ที่ตั้ง 154 หมู่4 ถนนอุดร-สกลนคร ตำบลหนองงอนกวาง
อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี 41000

8. สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย (สาขาหาดใหญ่)
ที่ตั้ง 88/8 ถนนกาญจนวนิช (ถนนสันติภาพ ริมคลองหระ)
ตำบลคอหงส์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา 90110

การทำงานของสมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทยมีการแบ่งระดับการบริหารองค์กรเพื่อให้การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้กรอบโครงสร้างภาระความรับผิดชอบดูแลสมาชิกจากน้อยไปมาก คือ ระดับหมู่ ระดับตำบล ระดับเขต ระดับภาค ระดับบรมภาค จนถึงผู้บริหารระดับสูงของสมาคม (สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย, 2554ก: 29) อย่างไรก็ตามทางสมาคมยึดถือว่าตำแหน่งระบบการเหล่านี้ไม่ได้เป็นสิ่งที่ทำให้ใครเหนือกว่าใคร ทุกคนต่างก็เป็นเพื่อนสมาชิก เป็นมิตรสหายที่ร่วมกันทำงานเพื่อมุ่งสู่เป้าหมายอันหนึ่งอันเดียวกัน ถือเป็นชุมชนที่ให้ความเคารพซึ่งกันและกัน ลงมือทำงานร่วมกัน ทุกคนเท่าเทียมกัน ความแตกต่างทางด้านตำแหน่งหน้าที่ในระบบการนั้นคือสิ่งที่เป็นเรื่องชั่วคราวเท่านั้น ไม่ได้เป็นสิ่งที่มากไปกว่ากุศโลบายเพื่อช่วยให้สมาชิกปฏิบัติศรัทธาได้อย่างสะดวกและมีความสุข ยิ่งมีตำแหน่งสูงเท่าไรก็ยิ่งต้องทำตัวอ่อนน้อมถ่อมตนและให้ความเคารพต่อผู้อื่น (สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย, 2554ก: 21-22) ทุกคนร่วมมือกันทำงานเพื่อสมาชิกและเพื่อการเผยแผ่ธรรมไพศาล พร้อมอุทิศตัวเพื่อพุทธธรรมและความสุขของผู้อื่น หัวหน้าในระบบการที่ดีต้องมีความสามารถในการฝึกอบรม ปกป้อง และชี้แนะสั่งสอนเพื่อนสมาชิกได้

สำหรับในระดับสมาชิกการปฏิบัติภารกิจยังแบ่งออกเป็น 4 ฝ่าย คือ ฝ่ายผู้ใหญ่ชาย ฝ่ายผู้ใหญ่หญิง ฝ่ายเยาวชนชาย และฝ่ายเยาวชนหญิง แต่ละฝ่ายจะจัดประชุมและดำเนินกิจกรรมของตนเอง โดยจะจัดประชุมสนทนาธรรม ศึกษาธรรม และแนะนำธรรมให้กับเพื่อนสมาชิก ด้วยวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนในการที่จะเสริมสร้างสันติสุขให้เกิดแก่สังคมโลก สมาคมจึงได้ดำเนินกิจกรรมทุกอย่างเพื่อสร้างสรรค์สังคมที่ดี เริ่มต้นด้วยการสร้างจิตสำนึกของเพื่อนสมาชิกกับการสร้างสันติสุขให้เกิดแก่ครอบครัว ท้องถิ่น ประเทศชาติ และทั่วโลกในที่สุด โดยแต่ละฝ่ายร่วมมือกันเผยแพร่ธรรมไพศาลด้วยการชักชวนและแนะนำธรรม เพื่อเพิ่มเพื่อนสมาชิกใหม่มาร่วมกันปฏิบัติธรรมและเผยแพร่ธรรมไพศาลต่อไป และเพื่อให้ขยายวงกว้างออกไปมากขึ้น

4.3 ศรัทธา ปฏิบัติ ศึกษา : วิถีแห่งพุทธศาสนิกชนนิกายนิกาย

สมาชิกของสมาคมสร้างคุณค่ายึดถือวิถีการดำเนินชีวิตตามแนวทางของพุทธศาสนานิกายนิกายอย่างเคร่งครัด บนหลักการพื้นฐาน 3 ประการ คือ

- ศรัทธา คือการเชื่อและศรัทธาที่จริงใจและบริสุทธิ์ใจในสัทธรรมปุณฑริกสูตรและโงะฮอนซัน
- ปฏิบัติ คือการนำหลักธรรมคำสอนมาใช้เป็นหลักในการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้อง และหมั่นสวดมนต์ทำวาระเช้า-เย็น เบื้องหน้าโงะฮอนซัน และร่วมกิจกรรมเผยแผ่ธรรม
- ศึกษา คือการมีใจใฝ่หาธรรม ศึกษาและทำความเข้าใจในหลักธรรมคำสอนให้ถ่องแท้และถูกต้องตามสัทธรรมปุณฑริกสูตรและบทธรรมนิพนธ์ของพระนิกายนิกายไดโชนิน

4.3.1 ศรัทธาและความเชื่อ

หลักคำสอนพื้นฐานของพุทธศาสนานิกายนิกายยึดสัทธรรมปุณฑริกสูตรเป็นพระสูตรหลัก ซึ่งเป็นพระสูตร 1 ใน 9 พระสูตรสำคัญของพุทธศาสนาหายาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งถือว่าเป็นคัมภีร์ศักดิ์สิทธิ์ของพุทธศาสนาหลายนิกายในประเทศจีนและญี่ปุ่น เช่น นิกายเทียนไท่ในจีน นิกายเท็นได นิกายเซน และนิกายนิกายนิกายในญี่ปุ่น เป็นต้น ผู้ศรัทธาในพุทธศาสนานิกายนิกายจะต้องสวดมนต์ในสัทธรรมปุณฑริกสูตรอยู่เสมอทุกเช้าและเย็น โดยเชื่อว่าสัทธรรมปุณฑริกสูตรเป็นคำสอนสูงสุดของพระศากยมุนีพุทธะ พระองค์ได้เทศนาสัทธรรมปุณฑริกสูตรในช่วงเวลา 8 ปีสุดท้ายแห่งพระชนม์ชีพ เพื่อสั่งสอนมนุษย์ให้รู้วิธีที่จะรังบความทุกข์ในชีวิตปัจจุบัน และคำสอนในพระสูตรนี้เป็นคำสอนที่ถูกต้องที่สุด โดยมีหลักการสำคัญ 2 ประการ คือ

- (1) สอนว่าชีวิตของเรานั้นเป็นนิรันดร์ “ความเป็นนิรันดร์” หมายถึงธรรมชาติพุทธะ (Buddha nature) นั้นเป็นนิรันดร์ตลอดทั้ง 3 ชาติ แห่งอดีต ปัจจุบัน และอนาคต

(2) สอนว่าสภาวะพุทธะ (Buddhahood) มีได้อยู่ภายนอกร่างกายของมนุษย์เลย แต่เป็นสภาวะสูงสุดของชีวิตที่มีอยู่ในมนุษย์ทุกคน (สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย, 2552ก: 6)

สาระสำคัญของคำสอนในสังฆธรรมปฐกสูตรคือ มนุษย์ทุกคนสามารถจะบรรลุภาวะพุทธะ ซึ่งหมายถึงธรรมชาติการรู้แจ้งที่ทุกคนสามารถจะพัฒนาให้เข้าถึงการหลุดพ้นความทุกข์ได้ ภาวะพุทธะคือปัญญาญาณที่มีอยู่ในตัวเราทุกคน แต่เป็นเพราะมีกิเลสเข้ามาครอบงำจิตใจของเราไว้ หรือธรรมชาติแห่งพุทธะของเรายังถูกห่อหุ้มด้วยกิเลส เราจึงมองไม่เห็นภาวะพุทธะด้วยตนเอง ไม่แตกต่างจากผู้ที่มีตมามีตบอด จนเราต้องแสวงหาคำแนะนำจากผู้อื่นที่เขาได้รู้แจ้งแล้ว (Soka Gakkai, 1999a: 1053-1054) แต่คำสอนเหล่านี้พระพุทธรองค์ทรงสอนให้แก่พระสงฆ์เท่านั้น แม้ว่าพระศากยมุนีพุทธะจะมีความห่วงใยความทุกข์สุขของประชาชนมาก แต่พระองค์ทรงทราบว่าในสมัยนั้นยังไม่ใช่เวลาที่จะเผยแผ่ปรัชญาธรรมสากลให้แก่ประชาชนทั่วไป พระองค์จึงได้พยากรณ์ว่าหลังจากที่พระองค์ได้เสด็จปรินิพพานไปราว 2000 ปี ซึ่งเรียกว่าเป็นยุคสมัยธรรมปลายจะมีพระพุทธเจ้าอีกองค์หนึ่งมาเผยแผ่สั่งสอนปรัชญาธรรมสากลที่จะสามารถช่วยให้มนุษย์ทุกคนบรรลุการรู้แจ้งได้ ซึ่งตามความเชื่อของสมาคมสร้างคุณค่าพระพุทธเจ้าองค์นั้นก็คือพระนิชิเร็นนั่นเอง

พุทธศาสนานิชิเร็นมองว่าแท้จริงแล้วเป้าหมายของการปฏิบัติธรรมคือการบรรลุภาวะพุทธะ ซึ่งเป็นภาวะที่สามารถเข้าถึงการรู้แจ้งของชีวิตได้ในรูปกายปัจจุบัน เพราะภาวะพุทธะจะปรากฏอยู่ในจิตใจของผู้ที่สวด “นัม-เมียวโฮ-เร็งเง-เคียว” อย่างไรก็ตามจุดประสงค์หลักของพุทธศาสนานิชิเร็นไม่ได้มุ่งเน้นเพียงเพื่อที่จะทำให้นักศาสนิกชนหรือผู้ศรัทธาได้บรรลุภาวะพุทธะเพียงลำพังตนเอง แต่จะต้องร่วมกันเผยแผ่ธรรมออกไป เพื่อช่วยผู้อื่นได้เข้าถึงเป้าหมายการบรรลุภาวะพุทธะนั้นด้วยเช่นกัน ซึ่งถือเป็นหัวใจประการหนึ่งในพุทธธรรมของพระนิชิเร็น (สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย, 2552ก: 44) อันเป็นแนวทางที่สมาคมสร้างคุณค่าได้พยายามปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอบนรากฐานความศรัทธาอันจริงใจ ภาวะพุทธะจะช่วยให้ผู้ศรัทธาสามารถมองเห็นถึงวิถีแห่งการปรับปรุง

แก้ไขสภาวะชีวิตให้ดีขึ้นอย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้สมาชิกสมาคมสร้างคุณค่ามีความศรัทธาและเชื่อมั่นว่าการปฏิบัติตามหลักธรรมของพระนิชิเร็นจะทำให้เกิดพลังที่เอื้อประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตของผู้คนหลายประการ ดังนี้

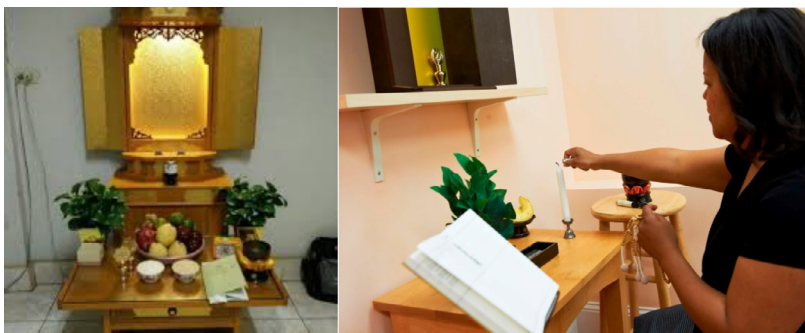
(1) การปกป้องคุ้มครองให้รอดพ้นจากปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน ได้อย่างไม่คาดคิด สามารถรอดพ้นจากความเจ็บไข้ได้ป่วยและทุกข์ทรมานในทุกรูปแบบ

(2) การปรับปรุงแก้ไขสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่ในชีวิตขณะปัจจุบันของคนผู้นั้นให้เอื้อต่อการก้าวพ้นจากความทุกข์และปัญหา

(3) เกิดความรู้สึกเมตตากรุณา อยากเห็นคนอื่นมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข

นอกจากความศรัทธาต่อสัทธรรมปุณฺฑริกสูตรแล้ว พุทธศาสนานิชิเร็นยังให้ความสำคัญกับโงะฮอนซน ซึ่งเป็นสิ่งสักการบูชาสูงสุดที่จะนำไปสู่การบรรลุภาวะพุทธะ โดยเชื่อว่าการปฏิบัติด้วยศรัทธาอย่างถูกต้องต่อโงะฮอนซนจะเป็นพื้นฐานการปฏิบัติธรรมของศาสนิกชนนิชิเร็น ดังที่พระนิชิเร็นได้กล่าวถึงในธรรมนิพนธ์ เรื่อง “ตัวตนแท้จริงของชีวิต” ไว้ว่าจงเชื่อในโงะฮอนซนซึ่งเป็นสิ่งสักการบูชาอันสูงสุด จงศรัทธาอย่างเข้มแข็งในโงะฮอนซน เพื่อได้รับการปกป้องคุ้มครองจากพระศากยมุนีพุทธะและพระพุทเจ้าทั้งหลายทั้งปวง (Soka Gakkai, 1999a: 832) ทั้งนี้โงะฮอนซนที่อยู่ในบ้านของสมาชิกสมาคมสร้างคุณค่า มีลักษณะเป็นม้วนกระดาษและประดิษฐานโดยการแขวนไว้ในตู้ไม้ มีโต๊ะบูชาที่ประกอบด้วยแจกันใบไม้สีเขียว เจึงเทียน กระถางรูปแวนอน ระฆังทรงบาตรหงาย มีการถวายถ้วยน้ำและถ้วยข้าวที่หุงขึ้นเองเป็นพุทธบูชาทุกวัน ในบางโอกาสอาจจะมีการถวายผลไม้หรืออาหารหรือขนมที่ไม่มียกเว้นด้วย เมื่อผู้ศรัทธาใหม่จะได้รับมอบโงะฮอนซนจากสมาคมเพื่อไว้บูชาที่บ้าน ถือเป็นหนึ่งในได้เชื่อเชิญพระนิชิเร็นเข้ามาพำนักในบ้านของตน จะถือเป็นหน้าที่ต้องปกป้องโงะฮอนซนตลอดไปเสมือนการปกป้องพระพุทเจ้า ทุกคนจะได้รับโงะฮอนซนเพียงองค์เดียวตลอดชีวิต โดยจะสามารถถ่ายโอนให้แก่ลูกหลานได้ในลักษณะที่เป็นเสมือนมรดกทางธรรมเมื่อสมาชิกสิ้นชีวิตเท่านั้น หากไม่มีผู้สืบทอด โงะฮอนซนองค์นั้นจะถูกส่งคืนทางสมาคม

โงะฮอนซนทุกองค์ถือเป็นทรัพย์สินของสมาคมสร้างคุณค่า โดยถือว่าเป็นการยึดมาสักการะที่บ้านเท่านั้น โดยหลักการแล้วสมาชิกจะไม่มีการบูชาเช่นสรวงรูปเคารพ พระพุทธรูป เทพเจ้า เทวดา หรือพระภูมิเจ้าที่ต่าง ๆ และเคร่งครัดที่จะไม่ปฏิบัติศาสนกิจของศาสนาหรือความเชื่ออื่น ๆ อีก แต่ในกรณีของสมาชิกสมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย ยังคงอนุโลมให้มีสิ่งสักการบูชาอย่างอื่นอยู่ร่วมในบ้านได้ และหากสมาชิกจะไปร่วมทำบุญที่วัดของพุทธศาสนาเถรวาทก็ไม่ได้เป็นเรื่องต้องห้ามอย่างเคร่งครัด สมาคมเพียงขอให้สมาชิกทุกคนหมั่นสวด 'โดโมะกุ' และทำวาระเช้า-เย็นเท่านั้น เพราะในความเป็นจริงแล้วครอบครัวของสมาชิกจำนวนไม่น้อยไม่ได้เปลี่ยนมานับถือพระนิชิเร็นร่วมกันหมดทั้งครอบครัว การผสมผสานกิจกรรมทางศาสนาจึงเป็นประโยชน์ และไม่ทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งขึ้นในครอบครัวของสมาชิก

โงะฮอนซน และการทำวาระเช้า-เย็น

สมาชิกสมาคมสร้างคุณค่าจะแสดงความศรัทธาในโงะฮอนซุนโดยการ สวดนมัสการโฮเร็งเงเคียวเบื้องหน้าโงะฮอนซุน เมื่อได้สวดทำวาระเช้า-เย็นอย่างสม่ำเสมอจะสามารถถึงภาวะพุทธะที่บริสุทธิ์และเข้มแข็งออกมาได้ เพื่อที่จะช่วย เสริมให้มีความสุขสงบสุขในการดำเนินชีวิตประจำวัน รวมถึงหากปฏิบัติอย่าง ต่อเนื่องเป็นประจำก็จะเกิดความมั่นใจว่า เพราะเชื่อว่าการสวดได้โมซุจะช่วยให้ จิตใจสงบ ซึ่งจะนำไปสู่ภาวะเกิดปัญญาในการคิดแก้ไขปัญหาทั้งหลายที่กำลัง ประสบอยู่ การอยู่ในภาวะที่มีจิตใจสงบและเกิดปัญญานี้เป็นพื้นฐานที่จะสามารถ บรรลุภาวะพุทธะในตัวของเราได้ในทุกขณะของการดำเนินชีวิต ความศรัทธาและ เชื่อมั่นนี่เองที่จะนำสมาชิกไปสู่การได้รับกุศลผลบุญและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง วิถีชีวิต ดังนั้นศาสนิกชนนิกายชินริ้นส่วนมากจึงมีศรัทธาอย่างมุ่งมั่นและมีกำลังใจใน การปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง

4.3.2 วัฏปฏิบัติธรรม

โดยหลักการของพุทธศาสนานิกายชินริ้น “การปฏิบัติ” หมายถึงการบำเพ็ญ เพียรอย่างเป็นรูปธรรม และอย่างแน่วแน่ในศรัทธาที่มีต่อโงะฮอนซุนและสังฆธรรม ปุณชริกสูตร เพื่อที่จะสามารถเข้าถึงและบรรลุภาวะพุทธะ และมีชีวิตที่เปี่ยมล้น ด้วยกุศลผลบุญ “การปฏิบัติ” สำหรับสมาชิกสมาคมสร้างคุณค่ามีอยู่ด้วยกัน 2 ด้าน คือ “การปฏิบัติเพื่อตนเอง” และ “การแนะนำสั่งสอนผู้อื่น” (สมาคม สร้างคุณค่าในประเทศไทย, 2552ก: 28) หากขาดส่วนใดส่วนหนึ่งแล้วการปฏิบัติ ธรรมในวิถีของพุทธศาสนานิกายชินริ้นก็จะไม่สำเร็จในการเผยแผ่ธรรมไพศาล

ทั้งนี้การปฏิบัติธรรมเพื่อตนเองประกอบด้วยการสวดมนต์วันละ 2 ครั้ง เบื้องหน้าโงะฮอนซุน ซึ่งเรียกว่าการทำวาระเช้า-เย็น หรือการทำ “งนเงียว”⁶ (gongyo) ประกอบด้วยการสวดได้โมซุและการท่องพระสูตรบทที่ 2 และบทที่

⁶งนเงียว คือหลักปฏิบัติที่จะตั้งหรือกระตุ้นพลังที่ไร้ขีดจำกัดของคนเราที่มีอยู่ภายในให้แสดงออกมา จะสามารถเปลี่ยนชะตากรรม สามารถฟันฝ่าอุปสรรคใด ๆ ก็ตาม และเปลี่ยนทุกข์ให้กลายเป็นสุข ถือเป็น การเปลี่ยนแปลงหรือปฏิวัติชีวิต เมื่อทำเช่นนี้ได้ทุกวันแล้ว จะค่อย ๆ เสริมสร้างความเป็น อื่นหนึ่งอันเดียวกับพระธรรม ซึ่งนั่นก็คือโลกแห่งพระพุทธะ (World Tribune, 2017b: Online)

16 ของสังฆธรรมปฎนชริกสูตร ทั้งนี้การสวดไดโมขุถือว่าเป็น “หลักเบื้องต้นในการปฏิบัติธรรม” ซึ่งพระนิชิเร็นอธิบายว่าเป็นการปฏิบัติเบื้องต้นที่จะช่วยชี้นำไปสู่ภาวะพุทธะที่มีอยู่ในตัวเรา ส่วนการท่องพระสูตรนั้นจะช่วยดึงหรือเสริมผลบุญของการปฏิบัติเบื้องต้น ด้วยเหตุนี้การท่องพระสูตรจึงเรียกได้ว่าเป็น “การปฏิบัติที่สนับสนุนกัน” การท่องพระสูตรช่วยเสริมให้ได้รับประโยชน์ในการสวดไดโมขุเพิ่มขึ้น เพราะถือเป็นโอกาสที่เราจะได้สวดมนต์เพื่ออุทิศให้เป็นพลังสร้างสรรค์ในการช่วยเหลือผู้อื่นและสังคม (สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย, 2554ข: 2-4) จุดมุ่งหมายหลักของการทำงานนี้เพื่อให้ผู้ปฏิบัติแต่ละคนได้ตั้งธรรมชาติความเป็นพุทธะที่อยู่ในตัวออกมา และให้ความตั้งใจที่จะร่วมเผยแพร่หลักธรรมของพระนิชิเร็นให้กว้างไกล หรือที่เรียกว่าการเผยแผ่ธรรมไพศาล ทั้งนี้สมาชิกของสมาคมสร้างคุณค่าเชื่อว่าการสวดไดโมขุและการทำงานนี้ด้วยความศรัทธาต่อโงะฮอนซัน จะส่งผลให้เกิดการขัดเกลาอุปนิสัย บำเพ็ญตนให้ถูกต้องตามหลักธรรม และจะเกิดพุทธิปัญญาในการดำเนินชีวิตให้ถูกต้องตามหลักธรรม รวมถึงกำจัดกรรมด้านลบภายในจิตใจ และเป็นอิสระจากกิเลสและความทุกข์ เพราะการบรรลุภาวะพุทธะในรูปรูปปัจจุบันจะต้องอาศัย 4 พลังมหัศจรรย์ คือ พลังพุทธะ พลังธรรมะในโงะฮอนซัน พลังศรัทธา และพลังการปฏิบัติ (สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย, 2552ก: 44-45) ผลของการปฏิบัติธรรมจะขึ้นอยู่กับความเข้มแข็งของศรัทธาและความมุ่งมั่นในการปฏิบัติของแต่ละคน จึงจะถือเป็นการบำเพ็ญเพียรตามแนวทางพุทธมรรคที่ถูกต้องตามหลักธรรมของพระนิชิเร็น

นอกจากนี้การปฏิบัติที่สำคัญอีกประการหนึ่งในพุทธศาสนาชิเร็นคือการแนะนำสั่งสอนผู้อื่น ซึ่งเป็นการปฏิบัติเพื่อเป้าหมายการเผยแผ่ธรรมไพศาล ไตซาซุ อิเคดะ ประธานสมาคมสร้างคุณค่าสากลได้อธิบายแก่สมาชิกว่า บุญกุศลที่จะได้รับจากการเผยแผ่ธรรมไพศาลนั้นยิ่งใหญ่มหาศาล ทุกคนจะได้รับบุญกุศลอันไม่มีขอบเขตจำกัด และบุญกุศลนี้ยังจะถ่ายทอดไปถึงครอบครัว ญาติ และบุตรหลาน การเผยแผ่ธรรมไพศาลซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายของการปฏิบัติเพื่อผู้อื่นจะเป็นพื้นฐานในการทำกิจกรรมทางสังคม และเป็นส่วนหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงสังคมมนุษย์ให้ไปสู่โลกแห่งสันติภาพ ความสุข และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

การแนะนำสั่งสอนผู้อื่นที่ปฏิบัติกันของสมาชิกสมาคมสร้างคุณค่า คือการประชุมธรรม การสนทนาธรรม และการแนะนำธรรม ซึ่งล้วนเป็นกิจกรรมการประชุมร่วมกันระหว่างสมาชิกในระบบการ กิจกรรมเหล่านี้ถือเป็นการปฏิบัติเพื่อผู้อื่น เป็นการสอนธรรมให้กับเพื่อนสมาชิกเพื่อเป้าหมายสำคัญ คือการเผยแผ่ธรรมไพศาล เพื่อขยายจำนวนผู้คนที่ต้องการเข้าร่วมปฏิบัติและศึกษาพุทธธรรมของพระนิชิเร็น เพื่อเป้าหมายสูงสุดคือการขยายโลกแห่งสุขนิรันดร์ที่แท้จริงให้กว้างไกลออกไปจนครอบคลุมทุกผู้คน นอกจากนี้การประชุมธรรมและการสนทนาธรรมยังช่วยให้สมาชิกไม่เกิดการหมิ่นประมาทธรรม ที่อาจจะส่งผลให้ตกอยู่ในสภาวะที่ไม่สามารถเข้าถึงธรรมชาติพุทธะ (ไดซาซุ อิเคดะ, 2554: 27) และจะไม่สามารถนำไปสู่เป้าหมายการเผยแผ่ธรรมไพศาลได้

การปฏิบัติเพื่อผู้อื่นด้วยการแนะนำธรรมไม่ใช่เป็นเพียงการให้ความรู้ความเข้าใจทางธรรม แต่ยังเป็นการแสดงออกถึงความเมตตากรุณา มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และเคารพในคุณค่าของความเป็นมนุษย์ที่ผู้อื่นมีอยู่อย่างเต็มเปี่ยม อันเป็นการสนับสนุนหรือกระตุ้นการพัฒนาศักยภาพและความเข้มแข็งของผู้คนในสังคมให้สามารถควบคุมตนเองได้ดี มีความเชื่อมั่น มีความเที่ยงธรรม และมีความเข้าอกเข้าใจผู้อื่น เพื่อก้าวเข้าสู่วิถีของพระพุทธะที่จะช่วยสร้างสรรค์คุณค่าในครอบครัว หมู่มิตรสหาย ในที่ทำงาน และในสังคม ซึ่งก็คือวิถีของพุทธศาสนาเพื่อสังคม โดยคาดหวังว่าการแนะนำธรรมจะเป็นกลไกหนึ่งในการ “ปฏิวัติมนุษย์” หรือพัฒนาศักยภาพของมนุษย์และความเข้มแข็งของสังคม เพื่อประโยชน์สุขของสังคม

นอกจากนี้การสนทนาธรรมและการแนะนำธรรมให้กับผู้อื่นยังจะช่วยให้สมาชิกผู้ปฏิบัติได้มีความเข้มแข็งในการศึกษาธรรม เพื่อพยายามทำความเข้าใจธรรมของพระนิชิเร็นให้ลึกซึ้งก่อนที่จะสามารถสนทนาธรรมและแนะนำธรรมแก่ผู้อื่นได้ อันเป็นเงื่อนไขหรือกุศโลบายที่สำคัญในการศึกษาธรรมของสมาชิกทุกคน และที่สำคัญก็คือเมื่อสมาชิกมีความเข้าใจในหลักธรรมคำสอนของพระนิชิเร็นได้อย่างลึกซึ้ง ก็จะสามารถนำหลักธรรมไปใช้เป็นเข็มทิศนำทางการดำเนินชีวิตประจำวันได้ อีกประการหนึ่งการสนทนาธรรมและการแนะนำ

ธรรมยังเป็นกิจกรรมที่ช่วยสร้างความใกล้ชิดสนิทสนมกันระหว่างสมาชิก โดยปกติแล้วสมาชิกควรจะนัดประชุมธรรมในแต่ละระดับอย่างน้อยเดือนละครั้ง เริ่มจากในระดับหมู่ขึ้นไป เพื่อร่วมสนทนาธรรมและการแนะนำหรือแลกเปลี่ยนธรรมกันระหว่างสมาชิก ซึ่งถือว่าเป็นกระบวนการสำคัญในการสะสมเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจในธรรมของพระนิชิเร็น (สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย, 2554ข: 63-64) อันเป็นกระบวนการที่สอดคล้องกับคำสอนที่ โจเซอิ โทตะ เคยกล่าวสอนลูกศิษย์สตรีท่านหนึ่งว่า “...ถ้าเธอเข้าฟังการประชุมอยู่อย่างสม่ำเสมอแล้ว จะต้องมีส่วนที่ดีให้จดจำหลงเหลืออยู่บ้าง ซึ่งจะสะสมเพิ่มขึ้นไปเรื่อย ๆ และในที่สุดจะเป็นพลังที่ยิ่งใหญ่เพื่อสร้างความแข็งแกร่งในตัวเธอเอง” (SGI-USA, 2016: 3) หากสมาชิกขาดความมุ่งมั่นในการศึกษาและปฏิบัติธรรมด้วยตนเอง หรือขาดความพยายามที่จะร่วมประชุมธรรม นอกจากเป้าหมายการเผยแผ่ธรรมไพศาลจะไม่เป็นจริงแล้ว สมาชิกยังจะไม่สามารถเข้าถึงแก่นแท้ของพุทธศาสนา นิชิเร็นได้อย่างลึกซึ้ง

4.3.3 การศึกษาธรรม

คำว่า “ศึกษา” ในพุทธศาสนานิชิเร็น คือการมีจิตใจที่ใฝ่แสวงหาธรรม ผู้ศรัทธาในพุทธศาสนานิชิเร็นศึกษาหลักธรรมในสังฆธรรมปุณทริกสูตรและศึกษาคำสอนจากบทธรรมนิพนธ์ (Gosho) ของพระนิชิเร็น ซึ่งเป็นจดหมายหลายร้อยฉบับที่พระนิชิเร็นเขียนถึงสานุศิษย์ รวมถึงการศึกษาในคำเทศนาของพระนิชิเร็นที่ได้รับการจดบันทึกไว้ อย่างไรก็ตามสมาชิกสมาคมสร้างคุณค่าเห็นว่าเป็นบทธรรมนิพนธ์ของพระนิชิเร็นคือคำสอนที่มีความชัดเจนและช่วยชี้นำการปฏิบัติของศาสนิกชนได้ดี ทั้งนี้ ไคซาคุ อิเคดะ ได้กล่าวถึงความสำคัญในการศึกษาธรรมนิพนธ์ของพระนิชิเร็นว่าประกอบไปด้วยการกลั่นกรองความรู้ที่ได้มาจากปรัชญาทั้งหลาย สมาชิกของสมาคมสร้างคุณค่าจะได้เรียนรู้คำสอนบทธรรมนิพนธ์เหล่านี้จากคำชี้แนะของอิเคดะ ซึ่งจะหยิบยกข้อความจากบทธรรมนิพนธ์มาอธิบาย เพื่อให้สมาชิกเข้าใจถึงหลักธรรมของพระนิชิเร็นได้อย่างถูกต้องและลึกซึ้ง (World Tribune, 2017b: Online)

สมาคมสร้างคุณค่าเชื่อว่าการพยายามปฏิบัติทางพุทธศาสนาโดยไม่มี การศึกษา ก็เหมือนกับการพยายามเดินทางไปในเส้นทางที่ไม่เคยรู้จักโดยไม่มี แผนที่นำทาง หรือไม่พยายามถามหาทิศทางจากผู้รู้ แต่อีกนัยหนึ่งการหมกมุ่น ศึกษาด้วยตนเองในขณะที่ละเลยการปฏิบัติ เปรียบได้กับความพยายามที่จะไป ยังจุดหมายปลายทางหนึ่งโดยที่ยังไม่ได้เริ่มต้นออกเดินทาง คือได้แต่คิดหรือมุ่ง หวังโดยไม่ได้เริ่มต้นปฏิบัติ จึงควรจะศึกษาและปฏิบัติควบคู่กันไป การที่สมาชิก มีประสบการณ์ตรงจากการปฏิบัติจะทำให้รากฐานความศรัทธามีความมั่นคง เข้มแข็ง และลึกซึ้งยิ่งขึ้น ยิ่งไปกว่านั้นการที่สมาชิกได้ศึกษาจนมีความเข้าใจได้ ลึกซึ้ง ยังจะสามารถช่วยแนะนำให้สมาชิกคนอื่นเข้าใจได้ถึงวิถีของการปฏิบัติที่ ถูกต้องด้วย ซึ่งสอดคล้องกับที่พระนิชิเร็นกล่าวว่า

“...จงใช้ความพากเพียรพยายามของตัวเองในการ ปฏิบัติและการศึกษา หากปราศจากการปฏิบัติและการศึกษาแล้ว พุทธธรรมจะดำรงอยู่ไม่ได้ ทั้งการปฏิบัติและการศึกษาเกิดขึ้นมา จากความศรัทธาของคุณ ยิ่งไปกว่านั้นคุณต้องไม่เพียงแต่พยายาม เพื่อตนเอง จงสอนให้ผู้อื่นปฏิบัติด้วย จงสอนผู้อื่นอย่างสุดความสามารถ แม้เพียงหนึ่งประโยคหรือหนึ่งวลี...” (Soka Gakkai, 1999a: 386)

ทั้งการปฏิบัติและศึกษาล้วนสัมพันธ์กับความศรัทธา การศรัทธา พุทธธรรมที่แท้จริงจะสะท้อนถึงความมุ่งมั่นในการกระทำเพื่อความเข้าใจอันเป็น หนึ่งเดียวอย่างลึกซึ้งในการสอนและช่วยเหลือผู้อื่นให้เข้าถึงการเรียนรู้พุทธธรรม เป็นอย่างดี ความศรัทธาผิวดินนั้นไม่เพียงพอในการเรียนรู้พุทธธรรม จึงจำเป็น อย่างยิ่งที่จะต้องมีศรัทธาและมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติและศึกษา อีกประเด็นหนึ่งหาก ปราศจากการปฏิบัติและศึกษาแล้วพุทธธรรมก็จะดำรงอยู่ไม่ได้ หมายถึงแม้ บุคคลหนึ่งจะเฉลียวฉลาดหรือเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี แต่หากขาดการปฏิบัติและ ศึกษาพุทธธรรม บุคคลนั้นก็จะไม่สามารถเข้าถึงพุทธธรรมที่แท้จริงได้ เจื่อนไซ

ของการปฏิบัติและศึกษาพุทธธรรมที่สำคัญคือ “ไม่เพียงแต่พยายามเพื่อตนเอง จงสอนให้ผู้อื่นปฏิบัติด้วย” ถ้าปฏิบัติธรรมเพื่อประโยชน์ของตนเอง แล้วละเลย ไม่สนับสนุนการปฏิบัติธรรมของผู้อื่น ก็จะไม่สามารถบรรลุเจตนารมณ์ที่แท้จริง ของพระพุทธรูปที่จะปลดปล่อยประชาชนจากความทุกข์ โดยนัยนี้กล่าวได้ว่าการ ศึกษาธรรมโดยไม่ได้ปฏิบัติก็ไม่สามารถจะนำไปสู่การพัฒนาตัวเราให้ดีขึ้นได้ และ ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงสังคมได้ ดังนั้นการศึกษารวมของพุทธศาสนานิกายจึง เป็นการพัฒนาทั้งตนเองและผู้อื่นด้วยการปฏิบัติและศึกษาควบคู่กันไป (World Tribune, 2017b: Online) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษารวมเพื่อให้สามารถ สอนผู้อื่นได้ แม้แค่เพียงหนึ่งประโยคหรือหนึ่งวลี ซึ่งหมายถึงศาสนิกชนควรจะ พยายามอย่างสุดความสามารถในการแนะนำธรรมให้แก่ผู้อื่น แม้จะสามารถสอน ได้เพียงเล็กน้อย เพียงเท่านั้นผลบุญกุศลจะกลายเป็นพลังขับเคลื่อนอยู่ภายใน ตัวเรา (World Tribune, 2017a: Online) อย่างไรก็ตามในการปฏิบัติและศึกษา ธรรมนั้นไม่ได้ขึ้นอยู่กับความสามารถในการสอนหรือนำธรรมแก่ผู้อื่น แต่ เป็นการเข้าถึงแก่นแท้ของพุทธศาสนา คือการศรัทธาจนถึงที่สุด ปฏิบัติและศึกษา จนถึงที่สุด มีความพยายามอย่างจริงจังและต่อเนื่องจนถึงที่สุดเพื่อสนับสนุนการ เผยแผ่ธรรม (World Tribune, 2017b: Online) นั่นเป็นเหตุผลที่ว่าทำไมการ ศึกษาธรรมจึงช่วยให้เกิดความก้าวหน้าบนเส้นทางแห่งการบรรลุภาวะพุทธะจาก การร่วมกันเผยแผ่ธรรมไพศาล

สิ่งสำคัญในการศึกษารวมของสมาชิกสมาคมสร้างคุณค่า คือพยายาม ศึกษาธรรมนิพนธ์ของพระนิชิเร็นอย่างสม่ำเสมอ แม้จะเพียงครั้งละเล็กน้อยแต่ ขอให้ทำเป็นประจำทุกวัน ถึงแม้จะไม่สามารถเข้าใจได้ในเบื้องต้นแรก แต่เมื่ออ่าน เป็นประจำ สดุดทัยแล้วก็จะสามารถเข้าใจได้ และจะยิ่งเป็นประโยชน์มากขึ้นถ้า พยายามนำคำสอนของพระนิชิเร็นมาใช้ปฏิบัติในชีวิตประจำวัน หากสามารถ ทำได้แล้วมันจะเป็นเสมือนส่วนหนึ่งของชีวิต ซึ่งจะสามารถเพิ่มความเชื่อมั่นและ ความศรัทธาให้แก่ตัวเองมากขึ้น และจะสามารถช่วยให้วิถีการดำเนินชีวิตดีขึ้น (SGI-USA, 2016: 10) ด้วยเหตุนี้การศึกษารวมจึงมีความสำคัญต่อการปฏิบัติ และศรัทธาอย่างมาก จะเห็นได้จากความเข้าใจที่เกิดจากการศึกษาจะทำให้เกิด

ความศรัทธาเพิ่มขึ้น ยิ่งบุคคลผู้นั้นมีความเข้าใจลึกซึ้งเท่าไรก็ยิ่งยกระดับความศรัทธามากขึ้นเท่านั้น และยังสามารถยกระดับความศรัทธาไปสู่ความเข้าใจ การปฏิบัติได้อีกด้วย อย่างไรก็ตามสมาชิกบางคนอาจมีข้อจำกัดในการอ่าน ธรรมนิพนธ์ จึงเป็นหน้าที่ของเพื่อนสมาชิกที่จะช่วยกันสอนหรือแนะนำธรรมให้ แก่คนเหล่านี้ได้ก้าวหน้าในทางธรรมไปพร้อม ๆ กันอย่างเท่าเทียมกัน

อีกประการหนึ่งที่สำคัญคือการศึกษารวมของฝ่ายเยาวชน สมาคมสร้าง คุณค่าสนับสนุนให้เยาวชนอุทิศตนที่จะศึกษาเพื่อทำความเข้าใจธรรมนิพนธ์ตั้งแต่ วัยเยาว์ เพราะกลุ่มเยาวชนผู้ใฝ่รู้ทั้งชายและหญิงเหล่านี้จะสร้างรากฐานสำคัญ เพื่อในอนาคตจะได้เป็นผู้นำที่ร่วมมีบทบาทสำคัญในการเผยแผ่ธรรมไพศาล ยิ่งศึกษารวมของพระนิชิเร็นได้มากเท่าไร ก็จะมีซาบซึ้งมากขึ้นในหน้าที่อัน ยิ่งใหญ่ ในการต่อสู้ที่จะเผยแผ่ธรรมไพศาลให้เป็นความจริง การที่เยาวชนได้ ศึกษาธรรมนิพนธ์ของพระนิชิเร็นให้ลึกซึ้งและอุทิศตนเองอย่างมุ่งมั่นจะเป็นการ ปูทางแห่งการเผยแผ่ธรรมไพศาลให้ก้าวหน้าไปด้วยความหวัง อีกทั้งเยาวชน เหล่านี้ยังจะได้เรียนรู้ศิลปะในการดำเนินชีวิต และมีชีวิตอันเต็มไปด้วย ความสำเร็จสมหวังอีกด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อพวกเขาต้องเผชิญหน้ากับความ ยากลำบากและความท้าทายต่าง ๆ ซึ่งการศึกษารวมธรรมนิพนธ์ของพระนิชิเร็น จะช่วยชี้แนะหนทางที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการเผชิญกับอุปสรรคและปัญหา ต่าง ๆ ตลอดจนจะเป็นพลังผลักดันในการก้าวเดินต่อไปเพื่อความก้าวหน้าใน การดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม

ทั้งนี้โดยเปรียบเทียบแล้ว สมาชิกสมาคมสร้างคุณค่ามีความเชื่อลึก ๆ ร่วมกันว่า การสร้างศรัทธาเป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้ที่เพิ่งเริ่มเข้ามาร่วมปฏิบัติธรรม ใหม่ ๆ ซึ่งจะต้องได้รับการชี้แนะให้เกิดกำลังใจในการปฏิบัติธรรมให้เป็นกิจวัตร ประจำวัน ทั้งการสวดโดโมชู การทำวาระเช้า-เย็นเป็นประจำ และการเข้าร่วม ประชุมธรรม และเข้าร่วมในพิธีกรรมต่าง ๆ ณ ศูนย์ปฏิบัติธรรมในสาขาที่สังกัด ผู้ศรัทธาเก่าจะต้องคอยช่วยผู้ศรัทธาที่เพิ่งจะเริ่มปฏิบัติ เพื่อให้คนผู้นั้นค่อย ๆ มีความคุ้นเคยมากยิ่งขึ้น เข้าใจถึงวิถีการปฏิบัติและศึกษารวม และมีความมุ่งมั่น กับการได้เข้าร่วมศึกษารวม จนกลายเป็นกิจวัตรประจำวัน อันจะนำไปสู่สังคม

ที่มีความสงบสุขมั่นคงปลอดภัย แม้จะเป็นไปได้ยากที่จะถ่ายทอดความศรัทธาไปสู่มวลมนุษย์ทั้งหลาย แต่ด้วยความพยายามของสมาคมสร้างคุณค่าสากลอย่างน้อยก็ยังเป็นประโยชน์ที่จะช่วยให้คนจำนวนหนึ่งได้เข้าถึงและเข้าใจหลักธรรมคำสอน ถ้าพวกเขายังไม่พร้อมที่จะปฏิบัติ ก็หวังว่าพวกเขาจะพิจารณาการเริ่มก้าวเดิน โดยการร่วมศึกษากับสมาชิกที่อาศัยอยู่ในบริเวณใกล้เคียง เพื่อจะช่วยให้เขาสามารถเริ่มต้นก้าวเดินไปข้างหน้าทีละก้าวได้อย่างมั่นคง

กล่าวโดยสรุปได้ว่า แนวทางของสมาคมสร้างคุณค่าการเผยแผ่ธรรมนั้น จำเป็นต้องพร้อมด้วยศรัทธา ปฏิบัติ และศึกษา ถ้าหากขาดข้อหนึ่งข้อใดใน 3 ประการนี้แล้ว การเผยแผ่ธรรมไพศาลก็ไม่สามารถทำได้ หากสมาชิกมีศรัทธาที่เข้มแข็งต่อพระนิชิเร็น ร่วมกันสวดมนต์เบื้องต้นโงะฮอนซน ศึกษาธรรมนิพนธ์ และปฏิบัติกิจกรรมการเผยแผ่ธรรม จะช่วยเสริมให้สมาชิกสามารถใช้พลังชีวิตอันยิ่งใหญ่เอาชนะอุปสรรคปัญหาในการดำเนินชีวิตได้ และยังเสริมให้มีความเข้มแข็งที่จะสามารถต่อสู้กับความชั่วร้ายในสังคมปัจจุบัน สมาคมสร้างคุณค่ามุ่งเน้นการสร้างความเข้าใจให้แก่สมาชิกและสังคมว่าปัญหาและอุปสรรคนั้นถือเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของเรา แนวทางที่ถูกต้องคือการเรียนรู้ที่จะดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคม โดยใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการแก้ไขและเอาชนะปัญหาต่าง ๆ ของตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคม ซึ่งสะท้อนให้เห็นอุดมการณ์เพื่อสังคมของสมาคมสร้างคุณค่าได้จากสัญลักษณ์ธงสามสี ซึ่งแต่ละสีล้วนมีความหมายคือ สีน้ำเงิน หมายถึง “สันติภาพ” สีเหลือง หมายถึง “รุ่งโรจน์” สีแดง หมายถึง “ชัยชนะ” (สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย, ออนไลน์)

| สมาคมสร้างคุณค่า และรองสมาคมสร้างคุณค่าสากล

4.4 บทบาทพุทธศาสนาเพื่อสังคมของสมาคม สร้างคุณค่า

สมาคมสร้างคุณค่าเป็นกลุ่มผู้ปฏิบัติธรรมฝ่ายฆราวาสที่ไม่พึ่งพาวัดและพระสงฆ์ การสวดมนต์และการจัดประชุมเพื่อปฏิบัติธรรมที่เป็นกิจวัตรสามารถทำได้ตามสำนักงานหรือบ้านของสมาชิก ยกเว้นเวลาที่มีพิธีกรรมพิเศษจึงจัดขึ้นที่ศูนย์กลางหรือสำนักงานใหญ่ของสมาคม การปฏิบัติศาสนกิจเช่นนี้เป็นเงื่อนไขที่สามารถตอบสนองความต้องการของคนเมืองสมัยใหม่ ที่สามารถเลือกได้ตามความสะดวกว่าจะเข้าร่วมปฏิบัติศาสนกิจที่บ้านของตน หรือสถานที่จัดประชุมธรรม โดยไม่จำเป็นต้องเดินทางไปวัด (ประทุม อังกูโรหิต, 2552: 57-58) นอกจากนี้สมาชิกรยังเชื่อว่าการเข้าร่วมกิจกรรมเผยแผ่ธรรมเป็นหน้าที่ของสมาชิกทุกคน เป็นการสะสมบุญ และเป็นวิถีการดำเนินชีวิตที่สมาชิกทุกคนควรยึดถือปฏิบัติ ดังนั้นศรัทธา ปฏิบัติ และศึกษาในวิถีของสมาคมสร้างคุณค่าจึงอยู่บนพื้นฐานของวิถีชีวิตประจำวันของสมาชิก โลกฝ่ายธรรมและโลกฝ่ายคฤหัสถ์มีความเป็นหนึ่งเดียวกัน และสนันสนุนซึ่งกันและกัน จึงมีนัยที่เป็นพุทธศาสนาเพื่อสังคมทั้งในส่วนที่เป็นวิถีปฏิบัติทางศาสนาและการทำกิจกรรมร่วมกันของสมาชิกและสมาคม

หากพิจารณาในเชิงบทบาทพุทธศาสนาเพื่อสังคม สมาคมสร้างคุณค่า นับเป็นองค์กรทางพุทธศาสนาที่จัดตั้งขึ้นเพื่อเป้าหมายการสร้างความสุขของมวลมนุษยชนและความสงบสันติของสังคม โดยได้ดำเนินกิจกรรมเพื่อสังคมควบคู่ไปกับการเผยแผ่พุทธธรรมและหลักธรรมคำสอนของพระนิชิเร็น ซึ่งเป็นหลักธรรมที่เน้นการตั้งศักยภาพของแต่ละคนให้มาร่วมกันทำกิจกรรมเพื่อแสวงหาความสุขทั้งทางร่างกายและจิตใจ เพื่อตนเองและเพื่อผู้อื่น ลดความทุกข์และปัญหาที่ผู้คนและสังคมกำลังประสบอยู่ และเพื่อสร้างสาธารณประโยชน์แก่สังคม เจตนารมณ์ขั้นพื้นฐานของสมาคมสร้างคุณค่าคือการสร้างสังคมที่ซึ่งทุกคนสามารถมีความสุขร่วมกัน ไม่มีการเบียดเบียนหรือการเอาเปรียบกัน

การดำเนินกิจกรรมเพื่อสังคมไม่ใช่เป็นเพียงการบริจาคหรือเสียสละในกำลังกายหรือกำลังทรัพย์เพื่อการช่วยเหลือผู้อื่นและสังคม แต่ยังเป็นการกระตุ้นให้ปัจเจกบุคคลพัฒนาตนเองเพื่อบรรลุความปรารถนาในการดำรงชีวิตอย่างสงบสุขและสันติในดินแดนแห่งพุทธธรรม เพื่อให้มีวิถีชีวิตแบบช่วยเหลือพึ่งพากันสร้างความกลมเกลียวระหว่างบุคคล ทุกคนสามารถแสดงศักยภาพในการพัฒนาให้ปรากฏออกมาอย่างเต็มที่ พร้อมกับต่อสู้เพื่อเสริมสร้างสันติภาพและความเจริญให้แก่สังคมโดยส่วนรวมเป็นสำคัญ หลักการที่สำคัญประการหนึ่งในการทำงานตามแนวทางพุทธศาสนาเพื่อสังคม คือการเชื่อมโยงไปสู่การสร้างเครือข่ายแห่งการทำความดีเพื่อการช่วยเหลือผู้อื่นและส่งเสริมสาธารณประโยชน์ในสังคม

โจเซอิ โทตะ อดีตประธานสมาคมสร้างคุณค่าคนที่สอง ได้อธิบายสนับสนุนการทำงานเพื่อสังคมผ่านการเสียสละตนเองเพื่อการช่วยเหลือผู้อื่นและส่งเสริมสาธารณประโยชน์ในสังคมว่า “...ไม่ว่าคุณจะทำสิ่งที่มีอยู่ให้แก่ผู้อื่นมากสักเท่าไรก็ตาม ก็จะมีเพิ่มพูนขึ้นมาใหม่ และมีอย่างไม่หมดสิ้น ลองพยายามดูว่าคุณจะบรรลุถึงสภาพชีวิตในระดับนี้ได้หรือไม่...” (สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย, 2551: 83) ตลอดจนถึงได้ชี้แนะว่าการเสียสละเพื่อผู้อื่นและสังคมเป็นเจตนารมณ์อันยิ่งใหญ่ของพระพุทธรูปและพระโพธิสัตว์ สมาชิกทุกคนจึงควรอุทิศชีวิตเพื่อบรรลุผลสำเร็จในเป้าหมายอันยิ่งใหญ่ และทรงคุณค่าด้วยการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์และสร้างดินแดนแห่งสันติภาพนิรันดร์และความสุขเพื่อทุกคน (สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย, 2551: 88)

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาสมาคมสร้างคุณค่าพยายามดำเนินกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือประชาชนและสนับสนุนการพัฒนาสังคมในหลากหลายด้านอย่างจริงจัง โดยมุ่งเน้นให้ทุกคนมาร่วมกันสร้างสังคมและโลกให้ปลอดภัยและสงบสันติ อันเป็นแนวทางการดำเนินงานตามแนวคิดของพุทธศาสนานิกายชินริเกียวที่เป็น “ภาระหน้าที่ของโพธิสัตว์จากพื้นโลก” (สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย, ออนไลน์) สมาชิกของสมาคมสร้างคุณค่าได้ยึดถือการเผยแพร่ธรรมในวิถีของพระโพธิสัตว์จากพื้นโลกเป็นแนวทางการอยู่ร่วมกันเพื่อช่วยเหลือและส่งเสริมการพัฒนาสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มผู้ทุกข์ยากเดือดร้อน แนวทางเช่นนี้

สอดคล้องกับคำอธิบายที่ ไตซาซุ อิเคดะ ประธานสมาคมสร้างคุณค่าสากล ได้ชี้แนะต่อสมาชิกว่าเป็นปรัชญาแห่งการดึงเอาศักยภาพและความเมตตาเพื่อการพัฒนาสังคม และได้สร้างแรงบันดาลใจและเป็นแรงกระตุ้นให้สมาชิกสมาคมสร้างคุณค่าสากลทั่วโลกมาร่วมกันดำเนินกิจกรรมเพื่อสนับสนุนแนวทางพุทธศาสนาเพื่อสังคม โดยมี 2 ประเด็นที่ควรกล่าวถึง คือ อุดมการณ์สร้างคุณค่าเพื่อสังคม และการขับเคลื่อนงานพุทธศาสนาเพื่อสังคม ดังนี้

4.4.1 อุดมการณ์สร้างคุณค่าเพื่อสังคม

สมาคมสร้างคุณค่าพยายามผลักดันให้สมาชิกดำเนินชีวิต และทำกิจกรรมตามอุดมคติของพระโพธิสัตว์ให้บรรลุผลในการช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาเดือดร้อนในรูปแบบต่าง ๆ ให้พ้นทุกข์ ด้วยศรัทธาและการปฏิบัติธรรม แนวทางเช่นนี้เป็นภาพของขบวนการเคลื่อนไหวทางศาสนาใหม่ที่พบเห็นได้ในหลายกลุ่มศาสนาของญี่ปุ่น การเกิดขึ้นของขบวนการศาสนาใหม่ในญี่ปุ่นมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจนในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง เพราะประชาชนจำนวนมากอยู่ในสภาวะอดอยากไร้ ขาดแคลนปัจจัยในการดำรงชีวิต ไร้ที่อยู่อาศัย และขาดความเชื่อมั่นในสถาบันการเมืองการปกครอง ประชาชนจำนวนมากต่างหันมาพึ่งพากลุ่มศาสนาที่สามารถสนองความต้องการจำเป็นได้ในขณะนั้น หรือสามารถจะอำนวยความสะดวกทั้งทางร่างกายและจิตใจให้ได้อย่างรวดเร็ว เพื่อให้หลุดพ้นจากวิกฤติทางสังคมและเศรษฐกิจ (ประทุม อังกูรโรหิต, 2552: 54) แนวทางที่กลุ่มศาสนาใหม่ใช้กระตุ้นให้ประชาชนญี่ปุ่นลุกขึ้นมาแก้ไขปัญหาและความทุกข์คือแทนที่จะหมัดหวังกับสภาพทุกข์ยากเดือดร้อน ทุกคนควรจะมาร่วมกันทำความดีและแก้ไขปัญหา โดยเชื่อว่าการทำความดีโดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำความดีเพื่อสังคม จะช่วยลดความทุกข์และปัญหาของปัจเจกบุคคลและสังคมได้ ลดความขัดแย้ง ลดการเบียดเบียนกัน และร่วมกันขจัดภัยสังคมและภัยธรรมชาติที่หลากหลาย เพื่อให้เกิดสันติสุขและความอยู่รอดของคนในสังคม

ในภาพรวมกลุ่มศาสนาใหม่เกือบทุกสำนักเน้นสอนหลักธรรมเพื่อการแก้ไขปัญหาในโลกปัจจุบัน ดังเช่นที่สมาคมสร้างคุณค่าสอนเรื่องการสร้างคุณค่า

ให้ชีวิต อันเป็นคำสอนที่เน้นศักดิ์ศรีและคุณค่าของปัจเจกบุคคล ทำให้สมาชิกเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง รู้สึกว่าตนเป็นผู้ที่มีความสามารถ เป็นคนดี และเป็นที่ต้องการของกลุ่มและชุมชน รวมถึงการสอนเรื่องการบรรลุภาวะพุทธะ เพื่ออธิบายให้สมาชิกฟังว่าทุกคนมีศักยภาพและมีความสามารถในการบรรลุภาวะพุทธะได้อย่างเท่าเทียม ทั้งหญิงหรือชาย ไม่มีใครเหนือกว่าใคร และทุกคนสามารถกำหนดชะตาชีวิตและวิถีการดำเนินชีวิตของตนเองได้ตามศักยภาพของแต่ละบุคคล แนวคิดเหล่านี้ได้กลายเป็นอุดมการณ์ที่ช่วยปลุกสำนึกและความกระตือรือร้นของสมาชิกสมาคมสร้างคุณค่าให้ลุกขึ้นมาร่วมกันทำความดีเพื่อสังคม และร่วมกันพัฒนาสังคมญี่ปุ่นตามความเชื่อและศรัทธาในหลักธรรมของพุทธศาสนานิกายชินริเ็น

1) ภาวะพุทธะและการทำความดีเพื่อสังคม

พุทธศาสนานิกายชินริเ็นเชื่อว่าทุกคนสามารถจะเข้าถึงธรรมชาติของพุทธะได้ในวิถีชีวิตของผู้คนในปัจจุบัน เพราะพุทธะเป็นภาวะจิตที่อยู่ในตัวเราทุกคน ในทุกหนึ่งขณะจิตแต่ละคนอาจจะตกอยู่ในภาวะจิตแบบใดแบบหนึ่งใน 10 ภาวะจิต หรือในสังฆธรรมปฐมนชริกสูตรเรียกว่า 10 โลก (ten worlds) ดังนี้

(1) โลกนรก คือ ภาวะจิตเป็นทุกข์ เตือดร้อน และวิตกกังวล

(2) โลกเปรต คือ ภาวะจิตกระหายอยากได้ โลก เป็นชีวิตที่ทุกข์ทรมานด้วยการแสวงหาแต่ทรัพย์สินเงินทอง ชื่อเสียง ที่ไม่รู้จักพอ

(3) โลกเดรัจฉาน คือ ภาวะจิตเห็นแก่ตัว หลงผิด เป็นชีวิตที่คอยประจบประแจงผู้ที่เหนือกว่าตนเอง แต่จะหยิ่งยะโสต่อผู้อ่อนแอกว่า ขาดความนึกคิดด้านคุณธรรมที่มีมนุษย์พึงมี

(4) โลกอสุระ คือ ภาวะจิตขุ่นมัว โมโห โกรธ พยาบาท ไม่พอใจ ชอบใช้กำลัง เป็นชีวิตที่ยึดเอาตนเองเป็นใหญ่ มีจิตใจอ้าวอด มีเล่ห์เหลี่ยม ประจบประแจงผู้เหนือกว่าเพื่อเอาตัวรอด

(5) โลกมนุษย์ คือ ภาวะจิตมีเหตุผล รู้หน้าที่ เป็นชีวิตที่สงบราบเรียบ กระทำสิ่งต่าง ๆ เป็นปกติ มีความคิดและเหตุผลตัดสินใจในทุกสิ่งทุกอย่างได้

(6) โลกเหาะ คือ ภาวะจิตเป็นสุขชั่วขณะ สมหวัง พอใจ เป็นชีวิตที่มีความสุขเมื่อได้รับสิ่งที่สมหวังหรือได้รับการยกย่องชมเชย

(7) โลกสวาก คือ ภาวะจิตที่มุ่งมั่นศึกษาสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เป็นชีวิตที่ศึกษาหลักธรรม เข้าใจถึงความไม่เที่ยงแท้ของโลก เข้าใจในชีวิตได้อย่างลึกซึ้ง

(8) โลกปัจเจก คือ ภาวะจิตมุ่งมั่นกระทำจนสำเร็จ เป็นชีวิตที่สามารถรู้ถึงความไม่เที่ยงแท้ของสังขม และสามารถรู้แจ้งเพียงเสี้ยวหนึ่งของหลักธรรมที่มีอยู่ทั่วไปได้ด้วยพรศนะของตนเอง

(9) โลกโพธิสัตว์ คือ ภาวะจิตเมตตาปราณี เป็นชีวิตที่มีความปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุขและมีจิตใจรักใคร่ดูแลผู้อื่น

(10) โลกพุทธะ คือ ภาวะจิตเป็นสุข อิ่มเอม รู้แจ้งความเป็นจริงแห่งอดีต ปัจจุบัน และอนาคต เป็นชีวิตที่เปี่ยมล้นด้วยปัญญา และรู้แจ้งถึงกฎแห่งความเป็นจริงของสรรพสิ่งทั้งปวง

เมื่อพิจารณาจากภาวะ 10 โลก พบว่ามี 4 โลก ซึ่งจัดว่าเป็นโลกที่ต่ำหรือเป็นฝ่ายอกุศล คือ โลกนรก เปรต เดรัจฉาน และอสุรชะ ส่วนโลกมนุษย์นั้นเป็นโลกที่อยู่ในภาวะจิตกลาง ๆ เป็นปกติ และอีก 5 โลกเป็นโลกฝ่ายดีหรือฝ่ายกุศล ภาวะจิตทั้ง 10 นี้มีอยู่และเกิดขึ้นได้ในหนึ่งขณะจิตของมนุษย์อย่างครบถ้วนในการดำเนินชีวิตแต่ละวัน ซึ่งอาจจะมิทั้งหมดทุกขใจ สุขใจ ดีใจ เสียใจ สงบนิ่งหรือเปลี่ยนแปลงไปได้ตลอดเวลาในหนึ่งขณะจิต ดังนั้นการศึกษาพุทธธรรมจึงเป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้เรามีสติสัมปชัญญะในการดำเนินชีวิตให้มีความสุขได้ และพ้นจาก 4 โลกฝ่ายอกุศล สมาชิกสมาคมสร้างคุณค่าเชื่อว่าเราสามารถเลือกภาวะจิตที่เป็นกุศลหรืออกุศลในวิถีชีวิตของเราเองได้ แม้ว่าเราจะไม่สามารถเลือกเกิดในสถานะใดได้ก็ตาม

ภาวะพุทธะจึงเป็นภาวะจิตที่ทุกคนต้องการจะบรรลุถึงและรักษาไว้เพื่อการเป็นคนดีและมีวิถีชีวิตที่ดี ดังนั้นหากพิจารณาในประเด็นความศรัทธา ปฏิบัติ และศึกษาในหมู่สมาชิกสมาคมสร้างคุณค่า พบว่าต่างมีความสัมพันธ์และหนุนเสริมซึ่งกันและกัน เพื่อให้สมาชิกเข้าถึงภาวะพุทธะและสามารถหลุดพ้นจากปัญหาและทุกข์ได้ เพราะบนพื้นฐานของศรัทธา การปฏิบัติ และการศึกษาอย่าง

จริงจัง หลักธรรมของพระนชิเร็นจะช่วยให้ทุกคนสามารถเข้าถึงธรรมชาติของพุทธะ สามารถพัฒนาให้ทุกคนมีความสุขและมีวิถีชีวิตที่ดี สามารถค้นพบวิถีแห่งการแก้ไขปัญหาและหลุดพ้นจากทุกข์ได้ร่วมกัน ช่วยเปลี่ยนแปลงเหตุปัจจัยทางลบในชีวิตของแต่ละคนให้ดีขึ้น และคาดหวังว่าเมื่อทุกคนทำดีจะมีส่วนสำคัญให้เกิดเครือข่ายสมาชิกและการทำงานเพื่อสังคมอย่างเข้มแข็ง มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน สนับสนุนการทำงานเพื่อการพัฒนาสังคม

การทำงานของสมาคมสร้างคุณค่าเน้นการดำเนินกิจกรรมเพื่อประชาชนทุกคน และทุ่มเทให้กับการเผยแผ่ธรรมไพศาล โดยมีได้ขับเคลื่อนเพื่อผลประโยชน์หรือความมีชื่อเสียงขององค์กร แต่เพื่อความสมานฉันท์บนพื้นฐานของความศรัทธาและความเข้าใจในทุกข์และปัญหาของประชาชนอย่างถูกต้อง จึงสนับสนุนการทำกิจกรรมบนพื้นฐานความเอื้ออาทรต่อเพื่อนมนุษย์ เพื่อช่วยให้สังคมสามารถพัฒนาก้าวหน้าในด้านการทำความดี เพื่อลบล้างอุปสรรคขัดขวางที่จะทำให้ไม่อาจพัฒนาไปในด้านของความดี การดำเนินการเหล่านี้ล้วนเป็นการกระทำบนพื้นฐานที่พุทธศาสนานชิเร็นเชื่อว่าการทำความดีจะช่วยสร้างพฤติกรรมด้านบวกของปัจเจกบุคคล มีความเมตตากรุณาต่อผู้อื่น และมีสำนึกของการเอื้อประโยชน์ต่อสาธารณะ (สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย, 2551: 102-103) การทำความดีในเบื้องต้นคือเริ่มจากการปฏิบัติศรัทธาของสมาชิกด้วยการสวดมนต์เข้า-เย็น และอธิษฐานให้เกิดปัจจัยสร้างสรรค์สิ่งที่ดีในสังคม อันเป็นเจตนารมณ์ของสมาคมสร้างคุณค่า 5 ประการ ได้แก่ (1) ความศรัทธาเพื่อสร้างความสามัคคีกลมเกลียวในครอบครัว (2) ความศรัทธาเพื่อแต่ละคนจะสามารถรักษาความสุขไว้ได้ (3) ความศรัทธาเพื่อสามารถฟันฝ่าอุปสรรค (4) ความศรัทธาเพื่อสุขภาพแข็งแรง และ (5) ความศรัทธาเพื่อชัยชนะสัมบูรณ์ (สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย, 2551: 113) โดยนัยของเจตนารมณ์ดังกล่าวนี้ ไม่ได้เป็นเพียงการทำความดีเพื่อตนเองและครอบครัว แต่ยังเป็นการทำความดีเพื่อสังคมอีกด้วย

ทั้งนี้การทำความดีเพื่อสังคมมีพื้นฐานมาจากความเชื่อในธรรมชาติพุทธะ ว่าการปฏิบัติธรรมเพื่อให้บรรลุภาวะพุทธะเป็นกระบวนการปรับเปลี่ยนหรือพัฒนาตนเองและสังคมด้วยปัญญา เพราะผู้ปฏิบัติธรรมด้วยปัญญาจะมีความ

ก้าวหน้าอย่างต่อเนื่องไปบนหนทางของการทำความดี ไม่ขับเคลือนชีวิตไปในหนทางแห่งความชั่วร้าย ดังในบทธรรมนิพนธ์ที่กล่าวว่า “สภาพชีวิตพุทธะนั้นมีอยู่ในการปฏิบัติศรัทธาอย่างต่อเนื่อง” (Soka Gakkai, 1999a: 471) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการไม่ดำเนินชีวิตอยู่ในหนทางที่ถูกพัดพาไปเพราะลมทั้ง 8 อันได้แก่ ลม ลี้อลมลาม ยศ ลี้อมยศ สรรเสริญ นินทา ความทุกข์ และความสุข (สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย, 2551: 101) ถ้าหากเราวางชีวิตไว้อยู่กับธรรมชาติแห่งพุทธะแล้ว ไม่ว่าจะเป็นเรื่องที่เราได้รับลาม ยศ สรรเสริญ หรือความสุข เราก็จะสามารถใช้โอกาสเหล่านั้นเพื่อการทำความดีให้ปรากฏออกมาอย่างรู้เท่าทันความจริงของวิถีชีวิตและสังคมด้วยปัญญา ดังคำกล่าวในบทธรรมนิพนธ์ที่ว่า “จงทุกข์เมื่อทุกข์ จงสุขเมื่อสุข ให้มองดูว่าทั้งความทุกข์และความสุขนั้นเป็นความจริงของชีวิต...” (Soka Gakkai, 1999a: 681) การดำเนินชีวิตด้วยปัญญาเช่นนี้จะสามารถขับไล่ความทุกข์ออกไปได้ ผู้ที่มีปัญญาอย่างแท้จริงก็คือผู้ที่ธำรงไว้ซึ่งศรัทธาที่ไม่สั่นคลอนและเชื่อในศักยภาพของภาวะพุทธะที่มีอยู่ในตัวเอง ดังนั้นการทำความดีด้วยปัญญาจึงจะมีความมั่นคงมากกว่าความลุ่มหลงในความดี และหากสามารถขยายการทำความดีไปสู่สังคมได้ จะเป็นการทำความดีในวิถีของพุทธศาสนาเพื่อสังคม

2) การสร้างคุณค่าในสังคมและงานจิตอาสา

หากพิจารณาถึงแนวคิดเบื้องต้นแรกในการก่อตั้งสมาคมสร้างคุณค่าพบว่าทั้งซีเนซซาบูโร่ มาคิซึจิ อดีตประธานคนแรก และโจเซอิ โทดะ อดีตประธานคนที่สอง มีความเหมือนกันในแง่ที่มีความสนใจและความมุ่งมั่นเพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของสังคมผ่านระบบการศึกษา โดยให้ความสำคัญมากในกิจกรรมทางการศึกษาของเด็กและเยาวชน เพื่อให้เข้าใจปรัชญาที่เหมาะสมต่อการแก้ไขปัญหาของสังคมจากแนวคิดการศึกษาสร้างคุณค่า ซึ่งมีฐานความคิดสำคัญคือ การศึกษาคควรจะเป็นกระบวนการของสังคมที่จะช่วยพัฒนาคุณภาพและความสามารถที่จำเป็นภายในตัวเด็กและเยาวชน เพื่อที่พวกเขาจะสามารถใช้ชีวิตในฐานะสมาชิกผู้จะมีส่วนร่วมในแต่ละสังคมของตนเอง เป้าหมายของระบบการศึกษาควรจะ

ต้องสอดคล้องกับความต้องการของบุคคลและสังคมที่พวกเขาจะต้องร่วมกันสร้างขึ้น กล่าวคือเป็นแนวคิดที่เน้นให้บุคคลและสังคมควรจะได้รับความสุขบนพื้นฐานศักยภาพของตนเอง ปัจจุบันสมาคมสร้างคุณค่ายังคงให้ความสำคัญกับแนวคิดการศึกษาสร้างคุณค่า พร้อมทั้งเสนอแนวทางการเรียนและการสอนเพื่อให้เด็กและเยาวชนสามารถใช้ชีวิตประจำวันให้ประสบความสำเร็จ ด้วยการมุ่งหวังให้เด็กและเยาวชนได้ตระหนักรู้ถึงเป้าหมายการศึกษาที่แท้จริง และสามารถบรรลุถึงเป้าหมายตามแนวคิดทฤษฎีการศึกษาสร้างคุณค่าที่ยืนยันว่าเป้าหมายของการศึกษาคือ “การทำให้เด็กเรียนมีความสุข”

ภายหลังกิจจุใจและโตะได้เชื่อมโยงทฤษฎีการศึกษาสร้างคุณค่าเข้ากับหลักธรรมของพุทธศาสนานิกายเร็นในประเด็นธรรมชาติของพุทธะ เพื่อความเข้าใจถึงแนวทางการสร้างคุณค่าที่จะสามารถกระตุ้นศักยภาพของมนุษย์และประยุกต์พุทธศาสนาเพื่อแก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวันได้ และแนวทางขับเคลื่อนการสร้างคุณค่าในสังคมผ่านกระบวนการเปลี่ยนแปลงในบทบาทหน้าที่ของปัจเจกบุคคลและการเปลี่ยนแปลงในสังคม สมาชิกสมาคมสร้างคุณค่าเชื่อว่าแต่ละคนมีพลังและศักยภาพที่จะพัฒนาชีวิตที่ดีและสร้างคุณค่าให้แก่สังคม เพื่อการเปลี่ยนแปลงชุมชน สังคม และประชาคมโลก โดยการร่วมเผยแพร่ธรรมและทำกิจกรรมเพื่อความสุขของผู้อื่น ซึ่งจะนำไปสู่การปฏิวัติวิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์ตามแนวทางสร้างคุณค่าในสังคม เพื่อที่จะทำทลายต่อการแก้ไขปัญหาและความทุกข์ยากต่าง ๆ ในสังคม รวมถึงการช่วยเหลือผู้อื่นและสนับสนุนการพัฒนาชุมชนหรือสังคมที่ตนเองอยู่ร่วม (Daisaku Ikeda, 2012: 7) โดยการทำกิจกรรมเชิงจิตอาสา

ทั้งนี้อาสาสมัครส่วนใหญ่ของสมาคมสร้างคุณค่าสากลทั่วโลกเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อสันติภาพและการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรมต่อต้านอาวุธนิวเคลียร์และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงการกระตุ้นให้สมาชิกทุกคนได้คิดว่าไม่ควรที่จะนิ่งดูดายกับความสูญเสียและการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทุกคนควรจะลุกขึ้นมาทำทลายกับปัญหาที่เกิดขึ้น ร่วมสนับสนุนการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ

และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ไม่ใช่ใช้ประโยชน์และทำลายไป โดยไม่คิดถึงคนรุ่น
หลังว่าจะมีชีวิตอย่างไรหากทุกสิ่งทุกอย่างถูกทำลายไปกับการใช้ประโยชน์อย่าง
เห็นแก่ตัวของคนในสังคมปัจจุบัน กิจกรรมทั้งหลายจะผลสานกับการเรียนรู้ในเชิง
การสร้างคุณค่าในสังคม

นอกจากนี้การทำงานอาสาสมัครยังถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติ
ธรรมตามแนวทางของสมาคมสร้างคุณค่าสากล โดยยึดถือคำขึ้นนำของ ไตซาซุ
อิเคดะ เพื่อเป็นแนวทางในการทำงานจิตอาสาเพื่อสันติภาพและการพัฒนาที่
ยั่งยืน (Lorente, 2016: 22) ความเป็นจิตอาสาจะเป็นแรงบันดาลใจและแรง
กระตุ้นสำคัญให้เหล่าอาสาสมัครของสมาคมสร้างคุณค่าสากลไม่รู้สึกท้อถอยและ
ไม่ยอมแพ้ต่อปัญหาและอุปสรรคในการทำงานเพื่อสังคม ทุกคนสามารถร่วมกัน
ทำงานเพื่อสังคมได้อย่างมีความสุข และความเป็นจิตอาสายังช่วยให้สมาชิกมอง
ว่าปัญหาและทุกข์จะเป็นแรงบันดาลใจและแรงกระตุ้นสร้างสรรค์อนาคตที่ดีขึ้น
ได้ เพราะทุกคนเชื่อว่าสามารถสร้างอนาคตที่ดีขึ้นได้บนพื้นฐานความรับผิดชอบ
ต่อสังคมของเราเอง เพื่อที่จะนำพาผู้คนและสังคมไปสู่สังคมที่ดีขึ้น มีสันติภาพ
และความสงบสุข สามารถอยู่ร่วมกันแบบเอื้ออาทรและเคารพในสิทธิการดำรง
อยู่ของสรรพชีวิต (มนุษย์ สัตว์ พืช) และพยายามที่จะเน้นย้ำต่อแนวคิดที่ว่าปัญหา
ความยากจนและปัญหาสิ่งแวดล้อมทุกปัญหาสามารถแก้ไขได้ถ้าเราสามารถ
เอาชนะความกลัว กลัวคือไม่กลัวที่จะแพ้ ไม่กลัวความท้าทาย ไม่กลัวความ
เปลี่ยนแปลง และไม่กลัวความยากลำบาก หากทุกคนปราศจากความกลัว
เหล่านี้ ปัญหาอุปสรรคทั้งหลายก็ไม่ได้ยิ่งใหญ่เกินกว่าความพยายามของทุกคน
ไปได้ รวมถึงความเป็นจิตอาสายังช่วยให้เกิดการยอมรับความแตกต่าง
หลากหลายของผู้คนในสังคมโลกตามอุดมการณ์ต่างกายใจเดียวอีกด้วย

แนวคิดการสร้างคุณค่าในสังคมเป็นฐานให้เกิดความเป็นจิตอาสา ซึ่ง
เป็นกระบวนการทางสังคมที่จะช่วยพัฒนาศักยภาพและความสามารถของเด็ก
และเยาวชนที่จะร่วมกันทำงานเพื่อสังคมในอนาคต สมาคมสร้างคุณค่าจึงให้
ความสำคัญกับการให้การศึกษาสร้างคุณค่าแก่เด็กและเยาวชน ไปพร้อมกับ
การส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมาร่วมกันทำกิจกรรมในเชิงจิตอาสา เพื่อสร้าง

ความตระหนักและเสริมความเข้มแข็งในจิตสำนึกของการมีส่วนร่วมที่จะเสียสละตนเองเพื่อผู้อื่นและสาธารณประโยชน์ และเติบโตขึ้นมาเป็นสมาชิกผู้มีความรู้และเป็นกำลังสำคัญในการแก้ไขปัญหาและทุกข์ที่เกิดขึ้นในแต่ละสังคม เป้าหมายการศึกษาเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนคือการทำหน้าที่เพื่อสังคม มีจิตแห่งพระโพธิสัตว์และพระพุทธรูป พร้อมทั้งจะใช้ปัญญาและความเมตตาปราณีร่วมกันทำงานเพื่อสังคม โดยมีเป้าหมายเพื่อความทุกข์ของสังคม อันเป็นเป้าหมายที่ชีวิตมนุษย์ทุกคนปรารถนาและเสาะแสวงหา

3) ความสามัคคีแห่งต่างกายใจเดียว

การบริหารจัดการองค์กรและการดำเนินกิจกรรมของสมาคม สร้างคุณค่าเน้นการทำงานร่วมกันเป็นทีม สมาชิกแม้จะมีความแตกต่างกันในหลากหลายสถานะ แต่จะต้องเป็นหนึ่งเดียว ทำงานร่วมกันโดยไม่มีการโต้แย้งและยึดถือว่าหมู่คณะจะเข้มแข็งมั่นคงได้ด้วยกรรมวิธีในการทำงานร่วมกันเป็นฐาน แต่ละบุคคลเป็นเพียงองค์ประกอบหนึ่งและมีความหมายเพียงช่วยให้เกิดกิจกรรมของส่วนรวม เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายเดียวกันที่ต้องการจะบรรลุถึงคือความสำเร็จของกิจกรรมในการทำงานเพื่อสังคม การทำงานบนพื้นฐานความแตกต่างแต่สามัคคีเป็นหนึ่งเดียว เรียกว่า “ความสามัคคีแห่งต่างกายใจเดียว” (Soka Gakkai, 1999a: 217)

ในประเด็นต่างกายใจเดียวนั้น ต่างกายหมายความว่าพวกเราแต่ละคนมีบุคลิกลักษณะ ความถนัด บทบาทหน้าที่เฉพาะของตัวเอง ส่วน “ใจเดียว” หรือ “หัวใจเดียวกัน” หมายถึงร่วมเป้าหมายหรือคุณค่าเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพุทธธรรมของพระนิชิเร็น หมายถึงร่วมความศรัทธาในธรรมมหัศจรรย์และร่วมมหาปณิธานเพื่อการเผยแผ่ธรรมไพศาล ดังนั้นความสามัคคีแห่งต่างกายใจเดียวในพุทธธรรมนิพนธ์จึงหมายถึงบุคคลหรือกลุ่มที่รวมกันอย่างกลมเกลียวบนพื้นฐานของหลักธรรม และยังชี้ให้เห็นถึงการทำงานร่วมกันที่เต็มไปด้วยความหลากหลายแต่ทรงพลังของกลุ่ม โดยมีความสามัคคีและความเพียรพยายามเพื่อความก้าวหน้าของการเผยแผ่ธรรมไพศาลและการทำงานเพื่อสังคม

“ความสามัคคีแห่งต่างกายใจเดียว” เป็นกุญแจสำคัญไปสู่การบรรลุความสำเร็จและชัยชนะในทุกความเพียรพยายามขับเคลื่อนกิจกรรม และเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการบรรลุการเผยแผ่ธรรมไพศาล อุดมการณ์นี้ยังแสดงความเชื่ออย่างมั่นคงของสมาคมสร้างคุณค่าว่า トラบไตที่สมาชิกร่วมกันทำงานอย่างเข้มแข็งและอุทิศตนเพื่อการเผยแผ่ธรรมไพศาล พวกเขาจะสามารถมีชัยชนะแม้แต่อุปสรรคที่ยากจะจัดการที่สุดได้ การเผยแผ่ธรรมไพศาลจะไม่ก้าวหน้า แม้จะมีการวางแผนหรือยุทธวิธีที่ดีที่สุดก็ตามแต่หากปราศจากความสามัคคีในการทำงานร่วมกัน จะก่อให้เกิดอุปสรรคที่ขัดขวางการทำงานหรือการเคลื่อนไหวกิจกรรม ทุกอุปสรรคจะถูกหยุดยั้งโดยความตั้งใจที่แน่วแน่ในการทำงานของทุกคนบนพื้นฐานความสามัคคีตามเจตนารมณ์แห่ง “ต่างกายใจเดียว” ซึ่งจะเป็นพลังขับเคลื่อนอันตรงพลังที่ทำให้ประสบความสำเร็จอย่างแน่นอน ทุกคนที่ร่วมเจตนารมณ์นี้จะสามารถทำงานร่วมกันอย่างกลมเกลียวและรู้สึกปีติยินดีแม้อยู่ท่ามกลางการต่อสู้ที่ยากลำบาก การมีจุดมุ่งหมายร่วมกันถือเป็นกุญแจสำคัญในการสร้างสรรค์กิจกรรมที่มีพลัง ความสามัคคีแห่งต่างกายใจเดียวคือสาระสำคัญของความกลมเกลียวของสมาชิกสมาคมสร้างคุณค่าที่จะร่วมกันทำงานทั้งการเผยแผ่ศาสนาและการพัฒนาสังคม

ปัจจุบันสมาคมสร้างคุณค่าสากลเป็นองค์กรที่ก้าวพ้นเรื่องความหลากหลายทางเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ และวัฒนธรรม โดยได้ขยายสมาชิกออกไปถึง 192 ประเทศ นี่คือผลสำเร็จของการเผยแผ่ธรรมไพศาลภายใต้อุดมการณ์ทางธรรมที่สอนให้มุ่งเน้น “ความสามัคคีแห่งต่างกายใจเดียว” โดยมีพื้นฐานแนวคิดว่าหากผู้คนมีเจตนาที่จะอยู่ร่วมกันแบบต่างกายใจเดียวแล้ว ทุกเรื่องทุกอย่างก็จะบรรลุผลสำเร็จได้ด้วยความสามัคคี ต่างกายใจเดียวจะเป็นกุญแจไปสู่การสร้างความร่วมมือเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลให้หลุดพ้นจากความทุกข์และปัญหาทั้งปวง เปรียบเสมือนในทุกสังคมความชั่วและทุกข์แม้จะมีมากแต่ไม่สามารถเอาชนะหนึ่งความดีได้ เพราะสมาชิกยืนหยัดขึ้นมาด้วยการมีเจตนารมณ์ร่วมกันที่จะอุทิศทุ่มเทการทำงานเพื่อสังคมโดยปราศจากความเห็นแก่ตัว และทำงานบนพื้นฐานการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในการต่อสู้กับทุกข์ภัยและปัญหาทั้งปวง การมีส่วนร่วม

ของสมาชิกจะเริ่มต้นจากการร่วมสนทนาธรรมและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน ซึ่งจะช่วยให้เกิดความมั่นคงทางธรรมและนำไปสู่ความสามัคคีกัน จากมุมมองที่แตกต่างกันของสมาชิกแต่ละคนจะนำไปสู่การปรับเปลี่ยนความคิดเข้าหากันจนสามารถจะแสวงหาจุดร่วมและข้อตกลง เพื่อการปฏิบัติไปสู่การแก้ไขปัญหาและทุกข์ให้หมดไปได้ การสนทนาธรรมจึงเป็นสิ่งจำเป็นและเป็นรากฐานของการปฏิบัติตามแนวทางพุทธศาสนาเพื่อสังคม

การจัดประชุมเพื่อสนทนาธรรมเป็นแนวทางหนึ่งของการพัฒนาความเป็นหนึ่งเดียวกันแห่งต่างกายใจเดียวให้เกิดขึ้นได้ การสนทนาธรรมจะนำไปสู่ความสนิทสนมและสมานฉันท์ เกิดสายสัมพันธ์แบบมิตรสหาย สามารถทำงานร่วมกันได้ และอยู่ร่วมกันบนวิถีของความสามัคคีแห่งต่างกายใจเดียวที่จะนำไปสู่สังคมที่สงบสุขได้ ทุกคนใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันฉันเพื่อนที่ดี (สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย, 2551: 64-65) สมาคมสร้างคุณค่าพยายามนำอุดมการณ์ต่างกายใจเดียวมาเป็นแนวทางในการทำงานเพื่อความสำเร็จในการสร้างสังคมที่มีความสงบสุข และขยายเครือข่ายเพื่อเสริมสร้างอุดมการณ์และปณิธานความสามัคคีแห่งต่างกายใจเดียวให้กระจายไปสู่ทุกสังคมทั่วโลก

4.4.2 การขับเคลื่อนงานพุทธศาสนาเพื่อสังคม

การทำงานเชิงพุทธศาสนาเพื่อสังคมของสมาคมสร้างคุณค่าสากลไม่ได้มุ่งเน้นการดำเนินงานเฉพาะในประเทศญี่ปุ่น แต่เป็นการขับเคลื่อนไปพร้อมกันในหมู่สมาชิกในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก จึงพยายามใช้หลักธรรมของพระนิชิเร็นเพื่อประยุกต์เข้ากับสถานการณ์ปัญหาที่เป็นสากลและวัฒนธรรมท้องถิ่นในแต่ละประเทศสมาชิก กิจกรรมที่เลือกดำเนินการตลอดมาจึงครอบคลุมหลักการที่ทุกประเทศทั่วโลกจะได้รับประโยชน์ในเชิงการแก้ไขปัญหาและความทุกข์ยากในชีวิตของผู้คนและในสังคม ซึ่งในที่นี้ประมวลการทำงานพุทธศาสนาเพื่อสังคมของสมาคมสร้างคุณค่าสากลไว้เป็น 3 แนวทางหลัก คือ กิจกรรมส่งเสริมการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพของเยาวชน กิจกรรมการขับเคลื่อนสันติภาพและปกป้องสิทธิมนุษยชน และกิจกรรมสาธารณสงเคราะห์และการพัฒนาที่ยั่งยืน

1) ส่งเสริมการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพของเยาวชน

สมาคมสร้างคุณค่าสากลมุ่งสร้างความตระหนัก ความรู้ความเข้าใจ และ ศักยภาพของกลุ่มเยาวชนทั้งชายและหญิงในการร่วมทำกิจกรรมเพื่อสังคม โดย เน้นแนวทางการศึกษาสร้างคุณค่าเพื่อสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งใน หมู่เยาวชน เพื่อให้เป็นกำลังสำคัญในการทำงานด้านศาสนาและการพัฒนาสังคม ความร่วมมือทำงานขับเคลื่อนกิจกรรมเพื่อสังคม รวมถึงการสร้างเครือข่าย เยาวชนในมหาวิทยาลัยทั่วโลก เพื่อสนับสนุนกิจกรรมของนิสิตนักศึกษาใน การขับเคลื่อนกิจกรรมเพื่อสันติภาพ การปกป้องสิทธิมนุษยชน งานสาธารณ สงเคราะห์ และการพัฒนาที่ยั่งยืนในแต่ละประเทศสมาชิก

การดำเนินงานในส่วนนี้เป็นการให้การศึกษาเรียนรู้และสร้างเสริม ประสพการณ์ให้แก่เยาวชน เพื่อสร้างเสริมความตระหนัก ความรู้ความเข้าใจ และศักยภาพ โดยมุ่งหวังให้เยาวชนเป็นกำลังที่สำคัญในการพัฒนาสังคมโลกใน อนาคต นับว่าเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการศึกษาสร้างคุณค่า ของมาคิุงจิ ที่เสนอว่าจุดมุ่งหมายและเป้าหมายของการศึกษาควรจะสัมพันธ์กับ จุดมุ่งหมายและเป้าหมายในการดำเนินชีวิตของผู้คน ซึ่งคือการสร้างความสุข หรือการหลุดพ้นจากทุกข์และปัญหา ทั้งนี้ความสุขที่แท้จริงจะเกิดขึ้นได้จากการ สร้างคุณค่าหรือการสร้างคุณประโยชน์ที่เกิดจากการกระทำของแต่ละบุคคลที่มี ต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคม หรือกล่าวให้ชัดเจนขึ้น มาคิุงจิเชื่อว่าการ สร้างคุณค่านั้นเป็นผลจากการที่ปัจเจกบุคคลในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคมอยู่ ในสถานะที่สามารถสนับสนุนการพัฒนาสังคม และมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อ สังคม โดยใช้ระบบการศึกษาสร้างคุณค่าสำหรับเยาวชนในโรงเรียนและ มหาวิทยาลัย เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างคุณค่าต่อสังคม การดำเนินงานเช่น นี้ควรจะเป็นวัตถุประสงค์หลักของการจัดการศึกษาของชาติ เพื่อการจัดระบบ การเรียนการสอนให้เป็นวิถีในการสร้างศักยภาพและความรู้ความสามารถของ เยาวชนในการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณค่า (Goulah 2012: 13) เพราะเยาวชนจะ เป็นกำลังสำคัญในการสร้างประโยชน์และความสงบสุขของสังคม ทั้งในปัจจุบัน และในอนาคต

จากการดำเนินกิจกรรมของสมาคมสร้างคุณค่าสากล ช่วยให้กลุ่มเยาวชน ทั้งชายและหญิงมีความมั่นใจในศักยภาพและพลังของตนเองที่จะมีส่วนร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างคุณค่าให้แก่สังคม พวกเขาได้ร่วมกันพัฒนาแผนปฏิบัติการ เพื่อที่จะผลักดันกิจกรรมเพื่อสังคม และร่วมกันสร้างเครือข่ายเพื่อการทำงาน พุทธศาสนาเพื่อสังคมไปทั่วโลก ดังนั้นการศึกษาสร้างคุณค่าของเยาวชนจึงเป็น ช่องทางหนึ่งที่สมาคมสร้างคุณค่าสากลจะช่วยสร้างศักยภาพและความเข้มแข็ง ให้แก่เยาวชนทั้งในเชิงปัจเจกบุคคลและสังคม (Gurajardo, 2015: 14) รวมถึง การสนับสนุนการศึกษาในประเทศกำลังพัฒนา เพื่อจัดการศึกษาให้แก่คนจนและ ชนกลุ่มน้อย ซึ่งคนเหล่านี้ยังคงคาดหวังว่าการศึกษาจะเปิดโอกาสให้ลูกหลานได้ ก้าวไปสู่อนาคตที่ดีกว่า สมาคมสร้างคุณค่าสากลเสริมความเชื่อมั่นให้กับสมาชิก ทั่วโลกว่าการศึกษาเป็นพลังสำคัญที่จะช่วยสร้างคุณค่าในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับกลุ่มบุคคลผู้ด้อยโอกาสในสังคม เพื่อจะเป็นช่องทางในการสร้างความ เข้มแข็งและพัฒนาชีวิตตนเองให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้ เพราะการศึกษาสามารถ สร้างสิ่งที่ไม่เคยมีให้เกิดขึ้นได้ สามารถสร้างพลังและอำนาจได้ สามารถกระตุ้นและ สร้างแรงปรารถนาที่จะเปลี่ยนแปลงชีวิตตนเองและการเปลี่ยนแปลงสังคม อย่างไรก็ตามการศึกษามีความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษาและการสร้างคุณค่าของ ปัจเจกบุคคลและสังคมมีความซับซ้อน ในทางหนึ่งจะเป็นการกระตุ้นซึ่งกันและ กัน แต่อีกทางหนึ่งอาจทำให้เกิดความไม่ชัดเจนและกลายเป็นการยอมรับใน ปัญหาความไม่เป็นธรรมในสังคม อันเป็นเหตุปัจจัยที่เกิดจากการศึกษาที่ไม่เสมอภาคเท่าเทียมและไม่ได้เสริมสร้างปัญญา ซึ่งทำให้ปัจเจกบุคคลไม่ตระหนักใน คุณค่าและความเข้มแข็งของตนเองว่าจะสามารถเปลี่ยนแปลงปัญหาและความ ทุกข์ยากที่ประสบอยู่ได้

การศึกษาสร้างคุณค่าจะสามารถสร้างศักยภาพของปัจเจกบุคคลให้มีความพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงตัวเอง และเป็นส่วนหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงสังคม จากเหตุปัจจัยที่เกิดทุกข์และปัญหา ไปสู่วิถีที่สร้างสรรค์อย่างมีคุณค่า เพื่อการ เปลี่ยนแปลงอนาคตให้ดีขึ้น การให้การศึกษาที่เหมาะสมต่อเด็กและเยาวชนจึง เป็นความรับผิดชอบของสังคมปัจจุบันที่สมาคมสร้างคุณค่าสากลให้ความสำคัญ

เพื่อการสร้างทุนทางสังคมในการเป็นพลังเพื่อการพัฒนาสังคมที่ดีขึ้นในอนาคต โดยสอนให้ทุกคนเชื่อในพลังและศักยภาพของตนเองที่จะเอาชนะปัญหาและความทุกข์ยากต่าง ๆ ในชีวิต เพราะทุกคนมีธรรมชาติแห่งพุทธะอยู่ในตัวเอง ทุกคนจึงสามารถเป็นพลังสำคัญในการพัฒนาชีวิตและความเข้มแข็งในการต่อสู้กับปัญหาและความทุกข์ยากต่าง ๆ ได้

นอกจากนี้การศึกษาสร้างคุณค่ายังช่วยเสริมสร้างศรัทธา การปฏิบัติ และการศึกษาในหมู่เยาวชนให้สามารถเรียนรู้การเข้าถึงภาวะพุทธะ ซึ่งจะเป็นพลังสำคัญในการ “ปฏิวัติมนุษย” (human revolution) อันเป็นแนวทางที่เริ่มจากการเปลี่ยนแปลงจากภายใน คือการพัฒนาตนเองผ่านการปฏิบัติธรรมเพื่อเสริมสร้างคุณค่าและความเข้มแข็งในการพัฒนาชีวิต และร่วมเผยแผ่ธรรมเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นให้มีศักยภาพในการบรรลุภาวะพุทธะ และช่วยชี้นำการดำเนินชีวิตเพื่อการทำความดี หากเยาวชนสามารถศึกษาเรียนรู้วิธีการดำเนินชีวิตในแนวทางนี้ได้ จะสามารถช่วยชี้นำชีวิตของบุคคลในทางบวก ซึ่งสอดคล้องกับที่ โจเซอิ โทดะ ผู้สร้างแนวคิดการปฏิวัติมนุษยอธิบายว่า การปฏิวัติมนุษยเป็นการพัฒนา ศักยภาพจากภายในของแต่ละบุคคลที่มีการปฏิบัติธรรมเพื่อการบรรลุภาวะพุทธะ อันเป็นสภาวะธรรมที่ทุกคนสามารถบรรลุได้ในชีวิตปัจจุบัน จนกลายเป็นแนวทางในการทำงานและปฏิบัติธรรมของสมาชิกสมาคมสร้างคุณค่าสากลมาจนถึงทุกวันนี้

นอกจากสนับสนุนการศึกษาสร้างคุณค่าแล้ว ไตซาซุ อิเคดะ ประธานสมาคมสร้างคุณค่าสากลในปัจจุบัน ยังพยายามกระตุ้นและเรียกร้องเยาวชนให้เข้าร่วมกิจกรรมของสมาคมทั้งในประเทศญี่ปุ่นและในประเทศอื่นทั่วโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งเสริมความร่วมมือและแลกเปลี่ยนระหว่างเยาวชนในกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออก คือ จีน เกาหลี และญี่ปุ่น เพื่อความร่วมมือในการสนับสนุนการต่อสู้เพื่อสันติภาพและการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเน้นย้ำกับเยาวชนว่าการปฏิวัติมนุษยแม้จะเพียงบุคคลหนึ่งก็จะช่วยให้บรรลุความสำเร็จในการเปลี่ยนแปลงชะตาชีวิตของมนุษยชาติทั้งโลกได้ ซึ่งสะท้อนว่ามนุษยเราแต่ละคนมีศักยภาพที่จะร่วมปฏิวัติมนุษยและสังคมไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นได้ทั้งใน

ปัจจุบันและในอนาคต การเข้าร่วมกิจกรรมเหล่านี้เป็นการเสริมพลังให้เยาวชนเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเองว่าจะสามารถเป็นกำลังของสังคมที่จะนำปัญญามาช่วยเหลือประชาชนที่ถูกกดขี่และเอารัดเอาเปรียบได้ ตลอดจนพร้อมที่จะอุทิศตนเพื่อสังคม และเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนสันติภาพและสร้างสังคมแห่งการอยู่ร่วมกันบนพื้นฐานความถูกต้องเที่ยงธรรมภายใต้หลักการสิทธิมนุษยชน

เยาวชนของสมาคมสร้างคุณค่าจึงมุ่งมั่นในการปฏิบัติและศึกษาให้เข้าใจความหมายในหลักการธรรมของพระนิจิเร็น เพราะเมื่อเข้าใจหลักการธรรมแล้วจะเกิดความศรัทธาที่ถูกต้อง เพื่อนำไปใช้ในการเผยแพร่ธรรม เพราะถ้าไม่เข้าใจหลักการและความรู้แห่งชีวิตแล้ว จะอธิบายให้ผู้คนเข้าใจได้ยาก การศึกษาของเยาวชนจึงเป็นการเน้นการศึกษาเพื่อการปฏิบัติ ที่จะช่วยเสริมพลังและศักยภาพในการร่วมทำงานเพื่อสังคม จึงสามารถกล่าวได้ว่าการศึกษาสั่งคุณค่านั้นเป็นการศึกษาเพื่อการปฏิวัติมนุษย์ ซึ่งมีจุดมุ่งหมายอยู่ที่การเปิดประตูปัญญาให้กับเยาวชน พลังของเยาวชนคือพลังที่ยิ่งใหญ่ที่จะต่อสู้เพื่อสังคมที่เป็นธรรมทั้งในปัจจุบันและในอนาคต เยาวชนไม่ใช่เป็นเพียงพลังของอนาคต แต่เป็นพลังของปัจจุบันที่จะสร้างโลกอนาคตที่ดีให้แก่มวลมนุษย์และสังคมโลก การพัฒนาจิตใจและสร้างจิตสำนึกของเหล่าเยาวชนให้พร้อมต่อการรับภาระหน้าที่สำคัญเหล่านี้ถือเป็นบทบาทสำคัญในเชิงพุทธศาสนาเพื่อสังคมของสมาคมสร้างคุณค่าและพุทธศาสนานิจิเร็น

2) การเคลื่อนไหวเพื่อสันติภาพและปกป้องสิทธิมนุษยชน

กิจกรรมการขับเคลื่อนสันติภาพและปกป้องสิทธิมนุษยชน เป็นการขับเคลื่อนกิจกรรมที่มุ่งสร้างความปลอดภัยและความสงบสุขในสังคมโลก สมาคมสร้างคุณค่าสากลพยายามกระตุ้นจิตสำนึกและความตื่นตัวของประชาชนในประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศกลุ่มมหาอำนาจ เพื่อต่อรองให้ลดและยกเลิกอาวุธนิวเคลียร์ภายใต้สนธิสัญญาห้ามอาวุธนิวเคลียร์ (Treaty on the Prohibition of Nuclear Weapons หรือ Nuclear Weapon Ban Treaty) ซึ่งเป็นสนธิสัญญาที่ได้ผ่านการออกเสียงลงคะแนนตามญัตติของสมัชชาใหญ่

แห่งสหประชาชาติในวันที่ 7 กรกฎาคม ค.ศ. 2017 โดยมี 122 ประเทศ ออกเสียงสนับสนุน 1 ประเทศงดออกเสียง และ 1 ประเทศคัดค้าน อันเป็นความตกลงระหว่างประเทศที่มีผลผูกพันตามกฎหมายเพื่อห้ามการครอบครองอาวุธนิวเคลียร์ และการทำลายอาวุธนิวเคลียร์ให้หมดสิ้น

แนวคิดหลักของสมาคมสร้างคุณค่าในประเด็นการส่งเสริมสันติภาพ และการปกป้องสิทธิมนุษยชนคือการสนับสนุนให้ประชาชนทุกคนมีสิทธิที่จะมีชีวิตอยู่บนพื้นฐานของความปลอดภัยและมีศักดิ์ศรี ได้รับความเสมอภาคและเป็นธรรมในการดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสม และพยายามจะต่อสู้เพื่อให้สังคมโลก มีความสงบสุขด้วยการลดอาวุธนิวเคลียร์ อันเป็นทางหนึ่งที่จะช่วยสร้างสันติภาพบนพื้นโลกนี้ ทุกคนไม่ควรจะต้องดำรงชีวิตอยู่ด้วยความรู้สึกไม่ปลอดภัย และเสี่ยงภัยจากอาวุธนิวเคลียร์ หรือการกระทำใด ๆ อันเนื่องมาจากความขัดแย้ง และสงครามจากปัญหาทางการเมืองระหว่างประเทศ รวมถึงการเคารพในสิทธิมนุษยชนของทุกคนในสังคมโลก เหล่านี้คือสิ่งที่ควรได้รับการปฏิบัติและให้คุณค่าในสังคมโลก สมาคมสร้างคุณค่าพยายามผลักดันและขับเคลื่อนกิจกรรมเพื่อสันติภาพ เพื่อไม่ให้มีความรุนแรงและการทำลายล้างชีวิตของผู้คนจากปัญหาความขัดแย้งและสงคราม ด้วยการกระตุ้นให้กลุ่มเยาวชนทั้งหญิงและชายของสมาคมมีจิตสำนึกและลุกขึ้นยืนหยัดในการต่อสู้เพื่อสันติภาพ มีความเข้าใจและมีส่วนร่วมที่จะสร้างสังคมที่ไม่มีการใช้อาวุธนิวเคลียร์และการทำสงครามทำลายล้างชีวิตผู้คน ทุกคนมีสิทธิที่จะมีชีวิตอยู่อย่างปลอดภัยและมีสังคมที่สงบสุข

สมาคมสร้างคุณค่าสากลดำเนินการเคลื่อนไหวเพื่อสร้างสันติภาพอย่างต่อเนื่อง โดยมีฝ่ายเยาวชนชาย-หญิงเป็นผู้ปฏิบัติหลัก เริ่มจากในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1973 ฝ่ายเยาวชนชาย-หญิงได้จัดตั้ง “สมัชชาเยาวชนปกป้องสิทธิในการดำรงชีวิต” ซึ่งภายหลังได้พัฒนาเป็น “สมัชชาเยาวชนโซคาเพื่อสันติภาพ” เริ่มต้นทำการเคลื่อนไหวโดยรับเงินบริจาคเพื่อช่วยเหลือผู้ลี้ภัยชาวเวียดนาม นอกจากนี้ในปีเดียวกันยังได้ทำการเคลื่อนไหว “รวบรวมรายชื่อ 10 ล้านคนเพื่อต่อต้านอาวุธนิวเคลียร์” พร้อมกับได้ยื่นรายชื่อต่อองค์การสหประชาชาติ และได้ดำเนินกิจกรรมในการจัดพิมพ์หนังสือต่อต้านสงครามของผู้มีประสบการณ์สงคราม ให้

แก่คนรุ่นหลังมาตลอดมากกว่า 100 เล่ม เช่น ฝ่ายยูวชนชาย-หญิงได้จัดทำหนังสือ เรื่อง “มอบแต่คนในสมัยที่ไม่รู้จักสงคราม” ออกมาเป็นตอน ๆ ต่อเนื่องกันจำนวน กว่า 80 ตอน (เล่ม) ฝ่ายผู้ใหญ่หญิงก็ได้ทำหนังสือเรื่อง “ข้อเรียกร้องเพื่อ สันติภาพ” ออกมาเป็นตอน ๆ เช่นกัน จำนวนกว่า 20 ตอน (เล่ม) เป็นต้น (สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย, ออนไลน์)

ทั้งนี้สมาคมสร้างคุณค่าสากลให้ความสำคัญมากกับบทบาทของสมาชิก ฝ่ายยูวชนชาย-หญิง ด้วยการผลักดันให้มีการจัดตั้งกลุ่มต้นกล้าสันติภาพเพื่อร่วม กันจัดกิจกรรมเพื่อสันติภาพ เช่น จัดงาน “ขจัดทุกข์ให้สิ้นจากโลกนี้ 70 ปีหลัง ความสูญเสียจากระเบิดนิวเคลียร์” “สร้างสะพานแห่งมิตรภาพเชื่อมโยงจิตใจ” โดยมีตัวแทนยูวชนชาย-หญิงจากสมาคมสร้างคุณค่าสากลเป็นกำลังสำคัญในการ ดำเนินกิจกรรม รวมถึงมีการจัดนิทรรศการและการประชุมสันติภาพ การจัด รายการมหรรรรมสันติภาพ จัดทำวิดีโอความสูญเสียที่เกิดจากระเบิดนิวเคลียร์ การประกาศเจตนารมณ์ในการต่อสู้เพื่อสันติภาพ การร่วมลงนามเพื่อสนับสนุน การปลดอาวุธนิวเคลียร์ สนับสนุนกิจกรรมการไม่ใช้ความรุนแรง และการศึกษา เพื่อสันติภาพ เป็นต้น

ทางสมาคมสร้างคุณค่าสากลนอกจากจะสนับสนุนองค์การ สหประชาชาติเพื่อแก้ไขปัญหาระดับโลก ในฐานะที่เป็นภาคีเครือข่ายของ สำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยสหประชาชาติ (UNHCR) และศูนย์ประชาสัมพันธ์ สหประชาชาติ (UNIC) เพื่อการเคลื่อนไหวทั้งในด้านการช่วยเหลือผู้ประสบ สาธารณภัย ด้านสิทธิมนุษยชน การลดอาวุธนิวเคลียร์ การปกป้องคุ้มครอง สิ่งแวดล้อม เป็นต้น ตัวแทนสมาคมสร้างคุณค่าสากลยังได้เข้าร่วมการประชุม ระหว่างประเทศเพื่อแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นกันในแต่ละประเทศ เช่น การประชุม สิทธิมนุษยชนโลก การประชุมเพื่อลดอาวุธนิวเคลียร์ของสหประชาชาติที่เกี่ยวข้องได้ การประชุมเพื่อลดอาวุธนิวเคลียร์ของสหประชาชาติที่ฮิโรชิมา เป็นต้น ตลอดจน การเคลื่อนไหวเพื่อเสริมความรู้ความเข้าใจในประเด็นการสร้างสันติภาพผ่านการ จัดงานนิทรรศการ เช่น งานนิทรรศการการต่อต้านอาวุธนิวเคลียร์ ซึ่งได้จัดขึ้น มาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1982 โดยเปิดการแสดงใน 24 ประเทศ 39 เมือง มีผู้เข้าชม

ประมาณ 1.7 ล้านคน⁷ และได้จัดงานแสดงนิทรรศการ “สิทธิมนุษยชนโลกในปัจจุบัน” เพื่อเป็นการสนับสนุน “10 ปีแห่งการศึกษาด้านสิทธิมนุษยชน” ขององค์การสหประชาชาติ ตามสถานที่ต่าง ๆ รวม 8 ประเทศ 40 เมืองหมุนเวียนกันไป เช่น ที่สำนักงานใหญ่องค์การสหประชาชาติยุโรป เมืองเจนีวา โรม และมอนตารีโอ เป็นต้น (สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย, ออนไลน์)

การดำเนินกิจกรรมเพื่อส่งเสริมสันติภาพในสังคมโลกของสมาคมสร้างคุณค่าสากลได้ดำเนินงานมาเป็นเวลานานกว่า 40 ปี โดยเฉพาะการรณรงค์การเลิกใช้อาวุธนิวเคลียร์ที่คุกคามสิทธิการดำรงชีวิตของมนุษย์ และสมาคมให้การสนับสนุนวัฒนธรรมเพื่อสันติภาพเพื่อการสนทนาแลกเปลี่ยนและสร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกัน โดยมีความพยายามดำเนินกิจกรรมเพื่อสันติภาพที่ได้รับการยอมรับและความร่วมมือจากทั่วโลก ดังนี้

- สร้างความสัมพันธ์ทางการทูตในระดับปัจเจกบุคคล เพื่อมุ่งสู่การสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างจีนและญี่ปุ่นตั้งแต่ช่วงปี ค.ศ. 1960 เป็นต้นมา และได้สร้างเครือข่ายการแลกเปลี่ยนทางด้านวัฒนธรรมและการศึกษาร่วมกันระหว่าง 2 ประเทศ รวมถึงได้ริเริ่มมิตรภาพระหว่างประเทศญี่ปุ่นกับประเทศอื่น ๆ ในทวีปเอเชียอีกด้วย

- สนับสนุนอุดมการณ์และกิจกรรมเพื่อสันติภาพขององค์การสหประชาชาติ และตั้งแต่ปี ค.ศ. 1983 เป็นต้นมา สมาคมสร้างคุณค่าสากลโดยโตซายู อิเคดะ ได้เขียนข้อเสนอแนะด้านสันติภาพ (Peace proposal) เพื่อเผยแพร่ทุก ๆ ปี เป็นการเสนอแนวทางที่สมาคมสร้างคุณค่าสากลจะเข้าร่วมแก้ปัญหาสันติภาพของโลก

- สมาคมสร้างคุณค่าสากลเป็นผู้นำในการดำเนินกิจกรรมระดับท้องถิ่นเพื่อการส่งเสริมสันติภาพและการลดอาวุธนิวเคลียร์ การช่วยเหลือทางด้านมนุษยธรรม สิทธิมนุษยชน และการพัฒนาที่ยั่งยืนในทุกประเทศสมาชิก

⁷ ที่ประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2531 ได้จัดนิทรรศการ “อาวุธนิวเคลียร์-ภัยคุกคามโลก” ที่ศาลาพระแก้ว จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยสมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทยร่วมกับสมาคมสร้างคุณค่าสากล องค์การสหประชาชาติ และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- ในปี ค.ศ. 1993 สมาคมสร้างคุณค่าสากลได้เปิดศูนย์วิจัยบอสตันสำหรับคริสต์ศตวรรษที่ 21 ซึ่งต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็นสถาบันอิเคดะเพื่อสันติภาพ การเรียนรู้ และการสนทนา เพื่อส่งเสริมการสนทนาในหัวข้อสันติภาพและการศึกษาสำหรับประชากรโลก และในปี ค.ศ. 1996 ได้เปิดสถาบันโทคะเพื่อสันติภาพโลกและการวิจัยนโยบาย ที่ดำเนินงานด้านการวิจัยเรื่องความมั่นคงของมนุษย์ และโลกาภิวัตน์

ในภาพรวมกิจกรรมการส่งเสริมสันติภาพและปกป้องสิทธิมนุษยชนของสมาคมสร้างคุณค่าสากลเน้นการดำเนินงานโดยการสร้างสายสัมพันธ์ระหว่างประชาชนของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก พร้อมกับส่งเสริมการศึกษาและปฏิบัติพุทธธรรมของพระนชิเร็นเพื่อเป็นคำสอนแห่งสันติภาพ และการดำเนินงานมุ่งให้ทุกคนเป็นพลเมืองดีตามขนบธรรมเนียมและกฎหมายของแต่ละประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ไคซาซุ อิเคดะ ในฐานะประธานของสมาคมสร้างคุณค่าสากลได้ทำหน้าที่ในด้านนี้อย่างจริงจัง และได้เป็นแรงบันดาลใจสำหรับสมาชิกในการเข้าร่วมดำเนินกิจกรรม ทั้งในด้านสิทธิมนุษยชน การป้องกันและลดอาวุธนิวเคลียร์ และการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมเพื่อสันติภาพ รวมถึงยังให้การสนับสนุนกิจกรรมของกลุ่มเยาวชน-หญิงที่มุ่งมั่นทุ่มเทในการขับเคลื่อนงานด้านสันติภาพควบคู่ไปกับการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีของประชาชนต่างวัฒนธรรมในภูมิภาคต่าง ๆ เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันว่าสันติภาพไม่ได้หมายถึงเพียงการไม่มีสงคราม แต่เป็นความคาดหวังที่จะร่วมกันกระตุ้นและผลักดันให้ไม่มีความขัดแย้งระหว่างผู้คนในสังคมและชาติพันธุ์ต่าง ๆ ซึ่งโดยนัยหนึ่งก็คือการสร้างวัฒนธรรมเพื่อสันติภาพให้เกิดขึ้นในภูมิภาคต่าง ๆ และสังคมโลก

3) การจับเคลื่อนกิจกรรมสาธารณสงเคราะห์และการพัฒนาที่ยั่งยืน

กิจกรรมสาธารณสงเคราะห์และการพัฒนาที่ยั่งยืนของสมาคมสร้างคุณค่าสากล ครอบคลุมกิจกรรมทั้งการสงเคราะห์และช่วยเหลือผู้ทุกข์ยาก

เดือดร้อน ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม หรือผู้ประสบสาธารณภัย รวมถึงการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาสังคม อย่างยั่งยืน โดยมีอุดมการณ์ในการดำเนินกิจกรรมที่จะไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลังให้ ต้องทุกข์ยากเพียงลำพัง ทุกคนควรจะได้รับโอกาสในการช่วยเหลือเกื้อกูล เพื่อให้ อยู่ดีมีสุขตามสมควรภายใต้เงื่อนไขการเกิดปัญหาหรือความต้องการจำเป็น ของผู้คนในทุกสถานะทางสังคมอย่างเท่าเทียมกัน

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมาการขับเคลื่อนกิจกรรมของสมาคมสร้างคุณค่า สากลมีความโดดเด่นในประชาคมโลก ตัวอย่างเช่น คณะผู้แทนของสมาคมสร้าง คุณค่าสากลได้เข้าร่วมการประชุมขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยการพัฒนา ที่ยั่งยืน การยื่นข้อเสนอเกี่ยวกับการพัฒนาสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนของโตซาซู อิเคดะ ต่อประธานสมัชชาสามัญแห่งสหประชาชาติ การเข้าร่วมประชุมว่าด้วย การลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ การยื่นแถลงการณ์ในประเด็น “บทบาทของ องค์การทางศาสนาในการฟื้นคืนสภาพโดยเร็วภายหลังภัยพิบัติ” เพื่อเสนอแนะ กลยุทธ์ลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติว่าควรจะเป็นความพยายามร่วมกันขององค์กร ทางศาสนา รัฐบาลท้องถิ่น และเครือข่ายสัมพันธ์ในชุมชน ตลอดจนเมื่อเกิด ภัยพิบัติหรือสาธารณภัยทั้งในประเทศญี่ปุ่นและในประเทศอื่นทั่วโลก สมาชิก ของสมาคมสร้างคุณค่าสากลได้ร่วมบริจาคเงินช่วยเหลือผู้ประสบภัย ด้วยความ ห่วงใยต่อความยากลำบากของเพื่อนมนุษย์ กิจกรรมเหล่านี้ล้วนเป็นกิจกรรมที่ ขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่องของสมาชิก โดยเฉพาะกับกลุ่มเยาวชนชาย-หญิง ที่ได้ รับโอกาสในการเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความคาดหวังว่าในอนาคตจะเป็นกำลัง สำคัญของสมาคมในการผลักดันกิจกรรมในภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วโลก

สมาคมสร้างคุณค่าให้ความสำคัญกับหลักการที่ว่า หากเราต้องการจะ สร้างความก้าวหน้าหรือความสำเร็จเพื่อสร้างเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนเราจำเป็น จะต้องตระหนักและร่วมกันเผชิญหน้ากับความท้าทายต่อปัญหาการพัฒนาสังคม และร่วมกันต่อสู้เพื่อประโยชน์ของสาธารณชน อันเป็นวิถีที่สอดคล้องกับแนวคิด และความเชื่อต่อวิถีแห่งพระโพธิสัตว์ที่อุทิศตนเองเพื่อสร้างความสุขให้แก่ มวลมนุษย์ โดยเฉพาะกับการบรรลุถึงจิตพระโพธิสัตว์ ที่มีรากฐานความศรัทธา

ต่อการช่วยเหลือสงเคราะห์ประชาชนและสนับสนุนการทำงานเพื่อสังคม โดยเริ่มต้นจากการช่วยเหลือผู้ทุกข์ยากเดือดร้อน การสร้างเสริมความเข้มแข็งของประชาชน เพื่อกระตุ้นการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม และเป็นพลังสำคัญในการเปลี่ยนแปลงสังคมอย่างมีสมดุล เพื่อถ่วงดุลกับเศรษฐกิจแบบทุนนิยมและบริโภคนิยม โดยไม่จำเป็นต้องให้ใครต้องอยู่ในวังวนของความทุกข์ยาก ความเข้มแข็งของประชาชนจะช่วยผลักดันและนำไปสู่สังคมที่สามารถร่วมกันแก้ไขปัญหาของสังคม พลังของประชาชนจะช่วยกันสร้างสังคมที่น่าอยู่และการพัฒนาที่ยั่งยืนให้เกิดขึ้นได้

นอกจากอุดมการณ์พระโพธิสัตว์แล้ว พุทธศาสนานิกิเร็นยังสอนเหล่าสมาชิกให้เข้าใจถึงความจริงในเรื่องกฎแห่งกรรม แต่ไม่ได้สอนให้ยอมแพ้ต่อผลของกรรม กล่าวคือมุ่งสอนให้ทุกคนทำความดี ทั้งความดีต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสังคม กฎแห่งกรรมสอนไว้ว่าเราไม่อาจหลีกเลี่ยงผลอันเกิดจากการกระทำของเราได้ เรากระทำการสิ่งใดไว้ผลของการกระทำจะย้อนกลับมาหาเรา เมื่อพวกเราได้รับผลกรรมที่ไม่ดีเราก็จะได้รับความทุกข์ทรมาน แต่ด้วยพลังความศรัทธาอันแน่วแน่ของเราในการปฏิบัติธรรมก็จะสามารถเปลี่ยนแปลงความทุกข์ใด ๆ ให้กลายเป็นกุศลผลบุญได้ ซึ่งหมายถึงว่าคนผู้นั้นสามารถเปลี่ยนแปลงกรรมและความทุกข์ทรมานให้กลายเป็นกุศลกรรมและคุณธรรมของชีวิต โดยเฉพาะการลดความโลภทางโลกียวิสัย หรือความหลงเข้าใจผิด หรือถูกแนะนำให้เข้าใจผิด ๆ ที่ก่อให้เกิดอกุศลกรรม จากภาวะจิตที่เป็นอกุศลซึ่งจะก่อให้เกิดความทุกข์ แล้วความทุกข์นี้จะช่วยซ้ำเติมให้เกิดมีความโลภกระหายอยากได้มากยิ่งขึ้นไปอีก ซึ่งจะกระตุ้นให้เกิดการกระทำซึ่งถูกแนะนำให้เข้าใจผิดยิ่งขึ้นไปอีก และจะยิ่งก่อให้เกิดกรรมอันชั่วร้ายมากขึ้น ก่อให้เกิดความทุกข์มากขึ้นตามมาและต่อไป นี้คือวงจรอุบาทว์อันชั่วร้ายของชีวิตที่นำไปสู่ภาวะจิตฝ่ายอกุศล ทั้งนรก เปรต เดรัจฉาน หรืออสุระ โดยไม่รู้สึกรู้สึหรือไม่สามารถเข้าถึงภาวะพุทธะได้

แนวทางแห่งการบรรลุภาวะพุทธะประกอบด้วยคุณสมบัติแห่งธรรมปัญญาและการหลุดพ้น ทั้งนี้คุณสมบัติแห่งธรรมนั้นคือสัจธรรมความจริง ซึ่งพระพุทธเจ้าได้เข้าถึงการรู้แจ้งเห็นจริงหรือสัจธรรมความจริงอันสูงสุดของชีวิต

ปัญหาหรือคุณสมบัติด้านจิตใจที่ได้เข้าถึงการรู้แจ้งเห็นจริงคือความสามารถในการที่จะรู้แจ้งในสัจธรรมความจริง และการหลุดพ้นหรือคุณสมบัติที่ได้เข้าถึงการรู้แจ้งเห็นจริงแล้ว ก็คือความเป็นอิสระเสรีจากความทุกข์แห่งการเกิดและการตาย คุณธรรมทั้งสามนี้คือคุณสมบัติแห่งภาวะพุทธะ

อย่างไรก็ตามกุญแจสำคัญที่จะสามารถแสดงธรรมชาติพุทธะออกมาจากภายในได้คือความศรัทธา และมีความเชื่อมั่นในหลักธรรม เมื่อใดที่พวกเราประสบกับความสูญเสีย ความเจ็บปวด หรือความล้มเหลว ถ้าหากเรายึดมั่นศรัทธาในพุทธธรรม เราจะมีพลังที่จะเปลี่ยนแปลงความทุกข์ให้กลายเป็นความสุขได้ นี่ไม่ได้เป็นเพียงเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกด้านจิตใจของผู้กระทำเท่านั้น ด้วยความศรัทธาอันแน่วแน่เราจะสามารถเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมตามที่เป็นอยู่จริงในแง่ลบ ให้กลายเป็นสภาพแวดล้อมที่มีผลดี และจะสามารถปรับเปลี่ยนความผิดพลาดให้กลายเป็นผลบุญ การมีความเชื่อมั่นในหลักธรรมนี้จะทำให้พวกเราก้าวหน้าต่อไปในชีวิตภายใต้ภาวะจิตแห่งพุทธะโดยปราศจากความกลัวในทุกข์และปัญหาทั้งปวง และจะเป็นภาวะจิตบริสุทธิ์ที่จะไม่กระทำการใดเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัวและกลุ่มพวก แต่เป็นการทำเพื่อประโยชน์ของสาธารณชนอย่างแท้จริง ภาวะจิตเช่นนี้จะเป็นรากฐานในการขับเคลื่อนกิจกรรมสาธารณสงเคราะห์และการพัฒนาที่ยั่งยืน ภายใต้แนวทางแห่งการเป็นพุทธศาสนาเพื่อสังคม

ในภาพรวมกล่าวโดยสรุปได้ว่า การถอดบทเรียนและการดำเนินกิจกรรมเชิงพุทธศาสนาเพื่อสังคมของสมาคมสร้างคุณค่า (Soka Gakkai) แม้จะเป็นวิถีของความศรัทธา การปฏิบัติ และศึกษา ของพุทธศาสนมหายานที่แตกต่างจากพุทธศาสนาเถรวาทของไทย แต่บนพื้นฐานภายใต้หลักธรรมของพระพุทธศาสนาเพื่อประยุกต์ใช้ผลักดันกิจกรรมการพัฒนาสังคมและสาธารณประโยชน์ ล้วนเป็นบทเรียนสำคัญที่คณะสงฆ์และพุทธศาสนิกชนไทยสามารถเรียนรู้ที่จะนำมาใช้ประโยชน์ในการฝึกฝนและปฏิบัติตนให้มีจิตอาสา ยินดีเสียสละตนเอง เพื่อประโยชน์ของสังคม แม้แต่การสวดมนต์ ของสมาชิกสมาคมสร้างคุณค่า ก็ยังเป็นการสวดมนต์เพื่อความสุขสงบของผู้อื่นและสันติภาพในสังคม ไม่ใช่การสวด

อ่อนวอนเพื่อโชคลาภหรือความสุขของปัจเจกบุคคล และสิ่งที่สำคัญมากคือ สมาคมสร้างคุณค่ามีความพยายามที่จะสร้างกลไกเชิงการบริหารจัดการองค์กรที่เปิดโอกาสให้กลุ่มเยาวชน ชาย-หญิง ได้เข้ามามีส่วนร่วมและมีบทบาทสำคัญในการความดีเพื่อสังคม เข้าร่วมทำกิจกรรมเพื่อสังคม และมีความเข้มแข็งในเชิงความศรัทธาและปฏิบัติตามหลักธรรมของพระนิชิเร็น ประเด็นต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนขาดหายไปจากสังคมไทย หากคณะสงฆ์และพุทธศาสนิกชนไทยหันมาปรับเปลี่ยนวิธีแห่งความศรัทธา ปฏิบัติ และศึกษารวม โดยไม่เน้นเชิงปัจเจกบุคคล แต่เน้นเชิงสังคมหรือสาธารณประโยชน์มากขึ้น วิธีแห่งการประยุกต์หลักธรรม เพื่อกระตุ้นและผลักดันงานสาธารณสงเคราะห์วิถีพุทธในสังคมไทยก็จะมีคุณค่าเด่นชัด ที่จะเสริมสร้างเป็นอุดมการณ์และแนวทางขับเคลื่อนงานสาธารณสงเคราะห์วิถีพุทธให้เกิดขึ้นในสังคมไทยได้อย่างยั่งยืน ทั้งในปัจจุบันและในอนาคต

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- โตชาชู อิคเคะ. (2554). ธรรมเนียมเรื่องการเปลี่ยนแปลงกรรมหนักให้ได้รับโดย
เบา คอลัมน์ เรียนรู้จากธรรมเนียม : ธรรมเนียมที่เชื่อมด้วยความหวัง.
วารสารสร้างคุณค่า, 26, 14-32.
- ประทุม อังกูโรหิต. (2552). ศาสนาพุทธกับสังคมนิปปูน. ใน *ทรายแก้ว ทิพากร
(บรรณาธิการ), สู่ศตวรรษที่ 21 ของสังคมนิปปูน*, กรุงเทพฯ: สถาบัน
เอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย. (2551). *ร่วมจารึกประวัติศาสตร์แห่งทศวรรษ.*
นนทบุรี: สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย.
- สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย. (2552). *คู่มือแนะนำธรรมเบื้องต้น*. นนทบุรี:
สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย.
- สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย. (2552). *ประวัติสมาคมสร้างคุณค่าใน
ประเทศไทย*. สืบค้นจาก [http://diaryand.exteen.com/20090821/
entry](http://diaryand.exteen.com/20090821/entry)
- สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย. (2554). *คู่มือการอบรมสร้างคุณค่า*. นนทบุรี:
ศูนย์ฝึกอบรม สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย.
- สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย. (2554). *มุ่งสู่ 2030, ปีแห่งการก่อตั้งสมาคม
โซคา ครบ 100*. นนทบุรี: สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย.
- สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย. (ม.ป.ป.ก). *คำถามที่พบบ่อยทั้งหมด*. สืบค้น
จาก <http://www.sgt.or.th/all-faq/>
- สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย. (ม.ป.ป.ช). *สมาคมสร้างคุณค่าสากล*. สืบค้น
จาก <http://www.sgt.or.th/sgi/>
- เอเชียเน็ต. (2553). *สมาคมโซคา งักไก ฉลองครบรอบ 80 ปีแห่งการส่งเสริม
สันติภาพ ข่าวต่างประเทศ Asianet Press Release*. สืบค้นจาก
<https://www.ryt9.com/s/anpi/1020964>

ภาษาอังกฤษ

- Daisaku Ikeda. (2012). The flowering of creative life force. *SGI Quarterly*, 67, 7.
- Goulah, Jason. (2012). Creating Value. *SGI Quarterly*, 67, 12-13.
- Guajardo, Maria. (2015). Education: A transformative potential. *SGI Quarterly*, 80, 14-15.
- Lamont H.G. (2011). *The Life and Times of St. Nichiren Shonin*. Retrieved from <http://www.kempon.net/Nichiren.htm>
- Lorente, Liz. (2016). Creating ties of friendship. *SGI Quarterly*, 83, 22-23.
- Nichiren Shoshu. (2008). Basics of Practice. California: Nichiren Shoshu Temple.
- Nichiren Shoshu. (2011). *About Nichiren Shoshu*. Retrieved from http://www.nichirenshoshu.or.jp/page/eng/index_e.htm
- O'Brien, Barbara. (2010). *Buddhism in Japan: A Brief History*. Retrieved from http://www.nichirenshoshu.or.jp/page/eng/index_e.htm
- Barbara O'Brien. (2011). *Brief History of Buddhism in Japan* Retrieved from <http://buddhism.about.com/od/throughasiaandbeyond/a/japanhistory.htm>
- Seager. Richard Hugh. (2006). *Encountering the Dharma: Daisaku Ikeda, Soka Gakkai, and the Globalization of Buddhist Humanism*. London: University of California Press.
- Soka Gakkai. (1999). *The Writings of Nichiren Daishonin*. Tokyo: Soka Gakkai.
- Soka Gakkai International (SGI). (2010). History of the Soka Gakkai – Part I. *SGI Quarterly*, 59, 24-25.

- Soka Gakkai International (SGI). (2010b). “History of the Soka Gakkai – Part II”. *SGI Quarterly*. 60, 24-25.
- Soka Gakkai International-USA. (2016). *An Introduction to Buddhism, Santa Monica*. California: the SGI-USA.
- World Tribune. (2017). *Q&A with SGI President Ikeda*. Retrieved from <https://www.worldtribune.org/2017/10/chanting-nam-myoho-renge-kyo-even-contains-limitless-benefit/>
- World Tribune. (2017). *Practice and Study Are the Heart of the SGI*. Retrieved from <https://www.worldtribune.org/2017/07/practice-study-heart-sgi/>

5

บทเรียนสำหรับงานสาธารณสุขเคราะห์ วิถีพุทธของคณะสงฆ์ไทย

พินิจ ลากรนานนท์ และสายชล ปัญญชิต

5.1 บทสรุปจากการถอดบทเรียน

การศึกษานี้ถอดบทเรียนองค์กรพุทธศาสนาเพื่อสังคมที่จัดตั้งขึ้นในต่างประเทศ ซึ่งมีความเหมือนกันอยู่ประการหนึ่ง คือการเป็นองค์กรทางพุทธศาสนา แม้ว่าจะมีความแตกต่างกันในนิยามที่ศรัทธาและยึดถือปฏิบัติก็ตาม ขบวนการสรรโวทัยเป็นองค์กรในเครือข่ายพุทธศาสนานิกายเถรวาทเช่นเดียวกับสังคมไทย ในขณะที่มูลนิธิพุทธฉือจี้และสมาคมสร้างคุณค่าเป็นองค์กรในพุทธศาสนานิกายมหายานที่สังกัดต่างนิกายย่อยและมีความต่างในเชิงสังคมวัฒนธรรมระหว่างกัน อย่างไรก็ตามบทเรียนจากองค์กรพุทธศาสนาเพื่อสังคมทั้ง 3 องค์กรนั้น มีประโยชน์และมีคุณค่าต่อการนำไปประยุกต์ใช้เพื่อเป็นแบบอย่างในการพัฒนางานสาธารณสงเคราะห์วิถีพุทธของคณะสงฆ์ไทย แม้ว่าจะมีบริบทการทำงานและการบริหารจัดการองค์กรที่เป็นภาคีเครือข่ายจิตอาสาสาธารณสงเคราะห์ที่แตกต่างกันก็ตาม

ขบวนการสรรโวทัยเป็นองค์กรพุทธศาสนาเพื่อสังคมที่เกิดขึ้นจากการผลักดันของอริยรัตนะ ผู้มีวิสัยทัศน์และเป้าหมายอย่างชัดเจนในการเชื่อมโยงหลักธรรมทางพุทธศาสนากับคนหนุ่มสาวของสังคมศรีลังกา และความทุกข์ร้อนของผู้คนให้สามารถผสานสอดรับในการขับเคลื่อนสังคมร่วมกันได้ รวมถึงยังเป็นองค์กรที่ดำเนินกิจกรรมด้านการพัฒนาสังคมตามแนวพระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่องและยาวนานกว่า 50 ปี เพื่อการยกระดับคุณภาพชีวิตให้กับผู้คนในสังคมศรีลังกา และเป็นขบวนการพุทธศาสนาเพื่อสังคมที่ตั้งมั่นจะทำงานโดยปราศจากการแบ่งแยกอุดมการณ์ทางการเมืองและชาติกำเนิดของผู้คน ดังนั้นการพิจารณาองค์ประกอบความสำเร็จของขบวนการสรรโวทัยในฐานะที่เป็นองค์กรทำงานสาธารณสงเคราะห์วิถีพุทธ จะช่วยให้เกิดความเข้าใจแนวทางการจัดองค์กรพุทธศาสนาเพื่อสังคมในบริบทที่คล้ายคลึงกับสังคมไทย รวมทั้งยังจะส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างเครือข่ายการทำงานที่มีประสบการณ์การใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาสังคมอย่างต่อเนื่องอีกด้วย ขบวนการสรรโวทัยถือเป็นองค์กรพุทธศาสนาเพื่อสังคมที่ยึดรูปแบบการทำ

กิจกรรมที่ให้ความสำคัญของความเป็น “มนุษย์” ในการกำหนดทิศทางการกิจกรรมขององค์กร ทั้งที่เป็นการพัฒนาสังคม การพัฒนานวัตกรรม การสงเคราะห์และการให้ความช่วยเหลือในสถานการณ์เร่งด่วน ดังนั้นการเรียนรู้บทบาทเรียนการดำเนินกิจกรรมเพื่อความเข้าใจเกี่ยวกับกลไกและองค์ประกอบที่นำไปสู่ความสำเร็จ จึงมีความสำคัญในการจะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนากิจการสาธารณสงเคราะห์วิถีพุทธของคณะสงฆ์ไทย ให้สามารถประยุกต์แนวทางและการบริหารจัดการสู่ความยั่งยืนได้ดียิ่งขึ้น บนพื้นฐานหลักการที่เห็นคุณค่าของการทำงานกับผู้คนอย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งกลายมาเป็นแรงบันดาลใจในการทำงานและเป็นชุดความคิดที่ผสมเชื่อมโยงระหว่างหลักธรรมในพระพุทธศาสนากับการทำงานเพื่อสังคม

มูลนิธิพุทธฉือจี้เป็นองค์กรสาธารณกุศลที่มีการทำงานจิตอาสาอย่างเป็นระบบ มีรูปธรรมชัดเจน และมีความคล้ายคลึงกับแนวทางการทำงานสาธารณประโยชน์สังคมไทย คือการนำหลักธรรมของพุทธศาสนามาเป็นหลักการ แนวคิด และแนวทางในการขับเคลื่อนงานจิตอาสา มูลนิธิพุทธฉือจี้ได้รับการยอมรับว่าเป็นองค์กรการกุศลที่ทรงพลังที่สุดในได้หวั่น โดยนำหลักธรรม “พรหมวิหาร 4” และอีกหลายหลักธรรมปรับใช้ในการดำเนินชีวิตของสมาชิกและในการทำงานเพื่อสังคม เพื่อสร้างจิตสำนึกในการทำงานด้าน “จิตอาสา” และสร้างแรงบันดาลใจในการเสียสละและอุทิศตนเองเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม ตลอดจนความเข้าใจร่วมกันว่าการทำงานจิตอาสาไม่ใช่งานปัจเจกบุคคล แต่เป็นงานที่จะต้องทำงานร่วมกันของเครือข่ายจิตอาสา ซึ่งเน้นการมาร่วมกันทำความดีเพื่อผู้อื่นด้วยความเสียสละ มาร่วมกันทำงานตามความถนัดและความสนใจ จุดเด่นของมูลนิธิพุทธฉือจี้้นอกจากความสามารถถึงความดีของอาสาสมัครแต่ละคนออกมาแล้ว ยังสามารถรวบรวมความดีของคนมาผนึกให้เป็นพลังอันยิ่งใหญ่ในการสร้างความเปลี่ยนแปลงในระดับสังคม การนำความดีของเหล่าอาสาสมัครแม้จะเป็นคนเล็กคนน้อย แต่ก็สามารถสร้างพลังที่มีอานุภาพในการทำเรื่องยากให้สำเร็จได้ ตัวอย่างที่เห็นเด่นชัดคือการร่วมกันทำกิจกรรมโรงแยกขยะจากการรวบรวมขยะตามบ้านแล้วนำมาคัดแยก สร้างรายได้มหาศาลให้ทาง

มูลนิธิพุทธฉือจี้สามารถนำไปใช้ดำเนินกิจกรรมอื่นที่ยิ่งใหญ่ในการช่วยเหลือผู้ทุกข์ยาก รวมถึงไม่รังเกียจการบริจาคเงินเพียงเล็กน้อยแต่ให้ทำอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการฝึกความเมตตากรุณาและความเสียสละแก่ผู้อื่น พลังแห่งการทำความดีที่ละเล็กละน้อยของชาวฉือจี้ช่วยให้เกิดความสำเร็จในภารกิจที่ยิ่งใหญ่ จากการประสานเชื่อมโยงความดีของสมาชิกและอาสาสมัครจำนวนมากทำให้เกิดเครือข่ายพลังสร้างสรรค์กระจายไปทั่วโลก เพราะทุกคนเชื่อว่าสามารถทำความดีต่อผู้อื่นหรือสร้างสรรค์คุณประโยชน์ต่อสังคมได้ ดังนั้นการทำความดีเพื่อสังคมจึงหลั่งไหลออกมาผ่านความร่วมมือของเหล่าสมาชิกและอาสาสมัครฉือจี้จำนวนมากมาที่ร่วมเป็นเครือข่ายจิตอาสาเพื่อการทำงานสาธารณประโยชน์

สำหรับสมาคมสร้างคุณค่าเป็นองค์กรฝ่ายฆราวาสของผู้นับถือพุทธศาสนานิกายเถรวาทที่มีความเชื่อศรัทธา วิถีปฏิบัติ และการศึกษานำไปสู่การเป็นสื่อกลางในการแสดงบทบาทด้านพุทธศาสนาเพื่อสังคมเพื่อความสุขของมวลมนุษยชาติ กิจกรรมของสมาคมสร้างคุณค่าเน้นเรื่องการส่งเสริมการศึกษาให้แก่เยาวชน ส่งเสริมสันติภาพให้แก่ประชาคมโลก และส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยให้ความสำคัญกับหลักการที่ว่า หากเราทุกคนต้องการจะสร้างความก้าวหน้าหรือความสำเร็จเพื่อสร้างเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน เราจำเป็นจะต้องตระหนักและร่วมกันเผชิญหน้ากับความท้าทายต่อปัญหาสังคม และร่วมกันต่อสู้เพื่อประโยชน์ของสาธารณชน อันเป็นวิถีที่สอดคล้องกับแนวคิดและความเชื่อต่อวิถีแห่งพระโพธิสัตว์ที่อุทิศตนเองเพื่อสร้างความสุขให้แก่มวลมนุษยชาติ โดยเฉพาะกับการบรรลุถึงจิตพระโพธิสัตว์ ที่มีรากฐานความศรัทธาต่อการช่วยเหลือสองแควระชาชนและสนับสนุนการทำงานเพื่อสังคม โดยเริ่มต้นจากการช่วยเหลือผู้ทุกข์ยากเดือดร้อน การสร้างเสริมความเข้มแข็งของประชาชน เพื่อกระตุ้นการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม และเป็นพลังสำคัญในการเปลี่ยนแปลงสังคมอย่างมีสมดุล เพื่อถ่วงดุลกับเศรษฐกิจแบบทุนนิยมและบริโภคนิยม โดยไม่จำเป็นต้องทิ้งใครต้องอยู่ในวังวนของความทุกข์ยาก นอกจากอุดมการณ์แห่งพระโพธิสัตว์แล้ว ยังยึดถือปฏิบัติธรรมเพื่อบรรลุและสำนึกในการทำความดี ทั้งความดีต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสังคม ด้วยพลังความเชื่อมั่นในการทำความดีและ

การปฏิบัติธรรมจะช่วยเปลี่ยนแปลงความทุกข์ใด ๆ ให้กลายเป็นกุศลผลบุญ ซึ่งหมายถึงว่าคนผู้นั้นสามารถเปลี่ยนแปลงอกุศลกรรมและความทุกข์ให้กลายเป็นกุศลกรรม ด้วยคุณธรรมของชีวิตจากการบรรลุภาวะพุทธะด้วยปัญญาที่สามารถเปลี่ยนแปลงความทุกข์ให้กลายเป็นความสุขได้ และจะสามารถปรับเปลี่ยนความผิดพลาดให้กลายเป็นผลบุญ ภายใต้ภาวะจิตแห่งพุทธะจะช่วยผู้คนในสังคมให้ร่วมกันเอาชนะความทุกข์และปัญหาทั้งปวง เพราะเป็นภาวะจิตบริสุทธิ์ที่จะไม่กระทำการใดเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัวและกลุ่มพวก แต่เป็นการทำความดีเพื่อประโยชน์ของสาธารณชนอย่างแท้จริง ภาวะจิตเช่นนี้เป็นรากฐานในการขับเคลื่อนกิจกรรมสาธารณสงเคราะห์วิถิปุทธและการพัฒนาที่ยั่งยืน

จากการศึกษาของคัมภีร์พุทธศาสนาเพื่อสังคมทั้งสาม สามารถกล่าวได้ว่า ขบวนการและองค์กรพุทธศาสนาเพื่อสังคมเป็นการขับเคลื่อนกิจกรรมอาสาสมัครด้านสาธารณกุศลของพุทธศาสนาที่สามารถพัฒนาไปสู่การเป็นขบวนการจิตอาสาที่สนับสนุนงานสาธารณสงเคราะห์ได้อย่างกว้างขวาง อาสาสมัครขององค์กรเหล่านี้ได้รับการส่งเสริมและพัฒนาให้เป็นคนที่มีคุณภาพ มีคุณธรรม มีจิตเมตตากรุณา ใฝ่บำเพ็ญประโยชน์เพื่อเพื่อนมนุษย์ และช่วยเหลือผู้ทุกข์ยากโดยไม่คำนึงถึงเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา วัฒนธรรม หรืออุดมการณ์ทางการเมือง สมาชิกและอาสาสมัครต่างมุ่งเน้นที่การทำความดีเพื่อสังคม โดยไม่ใช้การทำความดีเฉพาะตัว แต่เป็นการร่วมกันทำความดีเพื่อที่จะบรรเทาทุกข์แก่ผู้ยากไร้และผู้ด้อยโอกาสในสังคม โดยใช้พรหมวิหารธรรมเป็นแนวทางหลักในการปฏิบัติที่ส่งผลต่อการสร้างเสริมคุณธรรมในจิตใจและการทำความดีเพื่อสังคม ความพิเศษของกระบวนการทำงานของเหล่าอาสาสมัครอยู่ที่ความสามารถในการจัดการความดีอย่างเป็นระบบไปสู่การทำงานเชิงจิตอาสาเพื่อร่วมกันบำเพ็ญสาธารณประโยชน์

อุดมการณ์ทางธรรมและวิถีปฏิบัติของบรรดาผู้นำขององค์กรเหล่านี้ ทั้งท่านอริยรัตนะ ท่านธรรมาจารย์เจิ้งเอี๋ยน และท่านโดซาซุ อิเคดะ ล้วนเป็นแบบอย่างในการทำงานเพื่อสาธารณประโยชน์ ไม่เพียงแต่ในประเทศ แต่ยังเป็นการทำงานในอีกหลายประเทศทั่วโลก ท่านได้รับความเคารพอย่างสูงจาก

สมาชิก และสามารถหลอมรวมจิตอาสาของอาสาสมัคร พร้อมกับสร้างระบบ การจัดการที่เป็นเลิศ มีระบบการสื่อสารเชื่อมโยงถึงกันเพื่อเสริมสร้างกำลังใจให้ ทุกคนเกิดความมุ่งมั่น เสียสละอย่างสม่ำเสมอ และกลายเป็นพลังแห่งความดี ที่ช่วยส่งเสริมให้อาสาสมัครยินดีเข้าร่วมกิจกรรมจิตอาสาอย่างไร้ข้อกังขา การหล่อหลอมพลังของการทำความดีได้เริ่มต้นเรียนรู้จากการร่วมปฏิบัติงาน อย่างหลากหลายในกลุ่มสาาศิษย์ใกล้ชิด แล้วค่อย ๆ ขยายไปสู่คนอื่นโดยรอบ โดยในระยะแรกเน้นส่งเสริมการเรียนรู้จากการทำงานร่วมกันของสมาชิก ทั้งที่ เป็นผู้ใหญ่และเป็นเยาวชน มีความพยายามผลักดันกิจกรรมผ่านโรงเรียน วิทยาลัย และมหาวิทยาลัย เพื่อส่งเสริมคุณธรรมและการทำความดีในกลุ่มเด็ก และเยาวชนมากขึ้น ผ่านการศึกษาในระดับต่าง ๆ ที่ผสมผสานส่งเสริมคุณธรรม ควบคู่กับการพัฒนาความรู้และประสบการณ์ในการร่วมทำกิจกรรมได้เป็น อย่างดี และที่สำคัญคือประสบผลสำเร็จในการสร้างเสริมจิตอาสาให้แก่ักเรียน และนักศึกษาให้มาร่วมทำงานอาสาสมัครเพื่อการขับเคลื่อนสังคมให้น่าอยู่ มีความสงบสุข สันติภาพ และความเป็นธรรม

ทั้งนี้บทเรียนจากกระบวนการเสริมสร้างคุณธรรมเพื่อการทำงาน สาธารณสงเคราะห์และพัฒนาสังคม มีหลายประเด็นที่ควรพิจารณา ดังนี้

(1) การเสริมสร้างคุณธรรมด้วยการทำงาน โดยเฉพาะการทำงานเพื่อ ส่วนรวมและช่วยเหลือผู้ทุกข์ยากเดือดร้อน เป็นกิจกรรมพื้นฐานที่พบเห็นได้อย่าง ชัดเจนจากองค์กรพุทธศาสนาเพื่อสังคม อันเป็นกิจกรรมที่จะช่วยเพิ่มพูนความ เมตตากรุณา จิตสำนึกเสียสละ คุณธรรม และวิถีของการทำความดี อาทิ งานแยกขยะของมูลนิธิพุทธฉือจี้ช่วยให้เกิดสำนึกต่อสิ่งแวดล้อม รู้จักการใช้ ทรัพยากรให้คุ้มค่า เพราะขยะยังคงสามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ได้อีกมาก นอกจากนี้งานแยกขยะยังเป็นงานที่ไม่ได้ต้องการทักษะหรือความรู้ความสามารถ ที่ซับซ้อน ทุกคน ทุกเพศ ทุกวัย สามารถมาร่วมกันทำงานได้ จึงเป็นโอกาสหนึ่ง ที่ทุกคนจะได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เป็นกระบวนการเรียนรู้การทำ ความดีระหว่างกันโดยที่ทุกคนมีบทบาทหน้าที่ในการทำงานอย่างเท่าเทียมกัน โรงงานแยกขยะจึงเป็นเหมือนสถานศึกษาที่บ่มเพาะให้ชาวฉือจี้สามารถ

เรียนรู้คุณธรรมและการทำความดีได้จากการเป็นจิตอาสา หรือแม้แต่ในกรณีเยาวชนในโรงเรียนและมหาวิทยาลัยของสมาคมสร้างคุณค่า ต่างก็มีโอกาสเรียนรู้คุณธรรมจากการทำกิจกรรมสร้างคุณค่าเพื่อสังคมร่วมกัน เยาวชนได้รับโอกาสที่จะร่วมกันทำความดีโดยมีเป้าหมายเพื่อสาธารณประโยชน์ในระดับสากล เช่น กิจกรรมเพื่อสันติภาพ เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และเพื่อการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน เป็นต้น นอกจากนี้เยาวชนยังมีโอกาสร่วมทำงานกับผู้ใหญ่และองค์กรอื่น ๆ ในระดับสากลด้วย เหล่านี้ล้วนแต่เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงที่จะช่วยบ่มเพาะคุณธรรมให้แก่เยาวชนได้เป็นอย่างดี แต่แนวทางการทำงานเช่นนี้เด็กนักเรียนและครูในโรงเรียนไทยไม่ค่อยมีใครเห็นว่าเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญ เพราะมุ่งแข่งขันกันเพื่อก้าวเข้าสู่ระบบการศึกษาที่สูงขึ้น มากกว่าจะสนับสนุนการเรียนการสอนที่จะช่วยเสริมสร้างคุณธรรมและการทำความดีเพื่อสังคม อย่างไรก็ตามการสร้างโอกาสการเรียนรู้จากการทำงานเชิงจิตอาสาสำหรับเยาวชนไทยนั้น กำลังมีความตื่นตัวมากขึ้น เพราะการแพร่กระจายของข่าวสารข้อมูลผ่านสื่อสังคมออนไลน์ที่นำเสนอภาพปัญหาและความทุกข์ยากต่าง ๆ ของคนในสังคม จึงเริ่มมีกลุ่มเด็กนักเรียนและครูในบางโรงเรียน เช่น โรงเรียนสตรีศรีสุริโยทัย ได้ออกมาร่วมทำงานกับคณะสงฆ์วัดยานนาวาเพื่อช่วยเหลือผู้ทุกข์ยากเดือดร้อนในชุมชนใกล้เคียง เช่น เยี่ยมเยียนสงเคราะห์คนชรา ผู้ป่วยระยะสุดท้าย ผู้ป่วยติดเตียง เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้จะช่วยปลูกฝังให้เด็กนักเรียนมีจิตอาสา ได้เรียนรู้ในการทำความดี การได้เห็นผู้ตกทุกข์ได้ยากอึ้งอัมเมื่อได้รับการช่วยเหลือ ย่อมทำให้เด็กเกิดปิติสุขช่วยให้สำนึกเมตตากรุณาและการทำความดีเจริญงอกงามยิ่งขึ้น และส่งเสริมให้อยากทำความดีเพื่อสังคมมากขึ้นทั้งในปัจจุบันและในอนาคต

(2) การเสริมสร้างคุณธรรมโดยอาศัยกัลยาณมิตรและกระบวนการกลุ่ม มีการจัดองค์กรและกิจกรรมเพื่อให้เกิดกลุ่มกัลยาณมิตรขึ้นมาในหลายลักษณะ เช่น มูลนิธิพุทธฉือจี้มีการแบ่งเป็นกลุ่มย่อยไม่เกิน 20 คนในการทำงานและเรียนรู้ร่วมกัน มีการสร้างระบบพี่เลี้ยงของอาสาสมัครเพื่อช่วยเหลือสนับสนุนการทำงานเป็นกลุ่มตามหน่วยกิจกรรมต่าง ๆ เช่น งานแยกขยะ งานอาสาสมัคร

ในโรงพยาบาล หรืองานอาสาสมัครในโรงเรียน กลุ่มเหล่านี้นอกจากมีโอกาสดำเนินงานร่วมกันแล้ว ยังมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ร่วมกัน ซึ่งทำให้เกิดการเรียนรู้จากกันและกัน ได้เห็นแบบอย่างของการทำความดี เกิดแรงบันดาลใจที่จะทำความดี ทั้งนี้รวมถึงการเรียนรู้จากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างกลุ่มเยาวชนชาย-หญิงของสมาคมสร้างคุณค่าสากล ซึ่งช่วยสร้างแรงบันดาลใจที่มาร่วมทำงานจิตอาสา ความประทับใจในการทำงานและความสุขหรือทุกข์ของอาสาสมัครและผู้ที่ทำงานด้วยกัน ได้ถูกนำมาแลกเปลี่ยนหรืออธิบาย เพื่อการรับรู้อย่างกว้างขวาง กระบวนการเหล่านี้ไม่เพียงเป็นการเรียนรู้แต่ยังเป็นการสร้างกลุ่มกัลยาณมิตรอีกด้วย อันจะมีผลในเชิงเป็นกำลังใจในการทำมาดีร่วมกัน ทุกคนสามารถเรียนรู้การทำมาดีของกันและกัน และสามารถอาศัยความดีของคนในกลุ่มมาเป็นเครื่องหล่อเลี้ยงคุณธรรมในใจของแต่ละคนได้ กระบวนการเรียนรู้ในกลุ่มกัลยาณมิตรนี้สามารถจะนำมาใช้ในกระบวนการส่งเสริมคุณธรรมในสังคมไทยได้ รวมถึงการดำเนินงานของขบวนการสรรวโทยที่ขับเคลื่อนกิจกรรมพุทธศาสนาเพื่อสังคมโดยใช้กระบวนการเครือข่ายคนหนุ่มสาวในสังคมศรีลังกา ที่มีความศรัทธาทางอุดมการณ์ และมีความปรารถนาที่จะใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม อันเป็นกระบวนการร่วมทำงานและร่วมเรียนรู้ เพื่อปรับรูปแบบวิธีการทำงานให้เหมาะสมกับบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปตามโครงสร้างสังคม วัฒนธรรม และการเมือง จนสามารถกลายเป็นกลุ่มกัลยาณมิตรที่ร่วมกันทำงานพัฒนาสังคมและสาธารณสงเคราะห์วิถีพุทธ

(3) การส่งเสริมคุณธรรมด้วยกิจกรรมบูรณาการ การส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้คุณธรรมขององค์กรเหล่านี้ไม่ได้เน้นการเทศน์หรือการสอนธรรมเพียงอย่างเดียว แต่เป็นการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ในการร่วมปฏิบัติกิจกรรมที่มุ่งสร้างสำนึกที่จะประทับใจและจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ยั่งยืนกว่า กิจกรรมที่ส่งเสริมการปฏิบัตินั้นมีหลากหลาย นอกจากการทำงานเชิงสาธารณสงเคราะห์ ช่วยเหลือผู้ยากไร้ การทำงานบริการสังคม และการสนทนาแลกเปลี่ยนแล้ว ยังมีการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติเชิงบูรณาการ คือ

มีการบูรณาการกิจกรรมหลายด้านเข้าด้วยกัน เช่น การนำนักเรียนไปร่วมทำงานบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ การนำนักเรียนไปร่วมออกเยี่ยมเยียนคนชรา ผู้ป่วยระยะสุดท้าย ผู้ป่วยติดเตียง หรือผู้พิการ เพื่อให้ได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงและการปฏิบัติงานจริง ไปพร้อมกับการเรียนรู้หลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนา การบูรณาการกิจกรรมเหล่านี้ช่วยให้เหล่าอาสาสมัครได้เรียนรู้เพื่อเข้าใจถึงคุณธรรมและความสำคัญในการทำความดีเพื่อสังคมได้อย่างลึกซึ้งมากขึ้น มีความเป็นรูปธรรมที่จะสามารถนำไปปฏิบัติได้ด้วยตนเองในอนาคต แนวทางการส่งเสริมคุณธรรมและการทำความดีด้วยกิจกรรมบูรณาการดังกล่าวนี้เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่ทั้งสถาบันการศึกษาและสถาบันพุทธศาสนาในสังคมไทยควรจะไปปรับหรือประยุกต์ใช้เพื่อสอนจริยธรรมและคุณธรรมในการดำเนินชีวิต การทำงานและการอยู่ร่วมกับคนอื่นในสังคมได้อย่างเอื้อเพื่อเกื้อกูลบนพื้นฐานจิตที่มีความเมตตากรุณาต่อกัน ตัวอย่างที่ชัดเจนจากการถอดบทเรียนองค์กรสาธารณสงเคราะห์ทั้งสามดังกล่าวข้างต้น คือการบูรณาการของเหล่าอาสาสมัครกับภาคีเครือข่ายทั้งภายในประเทศและนอกประเทศ เมื่อเกิดสาธารณภัยเหล่าอาสาสมัครจะร่วมกันออกไปช่วยเหลือผู้ประสบภัยด้วยความเสียสละ ความสามัคคี เมตตากรุณา โดยใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการทำงาน แนวทางลักษณะนี้จึงมีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนให้องค์กรพุทธศาสนาเพื่อสังคมสามารถขยายบทบาทและการทำงานให้ทันต่อสถานการณ์ปัญหาและความต้องการความช่วยเหลือในสังคม

(4) การเสริมสร้างคุณธรรมด้วยศิลปะ คนไทยที่มีโอกาสได้ไปเยือนมหาวิทยาลัยของฉือจี้จะได้รับการเรียนรู้ถึงรูปแบบการสอนหรือสร้างเสริมคุณธรรมผ่านการเรียนการจัดดอกไม้ การชงชา และการเขียนพู่กันจีน ในสายตาของคนทั่วไปอาจรู้สึกแปลกที่การเรียนศิลปะแบบนี้ นักศึกษาแพทย์ก็จำเป็นต้องร่วมเรียนด้วย เพราะเป็นแนวทางการเรียนเพื่อพัฒนาความเป็นมนุษย์ และเป็นส่วนหนึ่งในการหล่อหลอมให้แพทย์ของฉือจี้มีหัวใจแห่งความเป็นมนุษย์ เพราะศิลปะดังกล่าวช่วยในการฝึกจิตให้มีความละเอียดละไม ละเอียดอ่อนต่อสุนทรียศิลป์ และน้อมใจให้สงบตั้งมั่นเป็นสมาธิ เพราะเมื่อจัดดอกไม้ ไม่ใช่ดอกไม้

ที่ถูกจัด แต่เป็นการจัดจิตใจของเรา ดอกไม้เป็นเพียงสื่อสอนธรรมให้แก่นักศึกษา แพทย์และนักเรียนนักศึกษาของฉือจี้ เป็นการเรียนรู้คุณธรรมจากศิลปะ รวมถึงยังสัมผัสได้อย่างเข้าถึงจิตวิญญาณและเข้าใจสัจธรรมของชีวิต ทำให้เข้าใจตนเอง และผู้อื่นได้แจ่มชัดขึ้น เป็นการพัฒนาจิตฝายบวกให้เจริญงอกงาม ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิต นอกจากนี้ในหลายโอกาสยังมีการสอดแทรก วัฒนธรรมของท่านธรรมอาจารย์เจิ้งเอี้ยนเพื่อการเรียนรู้หลักธรรมในเชิงลึกด้วย กล่าวในภาพรวมได้ว่าการสอนศิลปะดังกล่าวได้ช่วยให้เด็กนักเรียนและนักศึกษา ของฉือจี้ได้เรียนรู้คุณธรรมที่จะสามารถนำไปใช้เพื่อการทำความดีได้ทุกโอกาส ในอนาคต แนวทางการเสริมสร้างคุณธรรมด้วยศิลปะนี้อาจจะดูว่าไม่ยากที่สังคม ไทยจะนำไปปรับใช้ได้ แต่ประเด็นที่เราควรพิจารณาคือเราควรจะต้องเลือกศิลปะ ของไทยในลักษณะใดมาเป็นการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ผ่าน วัฒนธรรมไทย และที่สำคัญกว่านั้นคือผู้สอนจะมีความเข้าใจและจริงจังในการ เสริมสร้างคุณธรรมผ่านการเรียนการสอนศิลปะเหล่านั้นอย่างไร

(5) การส่งเสริมคุณธรรมโดยจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม เพื่อให้เกิด การเรียนรู้จากวิถีการดำเนินชีวิตประจำวัน ประเด็นนี้มีความชัดเจนในกรณีของ มูลนิธิพุทธฉือจี้ กล่าวคือโรงเรียนฉือจี้ได้พยายามจัดสภาพแวดล้อมสำหรับการ เรียนรู้วิถีแห่งคุณธรรมแก่เยาวชน ในโรงเรียนของฉือจี้ไม่มีร้านค้าหรือร้านขนม และเด็กไม่ได้รับอนุญาตให้นำขนมและของเล่นเข้ามาในโรงเรียน ทั้งเด็กและ นักเรียนจะกินอาหารเจที่โรงเรียนจัดให้ สำหรับเด็กที่อยู่ในหอพักที่โรงเรียนจัด ไว้ให้จะมีการทำกิจกรรมร่วมกันหลังเลิกเรียนและวันเสาร์ โทรศัพท์มือถือจะไม่ได้ เฉพาะวันเสาร์และวันอาทิตย์เท่านั้น ระหว่างที่อยู่หอพักโทรทัศน์ดูได้เฉพาะช่อง ของสถานีโทรทัศน์ด้ายอายเท่านั้น สภาพแวดล้อมและวิถีชีวิตดังกล่าวช่วยกล่อม เกลาให้เด็กมีชีวิตที่เรียบง่าย ไม่เสพตามกระแสบริโภคนิยม และรู้จักใช้เวลาให้ เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม รวมถึงการเรียนรู้วิถีชีวิตที่ประหยัดแบบฉือจี้จากการ ใช้ไฟฟ้าตามความจำเป็นและลดการใช้เครื่องปรับอากาศ การสร้างสภาพแวดล้อม เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงคุณธรรมเช่นนี้สามารถนำมาปรับประยุกต์ใช้ในสังคม ไทยได้กับโรงเรียนและมหาวิทยาลัยของรัฐ หากทำได้ก็จะช่วยฝึกฝนและให้การ

เรียนรู้อันแก่เด็กและเยาวชนที่จะดำเนินชีวิตที่ไม่หลงติดกับกระแสบริโภคนิยมและช่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมได้อีกทางหนึ่งด้วย

(6) การส่งเสริมคุณธรรมด้วยสื่อ การเสริมสร้างจิตสำนึกและคุณธรรมโดยใช้สื่อเป็นแนวทางหนึ่งที่เป็นประโยชน์มากต่อผู้ปฏิบัติศรัทธาของแต่ละองค์กร นอกจากการใช้สื่อประเภทหนังสือ เอกสาร ซีดี หรือวีดีโอที่ทุกองค์กรใช้เป็นสื่อหลักแล้ว ในกรณีของมูลนิธิพุทธฉือจี้ยังมีสถานีโทรทัศน์ต้าอ้าย ซึ่งทุกรายการโทรทัศน์มุ่งสร้างจิตสำนึกที่ดีแก่ผู้ชม ไม่ส่งเสริมความรุนแรง กามตัณหา และค่านิยมผิด ๆ รายการที่เป็นที่นิยมได้แก่ละครที่สร้างจากชีวิตจริงของคนที่ทำความดีหรือของอาสาสมัครชาวฉือจี้ที่อุทิศตัวให้กับการทำงานสาธารณประโยชน์ ทางด้านรายการข่าวก็เป็นการเสนอและวิเคราะห์เรื่องราวเชิงธรรมะมีรายการการ์ตูนสอนธรรมให้เด็ก สารคดีชีวิตบุคคลตัวอย่าง สารคดีส่งเสริมการอนุรักษ์ธรรมชาติ รายการดังกล่าวเหล่านี้ยังมีการถ่ายทอดไปทั่วโลกผ่านดาวเทียม ซึ่งมีประโยชน์อย่างมากต่อสมาชิกที่อาศัยอยู่ในต่างประเทศ แนวทางการใช้สื่อเช่นนี้ในสังคมไทยก็มีความพยายามทำ ดังเช่นในกรณีของวัดพระธรรมกาย แต่ในกรณีของสถานีโทรทัศน์ช่องอื่น ๆ ที่แพร่ภาพในสังคมไทยปัจจุบันนั้นคงยากที่จะดำเนินการได้ เพราะยังคงต้องทำตามแนวทางธุรกิจเพื่อเลี้ยงตนเอง เพราะไม่มีการดำเนินกิจกรรมอื่นที่มีรายได้มาสนับสนุนจนเจือ ดังที่สถานีโทรทัศน์ต้าอ้ายได้รับการสนับสนุนจากรายได้ของโรงคัดแยกขยะของฉือจี้สำหรับในกรณีของคณะสงฆ์ไทยยังมีสถานีวิทยุโทรทัศน์โลกพระพุทธศาสนา เฉลิมพระเกียรติฯ หรือ WBTV ของวัดยานนาวา ซึ่งเป็นสื่อที่ใช้ในการสื่อสารถึงคณะสงฆ์ไทยทั่วประเทศ พระสงฆ์ให้ความสนใจในการเผยแพร่ข่าวสารข้อมูล เพราะมองว่าเป็นสื่อที่เป็นทางการของมหาเถรสมาคม แต่ WBTV เป็นสื่อที่ยังไม่สามารถเข้าถึงประชาชนทั่วไปได้อย่างทั่วถึง จึงมีบทบาทน้อยในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่สังคมในวงกว้าง

(7) การใช้หลักคำสอนทางพุทธศาสนาเพื่อนำมาสมาชิกลงให้เสียสละและทำความดี โดยการเข้าร่วมเป็นอาสาสมัครออกไปดูแลผู้ยากไร้และผู้ด้อยโอกาส เช่น ผู้ป่วยระยะสุดท้าย ผู้ป่วยติดเตียง คนชราหรือคนพิการที่ถูกทอดทิ้ง

คนยากจนที่ไม่ได้รับการดูแลด้านสวัสดิการจากรัฐอย่างเหมาะสม และผู้ประสบอุบัติเหตุหรือสาธารณภัยในรูปแบบต่าง ๆ อาสาสมัครของมูลนิธิพุทธรธิดีและสมาคมสร้างคุณค่ามองการทำงานจิตอาสาทุกรูปแบบว่าเป็นการทำความดีในวิถีของพระโพธิสัตว์ และทุกกิจกรรมคือโอกาสแห่งการทำความดี ซึ่งจะช่วยให้ความเมตตากรูณาอกเงยขึ้น การใช้หลักธรรมมาสู่การปฏิบัติของอาสาสมัคร อาจทำได้ทั้งด้วยการบริจาคทรัพย์ การแสดงความกตัญญู การอ่อนน้อมถ่อมตน การช่วยเหลือเกื้อกูลทุกคนด้วยใจปีติสุข ทั้งนี้สำนักจิตอาสาของเหล่าอาสาสมัครได้รับการกระตุ้นผ่านข้อมูลข่าวสารจากผู้นำขององค์กร ผ่านเพื่อนร่วมกลุ่มที่เรียนรู้ธรรมร่วมกัน และการมีประสบการณ์ตรงจากการร่วมกิจกรรมจิตอาสาหลากหลายรูปแบบ ในขณะที่หันมามองการทำงานจิตอาสาของอาสาสมัครในสังคมไทย กล่าวได้ว่าขาดความชัดเจนในวิถีของจิตพระโพธิสัตว์หรือพระพุทธะ เพราะอาสาสมัครไทยยังคงมีจำนวนไม่น้อยที่เข้าร่วมกิจกรรมในลักษณะการถูกเกณฑ์หรือถูกสั่งการให้มาร่วมกิจกรรม มีเพียงบางส่วนที่มีจิตอาสาเพื่อการเสียสละอย่างแท้จริง ดังนั้นเมื่อมีคนออกมาทำความดีเพื่อสังคม เช่น การรับบริจาคเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัย จึงมักจะถูกตั้งข้อสงสัยว่ามีเจตนาที่แอบแฝงในเรื่องผลประโยชน์ส่วนตัวหรือของกลุ่มพวกหรือไม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีนิกการเมืองออกมาเคลื่อนไหว ทั้งที่คนเหล่านั้นอาจจะมีความดีด้วยความเสียสละและต้องการทำความดีเพื่อสังคมอย่างแท้จริงก็ตาม

จากข้อมูลบทเรียนในการทำงานสาธารณสงเคราะห์ของขบวนการสรรโวทัย มูลนิธิพุทธรธิดี และสมาคมสร้างคุณค่า พบว่ามีข้อสังเกตบางประการที่สำคัญ คือการมีระบบการจัดการด้วยระบบคุณธรรมที่ช่วยเสริมพลังในการทำงานเชิงเครือข่ายงานอาสาสมัคร ไม่ว่าจะในเรื่องการบริหารงานทั่วไป การระดมเงินบริจาค การบริหารบุคลากร การเผยแพร่หลักธรรม หรือการขยายภารกิจของอาสาสมัครไปสู่สากล ซึ่งล้วนเป็นระบบที่มีการบริหารจัดการที่ดี รวมถึงมีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อในรูปแบบต่าง ๆ ถึงกิจกรรมที่ดำเนินการและการปลูกเร้าเพื่อให้สมาชิกมาร่วมกันทำความดี ทั้งในเชิงปัจเจกบุคคลและในลักษณะเป็นกลุ่มหรือเครือข่ายองค์กร เช่น การรับบริจาคเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบ

สาธารณสุขในทุกประเทศทั่วโลก ตลอดจนมีการนำเสนอหลักการทาง พุทธศาสนาผ่านวาทกรรมของผู้นำองค์กร ที่ให้คำแนะนำในการทำงานเพื่อ สาธารณประโยชน์ หรือการบอกเล่าเรื่องราวความดีของเหล่าอาสาสมัครและคน ทำความดีในที่ต่าง ๆ ทั่วโลก ซึ่งเป็นบทเรียนที่เป็นแรงบันดาลใจในการเสริมสร้าง จิตอาสาเพื่อการทำงานสาธารณสุขสงเคราะห์ในหมู่สมาชิก

ทั้งนี้การบริหารจัดการงานสาธารณสุขสงเคราะห์ที่จะได้รับการยอมรับจาก ประชาชนทั่วไป ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อแนวทางการทำงานของคณะสงฆ์ไทย คือ ความโปร่งใสในเรื่องการใช้จ่ายเงินจากการรับบริจาค เงินบริจาคควรจะถูกนำไป ใช้ตรงกับวัตถุประสงค์ของการรับบริจาค ทั้งนี้เพื่อให้ผู้บริจาคมีความมั่นใจได้ว่า เงินที่บริจาคด้วยจิตศรัทธานั้น จะถูกนำไปใช้เพื่อช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์และสังคม อย่างแท้จริง เพราะในปัจจุบันผู้บริจาคเงินส่วนหนึ่งไม่มั่นใจว่าจะมีการนำเงินที่ รับบริจาคไปใช้ในการทำกิจกรรมอย่างไม่เหมาะสม ไม่ว่าจะเป็นเพื่อการสร้างผล ประโยชน์ส่วนตน หรือเพื่อการหาเสียงหรือการสร้างชื่อเสียงของบุคคลหรือกลุ่ม บุคคลที่มาเป็นแกนนำในการทำงานสาธารณสุขสงเคราะห์และสาธารณสุขประโยชน์ ในประเด็นนี้มูลนิธิพุทธฉือจี้ นับเป็นตัวอย่างที่ดี คือมีการดำเนินงานที่ชัดเจนมาก เงินบริจาคจะมีการจำแนกเพื่อใช้จ่ายไปตามวัตถุประสงค์ของผู้บริจาคโดยไม่มี การหักค่าใช้จ่ายใด ๆ ทั้งสิ้น อาสาสมัครทุกคนเมื่อมาร่วมกิจกรรมจิตอาสาจะ ต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายส่วนตัวเอง ทั้งค่าเดินทางและการกินอยู่ สำหรับค่าใช้จ่าย ในการทำกิจกรรมของมูลนิธิพุทธฉือจี้จะมาจากการขายขยะที่มีการคัดแยก ประเภทโดยอาสาสมัคร และอีกส่วนหนึ่งมาจากการขายสินค้าที่ผลิตจากขยะ รีไซเคิล สำหรับค่าใช้จ่ายของภิกษุณีและสมณารามจึงจะไม่ใช้จ่ายเงินจากการ รับบริจาค ภิกษุณีฉือจี้ทุกรูปต้องทำงานหนัก ปลูกผัก แปรรูปอาหาร ประกอบ อาหาร เพื่อให้มีอาหารเพียงพอต่อการบริโภค สมณารามอยู่ได้ด้วยการทำงานได้ พึ่งตนเอง ทุกคนในสมณารามกินอาหารมังสวิรัตด้วยความพอเพียง กินง่าย อยู่ง่าย เบียดเบียนผู้อื่นแต่น้อย แต่ทำงานหนักทุกวันตามวิถีปฏิบัติ “วันใดไม่ ทำงาน วันนั้นจะไม่กิน” วัตรปฏิบัติข้อนี้ก่อให้เกิดศรัทธาแก่ประชาชนอย่างมาก บทเรียนจากการทำงานขององค์กรเหล่านี้มีจุดเด่นประการหนึ่ง คือ

เป็นกระบวนการมนุษยธรรมที่ทำงานในเชิงสากล และเป็นตัวอย่างที่ดีของการพยายามสร้างบุคลากรและอาสาสมัครที่มีหัวใจแห่งความเป็นมนุษย์ อันเป็นกระบวนการที่คณะสงฆ์และองค์กรสาธารณสงเคราะห์ในประเทศไทยสมควรจะศึกษาเรียนรู้ เพื่อที่เราจะได้จุดพลังแห่งความดีเพื่อสังคม และเชื่อมโยงกับความ ต้องการทำความดีของสมาชิกและอาสาสมัครทุกคน เพราะจะเป็นพลังที่ช่วย ขับเคลื่อนกิจกรรมสาธารณประโยชน์ ช่วยบรรเทาทุกข์และเยียวยาปัญหาของ ผู้ยากไร้และผู้ด้อยโอกาสในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างจิตอาสาที่ยึดถือ อดมคติว่าคนทุกคนมีเมล็ดพันธุ์แห่งความดีอยู่ในตัว มีภาวะจิตโพธิสัตว์และภาวะ จิตพุทธะอยู่ในตัว มีจิตของความรักความเมตตาอยู่ทุกคน ทุกคนจึงควรฝึกจิตให้ รู้จักรักและเอื้อเพื่อเกื้อกูลสรรพชีวิต รวมถึงความรู้จักขอบคุณแก่ผู้ที่ได้รับการ สงเคราะห์ เพราะถือว่าเป็นโอกาสให้เหล่าอาสาสมัครได้มีส่วนร่วมในการทำความ ดี โดยไม่คิดว่าการไปช่วยเหลือผู้อื่นนั้นเป็นการสร้างบุญคุณให้แก่ผู้ด้อยโอกาส ทางสังคมเหล่านั้น ดังเช่นที่ชาวฉือจี้ฝึกการกล่าวขอบคุณผู้อื่นอย่างจริงจังและ นอบน้อม แม้ไปช่วยเหลือใครก็ยังขอบคุณผู้ที่รับความช่วยเหลือ การรู้จักขอบคุณ ถือเป็น การฝึกที่จะรักและเคารพในผู้อื่น เป็นการพัฒนาจิตเมตตากรุณาของ ตนเองอย่างสม่ำเสมอด้วยความเชื่อในการทำความดี และการฝึกเช่นนี้ได้ช่วยให้ เหล่าอาสาสมัครเป็นคนมีจิตใจดี มองคนในแง่บวก มองสรรพสิ่งด้วยความเข้าใจ เปี่ยมล้นด้วยความปิติยินดีเมื่อได้เห็นรอยยิ้มที่มีความสุขจากผู้ทุกข์ยากเดือดร้อน

อีกประการหนึ่ง การเรียนรู้ในประเด็นที่เกี่ยวกับคุณธรรมและการ ทำความดีเพื่อสังคมควรจะมีกลยุทธ์และมาตรการในการเผยแพร่ผ่านสื่อในทุก ช่องทางอย่างเหมาะสม เพื่อให้ผู้มีจิตอาสาได้รับรู้ข่าวสารข้อมูลหรือช่องทางที่ จะมาร่วมกันทำความดีเพื่อสังคม ตามวาระและโอกาสที่สังคมต้องการความ ช่วยเหลือ นอกจากนี้ยังจะเป็นการเสริมให้เกิดการเรียนรู้แก่บุคคลทั่วไป เพื่อ กระตุ้นและสร้างสำนึกจิตอาสาจากเรื่องราวการทำความดีเพื่อสังคมของบุคคล หรือองค์กรที่จะเป็นต้นแบบของการทำความดีเพื่อสังคมได้ เรื่องเล่าในรูปแบบ ของสารคดีหรือละครหรือนวนิยายผ่านสื่อหลากหลายรูปแบบ หรือนิทรรศการ ที่จัดแสดงเนื่องในโอกาสต่าง ๆ เพื่อหล่อหลอมขัดเกลาจิตใจผู้คนให้เป็นคนดีและ

ทำความดี จะเป็นสิ่งที่สังคมไทยต้องการมากกว่าการเรียนรู้จากคำสอนธรรมที่เป็นทางการจากการเทศน์ ซึ่งมักจะมีคำแนะนำสั้นน้อยกว่าเรื่องเล่าที่สามารถสะท้อนประสบการณ์และวิถีชีวิตจริง หรือสะท้อนอุดมการณ์ในการทำความดี หรือมีจิตอาสาในการทำงานเพื่อสาธารณประโยชน์ ประเด็นนี้เป็นความแตกต่างระหว่างแนวทางของพุทธศาสนาเถรวาทและพุทธศาสนาเถรวาท คือทางฝ่ายมหายานเน้นที่การช่วยเหลือสงเคราะห์เพื่อนมนุษย์ตามอุดมการณ์ของพระโพธิสัตว์ ภิกษุและภิกษุณีของนิกายมหายานจึงคิดและปฏิบัติเพื่อช่วยเหลือสงเคราะห์ผู้ตกทุกข์ได้ยาก ในขณะที่ภิกษุฝ่ายเถรวาทนั้นมีแนวคิดที่สนับสนุนการบำเพ็ญเพียรเพื่อบรรลุธรรมของปัจเจกบุคคล จึงมักจะถูกตั้งคำถามว่าบรรพชิตควรหรือไม่ควรที่จะเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับเรื่องทางโลกหรือเรื่องที่เป็นทุกข์ของประชาชนและสังคม เพราะอาจจะทำให้ต้องเข้าไปพัวพันผูกติดกับโลกียวิสัยจนไม่สามารถบรรลุนิพพานได้ ทั้งที่อาจจะไม่มีความชัดเจนว่าการบรรลุนิพพานนั้นคืออะไร มีความหมายที่แตกต่างอย่างไรกับการบรรลุภาวะพุทธะตามความเชื่อและศรัทธาของพุทธศาสนาเถรวาทนิกายอื่น ๆ

ทั้งนี้หากพิจารณาในนัยหนึ่งว่าแก่นแท้ในหลักธรรมการทำงานจิตอาสาของเหล่าอาสาสมัครทั้งหลายคือการยึดถือหลักธรรมพรหมวิหาร 4 (เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา) อันเป็นหลักธรรมที่พุทธศาสนาเถรวาทยึดถือเช่นเดียวกัน การปรับประยุกต์แนวทางจิตอาสาขององค์กรอาสาสมัครเหล่านี้มาปรับใช้ในสังคมไทยก็เป็นสิ่งที่ไม่ใช่ความไม่สมควรดั่งที่กังวลกัน การประยุกต์หลักธรรมทางพุทธศาสนาเพื่อการทำความดีเพื่อสังคมเป็นสิ่งที่ชาวพุทธไทยควรตระหนักชัด การที่มีผู้ออกมาวิพากษ์วิจารณ์เหตุการณ์ที่คณะสงฆ์ไปช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัยว่าไม่ใช่กิจของสงฆ์นั้น จึงเป็นความคิดที่คับแคบ หากพระสงฆ์ยังคงต้องพึ่งพิงปัจจัยสี่จากชาวบ้านญาติโยม แต่ไม่สนใจที่จะช่วยเหลือเกื้อกูลตามสมควรเมื่อชาวบ้านญาติโยมต้องประสบทุกข์ภัยต่าง ๆ เหล่านี้คือการละเลยในหลักธรรมพรหมวิหาร 4 หากพระสงฆ์ทุกรูปคิดเช่นนี้แล้วการบรรลุธรรมหรือการบรรลุนิพพานจะเป็นจุดหมายของพุทธธรรมที่แท้จริงหรือ หรือว่าการร่วมกันทำความดีเพื่อช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ไม่ใช่คำสอนตามแนวทางที่เป็น

หลักธรรมของพระพุทธองค์ สังคมพุทธไทยควรจะมีการไตร่ตรองในเรื่องนี้ให้ชัดเจน เพื่อกำหนดแนวทางการทำงานสาธารณสงเคราะห์วิถีพุทธที่เหมาะสมแก่สังคมไทย และเป็นแนวทางที่คณะสงฆ์ไทยจะได้ยึดถือปฏิบัติสืบไปในอนาคต

นอกจากนี้บทเรียนจากภารกิจในเชิงพุทธศาสนาเพื่อสังคมขององค์กรทั้งสามที่ได้ถอดบทเรียนมานี้ จะสามารถสะท้อนได้ชัดเจนว่า การช่วยเหลือให้มนุษย์ทุกคนพ้นทุกข์และอยู่ในสังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรี ไม่แบ่งชั้นวรรณะหรือความยากดีมีจน เป็นสิ่งที่เป็นการต้องการในสังคมโลกปัจจุบันอย่างมาก และไม่ใช่เพียงเฉพาะในสังคมพุทธเท่านั้น ประเด็นที่น่าสนใจอย่างมากคือจะทำอย่างไรเพื่อให้เหล่าอาสาสมัครได้ถูกหล่อหลอมและซึมซับเอาจิตวิญญาณของการทำความดีเพื่อสังคมไว้ภายในจิตใจ ให้มีจิตอาสาช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ที่ตกทุกข์ได้ยากไม่ว่าจะอยู่ที่ใดในโลก หรือเป็นศาสนิกชนของศาสนาอื่นใด อาสาสมัครควรพร้อมที่จะเสียสละทั้งกำลังกาย กำลังใจ และกำลังทรัพย์ บนพื้นฐานของจิตใจที่ต้องการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ ต้องการทำความดีเพื่อสังคม โดยไม่ต้องประกาศให้สาธารณะได้รู้ และไม่ต้องการชื่อเสียงหรือผลประโยชน์ใดเป็นการตอบแทน พร้อมจะทำความดีเพื่อช่วยเหลือคนที่ตกทุกข์ได้ยากในทุกสถานการณ์ เป็นคุณสมบัติของอาสาสมัครที่สังคมไทยไม่ว่าจะเป็นฝ่ายสงฆ์หรือฆราวาสควรจะร่วมพิจารณาและผลักดันให้เกิดขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปลูกฝังให้เกิดขึ้นในหมู่เด็กและเยาวชน ซึ่งจะเป็นกำลังสำคัญของสังคมไทยทั้งในปัจจุบันและในอนาคต เพื่อให้ฝ่ายคณะสงฆ์และฝ่ายฆราวาสร่วมกันทำงานสาธารณสงเคราะห์วิถีพุทธ ในเชิงบูรณาการภายใต้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และการบริหารองค์กรเชิงพุทธ

5.2 แนวทางสนับสนุนงานอาสาสมัครสาธารณสุข สงเคราะห์วิถีพุทธของคณะสงฆ์ไทย

หากพิจารณาในภาพรวมกล่าวได้ว่า การขับเคลื่อนงานสาธารณสุข สงเคราะห์และพัฒนาสังคมที่จะประสบความสำเร็จได้นั้น องค์ประกอบสำคัญ คืออาสาสมัครที่จะเป็นพลังหนุนเสริมการดำเนินกิจกรรมในทุกสถานการณ์ เพราะนอกจากประโยชน์ที่สังคมจะได้รับจากการมีอาสาสมัครเข้าไปช่วยงาน สาธารณประโยชน์แล้ว กระบวนการทำงานของอาสาสมัครยังมีส่วนช่วยในการ พัฒนาศักยภาพที่จะช่วยเสริมให้อาสาสมัครแต่ละคนมีจิตอาสาที่มั่นคง ทำงาน ได้อย่างเชี่ยวชาญและมีทักษะมากขึ้น เช่น การพัฒนาสภาวะจิตใจและอารมณ์ ให้มีความมั่นคงในการทำงานจิตอาสาและเสียสละเพื่อสังคม อย่างไรก็ตามการ มีอาสาสมัครจำนวนมากในลักษณะแบบหมุนเวียนเข้ามาช่วยสนับสนุนงานใน องค์กรอาจไม่ได้ประกันถึงความสำเร็จขององค์กร หากขาดระบบการบริหาร จัดการงานอาสาสมัครที่ดี การนำเสนอข้อมูลในส่วนนี้จะเป็นประเด็นเกี่ยวกับ แนวทางการบริหารจัดการงานอาสาสมัครสำหรับการทำงานสาธารณสุขสงเคราะห์ ของคณะสงฆ์ไทย ดังนี้

5.2.1 แนวคิดการทำงานอาสาสมัคร

การทำงานของอาสาสมัครประกอบด้วย 5 แนวคิดสำคัญ คือ

(1) พุทธศาสนาแนวมนุษยนิยม เป็นแนวคิดของพุทธศาสนาฝ่าย มหายานที่เน้นความเป็นไปของสังคม ความเป็นมนุษย์ ความเมตตากรุณา การสร้างสุขแก่ผู้คน และการปฏิบัติธรรมของพระโพธิสัตว์ในการช่วยเหลือ สรรพชีวิตให้พ้นจากความทุกข์ แนวคิดนี้แตกต่างจากความเชื่อและการปฏิบัติ จากพุทธศาสนาเถรวาทที่มองว่าถ้าได้บำเพ็ญเพียรจนสามารถหลุดพ้นจากห้วง วัฏสงสารจะเป็นการพ้นจากทุกข์อย่างแท้จริง ทั้งนี้แนวคิดเชิงจิตอาสาของฝ่าย พุทธศาสนามหายานเชื่อว่า คนเราทุกคนสามารถเข้าถึงภาวะจิตพระโพธิสัตว์และ

ภาวะพุทธะได้ในขณะที่มีชีวิต ด้วยการปฏิบัติธรรมและอุทิศตนช่วยเหลือสรรพชีวิต จากแนวคิดนี้ก่อให้เกิดความเชื่อและความมุ่งมั่นทำความดีด้วยการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ตกทุกข์ได้ยากทั้งหลาย และไม่เลือกช่วยเหลือเฉพาะผู้คนในประเทศของตนเท่านั้น ยังได้ขยายออกไปยังประเทศอื่น ๆ โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างทางเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา วัฒนธรรม และอุดมการณ์ทางการเมือง

(2) ความเชื่อในเรื่องกฎแห่งกรรม เป็นความเชื่อในเรื่องการทำความดีที่จะส่งผลทั้งในชาตินี้และชาติหน้า การทำความดีและการสร้างบุญกุศลนั้นยิ่งสร้างมากก็จะยิ่งได้รับมาก ซึ่งในชาติปัจจุบันจะช่วยลดความโลภ กิเลส และตัณหา มุ่งกระทำการต่าง ๆ ด้วยความเมตตา กรุณา เห็นอกเห็นใจ และให้โดยไม่เห็นแก่ประโยชน์ของตนเอง หากทำได้ดังนี้ในชาติหน้าจะเกิดมาเป็นผู้มีปัญญา รอบรู้และได้รับสิ่งที่ดี จากความเชื่อในเรื่องกฎแห่งกรรมดังกล่าวนี้เป็นแรงหนุนที่สำคัญให้บรรดาอาสาสมัครมีความเต็มใจ มุ่งมั่น และอุทิศตนในการช่วยเหลือผู้คนที่ตกทุกข์ได้ยากอย่างไม่เห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อย และทุ่มเททุกอย่าง ต่อเนื่อง จนกระทั่งกลายเป็นผู้มีจิตอาสาที่สามารถร่วมทำงานอาสาสมัครได้ทุกประเภทงานและในทุกสถานการณ์ ความเชื่อในเรื่องกฎแห่งกรรมไม่ใช่เป็นแนวทางการยอมรับผลแห่งกรรมที่กระทำในอดีตชาติ แต่เน้นการคิดถึงการทำความดีเพื่อผลของกรรมดีทั้งในปัจจุบันและในอนาคต รวมถึงความเชื่อในเรื่องของการทำความดีเพื่อสังคม ซึ่งจะเป็นผลบุญกุศลอันยิ่งใหญ่ของชาวพุทธจากการอุทิศตนเองเพื่อสาธารณประโยชน์

(3) การมองมนุษย์ในแง่มีความสามารถในการพัฒนาศักยภาพและพลังในการทำความดีเพื่อสังคม แนวคิดพื้นฐานประการหนึ่งของชาวพุทธคือมองมนุษย์ทุกคนว่ามีเมล็ดพันธุ์แห่งความดีอยู่ในตัว มีจิตแห่งความรักและความเมตตาอยู่ทุกคน ทุกคนจึงควรฝึกฝนจิตให้รู้จักรักในสรรพสิ่งรอบตัว พร้อมกับฝึกฝนตนเองให้มีความพร้อมและความสามารถที่จะดำเนินกิจกรรมเพื่อการพัฒนาตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคม ให้มีความสุข ปลอดภัยจากความขัดแย้งหรือสงคราม อยู่ร่วมกันโดยไม่เบียดเบียนกัน ไม่เอาัดเอาเปรียบกัน

มีความเมตตาและเอื้ออาทรต่อผู้อื่น พร้อมทั้งจะช่วยเหลือผู้อื่นที่ประสบปัญหา และทุกข์ที่ไม่สามารถจะดูแลตนเองได้ ด้วยการฝึกฝนเช่นนี้จะทำให้อาสาสมัครเป็นผู้ที่มีจิตใจดี มองคนในแง่บวก มองสรรพสิ่งในแง่บวก มองสรรพสิ่งที่เกิดขึ้นด้วยความเข้าใจและมีความสุข และที่สำคัญคือความเข้าใจปัญหาในสังคมที่เราทุกคนเผชิญร่วมกัน และเรียนรู้ที่จะทำให้จิตใจของตนเองมีความบริสุทธิ์ ทำงานร่วมกันบนพื้นฐานของความรักและความเมตตากรุณาต่อสรรพสิ่ง จึงสามารถทำความดีเพื่อสังคม และบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ได้โดยไม่มีเงื่อนไขใด ๆ

(4) การเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่นในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับเด็กและเยาวชน อาสาสมัครควรเป็นผู้ที่มีปณิธานแน่วแน่ในการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ตกทุกข์ได้ยากทั้งหลาย มีความมุ่งมั่นตั้งใจในการทำงาน ซึ่งรวมถึงการเป็นผู้มีศรัทธาในพระพุทธศาสนา มุ่งมั่นศึกษาและปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา และเมื่อมีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรม นอกจากจะเป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิตของตนเองและครอบครัวแล้ว ยังจะสามารถช่วยสอนธรรมหรือแลกเปลี่ยนสนทนาระหว่างศาสนิกชนอื่น เพื่อการเผยแผ่ธรรมให้ศาสนิกทุกคนมีความเข้าใจในหลักธรรมและสามารถนำหลักธรรมไปประยุกต์เพื่อการดำเนินชีวิตประจำวัน และเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมบนพื้นฐานของการทำความดี ความเคารพศรัทธาเลื่อมใสในพุทธธรรม และพร้อมที่จะเป็นอาสาสมัครในการร่วมทำภารกิจและกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อความเป็นธรรมในสังคม ร่วมกันพัฒนาและรักษาสังคมคุณธรรมให้ดำเนินไปอย่างเหมาะสมและยั่งยืน

(5) การเชื่อมั่นในการทำงานเป็นเครือข่าย เนื่องจากการดำเนินงานขององค์กรพุทธศาสนาเพื่อสังคม ต้องเกี่ยวข้องกับสมาชิกในสังคมเป็นจำนวนมาก การสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญ โดยเฉพาะประเด็นการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และข่าวสารข้อมูลที่สนับสนุนการทำงานร่วมกัน นอกจากนี้การเห็นความสำคัญของการทำงานเป็นเครือข่ายยังรวมถึงเครือข่ายทางศาสนาหรือเครือข่ายการทำงานร่วมกับผู้คนในชาติพันธุ์อื่นหรือศาสนาอื่นด้วย อันเป็นมิติเชิงคุณค่าของความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรม เครือข่ายการทำงานที่มีประสิทธิภาพจึงเป็นเครือข่ายที่สามารถรองรับ

การทำงานทั้งภายในประเทศและต่างประเทศได้ไปพร้อมกัน จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้นจะช่วยสนับสนุนการบริหารจัดการงานสาธารณสุขสงเคราะห์วิฤตผู้ให้ดำเนินไปบนพื้นฐานของความเป็นธรรมและความเสมอภาคเท่าเทียมของสังคม บรรดาอาสาสมัครมีความมุ่งมั่นและทุ่มเทในการทำงานเพื่อประโยชน์ของสาธารณชน โดยเฉพาะการจัดระบบการทำงานอาสาสมัครเพื่อไปช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติต่าง ๆ ทั้งในและนอกประเทศ ทุกคนไปร่วมกันทำงานโดยความเสียสละและไม่เรียกร้องผลประโยชน์หรือค่าตอบแทนใด ๆ ในทุกรูปแบบ และร่วมกันทำงานช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยากจนสามารถแก้ไขปัญหาหรือลดทอนความเดือดร้อน หรือสามารถช่วยเหลือตนเองได้ในระดับหนึ่ง จนกระทั่งทำให้งานสาธารณสุขสงเคราะห์เป็นงานเชิงบุญกุศลที่ชาวพุทธทุกคนเข้าใจและมีศรัทธาพร้อมจะเข้าร่วมหรือให้การสนับสนุนกิจกรรมโดยไม่มีข้อสงสัย เครือข่ายงานจิตอาสาที่เป็นระบบจะสามารถระดมอาสาสมัครในกรณีฉุกเฉินได้มากและรวดเร็ว อันเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ส่งผลให้การบริหารจัดการงานอาสาสมัครดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในทุกพื้นที่และทุกเงื่อนไขสภาพปัญหา

5.2.2 การบริหารจัดการงานอาสาสมัครสาธารณสุขสงเคราะห์วิฤตผู้

การประสบความสำเร็จในการทำงานอาสาสมัคร ส่วนหนึ่งนั้นมาจากการมีผู้นำที่มีบารมีและมีคุณธรรมเป็นที่ยอมรับของเหล่าสมาชิก การดำเนินงานของขบวนการสรรโวทัย มูลนิธิพุทธฉือจี้ และสมาคมสร้างคุณค่าถือเป็นองค์กรพุทธศาสนาเพื่อสังคมที่มีทิศทางมุ่งดำเนินกิจกรรมไปตามคำสอนและการชี้แนะของผู้นำ เพราะนอกจากคำสอนที่ได้รับการยอมรับและศรัทธาแล้ว ผู้นำเหล่านี้ยังเป็นผู้ประพฤติธรรมและปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีของเหล่าสมาชิกและสาธุศิษย์ ตัวอย่างเช่นการชี้แนะของท่านธรรมมาจารย์เจิ้งเอี้ยนที่สอนให้สมาชิกเข้าใจในหลักการ “ช่วยคนจน สอนคนรวย” กล่าวคือแนวทางการทำงานของมูลนิธิพุทธฉือจี้มุ่งให้การช่วยเหลือสงเคราะห์คนที่ยากไร้ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ตามสมควร และอาศัยโอกาสที่ได้ทำงานช่วยสงเคราะห์ผู้ยากไร้นี้เป็นบทเรียน

และแนวคิดเพื่อสอนคนรวยให้เข้าใจความจริงของสังคมตามแนวทางวิถิปุทธ ที่ควรจะมีจิตแห่งการทำความดีและมีเมตตากรุณาที่พร้อมจะแบ่งปันให้การช่วยเหลือผู้อื่นที่ด้อยโอกาสในสังคม เพราะนอกจากจะเป็นการสร้างบุญกุศลแล้วยังจะเป็นการชำระล้างจิตใจให้บริสุทธิ์ ได้รับผลบุญจากการช่วยเหลือสงเคราะห์ผู้ยากไร้ นั่น ทั้งนี้ในภาพรวมกล่าวได้ว่าแนวคิดและหลักการทำงานของอาสาสมัครเป็นการจัดการความดีที่มีทั้งความเป็นศาสตร์และศิลป์ โดยมีระบบการบริหารจัดการอาสาสมัคร และการสร้างเครือข่ายอาสาสมัครเพื่อการทำงานสาธารณสงเคราะห์วิถิปุทธ ดังนี้

(1) การวางแผนปฏิบัติงานอาสาสมัคร ในการวางแผนการทำงานเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่งานด้านจิตอาสาสาธารณสงเคราะห์ ควรเริ่มต้นตั้งแต่อนุภาคที่เป็นพื้นฐานคือในระดับชุมชน โดยคิดถึงการจัดกลุ่มอาสาสมัครและเครือข่ายในระดับวัดและชุมชน โดยมีผู้นำชุมชนคอยสร้างและเชื่อมความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเพื่อนบ้าน และกระตุ้นให้ชาวบ้านออกไปช่วยงานอาสาชุมชนหรือไปร่วมกิจกรรมของชุมชน โดยพยายามทำให้บรรดาสมาชิกมีความเข้าใจ เห็นใจ และสามารถให้ความช่วยเหลือกันและกันได้ ในยามฉุกเฉิน เมื่ออาสาสมัครในชุมชนมีความเข้มแข็งแล้ว ยังคงมีความจำเป็นต้องมีระบบการบริหารจัดการที่เข้มแข็งเพื่อการทำงานเชิงเครือข่ายร่วมกับชุมชนและท้องถิ่นอื่นใกล้เคียงด้วย ทั้งนี้โครงสร้างของคณะทำงานกลุ่มอาสาสมัครควรประกอบด้วย

(1.1) หน่วยร่วมคิด เป็นอาสาสมัครที่ทำงานใกล้ชิดกับวัดและคณะสงฆ์ในระดับชุมชนและท้องถิ่น มีความเข้าใจหลักธรรมคำสอนที่จะสามารถนำไปสันทนาธรรมแลกเปลี่ยนกับสมาชิกได้ สามารถนำแนวคิดและหลักธรรมทางพุทธศาสนาไปถ่ายทอดต่อได้ หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นผู้ทำหน้าที่สื่อสารให้สมาชิกเข้าใจถึงแนวทางสาธารณสงเคราะห์วิถิปุทธได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

(1.2) หน่วยวางแผน เป็นอาสาสมัครที่จะนำเอาวิสัยทัศน์ของงานสาธารณสงเคราะห์วิถิปุทธ ไปกำหนดกิจกรรมหรือโครงการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในชุมชน โดยที่อาสาสมัครในหน่วยนี้จะมาร่วมกันคิดบนพื้นฐานของความเป็นจิตอาสาและความสามัคคีปรองดอง เพื่อให้ได้โครงการและกิจกรรม

ที่เป็นรูปธรรมออกมาและสามารถนำไปปฏิบัติได้ตามเป้าหมาย

(1.3) หน่วยปฏิบัติงาน เป็นอาสาสมัครที่นำเอาโครงการและ กิจกรรมที่ผ่านการพิจารณาไปดำเนินงานบนฐานของความร่วมมือ ความมีน้ำใจ ไม่ตรี และการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายในชุมชนและท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งได้ รับการสนับสนุนทั้งในด้านแรงงาน เงินบริจาค ทรัพยากร ตลอดจนการอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติของอาสาสมัครตามความเหมาะสม เพื่อให้บรรลุผล งานสาธารณสงเคราะห์

(1.4) หน่วยสนับสนุน คืออาสาสมัครทุกคนที่จะมาร่วมแรงในการ ทำงานตามโครงการที่ได้วางแผนไว้ โดยอาสาสมัครทุกคนจะร่วมกันทำงานใน ลักษณะที่ไม่มีลำดับชั้น ไม่มีใครเป็นหัวหน้าหรือลูกน้อง ทุกคนเป็นกำลังแรงงาน เช่นเดียวกัน ทั้งกำลังกาย กำลังทรัพย์ และกำลังสติปัญญา เพื่อให้การทำงาน บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ของโครงการและกิจกรรม ในขั้นตอนนี้อาสาสมัคร ทุกคนล้วนมีความสำคัญเท่าเทียมกันหมดในการทำงาน

จากโครงสร้างความสัมพันธ์บนพื้นฐานการทำงานอาสาสมัครเช่นนี้ มุ่งให้ทุกคนทำงานด้วยจิตอาสา ไม่ให้มีการยึดติดกับตำแหน่ง ซึ่งจะช่วยลดปัญหา การทำงานอาสาสมัครในเชิงโครงสร้างแนวตั้งดังเช่นที่เคยเกิดขึ้นในอดีต เพราะ การมีตำแหน่งหรือหน้าที่ความรับผิดชอบ ไม่ได้หมายความว่าไม่ต้องลงไป ปฏิบัติงานหรือทำงานที่ใช้แรงงาน แต่จะต้องรับผิดชอบงานที่มากขึ้นกว่าการใช้ แรงงาน การทำงานอาสาสมัครทุกคนจะต้องสามารถลดอัตราหรือความมี ตัวตนลง อาสาสมัครทุกคนควรรับผิดชอบในทุกหน้าที่และไม่เกี่ยงกันทำงาน เพราะทุกคนต้องร่วมกันทำงานด้วยจิตอาสาที่ไม่มีการจัดลำดับชั้น ในฐานะที่เป็น อาสาสมัครทุกคนไม่มีใครเหนือกว่าใครหรือแตกต่างกัน

(2) การคัดเลือกอาสาสมัคร การทำงานของอาสาสมัครจะต้องมีการ พิจารณามอบหมายหน้าที่และความรับผิดชอบตามศักยภาพและจิตอาสาของ แต่ละคนด้วย ทั้งนี้ในกระบวนการชักชวนผู้มีจิตอาสาและสนใจที่จะเข้าร่วม ทำงาน อาจเริ่มจากชักชวนให้บริจาคและเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งอาสาสมัคร ที่เป็นหน่วยร่วมคิดและหน่วยวางแผนแต่ละคนต้องมีความเข้าใจในวัตถุประสงค์

และแนวทางการดำเนินงานสาธารณสุขสงเคราะห์ที่ชัดเจน เพื่อให้คำอธิบายหรือโน้มน้าวให้อาสาสมัครมาร่วมทำงาน โดยพยายามชักชวนให้ผู้คนมาร่วมเป็นอาสาสมัคร ทั้งการระดมทุน รับผิดชอบต่อ หรือร่วมใช้เวลาออกไปเยี่ยมบ้านผู้ยากไร้ หรือผู้ด้อยโอกาสที่ต้องการความช่วยเหลือ

(3) การฝึกอบรมอาสาสมัคร เป็นขั้นตอนที่ช่วยสร้างความมั่นใจว่าอาสาสมัครแต่ละคนจะมีความรู้และทักษะเพียงพอต่อการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในงานที่ได้รับมอบหมาย และยังสามารถปรับตัวให้เข้ากับเงื่อนไขการทำงานไปตามวัตถุประสงค์และเงื่อนไขของโครงการหรือกิจกรรม โดยอาจจะมีการจัดประชุมชี้แจงหรือจัดฝึกอบรมให้แก่อาสาสมัครและผู้มีจิตอาสาตามความเหมาะสมและโอกาสจากกลุ่มอาสาสมัคร ทั้งที่เป็นพระสงฆ์และฆราวาสที่เป็นผู้รับผิดชอบในภารกิจต่าง ๆ

(4) การติดตามผลการดำเนินงานของอาสาสมัคร เนื่องจากรูปแบบการบริหารจัดการงานอาสาสมัครจะเป็นไปตามเงื่อนไขที่ทุกคนมีจิตอาสา ต้องสอนตนเองและบริหารจัดการตนเองให้ได้บนพื้นฐานความสัมพันธ์เกื้อกูลกันระหว่างอาสาสมัครกับพี่เลี้ยงอาสาสมัคร การติดตามผลการดำเนินงานของอาสาสมัครจะพิจารณาจากศักยภาพและความเป็นผู้มีจิตอาสาของแต่ละคนหลังจากที่ได้ร่วมกันทำงานมาระยะเวลาหนึ่ง เพื่อการมอบหมายงานตามความถนัดหรือบทบาทหน้าที่ตามศักยภาพและความรู้ความสามารถของแต่ละคน รวมถึงจะพิจารณาจากความตั้งใจและจิตอาสาที่จะอุทิศตนเองให้กับการทำงาน

(5) การยกย่องเชิดชูอาสาสมัคร ซึ่งในที่นี้ไม่ใช่การให้รางวัลหรือเกียรติบัตร แต่เป็นกระบวนการที่เน้นในเรื่องการให้กำลังใจแก่อาสาสมัครที่ได้ทุ่มเทให้กับการทำงานสาธารณสุขสงเคราะห์ เพื่อให้เกิดความตระหนักในคุณค่าของตนเองที่มีต่อสังคม โดยการยกย่องเชิดชูให้เป็นแบบอย่างแก่หมู่สมาชิกทุกคน ซึ่งอาจมีการเชิดชูในลักษณะเฉพาะของแต่ละกลุ่มหรือแต่ละระดับ เช่น การถอดบทเรียนการทำงานของจิตอาสาเพื่อเผยแพร่ การทำเป็นสารคดีเผยแพร่ หรือการกล่าวขอบคุณ เป็นต้น

อย่างไรก็ตามแนวทางการบริหารจัดการดังกล่าวข้างต้นนี้ มีเป้าหมายสำคัญเพื่อสร้างความเข้มแข็งในหมู่สมาชิกทั้งในระดับชุมชนและท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งกระบวนการสร้างความตระหนักและสำนึกในความเป็นจิตอาสาของเหล่าอาสาสมัคร ที่ไม่ได้มุ่งจะมาร่วมงานอาสาสมัครเพียงเพื่อการได้รับเครื่องแบบ ผ้าพันคอ หมวก หรือเข็มเชิดชูเกียรติ หากอาสาสมัครทุกคนมาร่วมกันทำงานจิตอาสาโดยละทิ้งอัตตาหรือสถานภาพใด ๆ ออกไปได้ และเข้าใจถึงภาวะจิตที่เป็นพุทธะและพระโพธิสัตว์ การทำงานจิตอาสา ก็จะเข้มแข็ง นอกจากนี้ยังควรจะมีการปรับประยุกต์ใช้หลักธรรมที่เหมาะสมกับบริบทของสังคมและวัฒนธรรมในแต่ละชุมชนและท้องถิ่นด้วย เพื่อให้บรรดาอาสาสมัคร ร่วมกันทำงานให้บริการและช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ด้วยจิตใจแห่งความเมตตากรุณาบนพื้นฐานการเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม

5.3 งานอาสาสมัครสาธารณสุขระเทศของคณะสงฆ์ไทย

ประเด็นหนึ่งที่เราควรจะทำความเข้าใจเป็นเบื้องต้นคือ พระสงฆ์ที่ทำงานสาธารณสุขระเทศบางส่วนไม่ได้ทำงานเชิงจิตอาสา เป็นเพียงการทำงานตามหน้าที่และความรับผิดชอบที่ได้รับมอบหมายในฐานะของพระสังฆาธิการ หรือทำงานตามสายการบังคับบัญชา รวมถึงอาสาสมัครที่มาร่วมทำงานกับคณะสงฆ์ก็ไม่ได้มีจิตอาสาในการทำงานอย่างเข้มแข็ง บางคนเข้าร่วมทำงานเพราะความศรัทธาหรือนับถือในตัวพระสังฆาธิการ โดยไม่ได้มีความมุ่งมั่นตั้งใจในการทำงานเชิงจิตอาสา เนื่องจากสังคมไทยขาดกระบวนการเสริมสร้างจิตอาสาที่เข้มแข็งและจริงจัง โดยเฉพาะสื่อการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ซึ่งจะกระตุ้นให้เกิดสำนึกจิตอาสาขึ้น จากข้อมูลที่ได้จากการถอดบทเรียน เราสามารถนำมาปรับใช้เพื่อกำหนดแนวทางการบริหารจัดการอาสาสมัครในงานสาธารณสุขระเทศของคณะสงฆ์ โดยจัดแบ่งกลุ่มเป้าหมาย ที่ควรที่จะเข้าร่วมเป็นภาคีเครือข่าย ดังนี้

5.3.1 องค์กรอาสาสมัครคณะสงฆ์

ทั้งนี้ในการทำงานสาธารณสงเคราะห์วิถีพุทธในสังคมไทย กล่าวได้ว่า ยังไม่มีการจัดองค์กรที่เป็นรูปธรรมชัดเจน งานที่ดำเนินการจะเป็นไปตามนโยบาย แนวทาง และแนวคิดในการทำงานภายใต้การกำกับดูแลของฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม ซึ่งมีกรอบการทำงานโดยมีพระสังฆาธิการตั้งแต่ระดับเจ้าอาวาสขึ้นไปเป็นกลไกสำคัญในการทำงาน โดยไม่มีกระบวนการสร้างอาสาสมัครมาร่วมทำงานอย่างชัดเจน แล้วแต่ว่าพระสังฆาธิการแต่ละรูป จะมีจิตอาสาที่เข้มแข็งเพียงไร พร้อมทั้งจะทุ่มเทการทำงานและสร้างทีมงานอาสาสมัครของตนเองขึ้นมาได้อย่างไร จึงกล่าวได้ว่างานสาธารณสงเคราะห์วิถีพุทธในสังคมไทยปัจจุบันมีการบริหารจัดการหรือเชื่อมโยงความสัมพันธ์กันแบบหลวม ๆ ภายใต้องค์กรคณะสงฆ์และการบริหารจัดการคณะสงฆ์ การพัฒนาอาสาสมัครหรือสร้างเครือข่ายอาสาสมัครร่วมกับหน่วยงานหรือองค์กรอื่นนั้นจะขึ้นอยู่กับศักยภาพ ความสนใจ และความรู้ความสามารถของพระสังฆาธิการแต่ละรูป แนวทางการสร้างองค์กรอาสาสมัครคณะสงฆ์ควรมีรากฐานการทำงานบนพื้นฐานด้านความร่วมมือระหว่างคณะสงฆ์และภาคีเครือข่ายจิตอาสาทั้งหลาย ดังนี้

(1) องค์กรอาสาสมัครของคณะสงฆ์จะต้องมีการกำหนดปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ และแผนงานให้ชัดเจน เพื่อที่ผู้สนใจเข้าร่วมเป็นอาสาสมัครจะได้รู้ว่าตนมีคุณสมบัติที่เหมาะสมกับองค์กรหรือไม่ และจะเข้ามาทำประโยชน์อะไรแก่ชุมชนและสังคมได้บ้าง ความชัดเจนของประเด็นเหล่านี้จะทำให้คนภายนอกองค์กรคณะสงฆ์ได้รับรู้ถึงข้อมูลที่เป็นแนวคิด แนวทาง และเป้าหมายในการร่วมงานสาธารณสงเคราะห์วิถีพุทธ เพื่อการตัดสินใจมาเข้าร่วมเป็นอาสาสมัครในเชิงปัจเจกบุคคล หรือนำองค์กรหรือหน่วยงานเข้ามาร่วมเป็นภาคีเครือข่ายการทำงานจิตอาสา

(2) การสร้างความเชื่อและศรัทธาในอุดมการณ์สาธารณสงเคราะห์วิถีพุทธ ฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคมควรจะต้องมีการสร้างความเชื่อและศรัทธาในอุดมการณ์สาธารณสงเคราะห์วิถีพุทธ เพื่อให้ทั้งพระสงฆ์

และประชาชนเห็นว่าการดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์วิถีพุทธมีเป้าหมายที่จะช่วยเหลือสังคมอย่างไร และมีความเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาอย่างไร โดยต้องสื่อสารเรื่องอุดมการณ์สาธารณสงเคราะห์ให้คนในสังคมได้รับรู้และเข้าใจ และปราศจากข้อสงสัยในการเข้าร่วมกิจกรรมหรือการบริจาค โดยเฉพาะการอธิบายถึงอุดมการณ์และเป้าหมายขององค์กรที่สอดคล้องกัน

(3) การสร้างสำนักจิตอาสา การทำงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ส่วนมากเป็นการทำงานตามหน้าที่ความรับผิดชอบมากกว่าการทำงานแบบจิตอาสา ส่วนอาสาสมัครที่มาร่วมทำงานสาธารณสงเคราะห์กับพระสงฆ์นั้นส่วนมากมีลักษณะเป็นการมีส่วนร่วมแบบชั่วคราว หรือตามวาระและโอกาส ไม่มีระบบสมาชิกและความต่อเนื่องของการทำงาน การดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์วิถีพุทธควรสร้างเสริมความเป็นจิตอาสา พร้อมกับมีการจัดระบบการบริหารจัดการอาสาสมัครที่ชัดเจน อาจเริ่มดำเนินการในกลุ่มผู้มีฐานะเลี้ยงตัวเองได้ หรือข้าราชการเกษียณที่อยากทำงานอาสาสมัคร โดยอาจมีรูปแบบการลงทะเบียนโดยสมัครใจ ระบุความรู้ ความชำนาญ ประสบการณ์ พร้อมทั้งจัดทำฐานข้อมูลและระบบการบริหารจัดการให้สามารถระดมอาสาสมัครได้ ทั้งในยามปกติและยามฉุกเฉิน

(4) การทำงานของอาสาสมัครควรเน้นการอุทิศตัวทำงาน ปฏิบัติภารกิจด้วยความมุ่งมั่นและเสียสละ ทำงานด้วยความเอื้ออาทรและความนอบน้อม ถ่อมตน ซึ่งเหล่านี้ล้วนเป็นวิถีของพุทธศาสนาที่ควรจะให้การเรียนรู้และเสริมพลังอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งในสำนักและความตระหนักในการทำงานจิตอาสาที่เสียสละเพื่อสังคมอย่างแท้จริง อาสาสมัครควรจะมี ความตั้งใจและพร้อมลงมือทำงานทุกประเภท เพื่อช่วยเหลือผู้มีทุกข์ให้พ้นทุกข์ ช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัยทั้งในและนอกประเทศ ทั้งยังควรจะแสวงหาอาสาสมัครที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะด้านในบางเรื่องที่เป็นเข้ามาเสริมศักยภาพการทำงานให้กับอาสาสมัคร ให้สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และที่สำคัญการสร้างระบบอาสาสมัครสาธารณสงเคราะห์ควรจะไม่มีการระบบความสัมพันธ์แนวดิ่งหรือสายการบังคับบัญชา อาสาสมัครทั้งที่เป็นพระสงฆ์และ

มหาวิทยาลัยต้องพร้อมจะร่วมทำงานในทุกบทบาทหน้าที่เช่นเดียวกัน

(5) การมีระบบพี่เลี้ยงอาสาสมัคร โดยให้อาสาสมัครใหม่ได้เรียนรู้งานกับอาสาสมัครรุ่นพี่ซึ่งเป็นวิธีการเรียนรู้ที่ดี ก่อให้เกิดการทำงานเป็นทีมอาสาสมัครที่ดี มีการพัฒนาภาวะผู้นำของอาสาสมัครรุ่นพี่ อีกทั้งยังเกิดความรู้สึกว่าตนได้รับการยอมรับในความสามารถจากองค์กร มีลักษณะการดูแลแนะนำซึ่งกันและกัน โดยอาจจะมีการเลือกอาสาสมัครหัวหน้าทีมที่เป็นพี่เลี้ยงในแต่ละกลุ่มดูแลสมาชิกในกลุ่ม อาสาสมัครพี่เลี้ยงจะเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ให้กับอาสาสมัครรุ่นน้อง หรือผู้อาวุโสดูแลผู้มาใหม่ โดยทำหน้าที่ทั้งการเอาใจใส่ดูแลและร่วมกันทำงานในทุกประเภทและทุกระดับ

(6) ร่วมเป็นเครือข่ายการทำงานอาสาสมัคร เพื่อมุ่งประสานความร่วมมือและเสริมพลังการทำงานขององค์กรที่ทำงานคล้ายคลึงกัน เนื่องจากองค์กรภาคีเครือข่ายอาสาสมัครในระดับท้องถิ่นส่วนใหญ่มีขนาดเล็ก หากทำโดยลำพังอาจไม่เห็นผลกระทบต่อสังคมที่มากพอ คณะสงฆ์ควรจะมีการสร้างเครือข่ายร่วมกับองค์กร/มูลนิธิ/เครือข่ายทางพุทธศาสนา เอกชน ท้องถิ่น และภาคประชาสังคม เครือข่ายอาสาสมัครจะมีส่วนอย่างสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาระบบอาสาสมัครให้ตอบสนองความต้องการของคนไทย โดยเฉพาะผู้ช่วยผู้ทุกข์ยาก ผู้ด้อยโอกาส หรือผู้ประสบภัยพิบัติในรูปแบบต่าง ๆ

(7) สนับสนุนการฝึกอบรมและเรียนรู้ เพื่อให้อาสาสมัครได้มีโอกาสพัฒนาตนเองตลอดเวลา ทั้งเรื่องงานที่รับผิดชอบและเรื่องอื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อตัวอาสาสมัครและองค์กร การที่อาสาสมัครได้มีโอกาสออกไปประชุม สัมมนา หรืออบรม ยังอาจนำไปสู่การสร้างเครือข่ายกับอาสาสมัครองค์กรอื่น ๆ ด้วย ทั้งนี้ ในบริบทสังคมไทยมีความเป็นไปได้ที่จะเริ่มต้นการฝึกอบรมในระดับโรงเรียนและมหาวิทยาลัย เช่น การสนับสนุนให้นักเรียนนักศึกษาได้ออกไปทำงานอาสาสมัครเพื่อช่วยเหลือผู้ยากไร้ในชุมชนใกล้โรงเรียนหรือมหาวิทยาลัย ถ้าเราสามารถจัดกิจกรรมเหล่านี้ได้อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องย่อมจะเป็นโอกาสให้เกิดการปลูกฝังจิตอาสาที่สามารถคาดหวังผลในเชิงปฏิบัติได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งควรที่จะสร้างเสริมให้ถึงแก่นของความเป็นผู้มีจิตอาสาในการทำงานเสียสละเพื่อสาธารณประโยชน์

5.3.2 องค์การสาธารณสงเคราะห์วิถีพุทธ

การดำเนินกิจกรรมสาธารณสงเคราะห์ภายใต้การกำกับดูแลของฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคมที่ผ่านมา ยังคงขาดองค์กรที่จะเป็นแกนกลางในการทำงานร่วมกันของคณะสงฆ์ บุคลากร อาสาสมัคร หรือภาคีเครือข่าย จึงมีกระบวนการทำงานเชิงอาสาสมัครที่ไม่ชัดเจน การจัดตั้งองค์กรสาธารณสงเคราะห์วิถีพุทธจะเป็นองค์กรที่ถูกคาดหวังว่าจะเป็นศูนย์กลางการทำงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ในอนาคต ข้อเสนอแนะในส่วนนี้จะกำหนดแนวทางในการจัดตั้งองค์กรสาธารณสงเคราะห์วิถีพุทธ ดังนี้

(1) การส่งเสริมให้จัดตั้งองค์กรสาธารณสงเคราะห์วิถีพุทธ เพื่อเป็นสื่อกลางประสานการทำงาน เพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และจิตอาสา เนื่องจากฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคมไม่มีบุคลากรหรือเจ้าหน้าที่รับผิดชอบงานโดยตรง รวมถึงไม่มีงบประมาณสนับสนุนการทำงาน การจัดตั้งองค์กรขึ้นมารับการดำเนินงานอาสาสมัครสาธารณสงเคราะห์วิถีพุทธจะเป็นส่วนสำคัญในการทำโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ซึ่งจะเป็นสื่อในการประสานหรือบูรณาการการทำงานร่วมกับหน่วยงานราชการ และสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจน ทั้งนี้รวมถึงการจัดระบบการบริหารจัดการอาสาสมัครและด้านการเงินขององค์กรอย่างเหมาะสมด้วย

(2) รวบรวมและประมวลความรู้ที่เกี่ยวข้องกับงานสาธารณสงเคราะห์ที่ดำเนินการโดยคณะสงฆ์ หน่วยงานราชการ องค์กรเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคประชาสังคม เพื่อพิจารณาถึงแนวทางการจัดตั้งและบริหารจัดการองค์กรหรือเครือข่ายอาสาสมัครที่เหมาะสม พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับงานอาสาสมัครภายใต้การดูแลขององค์กรสาธารณสงเคราะห์วิถีพุทธ เช่น แรงจูงใจอาสาสมัคร การดูแลอาสาสมัคร การบริหารงานอาสาสมัคร เป็นต้น พร้อมทั้งจัดทำเป็นชุดความรู้เผยแพร่แก่สาธารณชนโดยทั่วไป เพื่อสร้างกระแสของการทำความดีและมีจิตอาสาสามารถร่วมทำงานอาสาสมัคร

(3) การสร้างชุดความรู้ว่าด้วยเรื่องความเชื่อและศรัทธาในอุดมการณ์การทำงานสาธารณสงเคราะห์วิถีพุทธ ที่ทุกกลุ่มคนสามารถเข้าใจได้ ทั้งในเชิง

แนวคิดและการปฏิบัติ รวมถึงการวิเคราะห์ถึงประโยชน์ซึ่งบุคคลผู้เข้าร่วมเป็นอาสาสมัครและสังคมจะได้รับ โดยควรจะต้องสะท้อนถึงความเป็นจิตอาสาที่บริสุทธิ์ และยังเป็นการสร้างบุญกุศลจากการช่วยเหลือผู้อื่น ซึ่งจะก่อให้เกิดสังคมที่อยู่เย็นเป็นสุข รวมถึงการศึกษาเพื่อการเชื่อมโยงงานสาธารณสงเคราะห์เข้ากับสถาบันสงฆ์ ซึ่งเป็นศูนย์รวมด้านจิตใจของคนไทย ที่จะช่วยให้เกิดการยอมรับและสนับสนุนจากสาธารณชนมากขึ้น

(4) ค้นหาบุคคลต้นแบบการทำงานสาธารณสงเคราะห์และการพัฒนาสังคม เพื่อถอดบทเรียน เชิดชูเกียรติ และนำมาเผยแพร่เป็นตัวอย่างที่ดีแก่สังคม ซึ่งอาจทำเป็นหนังสือ แผ่นซีดี การเล่าเรื่องราวการทำความดี และการมีจิตอาสาในการปฏิบัติงานสาธารณสงเคราะห์ เพื่อเป็นแรงกระตุ้นให้คณะสงฆ์และบุคคลที่สนใจได้เรียนรู้และทำความเข้าใจ เพื่อสร้างแรงบันดาลใจในการอาสาทำความดีร่วมกันต่อไป ในปัจจุบันทางฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคมมีการยกย่องและให้เกียรติแก่พระสงฆ์และบุคคลหรือองค์กรที่มีบทบาทโดดเด่นในการทำงานช่วยเหลือสังคม โดยให้รางวัล “เพชรงามสาธารณสงเคราะห์” มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560 แต่ที่ผ่านมากการได้รับรางวัลนี้ยังไม่ค่อยเป็นที่รับรู้และได้รับการยอมรับจากพระสงฆ์มากนัก

(5) จัดให้มีเวทีในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้รูปแบบการทำงานและวิธีการบริหารจัดการงานอาสาสมัครขององค์กรพุทธศาสนาเพื่อสังคม และระหว่างองค์กรอาสาสมัครต่าง ๆ เพื่อพัฒนางานอาสาสมัครร่วมกัน เช่น การศึกษาดูงาน การจัดประชุมสัมมนา เป็นต้น การที่อาสาสมัครได้มีโอกาสไปศึกษาดูงานสาธารณสงเคราะห์หรือร่วมประชุมสัมมนาในประเด็นที่เกี่ยวข้องอาจเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยสร้างแรงบันดาลใจให้กับทั้งคณะสงฆ์ บุคลากร และอาสาสมัครของหน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ ได้เข้าใจและมาร่วมทำงานอาสาสมัครด้านสาธารณสงเคราะห์วิถีพุทธมากขึ้นในอนาคต

(6) ในปัจจุบันเครื่องมือที่มีคุณภาพมากในการรณรงค์ชักชวนผู้คนให้ทำความดี คือวิทยุ โทรทัศน์ และสื่อสังคมออนไลน์ ทั้งนี้การจะสร้างสื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารการทำงานของอาสาสมัครสาธารณสงเคราะห์ที่จะให้ได้ผลใน

ลักษณะที่ควบคุมได้โดยไม่ต้องโอนเอียงไปกับข้อจำกัดในเชิงธุรกิจนั้น คงจะต้องเริ่มต้นการทำงานด้วยสื่อที่องค์กรคณะสงฆ์มีอยู่ คือใช้สื่อผ่านสถานีวิทยุโทรทัศน์โลกพระพุทธศาสนาเฉลิมพระเกียรติฯ หรือที่รู้จักกันในนาม WBTV และใช้เครือข่ายสถานีวิทยุกระจายเสียงพระพุทธศาสนา ตลอดจนเว็บไซต์และเฟสบุ๊กของฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคมและภาคีเครือข่าย เพื่อให้ความรู้สอดแทรกเรื่องคุณธรรม ความดี และจิตอาสา เพื่อชักชวนให้ประชาชนมาร่วมกันทำความดีและช่วยเหลือผู้ทุกข์ยากเดือดร้อน รวมถึงการสื่อสารยังอาจดำเนินการผ่านช่องทางอื่น ได้แก่ นิทรรศการ วารสาร หนังสือ หรือสิ่งพิมพ์ เพื่อนำเสนอข้อมูลข่าวสาร ความรู้ คำแนะนำ และกระตุ้นให้อาสาสมัครมาร่วมกันทำความดี

(7) การสร้างความไว้วางใจในการใช้เงินบริจาค องค์กรควรจะมีการบริหารจัดการเงินรับบริจาคและจัดสรรการใช้จ่ายเงินบริจาคให้ชัดเจนตามวัตถุประสงค์ของผู้บริจาค เพราะความไว้วางใจในการใช้เงินบริจาคจะช่วยให้อาสาสมัครทุกคนร่วมใจกันทำงานจิตอาสาด้วยความมุ่งมั่นและเต็มใจความโปร่งใสในการรับบริจาคและใช้เงินบริจาคจะสะท้อนถึงความบริสุทธิ์ใจและความศรัทธาในการทำความดี การทำงานสาธารณสงเคราะห์ไม่ควรจะให้เกิดผลกระทบต่อศรัทธา ซึ่งอาจทำให้ผู้บริจาคขาดความมั่นใจที่จะมาร่วมกิจกรรมการบริหารจัดการเงินบริจาคจึงเป็นเงื่อนไขที่สำคัญประการหนึ่งที่องค์กรสาธารณสงเคราะห์วิถีพุทธจะต้องดำเนินการอย่างโปร่งใส และสนองเป้าหมายให้เกิดประโยชน์ต่อผู้ยากไร้และสังคมอย่างแท้จริง

(8) การดำเนินกิจกรรมโดยยึดหลักสันติสุข ถือเป็นรากฐานสำคัญของการทำกิจกรรมสาธารณสงเคราะห์ เนื่องจากประเทศไทยเป็นสังคมที่มีความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรมมากขึ้น การดำเนินกิจกรรมสาธารณสงเคราะห์ต้องคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม อีกทั้งคณะสงฆ์มุ่งมั่นที่จะใช้กระบวนการสันติทั้งภายในและภายนอกเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับการทำงานในพื้นที่ เพื่อจะเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างเครือข่ายการพัฒนาอย่างยั่งยืน ตลอดจนเพื่อพัฒนาให้การดำเนินกิจกรรมสาธารณสงเคราะห์เป็นส่วนหนึ่งของการสร้างบูรณภาพในสังคมให้เกิดขึ้น

5.3.3 เครือข่ายราชการ

หน่วยงานทางการที่ดูแลงานสาธารณสุขสงเคราะห์วิถีพุทธโดยตรง คือฝ่ายสาธารณสุขสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม โดยมีหน่วยงานราชการอื่นที่เข้ามาทำงานหรือให้การสนับสนุนในโครงการหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องคือ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย รูปแบบการทำงานร่วมกันนั้นไม่มีองค์กรกลางที่คอยประสานการทำงาน มีการทำงานร่วมกันในเชิงภาคีเครือข่าย โดยอาจจะร่วมทำกิจกรรมกับหน่วยงานในระดับท้องถิ่น ได้แก่ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) และงานบรรเทาสาธารณภัยขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ทั้งเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ดังนั้นในการทำงานสาธารณสุขสงเคราะห์วิถีพุทธผ่านระบบราชการควรจะมีกระบวนการทำงานร่วมกันเชิงเครือข่าย ดังนี้

(1) การรณรงค์กิจกรรมสาธารณสุขสงเคราะห์วิถีพุทธผ่านทางสื่อต่าง ๆ เกี่ยวกับเรื่องประโยชน์ของการทำงานจิตอาสา ที่คณะสงฆ์ บุคลากรและอาสาสมัครของหน่วยงานต่าง ๆ จะได้รับข้อมูลข่าวสาร โดยเชื่อมโยงเรื่องของงานอาสาสมัครและเป้าหมายการพัฒนาสังคมและการช่วยเหลือสงเคราะห์ผู้ยากไร้ เช่น การรณรงค์เรื่องสังคมอยู่เย็นเป็นสุข งานอาสาสมัครกับแนวทางการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หรือการทำความดีในวาระต่าง ๆ เป็นต้น

(2) การจัดกิจกรรมหรือโครงการที่สร้างโอกาสให้ประชาชนได้เข้าร่วมกิจกรรมเชิงอาสาสมัครได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยเชื่อมโยงกับงานสาธารณสุขสงเคราะห์และการพัฒนาสังคมในแนวทางต่าง ๆ เช่น การทำงานสังคมสงเคราะห์แก่ผู้ยากไร้และผู้ด้อยโอกาส และการทำงานบรรเทาสาธารณภัยในพื้นที่ประสบภัย การจัดอบรมหรือดูแลผู้สูงอายุ เป็นต้น การจัดกิจกรรมเหล่านี้ดำเนินการโดยมุ่งเน้นเป้าหมายหนึ่ง คือการเสริมสร้างจิตอาสาและการเรียนรู้การทำความดีเพื่อผู้อื่นและสาธารณประโยชน์อย่างเป็นกระบวนการ

(3) การจัดทำหลักสูตรการฝึกอบรมอาสาสมัครเพื่อทำงานสาธารณสงเคราะห์วิถีพุทธ เพื่อพัฒนาศักยภาพให้อาสาสมัครเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจความสามารถ อุดมการณ์ คุณธรรม และการมีจิตอาสาในการทำงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ เพื่อช่วยเหลือผู้ยากไร้และการพัฒนาสังคม เน้นการทำงานเชิงมนุษยธรรมและความเป็นธรรมทางสังคม

(4) การสนับสนุนให้เกิดระบบฐานข้อมูลการทำงานสาธารณสงเคราะห์วิถีพุทธ ทั้งฐานข้อมูลกลุ่มพระสงฆ์ที่ทำงานสาธารณสงเคราะห์ บุคลากรและองค์กรของภาคราชการ และอาสาสมัคร เพื่อให้สามารถนำข้อมูลมาสนับสนุนการทำงานสาธารณสงเคราะห์ ทั้งงานสังคมสงเคราะห์ในยามปกติ และงานบรรเทาสาธารณภัยในยามฉุกเฉินเมื่อเกิดอุบัติเหตุในรูปแบบต่าง ๆ

(5) การจัดทำแผนบูรณาการภารกิจการพัฒนา ร่วมกับแผนการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา การดำเนินกิจกรรมสาธารณสงเคราะห์ที่มีประเด็นการทำงานที่ครอบคลุมร่วมกับพันธกิจของหน่วยงานราชการระดับกระทรวงหลายแห่ง อาทิ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ตลอดจนหน่วยงานในสำนักนายกรัฐมนตรีที่ขึ้นตรงภายใต้การกำกับของนายกรัฐมนตรีหรือตามที่นายกรัฐมนตรีมอบหมาย ดังนั้นหากภาครัฐเปิดพื้นที่ให้เกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาแผนยุทธศาสตร์การดำเนินงานระดับต่าง ๆ จะสามารถผลักดันภารกิจการทำงานร่วมกัน ให้ได้รับการสนับสนุนและมีการกำหนดทิศทางการทำงานร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ต่อไป

5.3.4 องค์กรภาควิชาการ

การทำงานสาธารณสงเคราะห์วิถีพุทธแม้ว่าจะไม่ใช่งานใหม่ของฝ่ายคณะสงฆ์ แต่สำหรับคนไทยนั้นมิใช่น้อยที่คิดว่าเป็นกิจกรรมหรือเรื่องราวทางโลกที่บรรพชิตไม่ควรเข้ามายุ่งเกี่ยว ดังนั้นการนำเสนอข้อมูลและข่าวสารในเชิงวิชาการผ่านการวิจัยย่อมมีส่วนสำคัญในการสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง ทั้งต่อคณะสงฆ์ บุคลากร และอาสาสมัครที่จะเข้ามาร่วมทำงานสาธารณสงเคราะห์ได้อย่างเข้าใจในทิศทางที่ถูกต้อง ดังนี้

(1) งานจัดการความรู้ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสาธารณสุขสงเคราะห์วิधिพุทธ การใช้หรือประยุกต์หลักธรรมในพุทธศาสนา การทำความดี หรือการสร้างงานจิตอาสา โดยเฉพาะให้กับกลุ่มเด็กและเยาวชน เพื่อสร้างรากฐานการเป็นอาสาสมัครวิधिพุทธ สร้างความตระหนักในการทำงานจิตอาสา ตลอดจนแนวคิดและแนวทางการทำงานสาธารณสุขสงเคราะห์วิधिพุทธ เพื่อเป็นการกระตุ้นและสร้างอาสาสมัครให้กับเด็กและเยาวชน เพื่อเติบโตเป็นคนดีและมีจิตอาสาที่จะทำงานเพื่อสาธารณประโยชน์

(2) การขยายการศึกษารูปแบบการบริหารงานอาสาสมัคร โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานอาสาสมัครในระดับชุมชน ซึ่งหากมีการบริหารจัดการงานอาสาสมัครชุมชนอย่างลงตัวในทุกท้องถิ่น จะก่อให้เกิดความเข้มแข็ง ความสามัคคี และการช่วยเหลือซึ่งกันและกันอย่างรวดเร็วในยามที่เกิดปัญหาหรือต้องการความช่วยเหลือเร่งด่วน หรือเกิดสาธารณภัย รวมถึงการเกิดสำนักจิตอาสาที่จะช่วยกันดูแลและพัฒนาสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นผลการศึกษา ที่ช่วยให้พระสงฆ์ในชุมชนและท้องถิ่นต่าง ๆ มีความตระหนักในความสำคัญของงานสาธารณสุขสงเคราะห์บนพื้นฐานการเป็นจิตอาสา มากกว่าเป็นการทำงานตามหน้าที่หรือความรับผิดชอบที่ได้รับมอบหมาย

(3) การศึกษาบทบาทของพุทธศาสนากับการส่งเสริมงานอาสาสมัครใน ส่วนงานสาธารณสุขสงเคราะห์ในสังคมไทย โดยมีมติเชิงวิชาการเพื่อเข้าใจสถานการณ์ปัญหาและเงื่อนไขหรือกลไกการพัฒนาสังคมทั้งจากอดีตและปัจจุบัน ซึ่งอาจทำให้พอมองเห็นหนทางการพัฒนาพุทธศาสนากับสังคมไทยในอนาคต โดยเน้นความเข้าใจที่ชัดเจนว่าพุทธศาสนาควรมีส่วนร่วมกับกิจกรรมทางสังคม ในฐานะที่เป็นสถาบันทางสังคมหนึ่งที่สำคัญต่อความเจริญหรือความเสื่อมของสังคมไทย

(4) การศึกษาวิจัยในประเด็นการเปลี่ยนแปลงการทำงานสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทยนับจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ทั้งในแง่การทำงานของปัจเจกบุคคล กลุ่ม หน่วยงาน องค์กร และภาคีเครือข่าย เพื่อนำเอาผลการวิจัยไปใช้ในการกำหนดแผนงานสาธารณสุขสงเคราะห์วิधिพุทธทั้งในระยะสั้นและระยะ

ยาวต่อไป เพราะที่ผ่านมามีการทำงานสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทยมีภาพที่ไม่ชัดเจนว่าควรจะเป็นการทำงานร่วมกันในเชิงบูรณาการระหว่างคณะสงฆ์และสังคม หรือต่างฝ่ายต่างทำงานเพื่อไม่ให้พระสงฆ์เสี่ยงต่อการถูกวิพากษ์วิจารณ์ถึงความเหมาะสมด้านพระธรรมวินัย

(5) การศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนานวัตกรรมวิถีพุทธ ถือเป็น การดำเนินการวิจัยที่ให้ความสำคัญกับการใช้องค์ความรู้เชิงนวัตกรรมทางเทคโนโลยีและความคิดสร้างสรรค์ เข้ามาร่วมสนับสนุนให้เกิดสิ่งประดิษฐ์หรือองค์ความรู้ใหม่ โดยเฉพาะที่จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับการพัฒนากิจการสาธารณสุขสงเคราะห์วิถีพุทธ เช่น การใช้ระบบการย่อยสลายใหม่ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมสำหรับเตาเผาขยะหรือเตาเผาศพของวัด เป็นต้น นอกจากนี้การให้ความสำคัญกับการพัฒนานวัตกรรมทางสังคมวิถีพุทธให้มีความยั่งยืน เช่น ธนาкарความดี เครือข่ายสัจจะสะสมทรัพย์ เป็นต้น จะเป็นอีกกระบวนการดำเนินงานหนึ่ง ที่จะสามารถช่วยผลักดันให้ฝ่ายสาธารณสุขสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคมสามารถสนับสนุนให้คณะสงฆ์ที่ทำงานอยู่ในพื้นที่ได้รับเครื่องมือการทำงานที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานระยะยาวได้ด้วย

(6) การสร้างยุวชนจิตอาสา ร่วมกับสถาบันการศึกษา ถือเป็นกลไกสำคัญอีกรูปแบบหนึ่งที่สำคัญงานฝ่ายสาธารณสุขสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม จะสามารถร่วมเป็นเครือข่ายพัฒนาองค์ความรู้ รวมทั้งขยายรูปแบบการทำงานให้กับคนรุ่นใหม่ในสังคมได้เรียนรู้ร่วมกัน การเปิดพื้นที่เข้าไปดำเนินกิจกรรมภายในสถาบันการศึกษาถือเป็นช่องทางที่จะช่วยให้เกิดการจัดตั้งชมรมหรือกลุ่มการเคลื่อนไหวระดับเยาวชนคนรุ่นใหม่ ที่คำนึงถึงบทบาทของกิจกรรมเพื่อสังคมบนพื้นฐานการทำงานตามหลักพระพุทธศาสนา ซึ่งจะช่วยให้เกิดการตระหนักถึงความพยายามเปลี่ยนแปลงและพัฒนาบทบาทการดำเนินกิจกรรมเพื่อสังคมให้เป็นที่เข้าใจมากขึ้น ตลอดจนถึงจะเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างสำนักการเสียสละเพื่อสังคม และการทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม ซึ่งจะช่วยยกระดับการพัฒนาทั้งตนเองและสังคมให้กับสมาชิกภายในสังคมได้ต่อไป

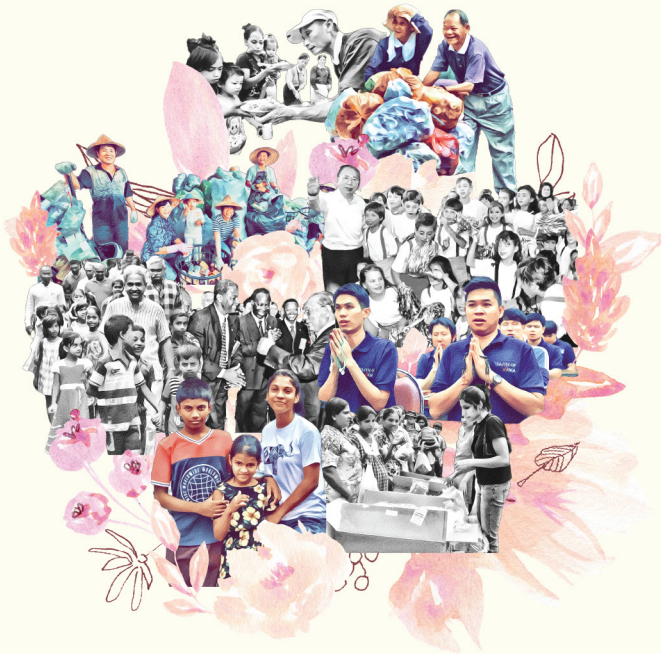
ทั้งนี้กล่าวโดยสรุปได้ว่างานอาสาสมัครสาธารณสุขสงเคราะห์ของ
คณะสงฆ์ไทย ควรจะมีการกระตุ้นและพัฒนาให้เกิดขึ้น เพื่อให้เกิดกระบวนการ
จิตอาสาในการผลักดันงานสาธารณสุขสงเคราะห์วิถีพุทธของคณะสงฆ์ไทย
โดยไม่ใช้การทำงานสาธารณสุขสงเคราะห์ตามสายบังคับบัญชา ซึ่งจะเป็นวิธีการ
ทำงานที่ไม่ยุ่งเหยิง โดยงานอาสาสมัครของคณะสงฆ์ไทยที่จะพัฒนานั้น ควรจะ
ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 4 ส่วน คือ องค์กรอาสาสมัครคณะสงฆ์
องค์กรสาธารณสุขสงเคราะห์วิถีพุทธ เครือข่ายราชการ และองค์กรภาควิชาการ
ซึ่งทั้ง 4 องค์ประกอบนี้จะหนุนเสริมซึ่งกันและกัน

เกี่ยวกับผู้เขียน

พินิจ ลากรนานนท์ รองศาสตราจารย์แห่งสถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สำเร็จการศึกษาจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (รัฐศาสตรบัณฑิต สาขาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา และ สังคมวิทยามหาบัณฑิต สาขาสังคมวิทยา) หลังจากนั้นสำเร็จการศึกษาที่ The University of Hull, UK (M.A. in South-East Asian Studies และ Ph.D. in South-East Asian Studies) ตามลำดับ ภายหลังจากสำเร็จการศึกษาเข้าเป็นนักวิจัย และปัจจุบันดำรงตำแหน่งอาจารย์ที่สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยมีผลงานวิจัยที่ครอบคลุมประเด็นทางสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา อาทิ การศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ทางวิชาการในการขับเคลื่อนการสร้างสุขภาวะองค์กรวม โดยผลักดันให้คณะสงฆ์ของไทยได้เข้ามามีบทบาทต่อประเด็นการพัฒนาสุขภาวะในมิติสาธารณสุขสงเคราะห์

สายชล ปัญญชิต สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ศิลปศาสตรบัณฑิตเกียรตินิยมอันดับหนึ่ง สาขาการพัฒนาชุมชนเมือง) ต่อด้วยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (สังคมวิทยามหาบัณฑิต สาขาสังคมวิทยา) และกำลังอยู่ระหว่างทำดุษฎีนิพนธ์ที่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (หลักสูตรศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาศิลปวัฒนธรรมวิจัย) ปัจจุบันเป็นนักวิจัยประจำโครงการภายใต้ความร่วมมือของสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ รวมทั้งได้เข้ามาเป็นรองหัวหน้าโครงการการศึกษาแนวทางสาธารณสุขสงเคราะห์วิถีพุทธของคณะสงฆ์ไทย สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ภายใต้งานสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ

ภายใต้

โครงการการศึกษาแนวทางสาธารณสุขสงเคราะห์วิถีพุทธของคนะสงฆ์ไทย

สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สนับสนุนโดย

สำนักสนับสนุนสุขภาพระดับองค์กร สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

ร่วมกับภาคีเครือข่ายการทำงาน

สำนักงานฝ่ายสาธารณสุขสงเคราะห์ ของมหาเถรสมาคม

สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย